ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΥΠΟΤΡΟΦΙΩΝ ΙΚΥ

Erasmus+

ΠΙΛΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

"Role Models"

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ

ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ / ΙΚΥ

ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2017-2020

ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΥΠΟΤΡΟΦΙΩΝ ΙΚΥ

Erasmus+

ΠΙΛΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

"Role Models"

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ

ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ / ΙΚΥ

ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2017-2020

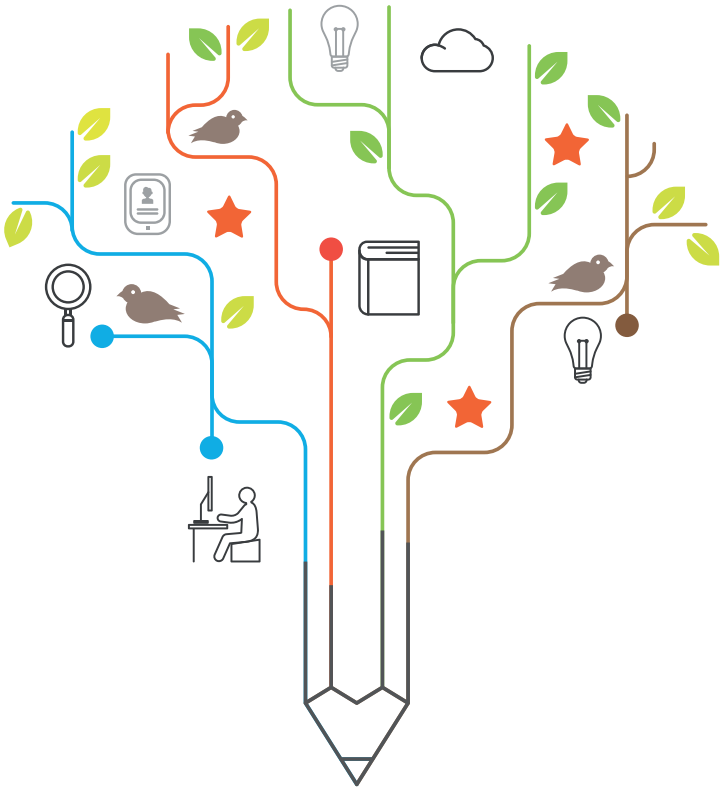

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγικό Σημείωμα
της επιστημονικά υπεύθυνης του έργου 7

The Role Models Initiative in Greece: Pilot Programme
"Role Models" 2017–2020 13

I. Εισαγωγή 17

II. Η ευρωπαϊκή πρωτοβουλία ROLE MODELS σε άλλες χώρες 23

III. Θεωρητικό πλαίσιο-Τα Θετικά Πρότυπα στην έρευνα και στις παρεμβάσεις: κατανοώντας τη δυναμική τους 31

IV. Η εφαρμογή του Πιλοτικού Προγράμματος ROLE MODELS ανά Περιφέρεια 41

IV.α. Εφαρμογή στην Περιφέρεια Ηπείρου: «Ακόμα και αν μοιάζει μακρινό, μπορεί κανείς να τα καταφέρει» 42

IV.β. Εφαρμογή στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης: «Σκέφτομαι, προσπαθώ, πετυχαίνω» 71

IV.γ. Εφαρμογή στην Περιφέρεια Κρήτης: «Φτάσε όπου δεν μπορείς» 95

IV.δ. Εφαρμογή στην Περιφέρεια Αττικής 132

V. Σχέδιο πιλοτικής εφαρμογής σε σχολεία που λειτουργούν σε Καταστήματα Κράτησης Νέων 141

Βιογραφικά σημειώματα
της επιστημονικής ομάδας έργου 147

ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Καραγιαννοπούλου Ευαγγελία
Καθ. Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Δραγώνα Θάλεια
Ομ. Καθ. Κοινωνικής Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ

Γιοβαζολιάς Θεόδωρος
Αν. Καθ. Συμβουλευτικής Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Κούτρας Βασίλειος
Καθ. Αγωγής Υγείας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Χατζηχρήστου Χρυσή
Καθ. Σχολικής Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ

Λαμπροπούλου Αικατερίνη
Επικ. Καθ. Εφαρμοσμένης Σχολικής Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ

Βορριά Παναγιώτα
Καθ. Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Γιαννοπούλου Ιωάννα
Επικ. Καθ. Παιδοψυχιατρικής, ΕΚΠΑ

Κώτσης Κωνσταντίνος
Επικ. Καθ. Παιδοψυχιατρικής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Γκάτσα Τατιανή
ΕΔΙΠ Σχολικής Ψυχολογίας, ΠΤΔΕ Παν/μιο Ιωαννίνων

Δρ. Μίτιτς Λύδια
Ε.Ε.Π., Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Σ.Ε.Π., Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Παναγιωτάκη Μαρία
Κοινωνιολόγος-Ψυχολόγος, πρώην Επικεφαλής Συμβουλευτικού Σταθμού Νέων Ηρακλείου

Παπαϊωάννου Δήμητρα
Υποψήφια Διδάκτωρ Τμήματος Ιατρικής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Υπότροφος του ΙΚΥ

Μαυρογιώργου Ελένη
Συντονίστρια τομέα προβολής και αξιοποίησης αποτελεσμάτων ΕΜ Erasmus+/ΙΚΥ (εισαγωγή και επιμέλεια έκδοσης)

Το πιλοτικό πρόγραμμα ROLE MODELS ξεκίνησε ως μια μικρή δράση το 2017 και στα επόμενα τρία χρόνια ανέπτυξε μια αξιόλογη πορεία που θα ήταν ακόμα πιο εντυπωσιακή εάν δεν είχε ενσκήψει η πανδημία του κορωνοϊού και στην χώρα μας. Το όλο εγχείρημα δεν ήταν χωρίς δυσκολίες και ο διοικητικός φόρτος για την Εθνική Μονάδα/ΙΚΥ ήταν μεγάλος. Ωστόσο, ήταν πραγματικά συγκινητικές οι στιγμές που ζήσαμε στις τελικές εκδηλώσεις διάδοσης αποτελεσμάτων, όταν μοιραστήκαμε τη χαρά των παιδιών και το ενδιαφέρον των εκπαιδευτικών για το πρόγραμμα που μας όπλισαν με υπομονή και επιμονή να συνεχίσουμε.

Το πιλοτικό πρόγραμμα δεν είχε ως φιλοδοξία να λύσει το ζήτημα της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης στην χώρα μας, καθώς απαιτείται συνδυασμός πολλών παραγόντων και η λήψη πρόσθετων μέτρων από την Πολιτεία για να γίνει αυτό πραγματικότητα, ωστόσο σκοπός του ήταν να λειτουργήσει ενισχυτικά προς αυτή την κατεύθυνση, χρησιμοποιώντας τις υπάρχουσες δυνατότητες των σχολείων.

Το πρόγραμμα κάλεσε τα συμμετέχοντα σχολεία να στρέψουν το βλέμμα προς τον κοινωνικό τους περίγυρο, αλλά και προς τις δικές τους κρυφές δυνάμεις, τους αποφοίτους τους, για να βρουν θετικά παραδείγματα που μπορούν να εμπνεύσουν τους μαθητές. Συγχρόνως κάλεσε και τα Πανεπιστήμια να αφουγκραστούν τις πραγματικές ανάγκες των σχολείων και να συνεργαστούν με τους εκπαιδευτικούς, αντιμετωπίζοντάς τους ως ώριμους επαγγελματίες που έχουν άποψη και γνώση και ενδιαφέρονται να πειραματιστούν και να βγουν έξω από τα τετριμμένα της σχολικής τάξης.

Μέσα σε αυτή την τριετία δημιουργήθηκε μια κρίσιμη μάζα σχολείων που έμαθαν να συνεργάζονται μεταξύ τους, να ανταλλάσσουν ιδέες και να μεταλαμπαδεύουν στους επόμενους την εμπειρία τους από το Πρόγραμμα. Μάλιστα, τα Δημοτικά σχολεία της Ηπείρου δημιούργησαν ομάδα e-twinning[1] με πρωτοβουλία του ΔΣ Νεοχωρίου Άρτας, στην οποία μπορούν να γίνουν μέλη όσα σχολεία το επιθυμούν.

Η επόμενη προγραμματική περίοδος 2021–2027 που θα διαδεχθεί το τρέχον πρόγραμμα Erasmus+ κινείται γύρω από τρεις βασικούς άξονες, το περιβάλλον, την ψηφιοποίηση και τη συμπερίληψη. Το στοίχημα της ένταξης στο πρόγραμμα όσο δυνατόν περισσότερων ατόμων και φορέων που δεν έχουν λάβει μέρος στο παρελθόν αποτελεί πρωταρχικό στόχο και της Εθνικής Μονάδας/ΙΚΥ. Καλούμε τα σχολεία που έλαβαν μέρος στο πιλοτικό πρόγραμμα ROLE MODELS να αξιοποιήσουν την τεχνογνωσία που απέκτησαν και να συνεργαστούν με άλλα σχολεία και φορείς του εξωτερικού, ώστε να ενισχύσουν την ενσωμάτωση των μαθητών τους στην εκπαιδευτική διαδικασία, όποιες δυσκολίες κι αν αντιμετωπίζουν. Ελπίζουμε αυτή η έκδοση να αποτελέσει πηγή έμπνευσης για όλα τα ελληνικά σχολεία.

Η Προϊσταμένη της Διεύθυνσης

Δρ Ειρήνη Ντρούτσα

1. Role Models, Greek Group, primary schools of Epirus

ΠΙΛΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
"Role Models"

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ
ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ / ΙΚΥ
ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2017-2020

[7]

Εισαγωγικό Σημείωμα
της επιστημονικά υπεύθυνης του έργου

Εισαγωγικό σημείωμα

Αγαπητοί συνάδελφοι, εκπαιδευτικοί και συνεργάτες μας, αγαπημένοι μας μαθητές/μαθήτριες,

Καλωσήρθατε στο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα ROLE MODELS! Πρόκειται για μια πιλοτική δράση χρηματοδοτούμενη και υποστηριζόμενη από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο του Προγράμματος Erasmus+. Σύμφωνα με την Ε.Ε, ο στόχος του συγκεκριμένου προγράμματος είναι η αξιοποίηση ανθρώπων που μέσα από δυσκολίες βρήκαν έναν δρόμο να πορευτούν και θέλουν να μοιραστούν την εμπειρία της δυσκολίας, αλλά και της επιτυχίας με νέους ανθρώπους. Αυτοί, ως πρότυπα, καλούνται να εμπνεύσουν άτομα και ομάδες, να αναπτυχθούν και να αποκτήσουν έλεγχο της ζωής τους σε ένα πλαίσιο κοινωνικής συνοχής, ενσωμάτωσης της διαφορετικότητας και σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Στην Ελλάδα, το πρόγραμμα επικεντρώθηκε κυρίως στη σύνδεση των ROLE MODELS με την πρόληψη της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης, αλλά και σε επιμέρους δράσεις σχετικά με την πρόληψη της εγκατάλειψης των σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το ζήτημα της σχολικής εγκατάλειψης σε συγκεκριμένες περιοχές της Ελλάδας υποστηρίχθηκε από ερευνητικά δεδομένα του ΙΕΠ (Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής).

Το ΔΣ του ΙΚΥ αποφάσισε να θέσει επιστημονική σφραγίδα στο πρόγραμμα και πάντα με την υποστήριξη του διοικητικού του προσωπικού να υλοποιήσει τη δράση μετά από τη συγκρότηση μιας επιστημονικής επιτροπής από εκλεκτούς συναδέλφους από διαφορετικά Πανεπιστήμια της χώρας. Η επιστημονική ομάδα συνεπικουρήθηκε από επιστημονικούς συνεργάτες σε τοπικό επίπεδο, οι οποίοι υποστήριξαν την παρακολούθηση της υλοποίησης του προγράμματος στα σχολεία.

Τι είναι λοιπόν τα ROLE MODELS:

- Είναι πρόσωπα τα οποία θαυμάζει κανείς
- Είναι κάποιος που καθοδηγεί με το παράδειγμά του
- Είναι κάποιος που η ιστορία του/της μπορεί να εμπνεύσει τους νέους/ες που μπορεί να έχουν ανάγκη καθοδήγησης

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα «είδε» τα ROLE MODELS όχι ως εξιδανικευμένα πρότυπα, αλλά σε μια ανθρώπινη διάσταση. Ο καθένας μας μπορεί να είναι ένα θετικό πρότυπο, ο καθένας μας που πήγε πέρα από τις προδιαγραφές, πέρα από τις προσδοκίες, κατάφερε να ξεπεράσει τις δυσκολίες, να πιστέψει στον εαυτό του γιατί κάποιος άλλος νωρίτερα πίστεψε σε αυτό που ο ίδιος έφερνε μέσα του,

στα δυνατά κομμάτια του εαυτού του που ούτως ή άλλως πάντα συνυπάρχουν μαζί με τα αδύναμα κομμάτια του εαυτού μας, κάποιος που τελικά κατάφερε να μετατρέψει τη δυσκολία σε πρόκληση και έκανε μια σημαντική διαδρομή εκεί που έμοιαζε κανείς να μην το περιμένει...

Μια τέτοια εννοιολόγηση έρχεται να συναντήσει την ανθρώπινη κατάσταση, και όχι την τελειότητα ή την αποστειρωμένη επιτυχία. Αυτοί οι άνθρωποι που τα κατάφεραν μπορεί να προέρχονται από κάθε χώρο και να είναι άνθρωποι που αντιμετώπισαν τις δυσκολίες με ψυχική ανθεκτικότητα, η οποία τους επέτρεψε να αντέξουν τις αντίξοες συνθήκες, τις κρίσεις και τις στρεσογόνες καταστάσεις, χωρίς να συντριβούν από τις δυσκολίες.

Το παράδειγμα, αν αυτό υπάρχει, δεν είναι η αναζήτηση με κάθε τρόπο ενός εύκολου δρόμου που δίνει μια γρήγορη λύση χωρίς πόνο, αλλά η αντοχή στην πάλη με τη δυσκολία και τη ματαίωση. Η ικανότητα που αφορά στην αντοχή στην απογοήτευση και τον ψυχικό πόνο μας κρατά σε επαφή με την εμπειρία και τα συναισθήματά μας. Έτσι, η δυσκολία βιώνεται με τρόπο που μπορεί κανείς να αντέξει.

Η ανθεκτικότητα, δηλαδή η ικανότητά μας να ξεπερνάμε τα εμπόδια και να αναπτυσσόμαστε μέσα από εμπειρίες πρόκλησης και να διατηρούμε ένα επίπεδο ψυχικής ευεξίας, καθώς και η ικανότητά μας να προσαρμοζόμαστε στην αποτυχία και στην αλλαγή και να επανακάμπτουμε, κτίζεται μέσα από την εμπειρία που αποτοξινώνει τη δυσκολία αναδεικνύοντας την ανθρώπινη διάστασή της και μας επιτρέπει να εξελιχθούμε. Μας δίνει τη δυνατότητα να βρούμε έναν δρόμο να πορευόμαστε, παραμένοντας σε επαφή με την πραγματικότητα και όχι αποφεύγοντας την αδυναμία και τη δυσκολία, αρνούμενοι τελικά την ίδια την πραγματικότητα.

Αυτή η εμπειρία δεν μπορεί παρά να είναι σχεσιακή και σε αυτό πλαίσιο είδαμε αυτό το Πρόγραμμα ως τέτοιο που μπορεί να προσφέρει στα παιδιά μια ευκαιρία να σκεφτούν και κυρίως να σκεφτούν μαζί με κάποιους άλλους, με τους ανθρώπους που με τόσο ενθουσιασμό ήταν διαθέσιμοι να μοιραστούν τις εμπειρίες ζωής τους μαζί τους – τα Role Models- τα θετικά πρότυπα. Ταυτόχρονα, δημιουργήθηκε ένα πλαίσιο που πρόσφερε μια επιπλέον ευκαιρία να είναι κανείς μαζί και να σκεφτεί μαζί με κάποιον άλλο, με τους εκπαιδευτικούς στο πλαίσιο του πρότζεκτ που υλοποιήθηκε. Πιστεύουμε ότι δημιουργήθηκαν στιγμές που επέτρεψαν τη σκέψη για την εμπειρία του να είναι κανείς μαθητής, να είναι στο σχολείο, τη δυσκολία να είναι σε αυτό και τις σκέψεις που μπορεί να αφορούν τόσο στη σημασία του όσο και στην ανάγκη των παιδιών να δούνε τον εαυτό τους έξω από αυτό – τις στιγμές που νιώθουν ότι αυτό δεν τους χωράει ή μοιάζει να τους ζητά να βρίσκονται σε μια σχέση συγχώνευσης, «υπονομεύοντας» την πορεία διαφοροποίησης και ατομικοποίησης, όπως αυτή νοηματοδοτείται από τους μαθητές.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά λοιπόν, πρώτα από όλα τους μαθητές και μαθήτριες, για τη συμμετοχή και την προσπάθειά τους. Θέλω να ευχαριστήσω και τα παιδιά που συμμετείχαν και τις προηγούμενες χρονιές και έμοιασε κάποια στιγμή, τουλάχιστον όπως εγώ το έζησα, και αυτή είναι η κατάθεση της δικής μου εμπειρίας, να λειτουργούν ως ROLE MODELS για τα παιδιά στα φετινά σχολεία μαζί με τους εκπαιδευτικούς τους. Αυτή η πυραμίδα θα καταστήσει αυτό που στη γλώσσα των τεχνοκρατών ονομάζεται διάχυση, dissemination, από κάτι εργαλειακό σε κάτι ουσιαστικό και πυρηνικό στην ανάπτυξη της ανθεκτικότητας των μαθητών, οι οποίοι συμμετέχουν στο πλαίσιο της συγκεκριμένης δράσης.

Η σκέψη μου όσον αφορά στη συνέχιση του προγράμματος, είναι η συμβολή του στη δημιουργία ενός ευρύτερου πλαισίου σχεσιακών εμπειριών στο σχολείο που θα «κρατάει» συναισθηματικά τη δυσκολία και θα μεταβολίζει το άγχος. Η εμπειρία του άλλου (θετικού προτύπου) για το σχολείο θα συναντά την εμπειρία του συμμετέχοντος στο σχολείο (δηλαδή του μαθητή) και

σχεδόν διαγενεακά, κάποιες φορές, το συναίσθημα των μαθητών θα βρίσκει πλαίσιο και ανθρώπους που με τη διάθεσή τους να συμμετέχουν θα μοιάζει να μπορούν να μπουν σε ένα ρόλο «αρκετά καλού γονέα»- ενός γονέα που μπορεί να κατανοεί τις πραγματικές ανάγκες του παιδιού. Έτσι, το πρόγραμμα θα μπορεί να προσφέρει ένα μεταβατικό χώρο για ανάπτυξη και ατομικοποίηση αναγνωρίζοντας την ανάγκη συναισθηματικού κρατήματος από κάποιον ώριμο και αξιόπιστο ενήλικα και την ανάγκη επαναδιαπραγμάτευσης των προηγούμενων δυσκολιών και σχέσεων, ώστε να καταστεί εφικτή η ανάπτυξη και η αυτονόμηση των μαθητών μας. Αυτή η δυναμική με την υποστήριξη κάποιων από μας θα διασφαλίσει την αειφορία στην εκπαίδευση, αλλά και κυρίως την ψυχολογική ευημερία στο πλαίσιο του σχολείου με όραμα μαθητές ώριμους, ψυχικά ανθεκτικούς και χαρούμενους.

Ευχαριστώ, λοιπόν, τους εκπαιδευτικούς μας που στήριξαν αυτή την προσπάθεια και μάλιστα με προσωπική δέσμευση, καταδεικνύοντας για ακόμη μια φορά τη σημασία της Δημόσιας Εκπαίδευσης και του εκπαιδευτικού του Δημόσιου Σχολείου, χωρίς να παραγνωρίζουμε τους εκπαιδευτικούς Ιδιωτικών Σχολείων που μετείχαν στο Πρόγραμμα. Σας ευχαριστώ όλους από την καρδιά μου για την παρουσία σας στις εκπαιδευτικές ημερίδες επιμόρφωσης, για τα σχόλιά σας και την επιθυμία σας για συμμετοχή, για τα τηλεφωνήματά σας και την υποστήριξη.

Τέλος, θέλω να πω ένα ευχαριστώ από την καρδιά μου στους ανθρώπους που αναζητήσαμε να στηρίξουν αυτό το πρόγραμμα – ως Θετικά Πρότυπα- έχοντας μια πρώτη πληροφορία για την εμπειρία ζωής τους και το δρόμο που πορεύτηκαν, κάνοντας μια σημαντική διαδρομή, σχεδόν απροσδόκητη ακόμη και για τους ίδιους. Ευχαριστώ αυτούς με τους οποίους συνεργαστήκαμε που με τόση προθυμία δέχθηκαν με χαρά και όραμα να συμβάλουν στο πρόγραμμα για να βοηθήσουν τα παιδιά μας και να στηρίξουν τους εκπαιδευτικούς, να στηρίξουν το δημόσιο σχολείο και μια προσπάθεια σε μια χώρα που προσπαθεί να κρατήσει τα παιδιά της ΕΔΩ συνεργούς στην ανάπτυξή της. Τους ευχαριστώ όχι μόνο για τη διαθεσιμότητα, αλλά και για την πραγματική έγνοια και αναζήτηση της σημασίας της συμβολής τους σε αυτό το πρόγραμμα, προκειμένου να βοηθήσουν τα παιδιά. Σκεφτήκαμε μαζί τους και μοιραστήκαμε την ανησυχία και την επιθυμία τους να βοηθήσουν. Αγαπητοί συνεργάτες που συναντηθήκαμε στο Πρόγραμμα αυτό με τη συμμετοχή σας ως ROLE MODEL, θέλω να σας εξομολογηθώ ότι η αφήγηση της δικής σας εμπειρίας ως κινητοποίηση εσωτερικών διεργασιών που ίσως σας έκανε να ξανασκεφτείτε για τον εαυτό σας και το δρόμο που διανύσατε, αποτέλεσε ένα σημαντικό στοιχείο για να υπερασπιστούμε στις Βρυξέλλες τη δυναμική του προγράμματος με τρόπους που ο αρχικός κεντρικός σχεδιασμός δεν είχε προβλέψει και ούτε καν αφουγκραστεί.

Αυτό είναι η προσωπική ανάπτυξη και των ίδιων των ROLE MODELs, καθώς είχαν την ευκαιρία να μιλήσουν για την εμπειρία τους σε ένα πλαίσιο που τους επέτρεψε να επαναδιαπραγματευτούν παλιότερα άγχη, προσέφερε χώρο να συμβολοποιήσουν συναισθήματα και μορφές εμπειρίας που ίσως δεν είχαν βρει ακόμη πλαίσιο, ώστε να πάρουν μορφή. Μια κυρία – ROLE MODEL η ίδια μας είπε : «δεν ήξερα τόσα χρόνια τι να το κάνω όλο αυτό...».

Ευχαριστώ θερμά όλους τους συναδέλφους και μέλη της Επιστημονικής Ομάδας για τις στιγμές της ψυχικής επικοινωνίας που επέτρεψε στιγμές δημιουργίας και εξέλιξης του προγράμματος. Ευχαριστώ θερμά το προσωπικό του ΙΚΥ που αγκάλιασε και υποστήριξε με εξαιρετική προθυμία κάθε προσπάθεια σε αυτό το πρόγραμμα. Ευχαριστώ ιδιαίτερα την κα Ελίνα Μαυρογιώργου, στέλεχος του ΙΚΥ και άμεση συνεργάτιδα που δεν σταμάτησε να προσπαθεί για την επιτυχία του Προγράμματος, υπερβαίνοντας πολλές φορές τον εαυτό της και βρίσκοντας λύσεις σε δυσκολίες που συχνά άνοιγαν ένα ακόμη παράθυρο στην οπτική μας για το πρόγραμμα.

Ευχαριστώ τον Γενικό Διευθυντή του ΙΚΥ, κο Φώτιο Αθανασόπουλο που μοιάζει να ξεχωρίζει με την εμπειρία των ετών υπηρεσίας τη δυναμική των προγραμμάτων και των συνεργατών και να διασφαλίζει την αμέριστη υποστήριξη σε κάθε προσπάθεια που ανοίγει πόρτες στο μέλλον του εθνικού φορέα. Ένα θερμό ευχαριστώ και στην Δρ Ειρήνη Ντρούτσα, Προϊσταμένη της Διεύθυνσης Ειδικών Προγραμμάτων Διεθνών Υποτροφιών του ΙΚΥ που δεν παρέλειψε να στηρίζει και να προτείνει λύσεις τόσο στη διαχείριση όσο και στην επικοινωνία του πιλοτικού προγράμματος στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις Βρυξέλλες, προσβλέποντας το βέλτιστο για το Πρόγραμμα και την παρουσία του ΙΚΥ ως Εθνικής Μονάδας Συντονισμού του Erasmus+ στην Ευρώπη.

Θέλω να ευχαριστήσω θερμά τον νυν Πρόεδρο ΔΣ του ΙΚΥ Καθ. κ. Μιχάλη Κουτσιλιέρη για την υποστήριξή του στη δημιουργία της παρούσας έκδοσης. Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω τον πρώην Πρόεδρο του ΔΣ του ΙΚΥ, Ομότιμο Καθηγητή κ. Κυριάκο Αθανασίου γιατί κατά τη διάρκεια της θητείας του με τη διττή ιδιότητά του ως Πανεπιστημιακού και Προέδρου του ΙΚΥ, έδωσε πραγματικά την ευκαιρία να μετατραπεί μια μικρή ευρωπαϊκή πρωτοβουλία σε μια σημαντική δράση σύνδεσης του ελληνικού Πανεπιστημίου με την τοπική κοινότητα, προτάσσοντας τη σημασία των κοινωνικών επιστημών στην εκπαίδευση. Επιπλέον, ευχαριστώ θερμά τις Πρυτανικές Αρχές του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, του Πανεπιστημίου Κρήτης και του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών που φιλοξένησαν τις εκδηλώσεις του προγράμματος.

Τέλος, ιδιαίτερες ευχαριστίες για την υποστήριξη του Πιλοτικού Προγράμματος στο ΙΕΠ και το Υπουργείο Παιδείας, των οποίων τα στελέχη συνέβαλαν εποικοδομητικά, ώστε το Πρόγραμμα αυτό να γίνει πραγματικότητα.

Ευαγγελία Καραγιαννοπούλου

Καθηγήτρια Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας
Κοσμήτορας Σχολής Επιστημών Αγωγής,
Διευθύντρια του Ερευνητικού Ινστιτούτου Ανθρωπιστικών και
Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Επιστημονικά Υπεύθυνη του Πιλοτικού Προγράμματος ROLE MODELS για τα έτη 2017–2020

ΠΙΛΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "Role Models"

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ

ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ / ΙΚΥ
ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2017-2020

13

The Role Models Initiative in Greece: Pilot Programme "**Role Models**" 2017-2020

The Role Models Initiative in Greece – Pilot Programme "Role Models" (2017-2020)

The Role Models Pilot Programme in Greece started in the school year 2017–2018 and ran for three consecutive years in the regions of Eastern-Macedonia & Thrace, Epirus and the island of Crete, while for the 2019–2020 the region of Attica was added. Since no such initiative existed at national level, the Hellenic Erasmus+ NA coordinated and participated in the implementation of the pilot Programme linked to the EU ROLE MODELS initiative. Within the EU and the NA's guidelines, a scientific advisory committee consisting of university teachers of Psychology and Pedagogy coming from the National and Kapodistrian University of Athens, the Aristotle University of Thessaloniki, the University of Ioannina and the University of Crete designed and implemented the pilot programme.

The number of participating schools has significantly increased year after year and 80 schools have participated in total. Unfortunately, the COVID-19 pandemic disrupted the implementation of the project during the 2019–2020 school year in many schools, while the final dissemination event was a virtual one. It was also scheduled to extend the project to schools operating in prisons, targeting underage or young prisoners, but due to the COVID-19 pandemic this has not been possible.

Target groups addressed were mainly school children, in primary education and secondary education, including initial vocational education and special education schools. Second chance and evening high schools were also welcome. The majority of participating schools are facing high dropout levels and/or have pupils belonging to underprivileged, marginalized social groups, such as are the Roma, the Muslim minority in Thrace, migrants and refugees. Moreover, among the children that participated in the program there were those with special needs or those living in child protection institutions.

The project, although it focuses on underprivileged children, also addresses their classmates, since all pupils are invited to participate in the project as a group, learning to cooperate and exchange ideas and feelings. This holistic approach empowers children at high risk of drop out and gives the opportunity to their classmates to gain a deeper understanding of the difficulties those children face every day and thus build empathy.

During a 3–4 month period, pupils along with their teachers discuss firstly the reasons behind drop out and the idea of what a role model consists of (what does a role model mean, whom children consider as a role model and why) and then prepare the questions for the interview with the proposed role models, which takes place via Skype or during short visits of the role models at schools and/or during short visits of the pupils at the role model's working space. All school teachers as well as selected Role Models receive training prior to the implementation of the project by the scientific committee members.

Among the Role Models proposed by schools are university students/graduates coming from underrepresented groups themselves, school graduates that run a small local business, people with disabilities and/or athletes. All selected role models live in the areas where the participating schools are and in many cases are graduates of these schools.

Following the interview with the role model, there are 3–4 follow-up meetings in the classroom where pupils and their teacher further work on what RM said and connect this with their own experience. Children are invited to create posters, short videos, songs, poems, short theatrical plays inspired by the Role Model's story. This approach allows for underperforming pupils to equally participate. In total, more than 100 people have been recruited as role models and reached more than 2000 pupils.

After the completion of the project, local dissemination events take place during which pupils have the chance to present their work. Events are hosted at the local University Campus, so that children may have the chance to visit a University and feel welcome there. The high quality of the work done, the creative way the project was embedded within the school curriculum, the joy of the participating children and their pride for their work makes us believe that the pilot programme was a very successful one, as schools expressed their interest in participating over and over again.

ΠΙΛΟΤΙΚΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

"Role Models"

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ

ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ / **ΙΚΥ**
ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ **2017-2020**

Ι. Εισαγωγή

I. Εισαγωγή

Η πρωτοβουλία της Ε.Ε. «Role Models» αφορά στη δημιουργία ενός δικτύου ατόμων (**Role Models) που μπορούν να λειτουργήσουν ως θετικά πρότυπα και να εμπνεύσουν μαθητές/νέους**, οι οποίοι κινδυνεύουν λόγω καταγωγής ή κοινωνικής και οικονομικής θέσης να οδηγηθούν σε κοινωνικό αποκλεισμό. Ο ρόλος των Role Models/θετικών προτύπων είναι να αναδείξουν το προσωπικό τους βίωμα και τον τρόπο επίτευξης των στόχων τους, παρά τις όποιες δυσκολίες συνάντησαν σε κοινωνικο-οικονομικό ή άλλο επίπεδο, ώστε να δημιουργήσουν όραμα στους μαθητές/ήτριες/νέους και να δώσουν έμφαση στο σημαντικό ρόλο του σχολείου.

Η έναρξη της πρωτοβουλίας τοποθετείται χρονικά στον απόηχο των τρομοκρατικών επιθέσεων του Νοεμβρίου 2015 στη Γαλλία και εφορμά από τη Διακήρυξη των Παρισίων (Paris Declaration). Βασικός πυλώνας της Διακήρυξης είναι η προώθηση των βασικών ανθρώπινων δικαιωμάτων, της κοινωνικής συμπερίληψης, της ενεργού πολιτειότητας και των δημοκρατικών αξιών ιδιαίτερα μεταξύ των νέων, μέσω της προώθησης του διαπολιτισμικού διαλόγου, της παροχής ποιοτικής εκπαίδευσης σε ευάλωτους μαθητικούς πληθυσμούς και την ενίσχυση της κριτικής σκέψης.

Η υλοποίηση του προγράμματος στην Ελλάδα σχεδιάστηκε και εποπτεύτηκε από επιστημονική ομάδα Πανεπιστημιακών με επικεφαλής την κ. Ευαγγελία Καραγιαννοπούλου, Καθηγήτρια Ψυχολογίας στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και πρώην μέλος του ΔΣ του ΙΚΥ και μέλη Πανεπιστημιακούς που προέρχονται από Τμήματα Ψυχολογίας (κ. Παναγιώτα Βορριά, ΑΠΘ, κ. Θεόδωρος Γιοβαζολιάς, Πανεπιστήμιο Κρήτης) ή Παιδαγωγικών (κ. Θάλεια Δραγώνα, ΕΚΠΑ, κ. Βασίλειος Κούτρας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων). Σε τοπικό επίπεδο ορίστηκαν ως Συντονίστριες υπεύθυνες για την υποστήριξη των σχολείων η κ. Τατιάνα Γκάτσα στην Ήπειρο, ΕΔΙΠ Σχολικής Ψυχολογίας, ΠΤΔΕ Παν/μιο Ιωαννίνων, η κ. Μαρία Παναγιωτάκη στην Κρήτη, Ψυχολόγος-Κοινωνιολόγος, πρώην Υπεύθυνη του Συμβουλευτικού Σταθμού Νέων Ν. Ηρακλείου και η Δρ Λύντια Μίτιτς στην Ανατολική Μακεδονία-Θράκη, μέλος Ε.Ε.Π. Διδασκαλία της δεύτερης/ξένης γλώσσας, Τμήμα Ελληνικής Φιλολογίας, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Σ.Ε.Π. Επιστήμες της Αγωγής: Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση ατόμων με προβλήματα προφορικού και γραπτού λόγου, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, οι οποίες μετείχαν μαζί με την επιστημονική ομάδα στις συναντήσεις επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και υποστήριξαν τα σχολεία καθόλη τη διάρκεια υποστήριξης των δράσεων.

Για το σχολικό έτος 2019-2020, προστέθηκαν στην επιστημονική ομάδα η Καθ. Ψυχολογίας ΕΚΠΑ κ. Σίσσυ Χατζηχρήστου και η Επικ. Καθ. Σχολικής Ψυχολογίας ΕΚΠΑ κ. Κατερίνα Λαμπροπούλου, καθώς και μέλη της επιστημονικής ομάδας του Εργαστηρίου Σχολικής Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ για τα σχολεία που μετείχαν πιλοτικά στην Αττική. Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε με έγκριση του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, κατόπιν θετικής εισήγησης του ΙΕΠ και χρηματοδοτήθηκε στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού Προγράμματος Erasmus+.

Επίσης, σχεδιάστηκε για το σχολικό έτος 2019–2020 η επέκταση του προγράμματος σε Καταστήματα Κράτησης Νέων, ωστόσο δεν κατέστη δυνατό να υλοποιηθεί λόγω της πανδημίας COVID-19. Την επιστημονική παρακολούθηση της υλοποίησης του προγράμματος στα Καταστήματα Κράτησης Νέων είχαν αναλάβει ο Επικ. Καθ. Παιδοψυχιατρικής κ. Κώστας Κώτσης, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων) και η Επικ. Καθ. Παιδοψυχιατρικής κ. Ιωάννα Γιαννοπούλου, ΕΚΠΑ. Την κ. Γιαννοπούλου θα συνεπικουρούσε η κ. Γεωργία Τριανταφύλλου, Ψυχίατρος Παιδιού & Εφήβου, Επιμελήτρια Β' ΕΣΥ, Β' Ψυχιατρική Κλινική, Π.Γ.Ν. "Αττικόν". Επίσης, είχε οριστεί η κ. Δήμητρα Παπαϊωάννου, Ψυχολόγος, Υποψήφια Διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων ως υπεύθυνη συντονισμού της υλοποίησης των πρότζεκτ από τα συμμετέχοντα στο πιλοτικό πρόγραμμα σχολεία.

Είναι αξιοσημείωτο ότι ενώ η χώρα μας σε εθνικό επίπεδο εμφανίζει ποσοστό πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης κάτω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, υπάρχουν σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ περιοχών, αλλά και μεταξύ σχολείων εντός της ίδιας περιοχής. Έτσι, η επιλογή της θεματικής της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης ως βασικής προτεραιότητας στην υλοποίηση της πρωτοβουλίας ROLE MODELS στην Ελλάδα έγινε με βάση επιστημονικά δεδομένα του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ).

Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε για τρεις διαδοχικές σχολικές χρονιές (2017–2018, 2018–2019, 2019–2020) σε τρεις περιοχές της χώρας, στην Ανατολική Μακεδονία-Θράκη, στην Κρήτη και στην Ήπειρο, ενώ το 2019-2020 προστέθηκε και η Αττική. Ειδικότερα, για την επιλογή των ανωτέρω περιοχών ελήφθη υπόψη έρευνα του ΙΕΠ σχετικά με το φαινόμενο της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης στην Ελλάδα[2]. Συγκεκριμένα, η Ανατολική-Μακεδονία & Θράκη εμφανίζει ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο, ακόμα και στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, καθώς ο μαθητικός πληθυσμός της περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό μαθητών Ρομά και Μουσουλμανόπαιδων. Στην Κρήτη υψηλό εμφανίζεται το ποσοστό πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, γεγονός που συνδέεται με την οικονομία της Μεγαλονήσου που βασίζεται στον τουρισμό και τη γεωργία/κτηνοτροφία.

Τέλος, η περιοχή της Ηπείρου δεν εμφανίζει μεν συνολικά ποσοστό πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης άνω του εθνικού μέσου όρου, είναι ωστόσο η φτωχότερη Περιφέρεια της χώρας και μία από τις πιο φτωχές σε επίπεδο Ε.Ε., ενώ περιλαμβάνει σχολεία σε απομακρυσμένες ορεινές περιοχές. Ο μαθητικός πληθυσμός στα συμμετέχοντα σχολεία περιλαμβάνει παιδιά από Ιδρύματα Παιδικής Προστασίας, σημαντικό ποσοστό μαθητών Ρομά, μαθητές από οικογένειες μεταναστών (κυρίως από την Αλβανία), αλλά και προσφυγόπουλα που έχουν εγκατασταθεί από τις Αρχές στην περιοχή της Ηπείρου. Αντίστοιχα, στην περιοχή της Αττικής επιλέχθηκαν για τις ανάγκες πιλοτικής εφαρμογής του προγράμματος κυρίως σχολεία που έχουν ευάλωτο μαθητικό πληθυσμό.

Ομάδα – στόχος ήταν μαθητές που προέρχονται από χαμηλό οικονομικό και κοινωνικό υπόβαθρο ή/και αντιμετωπίζουν ποικίλα εμπόδια και ανισότητες (μαθητές Ρομά, μετανάστες, Μουσουλμανόπαιδες, μαθητές με αναπηρίες, μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες, μαθητές που μεγαλώνουν σε ιδρύματα παιδικής προστασίας), αλλά και οι συμμαθητές τους.

Κατά συνέπεια, επελέγη μια ολιστική προσέγγιση στόχος της οποίας ήταν αφενός να ενδυναμωθούν οι μαθητές που κινδυνεύουν περισσότερο να εγκαταλείψουν το σχολείο

2. Επιτελική σύνοψη της μελέτης για τη μαθητική διαρροή στην ελληνική δημόσια Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση – Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (iep.edu.gr)

και αφετέρου να ενισχυθεί η ενσυναίσθηση των συμμαθητών τους για τις δυσκολίες που αυτοί οι μαθητές αντιμετωπίζουν. Η ολιστική προσέγγιση είναι εμφανής και στο γεγονός ότι έγιναν δεκτά στο πρόγραμμα σχολεία όλων των βαθμίδων, Πρωτοβάθμιας, Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Σχολεία/Σχολές Αρχικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Ειδικά Σχολεία, Μουσικά Σχολεία, Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, κλπ.

Η επιλογή των σχολείων έγινε ως επί το πλείστον μετά από συνεργασία με τις κατά τόπους Περιφερειακές Διευθύνσεις Εκπαίδευσης, οι οποίες και υπέδειξαν τα σχολεία που αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο πρόβλημα πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης, ώστε να τους δοθεί προτεραιότητα, χωρίς ωστόσο να αποκλειστούν άλλα σχολεία που εκδήλωσαν ενδιαφέρον. Εστάλη σχετική ενημέρωση στα σχολεία, τα οποία δήλωσαν συμμετοχή στο πρόγραμμα μετά από απόφαση του Συλλόγου Διδασκόντων. Την πρώτη χρονιά υλοποίησης (σχολικό έτος 2017-2018) συμμετείχαν συνολικά 36 σχολεία (9 από την Ανατολική Μακεδονία-Θράκη, 9 από την Ήπειρο και 18 από την Κρήτη), ενώ τη δεύτερη χρονιά ο αριθμός τους διπλασιάστηκε (64), καθώς η επιτυχής υλοποίηση της πρώτης χρονιάς έκανε τόσο τα έμπειρα πλέον σχολεία, αλλά και νέα σχολεία (29 νέα σχολεία) να θέλουν να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα. Κατά την τρίτη χρονιά υλοποίησης, ο αριθμός των σχολείων αυξήθηκε εκ νέου (81 σχολεία, εκ των οποίων 44 νέα).

Η διάρκεια του προγράμματος ήταν 3–4 μήνες κατά την πρώτη χρονιά υλοποίησης, ενώ η δεύτερη χρονιά είχε μεγαλύτερη διάρκεια (6/7 μήνες), καθώς προστέθηκαν περισσότερες συναντήσεις επιμόρφωσης με τους εκπαιδευτικούς. Σημειώνεται ότι λόγω του Covid-19 η υλοποίηση του προγράμματος για το σχολικό έτος 2019–2020 διακόπηκε τον Μάρτιο 2020 και έγινε προσπάθεια συνεχιστεί κατά το επόμενο σχολικό έτος, στο μέτρο του δυνατού. Συνολικά, πάνω από 2.000 μαθητές επωφελήθηκαν από το πρόγραμμα.

Η δομή του πιλοτικού προγράμματος είναι η εξής:

Πραγματοποιούνται κατά τόπους συναντήσεις προετοιμασίας με τους εκπαιδευτικούς, οι οποίες έχουν ως σκοπό την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών πριν την υλοποίηση βιωματικών δράσεων στα σχολεία. Στη συνέχεια, οι μαθητές προετοιμάζονται από τους εκπαιδευτικούς πριν συναντήσουν τα «ROLE MODELS». Οι μαθητές με τη χρήση παιδαγωγικών τεχνικών συζητούν για τις αιτίες της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης, τι τους αρέσει και τι όχι στο σχολείο και προτείνουν με τη βοήθεια των εκπαιδευτικών θετικά πρότυπα/ROLE MODELS. Τα ROLE MODELS προέρχονται από την κοινότητα των μαθητών, πολλές φορές και από το ίδιο σχολείο, ώστε να μπορούν να ταυτιστούν ευκολότερα μαζί τους. Πρόκειται για φοιτητές/αποφοίτους Πανεπιστημίου που αντιμετωπίζουν αντίστοιχα προβλήματα με ορισμένους από τους μαθητές, αθλητές, επαγγελματίες, κ.α. Τα ROLE MODELS, πριν έρθουν σε επαφή με τους μαθητές, λαμβάνουν επίσης εκπαίδευση από τα μέλη της επιστημονικής ομάδας.

Η βασική βιωματική δράση είναι η συνέντευξη των ROLE MODELS που λαμβάνεται από τους ίδιους τους μαθητές. Στη συνέχεια, οι μαθητές εμπνεόμενοι από τη συνέντευξη μπορούν να ετοιμάσουν πόστερ, τραγούδια, βίντεο, σκετσάκια, ένα μικρό ντοκυμαντέρ, κλπ.

Στο τέλος της σχολικής χρονιάς, πραγματοποιούνται τελικές εκδηλώσεις διάδοσης αποτελεσμάτων σε περιφερειακό επίπεδο, οι οποίες φιλοξενούνται από τα κατά τόπους Πανεπιστημιακά Ιδρύματα. Τα Πανεπιστήμια επιλέχθηκαν ως χώροι πραγματοποίησης των εκδηλώσεων αυτών με σκοπό όλοι οι συμμετέχοντες μαθητές να νιώσουν ευπρόσδεκτοι στο χώρο του Πανεπιστημίου και να αισθανθούν ότι έχουν και εκείνοι το δικαίωμα να βρίσκονται

εκεί. Για το σχολικό έτος 2019–2020 η τελική εκδήλωση αποτελεσμάτων έγινε διαδικτυακά, για όσα σχολεία είχαν προλάβει χρονικά να ολοκληρώσουν τις δραστηριότητες, λόγω του Covid-19. Περισσότερες πληροφορίες για τις εκδηλώσεις δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα της ΕΜΣ/ΙΚΥ: https://www.iky.gr/el/rolemodel

Επιπλέον των ανωτέρω δραστηριοτήτων, κατά το ακαδημαϊκό έτος 2017–2018 στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων εκπαιδεύτηκε πιλοτικά μια μικρή ομάδα τεταρτοετών φοιτητών, ώστε να λειτουργήσουν ως σύμβουλοι ομηλίκων (peer counsellors) σε φοιτητές μικρότερων ετών.

Κατά γενική ομολογία των εκπαιδευτικών, η συμμετοχή των μαθητών τους στο πρόγραμμα έχει ιδιαίτερα θετικά αποτελέσματα στις μεταξύ τους σχέσεις, στον τρόπο που διαχειρίζονται τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν και στον τρόπο που βλέπουν τον ίδιο τους τον εαυτό. Οι μαθητές ενισχύουν την αυτοπεποίθησή τους, θέτουν στόχους, συζητούν για το πώς θέλουν να είναι το μέλλον τους. Σημαντική θεωρείται επίσης και η ενίσχυση της ενσυναίσθησης τόσο των συμμαθητών τους, όσο και των ίδιων των εκπαιδευτικών απέναντι στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν ορισμένοι μαθητές.

Τα Πανεπιστήμια των περιοχών υλοποίησης της δράσης, προσέφεραν την τεχνογνωσία τους και φιλοξένησαν τις τελικές εκδηλώσεις, ενισχύοντας έτσι τον ρόλο του Πανεπιστημίου στην ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο, απαντώντας σε πραγματικές ανάγκες της κοινωνίας. Θετικός είναι ο αντίκτυπος και στα ίδια τα ROLE MODELS, καθώς ένιωσαν ότι η δύσκολη πορεία της ζωής τους είχε τελικά ένα νόημα, αφού μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά και έχουν εκφράσει την προθυμία τους να επισκεφθούν και άλλα σχολεία.

Τέλος, σημειώνεται ότι η Εθνική Μονάδα/ΙΚΥ έλαβε πρόσκληση να παρουσιάσει τα αποτελέσματα του Πιλοτικού Προγράμματος ως καλή πρακτική σε συνάντηση Εθνικών Μονάδων στην Commission στις 19.06.2019 και έλαβε συγχαρητήρια για τον αναλυτικό και επιστημονικό σχεδιασμό της δράσης, για την ολιστική προσέγγιση των μαθητών και για τα θετικά αποτελέσματά της στη σχολική κοινότητα.

ΠΙΛΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "Role Models"

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ

ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ / ΙΚΥ
ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2017-2020

II. Η ευρωπαϊκή πρωτοβουλία **ROLE MODELS** σε άλλες χώρες

ΙΙ. Η ευρωπαϊκή πρωτοβουλία ROLE MODELS σε άλλες χώρες

Οι Εθνικές Μονάδες Erasmus+ απαντώντας στο κάλεσμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη συμμετοχή τους στην πρωτοβουλία «ROLE MODELS» υλοποίησαν μια σειρά από δράσεις, προσαρμόζοντας τις βασικές αρχές της πρωτοβουλίας στις ανάγκες της εκάστοτε χώρας και της επιλεγμένης ομάδας-στόχου.

Στο πλαίσιο αυτό, η Ελληνική Εθνική Μονάδα Συντονισμού Erasmus+/ ΙΚΥ σχεδίασε με τη βοήθεια επιστημονικής ομάδας το πιλοτικό Πρόγραμμα ROLE MODELS, με βάση τις σχετικές οδηγίες της Ε.Ε, και δεδομένου ότι δεν υπήρχε αντίστοιχη πρωτοβουλία σε εθνικό επίπεδο, συντόνισε και μετείχε ενεργά στην υλοποίησή του, όπως περιγράφεται αναλυτικά σε επόμενο κεφάλαιο της παρούσας έκδοσης. Αντίστοιχα, σε άλλες χώρες που μετέχουν στο Πρόγραμμα Erasmus+, όπως η Γαλλία, η Ιταλία, η Ισπανία, η Πολωνία, κ.α. διοργανώθηκαν αντίστοιχες δραστηριότητες στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας ROLE MODELS.

Στη συνέχεια παρατίθενται οι κυριότερες από αυτές:

Αυστρία

(Mein Weg, https://www.facebook.com/jamalalkhatibmeinweg/)

Amal al Klalib-My path!- αυτό είναι το όνομα του σχεδίου που μέσα από το παράδειγμα ατόμων που δραστηριοποιούνται επαγγελματικά σε διάφορους τομείς, αντίστοιχου προφίλ με την ομάδα-στόχο, στοχεύει στην αντιμετώπιση της διαδικτυακής ισλαμικής προπαγάνδας, προτείνοντας ένα εναλλακτικό αφήγημα νέων ανθρώπων που αντιτάχθηκαν στην τζιχάντ. Υλοποιείται μέσα από τη δημιουργία online βίντεο, τα οποία στη συνέχεια παρουσιάζονται στην ομάδα-στόχο. Το έργο επιλέχθηκε μεταξύ των βέλτιστων πρακτικών του δικτύου ευαισθητοποίησης για τον φονταμενταλισμό και έλαβε το αυστριακό Βραβείο Νεολαίας. Έχει προσελκύσει επίσης την προσοχή διεθνών ραδιοτηλεοπτικών μέσων (RTVE, ZDFM Arte).

Παράλληλα, η σειρά βίντεο, σε συνδυασμό με σχετικό εκπαιδευτικό υλικό που δημιουργήθηκε χρησιμοποιούνται σε σχολικές και εξωσχολικές εκπαιδευτικές δράσεις. Γίνεται χρήση της διαπροσωπικής προσέγγισης και της μουσικής hip-hop/ Rap ως εργαλεία από-ριζοσπαστικοποίησης. Οι νεαρές μουσουλμάνες γυναίκες αποτελούν επίσης μια επιμέρους ομάδα στόχο. Μέσω της πρωτοβουλίας επιλέχθηκαν 10 Θετικά Πρότυπα και πάνω από 100 άτομα επωφελήθηκαν άμεσα από τις σχετικές παρεμβάσεις.

Βέλγιο

Living Library

(Lebendige Bibliothek, http://info-integration.be/2018/09/04/lebendige-bibliothek-2018/)

Η πρωτοβουλία ROLE MODELS εντάχθηκε σε μια ήδη υπάρχουσα δράση με τίτλο «Ζωντανή Βιβλιοθήκη» (Living Library). Είναι ένα ετήσιο γεγονός όπου άνθρωποι από συνηθισμένο ή μη κοινωνικό υπόβαθρο και χαρακτηριστικά συναντιούνται και αφηγούνται τις ιστορίες τους στις σχολικές τάξεις και στο ευρύ κοινό. Όλοι είναι ευπρόσδεκτοι να παρευρεθούν, να ακούσουν και να κάνουν ερωτήσεις. Επιπλέον, ορισμένα από τα επιλεγμένα Θετικά Πρότυπα παρουσιάστηκαν σε εξαμηνιαία περιοδική έκδοση της Εθνικής Μονάδας. Συνολικά, 250 άτομα επωφελήθηκαν από την εκδήλωση. Το κύριο επίτευγμα είναι η ευαισθητοποίηση σχετικά με τις περιθωριοποιημένες ομάδες και η απομυθοποίησή τους, δεδομένου ότι το ευρύ κοινό έχει την ευκαιρία να γνωρίσει από κοντά τους ανθρώπους αυτούς και να ακούσει τις πραγματικές ιστορίες της ζωής τους.

Γαλλία

Les ambassadeurs Erasmus+ de la citoyenneté

(Erasmus+ ambassadors for citizenship, http://www.agence-erasmus.fr/article/265/ambassadeurs-erasmus-de-la-citoyennete)

Η πρωτοβουλία, η οποία στοχεύει στους νέους με χαμηλό κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο σε σχολεία ή κέντρα κοινότητας, χρησιμοποίησε μια καινοτόμο και διαδραστική μορφή που ονομάζεται θέατρο-φόρουμ. Μπροστά στο νεανικό κοινό, οι ηθοποιοί έπαιξαν σκετσάκια εισάγοντας έννοιες όπως οι διακρίσεις, η βία, ο σεξισμός ή η ιθαγένεια. Στη συνέχεια, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να επαναλάβουν το σκετς με τον τρόπο που θεώρησαν ότι πρέπει να παιχτεί, ώστε να υπερασπιστούν την επιλογή τους. Ακολούθησε ανοικτή συζήτηση, κατά την οποία όλοι ήταν ελεύθεροι να πουν τη γνώμη τους, χωρίς επικρίσεις. Οι πρεσβευτές του Erasmus+ (πρώην δικαιούχοι του προγράμματος Erasmus+ που είναι πρόθυμοι να μοιραστούν την εμπειρία τους στο εξωτερικό και τις αξίες που έχουν καλλιεργήσει) παρενέβησαν κατά τη διάρκεια αυτών των συναντήσεων για να απαντήσουν σε ερωτήσεις, βασιζόμενοι στη δική τους εμπειρία. Κατά τη διάρκεια της πιλοτικής εφαρμογής την 2017–2018, επελέγησαν 10 πρότυπα και 200 άτομα επωφελήθηκαν από την πρωτοβουλία, η οποία ωστόσο δεν συνεχίστηκε λόγω έλλειψης ανθρωπίνων πόρων.

Ιταλία

(Storie di resilienza, rolemodel.erasmusplus.it)

Η εκστρατεία βασίστηκε σε ένα όραμα μιας ευρωπαϊκής κοινωνίας χωρίς αποκλεισμούς, τονίζοντας τον ενεργό ρόλο των πολιτών, τις σχέσεις αμοιβαιότητας και τον πλούτο όλων των πολιτισμών και παραδόσεων. Η Εθνική Μονάδα διοργάνωσε διαγωνισμό για «Ιστορίες Ψυχικής Ανθεκτικότητας» (Storie di Resilienza-Resilience stories), δηλαδή θετικά παραδείγματα των ατόμων που προέρχονται από ένα μειονεκτικό υπόβαθρο (κοινωνικό, γεωγραφικό, φυλετικό ή οικονομικό) ή από μια δύσκολη προσωπική κατάσταση, τα οποία είχαν μια δεύτερη ευκαιρία χάρη στην εκπαίδευση και την κατάρτιση και η ιστορία τους μπορεί να αποτελέσει πηγή έμπνευσης για τους άλλους. Η πρόσκληση είχε τέσσερις βασικές προτεραιότητες: ESLs (Πρόωρη Σχολική Εγκατάλειψη), NEET (άτομα που ούτε βρίσκονται στην εκπαίδευση, ούτε στην αγορά εργασίας), Μετανάστες & Πρόσφυγες, Εκπαίδευση στις Φυλακές. Από τις 66 ιστορίες που έλαβε, η Ιταλική Εθνική Μονάδα επέλεξε 25 νικητές και τους κάλεσε σε μια τελετή απονομής στη Φλωρεντία, κατά την οποία τα επιλεγμένα Θετικά Πρότυπα βραβεύτηκαν και μοιράστηκαν τις συγκινητικές εμπειρίες τους με το κοινό. Η εκδήλωση είχε σημαντική κάλυψη από τα ιταλικά μέσα ενημέρωσης.

Με αυτόν τον τρόπο, δημιουργήθηκε το δίκτυο των Θετικών Προτύπων, τα προφίλ τους δημοσιεύθηκαν σε ειδικό αποθετήριο και μπορούν να προσκληθούν για να μοιραστούν την ιστορία τους σε εκδηλώσεις, σε σχολεία κλπ. Η Εθνική Μονάδα έχει πραγματοποιήσει επίσης και σχετική δίγλωσση έκδοση. Μέχρι στιγμής, περίπου 200 άτομα έχουν επωφεληθεί από την πρωτοβουλία.

Κύπρος

(http://erasmusplus.cy/rolemodels)

Η πρωτοβουλία επικεντρώνεται στην κοινωνική ένταξη των προσφύγων και των μεταναστών μέσω της δημιουργίας μιας ομάδας νέων που έχουν ως κίνητρο να ευαισθητοποιήσουν το κοινό για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και να προωθήσουν το διάλογο και την αλληλεγγύη. Ένας επιπλέον στόχος είναι η προώθηση των αξιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συνολικά 25 άτομα επωφελήθηκαν από την πρωτοβουλία στην Κύπρο, εκ των οποίων τα τρία επιλέχθηκαν ως Role Models (Θετικά Πρότυπα). Σχεδιάζεται συνεργασία με UNHCR και AWARE.

Λιθουανία

Η πρωτοβουλία ROLE MODELS υλοποιήθηκε κατά κύριο λόγο στο ανατολικά τμήμα της χώρας, με στόχο να φέρει κοντά νέους ηλικίας 14 έως 18 ετών που ανήκουν σε διαφορετικές εθνοτικές ομάδες για να συναντηθούν και να συμμετάσχουν σε κοινές δραστηριότητες. Για τη χορηγία των εκδηλώσεων που διοργανώνονται κάθε χρόνο, η Εθνική Μονάδα επιλέγει ένα Role Model (Θετικό Πρότυπο) μεταξύ γνωστών προσωπικοτήτων της χώρας.

Επιπλέον, μέσω της πρωτοβουλίας Role Models παρουσιάζονται οι ευκαιρίες του Erasmus+, με ιδιαίτερη αναφορά σε εκείνες που απευθύνονται στους νέους. Μέχρι σήμερα έχουν επιλεγεί 12 Θετικά Πρότυπα και έχουν επωφεληθεί από την πρωτοβουλία 2000 άτομα.

Ολλανδία

(www.go-europe.nl/europeers)

Στις Κάτω Χώρες, η πρωτοβουλία Role Models συνδέεται με το EuroPeers, ένα δίκτυο δικαιούχων ευρωπαϊκών προγραμμάτων που υπάρχουν σε πολλές χώρες. Οι πρώην φοιτητές των σχεδίων Erasmus+ καλούνται να μοιραστούν την εμπειρία τους με άλλους νέους. Πέντε EuroPeers έχουν επιλεγεί ως Θετικά Πρότυπα, ενώ πάνω από 600 άτομα έχουν επωφεληθεί από τις παρεμβάσεις, οι περισσότερες από τις οποίες πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο του EuroPeers.

Πολωνία

Στην Πολωνία, η πρωτοβουλία επικεντρώνεται σε νέες γυναίκες με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης, προτείνοντας δραστηριότητες που τονώνουν το αίσθημα της επιχειρηματικότητας και τον επαγγελματικό προσανατολισμό. Πάνω από 100 άτομα έχουν επωφεληθεί από τις δράσεις και έχουν επιλεγεί προς το παρόν τέσσερα Role Models (Θετικά Πρότυπα).

Πορτογαλία

Network of Role Models
(https://informatica155.wixsite.com/rolemodels)

Η Πορτογαλική Εθνική Μονάδα συνεργάστηκε με εταίρους (8 δήμους) που έχουν αναπτύξει σχέδια δράσης με στόχο την αντιμετώπιση κυρίως ζητημάτων κοινωνικής ένταξης και διοργάνωσαν ανάλογες δραστηριότητες. Η Εθνική Μονάδα ανέλαβε την παρακολούθηση της ποιότητας υλοποίησης των δράσεων και τη διάδοσή τους στο ευρύ κοινό. Επελέγησαν 14 πρότυπα, κυρίως άτομα με ειδικές ανάγκες. Η πρωτοβουλία παρουσιάστηκε στην ετήσια εκδήλωση για τα άτομα με Ειδικές Ανάγκες, στην οποία συμμετείχαν όλοι οι εταίροι, τα Θετικά Πρότυπα, οι (πρώην) δικαιούχοι του προγράμματος και το ευρύ κοινό.

Ρουμανία

(www.likerom.ro)

Η πρωτοβουλία αποσκοπεί στην προώθηση των αξιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με ιδιαίτερη αναφορά στα παιδιά Ρομά, τα παιδιά με χαμηλό κοινωνικό-οικονομικό υπόβαθρο και τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Για το σκοπό αυτό, επιλέχθηκαν 34 προπτυχιακοί φοιτητές ως Role Models (Θετικά Πρότυπα). Κατά τη διάρκεια του 2018, διοργανώθηκαν 14 συναντήσεις επιμόρφωσης σε 272 εκπαιδευτικούς, καθώς και συνέδριο με 150 συμμετέχοντες, μεταξύ των οποίων εκπρόσωποι του Υπουργείου Παιδείας και σχολικοί επιθεωρητές. Συνολικά πάνω από 700 άτομα επωφελήθηκαν από την πρωτοβουλία. Το 2019, τα Role Models (Θετικά Πρότυπα) ξεκίνησαν συναντήσεις με μαθητές και οικογένειες, ενώ οι εκπαιδευτικοί εφοδιάστηκαν με μία παιδαγωγική εργαλειοθήκη που αναπτύχθηκε με τη βοήθεια των ίδιων των Role Models.

Σλοβακία

(Živá knižnica, http://www.erasmusplus.sk/index.php?sw=2020)

Στη Σλοβακία η βασική πρωτοβουλία ονομάζεται «Ζωντανή Βιβλιοθήκη»: τα νεαρά Θετικά Πρότυπα έχουν ως αποστολή την προώθηση αξιών ικανών να ξεπεράσουν τις προκαταλήψεις της εθνικότητας, του φύλου, της αναπηρίας, της θρησκείας κ.λπ. Σε πολλές σλοβακικές πόλεις, η Εθνική Μονάδα έχει επιλέξει 8–10 Θετικά Πρότυπα που έχουν βιώσει, αντιμετωπίσει ή ξεπεράσει πράξεις εκφοβισμού, βίας, ξενοφοβίας. Οργανώνονται επίσης δραστηριότητες ενημέρωσης σχετικά με τις ευκαιρίες που προσφέρει το Πρόγραμμα Erasmus+. Πάνω από 500 άτομα έχουν επωφεληθεί από την πρωτοβουλία.

Σλοβενία / Slovenia

Role Models

(Mreža vzornikov)

Στόχος της πρωτοβουλίας είναι να δείξει στους νέους τι σημαίνει κοινωνικός αποκλεισμός και πώς μπορεί να προληφθεί. Για το σκοπό αυτό, διοργανώνονται εργαστήρια σε διάφορα σχολεία όπου οι μαθητές μπορούν να εξοικειωθούν με το θέμα, να παίξουν διαφορετικούς ρόλους, να μάθουν για τον κοινωνικό αποκλεισμό και πώς να τον αντιμετωπίσουν. Οι δύο σλοβενικές Εθνικές Μονάδες διοργάνωσαν ένα εργαστήριο για την κοινωνική ένταξη, στο οποίο έλαβαν μέρος τα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Σλοβενίας που συμμετέχουν στις συμπράξεις Erasmus+ μεταξύ σχολείων. Τα εργαστήρια διάρκειας 45 και 90 λεπτών (με 1–2 εξωτερικούς εκπαιδευτές) κάλυπταν σχέσεις μεταξύ πλειοψηφίας και μειονοτικών, κοινωνικών και πολιτικών μηχανισμών διαχωρισμού στην κοινωνία, καθώς και τις επιπτώσεις των στερεότυπων στον κοινωνικό αποκλεισμό. Το 2018 πραγματοποιήθηκαν 7 εργαστήρια σε 5 σχολεία πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και 5 εργαστήρια σε 4 διαφορετικά κέντρα νεολαίας. 260 συμμετέχοντες επωφελήθηκαν από αυτές τις εκδηλώσεις που συνεχίστηκαν σε παρόμοια κλίμακα το 2019.

Τουρκία

Το πρότζεκτ επικεντρώνεται κυρίως σε νέους που αντιμετωπίζουν σωματική ή νοητική αναπηρία. Τα επτά επιλεγμένα Role Models (Θετικά Πρότυπα) έχουν ως αποστολή να προσεγγίσουν όσο το δυνατόν περισσότερα άτομα με ειδικές ανάγκες, αφηγούμενοι τις ιστορίες επιτυχίας τους στην κοινωνική και επαγγελματική ζωή. Μέχρι στιγμής, περίπου 200 συμμετέχοντες έχουν επωφεληθεί από την πρωτοβουλία.

ΠΙΛΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "Role Models"

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ

ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ / ΙΚΥ
ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2017-2020

III. Θεωρητικό Υπόβαθρο

III. Θεωρητικό Υπόβαθρο

Τα Θετικά Πρότυπα στην έρευνα και στις παρεμβάσεις: Κατανοώντας τη δυναμική τους

Τον όρο θετικό πρότυπο (role model) πρωτοεισήγαγε ο κοινωνιολόγος Robert Merton το 1957 μελετώντας την κοινωνικοποίηση των φοιτητών ιατρικής, υποστηρίζοντας ότι συγκρινόμαστε με κάποιο άτομο που υπηρετεί έναν συγκεκριμένο κοινωνικό ρόλο και φιλοδοξούμε να του μοιάσουμε (Holton, 2004). Ο όρος διευρύνθηκε αναφερόμενος σε ευρύτερες ομάδες αναφοράς, σε οποιοδήποτε δηλαδή πρόσωπο του οποίου η συμπεριφορά λειτουργεί παραδειγματικά, εμπνέει, επηρεάζει και οι άλλοι επιθυμούν να την αντιγράψουν. Επιπλέον, για τους περισσότερους δεν είναι ένα το πρόσωπο που λειτουργεί ως πρότυπο, αλλά μια σύνθεση προσώπων και συμπεριφορών που εμπνέει.

Έκτοτε η έννοια έγινε πολύ δημοφιλής τόσο στο καθημερινό όσο και στον ακαδημαϊκό λόγο με χιλιάδες λιγότερο ή περισσότερο επιστημονικά άρθρα να υποστηρίζουν ότι απαιτούνται θετικά πρότυπα που θα εμπνεύσουν τη νεολαία, τις μειονότητες, τις γυναίκες να αποδώσουν περισσότερο (Ehrenberg, 1995; Karunanayake & Nauta, 2004; Ruhe & Allen, 1999). Σε σχέση με τα παιδιά ο όρος θετικά πρότυπα αναφέρεται σε σημαντικά πρόσωπα που έχουν ιδιαίτερη επιρροή στη ζωή τους (Greenberger et al., 1998) και συμβάλλουν με μια σειρά διεργασιών που αφορούν στην υποστήριξη και την έμπνευση (Greenberger et al., 1998; Hurd & Zimmerman, 2010; Yancey et al., 2002; Chen et al., 2013).

Στο πέρασμα του χρόνου η διαδικασία της συμβολής του θετικού προτύπου διευρύνθηκε και υποστηρίχθηκε ότι καθοριστική είναι η σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ του προτύπου και του υποκειμένου που εμπνέεται από αυτό. Έτσι τη θέση του προτύπου παίρνουν ο γονιός, ένας σύμβουλος, ένας εκπαιδευτής, ένας μέντορας, που συμβάλλουν στο να διαμορφώσει ο εμπνεόμενος την αυτοεικόνα του και τις προσδοκίες του μέσα από τη συναλλαγή με το πρότυπο.

Θεωρίες κοινωνικής μάθησης και ταύτισης

Η αποτελεσματικότητα των θετικών προτύπων και ο τρόπος και ο βαθμός που το θετικό πρότυπο καταφέρνει να εμπνεύσει έχει μελετηθεί κυρίως μέσα από τις θεωρίες της κοινωνικής μάθησης (Bandura, 1977) και της ταύτισης (Foote, 1951).

Η θεωρία της κοινωνικής μάθησης βασίζεται στις αρχές του μπιχεβιορισμού και στη διαδικασία της μίμησης και της ενίσχυσης. Προσθέτει όμως επιπλέον ότι τα άτομα μαθαίνουν παρατηρώντας τους άλλους και ότι η συμπεριφορά ερμηνεύεται αποτελεσματικά βάσει ενός συνεχούς γνωστικών, συμπεριφορικών και περιβαλλοντικών επιρροών (Bandura, 1977). Τα

πρότυπα αποτελούν ένα πολύ ισχυρό μέσο να περάσουν αξίες, στάσεις, σκέψεις και συμπεριφορές. Αντίθετα προς τον συμπεριφορισμό ο Bandura θεωρεί ότι η επιρροή ενός προτύπου αποτελεί ευρύτερη διαδικασία από τη μίμηση ή τη μιμητική μάθηση διότι το άτομο δεν ξεσηκώνει (αντιγράφει) απλά υποδείγματα που έχει παρατηρήσει. Πέρα από νέες δεξιότητες, συμπεριφορές, στάσεις, αξίες και συναισθήματα, το άτομο ταυτίζεται με το πρότυπο και μαθαίνει ολόκληρα σχήματα συμπεριφοράς που μπορεί να προσαρμόσει και να εφαρμόσει σε άλλες στιγμές, συνθήκες και περιβάλλοντα. Αν και ο Bandura μιλάει για διαδικασίες ταύτισης, η βασική κριτική που έχει δεχτεί βασίζεται στην έμφαση που δίνει στο περιβάλλον ως βασικό εξηγητικό παράγοντα της συμπεριφοράς.

Η θεωρία της ταύτισης αναφέρεται στη διαδικασία σύμφωνα με την οποία το υποκείμενο θεωρεί ότι τα χαρακτηριστικά κάποιου προτύπου είναι συγγενή με τα δικά του, ως προς τις αξίες, τις στάσεις και τους στόχους που φιλοδοξεί να κατακτήσει. Αυτή η συγγένεια εμπνέει συναισθηματικά και γνωστικά το υποκείμενο και το κινητοποιεί, ώστε να γίνει σαν το επιθυμητό πρότυπο. Αυτή η διαδικασία τροφοδοτεί τη δική του εικόνα εαυτού ή τη συσχετίζει με μια ικανοποιητική σχέση με τον άλλο που το αυτοπροσδιορίζει (Kelman, 1961). Με άλλα λόγια το υποκείμενο δεν ταυτίζεται με το πρότυπο με την έννοια ότι αντιγράφει τη συμπεριφορά του, αλλά ταυτίζεται με το ρόλο του προτύπου και τις προσδοκίες (πραγματικές ή φαντασιακές) που μπορεί να έχει από αυτό. Το υποκείμενο κατ' αυτό τον τρόπο τροφοδοτεί την αυτοεικόνα του ανταποκρινόμενο στις προσδοκίες τις δικές του ή των δικών του. Χρειάζεται τον θετικό τρόπο για να διευρύνει την κατανόηση του εαυτού του και τα κίνητρα του (Gibson, 2004).

Θετικά πρότυπα και κίνητρα

Ωστόσο, στη σύγχρονη βιβλιογραφία επισημαίνεται ότι μολονότι η έννοια έχει χρησιμοποιηθεί ευρέως και μάλιστα με ιδιαίτερα διαφωτιστικές προεκτάσεις για τη χρήση του όρου και του τρόπου λειτουργίας του, υπάρχει αποσπασματικότητα χωρίς ευρεία συναίνεση για το τι ακριβώς είναι και τι κάνουν τα role models, επισημαίνοντας την ανάγκη για εννοιολογική καθαρότητα και σχετική συζήτηση επί του όρου (Irvine, 1989; Suddaby, 2010). Πρόσφατα, αναδεικνύεται η αναγκαιότητα συγκροτημένης συσχέτισης του όρου με τα κίνητρα, καθώς συνήθως τα θετικά πρότυπα αντιμετωπίζονται ως αυτά που μας κινητοποιούν για να θέσουμε φιλόδοξους στόχους ή να πάρουμε τις κατάλληλες αποφάσεις.

Αυτό που σύμφωνα με τους Morgenroth και συν. (2015) απουσιάζει από τη βιβλιογραφία, είναι το πώς τα θετικά πρότυπα μπορούν να επηρεάσουν τις φιλοδοξίες, τα κίνητρα, τις επιλογές και τα επιτεύγματα των ανθρώπων που εμπνέονται από αυτά. Σε αυτό το ερώτημα η απάντηση που δίνουν βασίζεται στη θεωρία προσδοκίας-αξίας. Υποστηρίζουν ότι τα θετικά πρότυπα λειτουργούν μέσω τριών διεργασιών που αφορούν στα εξής: (α) αποτελούν πρότυπα συμπεριφοράς, (β) αναπαριστούν το πιθανό (το δυνατόν να συμβεί) και (γ) εμπνέουν (Morgenroth et al., 2015). Είναι σαφές ότι το (β) σχετίζεται με τη δυνατότητα να «σπάσουν τα όρια» και να πάνε πέρα από τις προσδοκίες – τη στερεοτυπική εικόνα του εαυτού στο συγκεκριμένο πλαίσιο, π.χ. μέσω της μίμησης, οι στερεοτυπικές διαστάσεις της έμφυλης ταυτότητας, καθώς έρχεται κανείς σε επαφή με μια επαγγελματικά επιτυχημένη γυναίκα, μοιάζει να μην αποτελούν ένα ανυπέρβλητο εμπόδιο, κάτι που αναμένεται να αυξήσει τις προσδοκίες επιτυχίας με αναφορά και σε εξωτερικούς παράγοντες.

Το θετικό πρότυπο δείχνει ότι «μπορώ να τα καταφέρω». Υπό τη συγκεκριμένη οπτική, στο πιλοτικό Πρόγραμμα Role Models που υλοποίησε το ΙΚΥ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή φαίνεται να λαμβάνει υπόψη τη σημασία της παρέμβασης μέσω των θετικών προτύπων από την πλευρά

εκείνων (των μαθητών στην περίπτωση του πιλοτικού Προγράμματος Role Models) που δέχονται την επίδραση των θετικών προτύπων και κινητοποιούνται προς άλλους στόχους μέσω των τριών προαναφερθεισών διεργασιών. Ταυτόχρονα, η επιστημονική ομάδα της Ελλάδας, μοιράζεται την πρόσφατη ερευνητικά διευρυμένη άποψη, ότι έχει νόημα να αξιοποιήσουμε το ρόλο των θετικών προτύπων από την οπτική εκείνων που επωφελούνται ως «επίδοξοι κατακτητές ενός ρόλου», καθώς οι επιλογές που κάνει κανείς δεν είναι απαραίτητα συνειδητές και σκόπιμες, μολονότι αφορούν σε ενεργές δράσεις για την επίτευξη ενός στόχου (Haslam, 2004; Haslam et al., 2011; Morgenroth et al., 2015).

Χαρακτηριστικά του προτύπου

Ο βαθμός ομοιότητας των χαρακτηριστικών του προτύπου και του ατόμου που επωφελείται από το πρότυπο είναι σημαντικός για την έκβαση της επίδρασης του προτύπου -πάντα λαμβάνοντας υπόψη ότι είναι εξαιρετικά σημαντικό, οι μαθητές στη συγκεκριμένη περίπτωση, να έχουν την πεποίθηση ότι οι ικανότητές τους είναι μεταβαλλόμενες και όχι σταθερές. Τα χαρακτηριστικά του προτύπου που αφορούν την ενσωμάτωση, την πραγμάτωση και την θελκτικότητα του στόχου θα καθορίσουν το αποτέλεσμα της διεργασίας που αφορά στην επίδραση του θετικού προτύπου. Ο τρόπος που προσλαμβάνονται αυτά τα χαρακτηριστικά από αυτούς που θα επωφεληθούν από τα θετικά πρότυπα (από τους μαθητές στην περίπτωσή μας), θα καθορίσει δύο διαδικασίες: τη μάθηση μέσω τρίτων και την ταύτιση. Μέσω αυτών των διαδικασιών, τα θετικά πρότυπα θα επηρεάσουν τη μεταβολή της πρόσληψης των στόχων από τους μαθητές και τη μεταβολή των συμπεριφορών που οι μαθητές συνήθιζαν να συσχετίζουν με τους στόχους. Δηλαδή, θα μεταβάλουν τις προσδοκίες τους για το αν θα επιτύχουν τον στόχο τους, αλλά και την αξία που απέδιδαν μέχρι τώρα σε συγκεκριμένους στόχους. Αυτό οδηγεί σε νέους στόχους ή σε ενίσχυση των μέχρι τώρα στόχων. Πρόκειται για μια κυκλική σχέση: η έκθεση στα θετικά πρότυπα μεταβάλλει τις προσδοκίες, τις αξίες και τους στόχους των μαθητών/τριών και την ίδια στιγμή όλα αυτά βιώνονται από τους μαθητές/τριες ως δικά τους και έτσι στη συνέχεια επηρεάζεται ο τρόπος που οι μαθητές προσλαμβάνουν τα θετικά πρότυπα, εδραιώνοντας την επίδρασή τους και επηρεάζοντας το τελικό αποτέλεσμα. Σε αυτό το σημείο η έρευνα επισημαίνει τη σημασία του «ανήκειν» στην ίδια κοινωνική ομάδα με αναφορά στην κοινωνική ταυτότητα (Turner et al., 1994; Collins, 1996), κάτι το οποίο διευκολύνει στην αφομοίωση ενός «υψηλότερου στόχου».

Από αυτήν την οπτική, τα θετικά πρότυπα στο συγκεκριμένο πιλοτικό Πρόγραμμα Role Models, προήλθαν από τα σχολεία, τους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς σε συνεργασία και σε συζήτηση με τα παιδιά που συμμετείχαν στο πρόγραμμα για να συναντήσουν τις ανάγκες, τις ανησυχίες, τις προσδοκίες, τους φόβους και τις επιθυμίες τους με τρόπο αυθεντικό για το δικό τους πλαίσιο και τη δική τους καθημερινότητα. Έτσι, η μάθηση μέσω τρίτου και η επίτευξη της ταύτισης θα μπορούσε να επιτρέψει την υιοθέτηση νέων στόχων και την ενίσχυση των υπαρχόντων επιθυμητών στόχων. Τέλος, η επένδυση με προσδοκίες επίτευξης και η αξία που θα αποδοθεί στους στόχους από τους μαθητές αναμένεται να οδηγήσει σε περαιτέρω έμπνευση και καθοδήγηση από τον τρόπο ζωής, τις αξίες και τους στόχους των θετικών προτύπων.

Εύρος επίδρασης των προτύπων

Προκειμένου να κατανοήσουμε τη σημασία των θετικών προτύπων είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι ο ρόλος των θετικών προτύπων έχει ένα εύρος επίδρασης που εκτείνεται

από τη σωματική και ψυχική υγεία μέχρι την κοινωνική συμπεριφορά, τη μάθηση και την ψυχοκοινωνική προσαρμογή. Πρόσφατες έρευνες συνδέουν τη χρήση στρατηγικών «αλλαγής» και «επιμονής» με τη θετική επίδραση σε συγκεκριμένους φυσιολογικούς δείκτες που αποτελούν παράγοντες κινδύνου για καρδιαγγειακά νοσήματα σε εφήβους χαμηλού κοινωνικοοικονομικού επιπέδου. Αυτές οι στρατηγικές αναπτύσσονται μέσω της ύπαρξης θετικών προτύπων στη ζωή των παιδιών. Σε ό,τι αφορά στην «αλλαγή», αυτή αναφέρεται στη νοηματοδότηση του στρεσογόνου παράγοντα με έναν λιγότερο απειλητικό τρόπο και στη συναισθηματική ρύθμιση, κάτι που είναι ιδιαίτερα σημαντικό στην περίπτωση καταστάσεων κατά τις οποίες κανείς έχει ελάχιστο έλεγχο. Σε αυτό το πλαίσιο αυξάνεται η ελπίδα και η αισιοδοξία και άρα η επιμονή κάποιου να τα βγάλει πέρα σε δύσκολες καταστάσεις, καθώς δεν εστιάζει στην παρούσα δυσκολία αλλά στο μέλλον. Ένα σύνολο ερευνών αναφέρει τη συμβολή των θετικών προτύπων, με τη μορφή σχέσεων με σημαντικούς άλλους στη μείωση της κατάθλιψης, προβλημάτων συμπεριφοράς και της παραβατικότητας, και στην αύξηση της ακαδημαϊκής επίδοσης (Hurd & Zimmerman, 2010; Hurd et al., 2009; Yancey et al., 2002). Άλλες μελέτες εστιάζουν στην επίδραση σε συμπεριφορές υγείας όπως χρήση ουσιών και φυσική άσκηση (Beier et al., 2000; DuBois & Silverthorn, 2005; Oman et al., 2004).

Πιο πρόσφατα, οι Chen και συν. (2013) αναφέρουν ότι μεταξύ των εφήβων χαμηλού κοινωνικοοικονομικού επιπέδου εκείνοι που είχαν υποστηρικτικά θετικά πρότυπα και μέσω αυτών εμπλέκονταν σε στρατηγικές αλλαγής και επιμονής εμφάνιζαν χαμηλότερα επίπεδα της κυτοκίνης IL-6, η οποία αποτελεί παράγοντα κινδύνου για καρδιαγγειακά νοσήματα. Με τον τρόπο αυτό τονίζεται η επίδραση των θετικών προτύπων ως απάντηση στο στρες με δυνητικά οφέλη στην πορεία της υγείας των εφήβων, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι έφηβοι χαμηλού κοινωνικοοικονομικού επιπέδου εμφανίζουν μεγαλύτερη νοσηρότητα και θνητότητα από καρδιαγγειακά νοσήματα.

Στην εκπαίδευση και στους χώρους της εργασίας ο ρόλος των θετικών προτύπων για τα μέλη των περιθωριοποιημένων ή υποεκπροσωπούμενων ομάδων έχει τονιστεί πολλαπλώς. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, η βιβλιογραφία αλλά και οι καθημερινοί άνθρωποι συχνά θεωρούν ότι τα θετικά πρότυπα συμβάλλουν στη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων. Σε περιβάλλοντα αυξημένης φτώχειας όπως στην Ινδία και στο Μεξικό, όπου τα κορίτσια έχουν λιγότερες ευκαιρίες κοινωνικής κινητικότητας από τα αγόρια, έρευνες γύρω από την επιρροή θετικών προτύπων γένους θηλυκού έδειξαν ότι έφηβες και οι γονείς τους είχαν υψηλότερες φιλοδοξίες ανέλιξης μέσα από την εκπαίδευση (Beaman et al., 2012; Kalsi, 2017; Chiapa et al., 2012).

Ποιοί μπορούν να λειτουργήσουν ως πρότυπα

Μεγάλο μέρος της πρώιμης έρευνας για την επιρροή των θετικών προτύπων έγινε στο πλαίσιο της εκπαίδευσης, κυρίως στη δευτεροβάθμια και την τριτοβάθμια, όπου εξετάστηκε η επίδραση των εκπαιδευτικών και ειδικότερα του φύλου τους στις μαθήτριες και φοιτήτριες (Speizer, 1981). Τα ευρήματα υπήρξαν αντιφατικά. Σε κάποιες έρευνες οι φοιτήτριες βρέθηκε να επηρεάζονται από τους εκπαιδευτικούς τους ανεξαρτήτως φύλου, ενώ σε άλλες οι φοιτήτριες που εμπνέονταν από καθηγήτριες είχαν μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση, καλύτερη επίδοση και ήταν πιο προσανατολισμένες στη μελλοντική τους καριέρα. Αντίθετα οι γυναίκες εκπαιδευτικοί δεν επηρέαζαν την επίδοση των αγοριών τα οποία αναζητούσαν πρόσωπα υψηλότερου κύρους που θεωρούσαν ότι ήταν τα ανδρικά (Paredes, 2014).

Εκτός από τους/τις εκπαιδευτικούς έχει διερευνηθεί και ο ρόλος των συνομηλίκων ως θετικά πρόσωπα. Και εδώ τα ερευνητικά δεδομένα είναι αντιφατικά. Η συνύπαρξη με συνομήλικους με υψηλές σχολικές επιδόσεις ή από υψηλότερα κοινωνικά στρώματα μπορεί να επηρεάσει τις εκπαιδευτικές επιλογές (Bobonis & Finan, 2009) αλλά και να μειώσει τις κοινωνικές διακρίσεις (Bagde et al., 2016). Μπορεί όμως και να έχει και τα αντίθετα αποτελέσματα (Lavy, 2018 Abramitzky et al., 2018).

Σε κάθε περίπτωση, όμως, οι περισσότερες έρευνες συγκλίνουν ότι οι εκπαιδευτικοί, και ιδιαίτερα όταν λειτουργούν ως μέντορες, αλλά και οι συνομήλικοι, έχουν έναν σημαντικό ρόλο να παίξουν ως θετικά πρότυπα.

Πέρα όμως από το εκπαιδευτικό πλαίσιο, πρόσωπα στην κοινότητα που κατάφεραν να ξεπεράσουν τα κοινωνικά εμπόδια αποτελούν ισχυρά θετικά πρότυπα για παιδιά αλλά και ενήλικες. Η αφήγηση των θετικών προτύπων για τη σημασία που είχε η εκπαίδευση στη ζωή τους και τις προοπτικές που τους άνοιξε είναι αρκετή για να βελτιώσει τη φοίτηση και να μειώσει τη σχολική διαρροή (Jensen, 2012). Είναι, ωστόσο, ενδιαφέρον ότι σε ερευνητικό πρόγραμμα στη Μαδαγασκάρη όπου ως θετικό πρότυπο εμφανίστηκε παλαιός μαθητής του σχολείου που «τα είχε καταφέρει», βελτιώθηκε η επίδοση των μαθητών μόνον εάν ο/η απόφοιτος προερχόταν από αντίστοιχα χαμηλά στρώματα με αυτά των μαθητών (Nguyen, 2008).

Θετικό πρότυπο μπορεί να αποβεί το οποιοδήποτε πραγματικό ακόμη και φανταστικό πρόσωπο, κάποιος/α που γνωρίζουμε ή όχι, που βρίσκεται στον οικείο μας περίγυρο ή πολύ μακρύτερα, ή ακόμη και ένα ιστορικό πρόσωπο που έλαμψε κατά τη διάρκεια του βίου του. Μπορεί να εμπνεύσει η γενικότερη χαρισματική προσωπικότητα του προτύπου, ή μόνο συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του, ή ακόμη η ανερχόμενη λάμψη του ή η επιτυχία του σε έναν τομέα.

Δεν είναι όμως μόνο πρόσωπα τα οποία προσφέροντας πληροφορίες για τη ζωή τους μπορούν να επηρεάσουν τη συμπεριφορά και τις στάσεις, να εμπνεύσουν και να αυξήσουν την αυτοπεποίθηση, αλλά και διασημότητες που προβάλλονται μέσα από την εικονική πραγματικότητα και τα ΜΜΕ. Τα ερευνητικά δεδομένα από τις ΗΠΑ δείχνουν ότι τα παιδιά της πρώτης σχολικής ηλικίας επηρεάζονται σημαντικά από τα πρότυπα των ΜΜΕ και τείνουν να επιλέγουν εκείνα που είναι του ιδίου φύλου και φυλετικής προέλευσης με αυτά (Power & Smith, 2017). Τηλεοπτικά πρότυπα έχουν χρησιμοποιηθεί για την ανάπτυξη της φιλοκοινωνικής συμπεριφοράς με αποτέλεσμα λιγότερες αντικοινωνικές συμπεριφορές στα παιδιά προσχολικής ηλικίας (Zielinska & Chambers, 1995), καθώς και για την ενίσχυση των φιλοδοξιών για επαγγελματική σταδιοδρομία στα παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας (Gehrau et al., 2016). Βέβαια η πλειοψηφία των μοντέλων που προβάλλονται στα τηλεοπτικά προγράμματα ανήκουν στην κυρίαρχη ομάδα των λευκών ανδρών ενώ τα γυναικεία πρότυπα και αυτά με διαφορετική εθνοτική προέλευση υποεκπροσωπούνται, με τις σχετικές μελέτες να κάνουν έκκληση για μεγαλύτερη έμφαση στα τελευταία, ιδίως όταν πρόκειται για παιδιά μικρής ηλικίας (Hamlen & Imbesi, 2019). Αξίζει όμως να αναφερθεί ότι μερικές φορές διασημότητες και σουπερστάρ που αντανακλούν έναν κόσμο εικονικής λάμψης, μακριά από την πραγματικότητα των παιδιών, μπορεί να έχουν αρνητικές επιπτώσεις που μάλιστα δύσκολα αλλάζουν όταν στα παιδικά μάτια επέχουν το ρόλο ειδώλου.

Παρά τη δύναμη των προτύπων που ξεπηδούν από τα ΜΜΕ και την καλή χρήση που μπορεί να γίνει μέσα από εικονική προβολή τους, τα «πραγματικά» πρόσωπα έχουν ισχυρότερο αντίκτυπο στη συμπεριφορά παιδιών και ενηλίκων που πάει πέρα από τη διαμόρφωση στάσεων, κυρίως

διότι με αυτά κτίζεται κάποιου είδους σχέση που μπορεί να αποβεί ιδιαίτερα πολύτιμη για την ανάπτυξη, την προσαρμογή και την πορεία ζωής των παιδιών (Mani & Riley, 2019).

Καταλήγοντας, η εφαρμογή του προγράμματος Role Models στην Ελλάδα βασιζόμενη στην επιστημονική έρευνα, είδε σε αυτό μια «οπτική» παρέμβασης με στόχο την υποστήριξη της αναπτυξιακής πορείας των παιδιών και υιοθέτησε πρακτικές εμπνευσμένες από το όραμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και το αίτημα για τη «συνάντηση» μιας ευρύτερης ανάγκης της κοινωνίας κάθε κράτους-μέλους, όπως αυτή που υποστηρίχθηκε από την Εθνική Μονάδα (ΙΚΥ).

Βιβλιογραφικές αναφορές

Bagde, S., Epple, D., & Taylor, L. (2016). Does Affirmative Action Work? Caste, Gender, College Quality, and Academic Success in India. *American Economic Review*, 106(6), 1495–1521. **https://doi.org/10.1257/aer.20140783**

Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Prentice Hall.

Beaman, L., Duflo, E., Pande, R., & Topalova, P. (2012). Female Leadership Raises Aspirations and Educational Attainment for Girls: A Policy Experiment in India. *Science*, 335(6068), 582–586. **https://doi.org/10.1126/science.1212382**

Beier, S. R., Rosenfeld, W. D., Spitalny, K. C., Zansky, S. M., & Bontempo, A. N. (2000). The Potential Role of an Adult Mentor in Influencing High-Risk Behaviors in Adolescents. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine, 154(4), 327–331.* **https://doi.org/10.1001/archpedi.154.4.327**

Bobonis, G. J., & Finan, F. (2009). Neighborhood Peer Effects in Secondary School Enrollment Decisions. *Review of Economics and Statistics*, 91(4), 695–716. **https://doi.org/10.1162/rest.91.4.695**

Chen, E., Lee, W. K., Cavey, L., & Ho, A. (2013). Role Models and the Psychological Characteristics That Buffer Low-Socioeconomic-Status Youth From Cardiovascular Risk. *Child Development*, 84(4), 1241–1252. **https://doi.org/10.1111/cdev.12037**

Chiapa, C., Garrido, J. L., & Prina, S. (2012). The effect of social programs and exposure to professionals on the educational aspirations of the poor. *Economics of Education Review*, 31(5), 778–798. **https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2012.05.006**

Collins, R. L. (1996). For better or worse: The impact of upward social comparison on self-evaluations. *Psychological Bulletin*, 119(1), 51–69. https://doi.org/10.1037/0033-2909.119.1.51

DuBois, D. L., & Silverthorn, N. (2005). Natural Mentoring Relationships and Adolescent Health: Evidence From a National Study. *American Journal of Public Health*, 95(3), 518–524. **https://doi.org/10.2105/ajph.2003.031476**

Ehrenberg, R. G. (1995). Role Models in Education. *ILR Review*, 48(3), 482–485. **https://doi.org/10.1177/001979399504800307**

Foote, N. N. (1951). Identification as the Basis for a Theory of Motivation. *American Sociological Review*, 16(1), 14–21. **https://doi.org/10.2307/2087964**

Gehrau, V., Brüggemann, T., & Handrup, J. (2016). Media and Occupational Aspirations: The Effect of Television on Career Aspirations of Adolescents. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*,

60(3), 465–483.
https://doi.org/10.1080/08838151.2016.1203319

Gibson, D. E. (2004). Role models in career development: New directions for theory and research. *Journal of Vocational Behavior*, 65(1), 134–156.
https://doi.org/10.1016/s0001-8791(03)00051-4

Greenberger, E., Chen, C., & Beam, M. R. (1998). The Role of "Very Important" Nonparental Adults in Adolescent Development. *Journal of Youth and Adolescence*, 27(3), 321–343.
https://doi.org/10.1023/a:1022803120166

Hamlen, K. R., & Imbesi, K. J. (2019). Role models in the media: a content analysis of preschool television programs in the U.S. *Journal of Children and Media*, 14(3), 302–323.
https://doi.org/10.1080/17482798.2019.1689369

Haslam, A. S. (2004). *Psychology in Organizations* (2nd ed.). SAGE Publications Ltd.

Haslam, A. S., Reicher, S. D., & Platow, M. J. (2011). *The New Psychology of Leadership: Identity, Influence and Power*. Psychology Press.

Holton, G. (2004). Robert K. Merton-Biographical Memoirs. Proceedings of the American Philosophical Society, 148,(4) 506–517.

Hurd, N. M., Zimmerman, M. A., & Xue, Y. (2009). Negative Adult Influences and the Protective Effects of Role Models: A Study with Urban Adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 38(6), 777–789.
https://doi.org/10.1007/s10964-008-9296-5

Hurd, N., & Zimmerman, M. (2010). Natural Mentors, Mental Health, and Risk Behaviors: A Longitudinal Analysis of African American Adolescents Transitioning into Adulthood. *American Journal of Community Psychology*, 46(1–2), 36–48.
https://doi.org/10.1007/s10464-010-9325-x

Irvine, J. J. (1989). Beyond role models: An examination of cultural influences on the pedagogical perspectives of black teachers. *Peabody Journal of Education*, 66(4), 51–63.
https://doi.org/10.1080/01619568909538662

Jensen, R. (2012). Do Labor Market Opportunities Affect Young Women's Work and Family Decisions? Experimental Evidence from India. *The Quarterly Journal of Economics*, 127(2), 753–792.
https://doi.org/10.1093/qje/qjs002

Kalsi, P. (2017). Seeing is believing- can increasing the number of female leaders reduce sex selection in rural India? *Journal of Development Economics*, 126, 1–18.
https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2016.12.002

Karunanayake, D., & Nauta, M. M. (2004). The Relationship Between Race and Students' Identified Career Role Models and Perceived Role Model Influence. *The Career Development Quarterly*, 52(3), 225–234.
https://doi.org/10.1002/j.2161-0045.2004.tb00644.x

Kelman, H. C. (1961). Processes of Opinion Change. *Public Opinion Quarterly*, 25(1), 57–58.
https://doi.org/10.1086/266996

Lavy, V. (2018). The long-term spilover effects of changes in the return to schooling. NBER Working Paper 24515. Cambridge, MA: NBER.

Abramitzky, R., Lavy, V., & Pürez, S. (2018, April). The Long-Term Spillover Effects of Changes in the Return to Schooling.
https://doi.org/10.3386/w24515

Mani, A., & Riley, E. (2019). Social networks, role models, peer effects, and aspirations. WIDER Working Paper 120.
https://doi.org/10.35188/unu-wider/2019/756-9

Morgenroth, T., Ryan, M. K., & Peters, K. (2015). The Motivational Theory of Role Modeling: How Role Models Influence Role Aspirants' Goals. *Review of General Psychology*, 19(4), 465–483.
https://doi.org/10.1037/gpr0000059

Nguyen, T. (2008). Information, role models, and perceived returns to education: Experimental evidence from Madagascar. Unpublished manuscript, MIT, Cambridge, MA.

Oman, R. F., Vesely, S., Aspy, C. B., McLeroy, K. R., Rodine, S., & Marshall, L. (2004). The Potential Protective Effect of Youth Assets on Adolescent Alcohol and Drug Use. *American Journal of Public Health*, 94(8), 1425–1430.
https://doi.org/10.2105/ajph.94.8.1425

Paredes, V. (2014). A teacher like me or a student like me? Role model versus teacher bias effect. *Economics of Education Review*, 39, 38–49.
https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2013.12.001

Power, S., & Smith, K. (2017). 'Heroes' and 'villains' in the lives of children and young people. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 38(4), 590–602.
https://doi.org/10.1080/01596306.2015.1129311

Ruhe, J. A., & Allen, W. R. (1999). Representation of Women in International Business Case Studies. *Journal of Education for Business*, 75(2), 83–89.
https://doi.org/10.1080/08832329909598995

Speizer, J. J. (1981). Role Models, Mentors, and Sponsors: The Elusive Concepts. Signs: *Journal of Women in Culture and Society*, 6(4), 692–712.
https://doi.org/10.1086/493841

Suddaby, R. (Ed.). (2010). Editor's Comments: Construct Clarity in Theories of Management and Organization. *Academy of Management Review*, 35(3), 346–357.
https://doi.org/10.5465/amr.35.3.zok346

Turner, J. C., Oakes, P. J., Haslam, S. A., & McGarty, C. (1994). Self and Collective: Cognition and Social Context. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 20(5), 454–463.
https://doi.org/10.1177/0146167294205002

Yancey, A. K., Siegel, J. M., & McDaniel, K. L. (2002). Role Models, Ethnic Identity, and Health-Risk Behaviors in Urban Adolescents. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 156(1), 55.
https://doi.org/10.1001/archpedi.156.1.55

Zielinska, I. E., & Chambers, B. (1995). Using Group Viewing of Television to Teach Preschool Children Social Skills. *Journal of Educational Television*, 21(2), 85–99.
https://doi.org/10.1080/0260741950210203

ΠΙΛΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "Role Models"

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ

ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ / ΙΚΥ
ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2017-2020

IV. Η εφαρμογή του Πιλοτικού Προγράμματος **ROLE MODELS** ανά **Περιφέρεια**

IV. Η εφαρμογή του Πιλοτικού Προγράμματος ROLE MODELS ανά Περιφέρεια

Στη συνέχεια παρατίθενται η μεθοδολογία και τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν από τα μέλη της επιστημονικής ομάδας για την υλοποίηση του Πιλοτικού Προγράμματος ROLE MODELS στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στις περιοχές της Ηπείρου, της Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης, της Κρήτης και της Αττικής. Επισημαίνεται ότι ενώ ο βασικός κορμός του Προγράμματος παραμένει κοινός για όλες τις περιοχές στις οποίες εφαρμόστηκε, επελέγη από την επιστημονική ομάδα μια ευέλικτη προσέγγιση, ώστε να ανταποκρίνεται το Πρόγραμμα πιο αποτελεσματικά στις ανάγκες των σχολείων της εκάστοτε περιοχής.

IV.α. ΕΦΑΡΜΟΓΗ του **Προγράμματος Role Models** στην **ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ**

«Ακόμα και αν μοιάζει μακρινό, μπορεί κανείς να τα καταφέρει»

Στην περιφέρεια της Ηπείρου η δράση πραγματοποιήθηκε υπό την επιστημονική εποπτεία της κ. Ευαγγελίας Καραγιαννοπούλου, Καθ. Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και επιστημονικά Υπεύθυνης του Προγράμματος σε συνεργασία με τον κ. Βασίλη Κούτρα, Καθ. Αγωγής Υγείας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και την Δρ Τατιανή Γκάτσα, ΕΔΙΠ Σχολικής Ψυχολογίας, ΠΤΔΕ Παν/μιο Ιωαννίνων.

Τα ίδια τα Role Models είναι στην καρδιά του Πιλοτικού προγράμματος. Η διδασκαλία μέσα από το παράδειγμα ή το πρότυπο, είναι μια καθημερινή τεχνική, αφού κάθε λεπτό της ημέρας, τα παιδιά παρακολουθούν τη συμπεριφορά των γονέων τους, των φίλων τους, των συνομηλίκων τους, των άλλων μελών της οικογένειας, των εκπαιδευτικών τους, των διάσημων προσώπων, αλλά και των άλλων ανθρώπων στη ζωή τους. Έτσι τη θέση του προτύπου παίρνουν πρόσωπα που επηρεάζουν στη διαμόρφωση της προσωπικότητας και τις προσδοκίες των παιδιών.

Τα Role Models στο συγκεκριμένο πρόγραμμα επιλέγονται ώστε να έχουν χαρακτηριστικά που να ταιριάζουν στα χαρακτηριστικά, το πολιτισμικό περιβάλλον και τις ανάγκες του πληθυσμού στόχου, ώστε να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητά τους. Όταν είναι δυνατόν, επιλέγουμε Role Models από το περιβάλλον των μαθητών γιατί οι δέκτες είναι πιο ευαίσθητοι στην προσωπική επιρροή των ατόμων του περιβάλλοντός τους (π.χ. είναι από τη περιοχή τους, πήγαιναν στο ίδιο σχολείο), με τους οποίους μπορεί να σχετίζονται ήδη ή μπορούν να συσχετισθούν άμεσα, παρά όταν προέρχονται από απομακρυσμένα σε αυτούς περιβάλλοντα.

Τα άτομα της ομάδας των Role Models στο εν λόγω πρόγραμμα επιλέχθηκαν να διαθέτουν χαρακτηριστικά που θα μπορούσαν να ανταποκριθούν στο προφίλ των αναγκών των μαθητών των σχολείων που συμμετέχουν στο πρόγραμμα έτσι, ώστε οι μαθητές να ταυτιστούν μαζί τους και να αποτελέσουν καθοδηγητές και εμπνευστές τους. Τα πρόσωπα που επελέγησαν ως Role Models είναι άνθρωποι που συνάντησαν δυσκολίες στο σχολείο ή γενικότερες δυσκολίες κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στο σχολείο. Ωστόσο, κατάφεραν να ξεπεράσουν τις δυσκολίες και να ολοκληρώσουν τη φοίτησή τους. Επίσης, χρησιμοποίησαν την ακαδημαϊκή εκπαίδευση ως ένα σημαντικό στοιχείο στην εξέλιξη της πορείας της ζωής τους. Συνήθως, χρησιμοποίησαν υποστηρικτικά συστήματα (μέλη της οικογένειας, εκπαιδευτικούς, φίλους κ.λπ.) που τους βοήθησαν να αντέξουν τη δυσκολία και όχι μόνο να μην εγκαταλείψουν αλλά και να επενδύσουν στο σχολείο. Τελικά, επανέκαμψαν, ισχυροποιήθηκαν, συνέχισαν και κατά μια γενική έννοια πέτυχαν, διατηρώντας πάντα μια θετική στάση ζωής απέναντι στις δυσκολίες.

Ως μαθητές γνώρισαν το πρόβλημα τις σχολικής διακοπής/εγκατάλειψης και των δυσκολιών που συναντούν κάποια παιδιά κατά τη φοίτησή τους στο σχολείο. Μέσα από τη βιωμένη, προσωπική τους εμπειρία έχουν αναπτύξει ενσυναίσθηση, κατανοούν τις δυσκολίες των άλλων στο σχολείο και μέσα από τη δική τους ιστορία μπορούν να εμπνεύσουν, να καθοδηγήσουν και να υποστηρίξουν τους σημερινούς μαθητές. Οι ιστορίες τους ασκούν πάνω στους μαθητές σημαντική επίδραση, γιατί ο καθένας τους ζει τη δική του ιστορία. Το στοιχείο βέβαια που έχει κριτική σημασία, είναι πάντα η συνάφεια του περιεχομένου. Οι ιστορίες παρότι είναι βγαλμένες από την πραγματική ζωή πρέπει να έχουν σημεία σύνδεσης με την εμπειρία των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα. Όσο ισχυρότερα είναι αυτά, τόσο περισσότερο εμπλέκονται πραγματικά οι ακροατές. Οι ιστορίες βοηθούν τους μαθητές να μάθουν μέσα από τις προσπάθειες, τα παθήματα, τον πόνο και την ευχαρίστηση των άλλων. Τα μαθαίνουν να συμπονούν και να λύνουν προβλήματα στη θέση των άλλων. Οι ιστορίες τους είναι σε ένας τρόπος μεταφοράς ιδεών, εξερεύνησης συναισθημάτων αλλά και γεφύρωσης πολιτισμικών διαφορών.

Έχουν κατανοήσει και μπορούν να μεταφέρουν στην ομάδα στόχο τους εσωτερικούς και εξωτερικούς μηχανισμούς που χρησιμοποίησαν για να πετύχουν τους στόχους τους, ώστε αντίστοιχα να τους χρησιμοποιήσουν και οι μαθητές στη ζωή τους. Να ονειρευτούν οι μαθητές για το μέλλον τους, βοηθώντας τους να δημιουργήσουν όχι μόνο τη σκέψη «αν αυτός ή αυτή μπόρεσε να το κάνει αυτό, ίσως μπορώ κι εγώ», αλλά και «εάν αυτός ή αυτή μπορεί να το κάνει αυτό, ίσως άνθρωποι σαν κι εμένα μπορούν να κάνουν οποιαδήποτε διαφορετικά πράγματα επιλέξουν, αρκεί να το προσπαθήσουν χρησιμοποιώντας στρατηγικές που είναι βοηθητικές». Τα Role Models διαμορφώνουν κάτι περισσότερο από ρόλους. Μοντελοποιούν επίσης συγκεκριμένες πτυχές των επιθυμητών ρόλων όπως η προσωπική επιτυχία, ο κοινωνικός σεβασμός και η αποδοχή, η σημασία της προσπάθειας και της επιμονής για την επίτευξη των στόχων. Με αυτόν τον τρόπο, ενισχύουν γενικά τη διάθεση των μαθητών για επιτεύγματα, όχι μόνο στην ακαδημαϊκή τους εξέλιξη, μπορούν δηλαδή να παρέχουν ανεκτίμητες πληροφορίες προς αντιμετώπιση γενικότερα των δυσκολιών που θα συναντήσουν στη ζωή τους, αλλά και να καθησυχάσουν τις ανησυχίες που μπορεί να έχουν σχετικά με το αν η κοινωνία έχει θέση για αυτούς.

Η συνέντευξη των Role Models στους μαθητές: Η συνέντευξη αποτελεί εξειδικευμένο είδος προφορικής αλληλεπίδρασης, που ξεκινά με ένα συγκεκριμένο σκοπό και εστιάζεται σε κάποια συγκεκριμένη θεματική περιοχή. Η σχέση μεταξύ των ρόλων συνεντευκτή κι ερωτώμενου είναι πολύ συγκεκριμένη και δίνει το πλεονέκτημα να αλληλοεπιδράσουν ο συνεντευκτής και ο ερωτώμενος, ώστε να δημιουργηθεί κλίμα ασφάλειας και εμπιστοσύνης που ενισχύει την

αποκάλυψη και αξιοπιστία των παρεχόμενων πληροφοριών. Επιπλέον, η συνολική στάση και εικόνα του ερωτώμενου στη διαδικασία της συνέντευξης προσφέρει ένα επιπλέον πληροφοριακό υλικό που συνεισφέρει στην κατανόηση των ζητημάτων που προκύπτουν από την ανάλυση των δεδομένων. Τα μηνύματα δεν περνάνε μόνο με τη γλώσσα στα παιδιά. Η εμφάνιση, η γενικότερη παρουσία, η στάση του σώματος, το βλέμμα, ο τόνος της φωνής είναι πολύ σημαντικά στοιχεία, καθώς αφορούν την επικοινωνία με τον άλλο. Η συνέντευξη έχει μορφή διαλόγου, τους κανόνες του οποίου διέπει η διαδικασία των ερωτήσεων και απαντήσεων. Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων επηρεάζονται από την διατύπωση των ερωτήσεων και από τα χαρακτηριστικά του συνεντευκτή, δηλ. την ικανότητα του να ακούει και να κατανοεί τα σημαντικά στοιχεία της αφήγησης του ερωτώμενου, διαβάζοντας κάποιες φορές πίσω από τα λόγια.

Επιλέχτηκε η ημιδομημένη μορφή συνέντευξης, πιστεύοντας ότι ο συγκεκριμένος τρόπος συλλογής δεδομένων θα ανταποκρινόταν πιο αποδοτικά στους στόχους του προγράμματος. Και τούτο διότι επιτρέπει στον συνεντευκτή να θέσει τα θέματα που ο ίδιος εκτιμά ως σημαντικά, ενώ παράλληλα δίνει τη δυνατότητα στον ερωτώμενο να αναπτύξει – με τον τρόπο που αυτός θα ήθελε – θέματα που τα θεωρεί ενδιαφέροντα ή στα οποία δίνει ιδιαίτερο νόημα. Ο τύπος αυτός της συνέντευξης χαρακτηρίζεται από ένα σύνολο προκαθορισμένων ερωτήσεων, παρουσιάζοντας ταυτόχρονα σημαντική ευελιξία (περισσότερη από τη δομημένη), ως προς τη σειρά, το περιεχόμενο και την προσθαφαίρεση ερωτήσεων, ανάλογα με τον ερωτώμενο και τα θέματα που συζητούνται. Η επιλογή αυτής της διαδικασίας πηγάζει από την πεποίθησή μας ότι τόσο η σχολική πορεία, όσο και οι προσωπικές ιστορίες των Role Models θα αποτύπωναν διαφορετικά και ποικίλα στοιχεία, ακόμα και αν είχαν κοινές αναφορές. Θεωρήσαμε ότι αυτός θα ήταν ο καταλληλότερος τρόπος για να αναδειχθεί η προσωπική ματιά του κάθε ερωτώμενου, αναφορικά με τα προς διερεύνηση θέματα, αλλά και να δοθεί ο «απαραίτητος χώρος» για να διατυπωθούν και να αναδειχθούν ζητήματα που δεν θα είχαν προβλεφθεί και οι ερωτώμενοι θα ήθελαν να θίξουν, αλλά και τα παιδιά να ρωτήσουν.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Το παρεμβατικό Πιλοτικό Πρόγραμμα Role Models για την πρόληψη της διακοπής φοίτησης στο σχολείο έχει ως στόχο να ενισχύσει τους προστατευτικούς παράγοντες και να απαλείψει ή να μειώσει τους παράγοντες κινδύνου, συμβάλλοντας στην αποφυγή ή στην αναβολή της σχολικής διακοπής. Ο κίνδυνος να εγκαταλείψει κάποιος το σχολείο περιλαμβάνει τη σχέση μεταξύ του πλήθους και του είδους των παραγόντων κινδύνου (π.χ. αποκλίνουσες στάσεις και συμπεριφορές) και των προστατευτικών παραγόντων (π.χ., γονική και σχολική υποστήριξη, εσωτερικά κίνητρα).

Λαμβάνει υπόψη την ηλικία των συμμετεχόντων μαθητών διότι η επίδραση των συγκεκριμένων παραγόντων κινδύνου και των προστατευτικών παραγόντων αλλάζει με την ηλικία. Για παράδειγμα, οι παράγοντες κινδύνου μέσα στην οικογένεια έχουν μεγαλύτερο αντίκτυπο σε ένα μικρότερο παιδί, ενώ η παρέα με συνομηλίκους που έχουν εγκαταλείψει το σχολείο πιθανά είναι ένας πιο σημαντικός παράγοντας κινδύνου για έναν έφηβο. Υπάρχουν προστατευτικοί παράγοντες και παράγοντες κινδύνου, οι οποίοι μπορούν να επηρεάσουν άτομα όλων των ομάδων. Οι παράγοντες αυτοί μπορεί να έχουν διαφορετική επίδραση ανάλογα με την ηλικία, το φύλο, την εθνικότητα, την κουλτούρα και το περιβάλλον του ατόμου. Για αυτό οι παρεμβάσεις προσαρμόζονται σε κάθε τάξη στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων, όπως η ηλικία, η κουλτούρα, οι πολιτισμικές συνήθειες και άλλα ψυχοκοινωνικά και αναπτυξιακά

χαρακτηριστικά τους έτσι, ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους. Εστιάζει σημαντικά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση διότι η πρώιμη παρέμβαση έχει συχνά μεγαλύτερη επίδραση από μια μεταγενέστερη, αλλάζοντας την πορεία της ζωής του παιδιού προς μια θετική κατεύθυνση.

Στοχεύει στην υιοθέτηση θετικών συμπεριφορών και μπορεί να έχει θετικά μακροπρόθεσμα αποτελέσματα στη βελτίωση των ακαδημαϊκών επιδόσεων των μαθητών και στη μείωση των απουσιών, της σχολικής απόσυρσης και των προβληματικών συμπεριφορών τους στην τάξη. Επίσης μπορεί να επιφέρει επιπτώσεις σε ένα ευρύ φάσμα ατομικών συμπεριφορών, ακόμη και σε συμπεριφορές που δεν αποτελούν βασικό στόχο της συγκεκριμένης παρέμβασης.

Οι ψυχοκοινωνικές και οι διαπροσωπικές δεξιότητες έχουν κεντρική θέση στο πρόγραμμα και περιλαμβάνουν τη δημιουργική και κριτική σκέψη, την αυτοεκτίμηση και τον αυτοέλεγχο, την επικοινωνία, την ανάπτυξη και διατήρηση διαπροσωπικών σχέσεων, την ενσυναίσθηση, τη λήψη αποφάσεων, την επίλυση προβλημάτων και την υιοθέτηση στόχων μέσω της ενίσχυσης των κινήτρων και της αυτοαποτελεσματικότητας. Όλα τα προαναφερόμενα είναι απαραίτητα για την υιοθέτηση και διατήρηση συμπεριφορών σχετικών με τη σχολική και κοινωνική ενσωμάτωση έτσι, ώστε ό,τι μαθαίνουν τα παιδιά στην τάξη να μπορεί να γενικευθεί έξω από αυτή και στη ζωή τους. Οι βραχυπρόθεσμοι στόχοι είναι να προάγουμε τις κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες και τη θετική στάση των μαθητών, ενώ μακροπρόθεσμα στοχεύουμε στη βελτίωση της προσαρμοστικότητάς τους και της ακαδημαϊκής τους επίδοσης, η οποία εκφράζεται με θετικότερες κοινωνικές εκδηλώσεις, λιγότερα προβλήματα συμπεριφοράς, μειωμένη συναισθηματική δυσφορία και καλύτερους βαθμούς σε αξιολογήσεις και τεστ.

Το πρόγραμμα είναι σχεδιασμένο να απευθύνεται στο σύνολο της σχολικής τάξης, όλοι οι μαθητές συμμετέχουν στην παρέμβαση (καθολική πρόληψη) και όχι μόνο όσοι ανήκουν σε ομάδες υψηλού κινδύνου να διακόψουν τη σχολική φοίτηση (επικεντρωμένη πρόληψη). Για όλες τις κατηγορίες των θεμάτων, οι καθολικές παρεμβάσεις-έναντι των επικεντρωμένων παρεμβάσεων-όχι μόνο βελτιώνουν τις δεξιότητες όλων των μαθητών, αλλά παρέχουν ένα αποτελεσματικό και ασφαλές πλαίσιο εργασίας σε μαθητές που αντιμετωπίζουν προβλήματα, μειώνοντας το στίγμα και δημιουργώντας ένα κλίμα που ευνοεί τη βελτίωση των μαθητών που βρίσκονται σε υψηλότερο κίνδυνο. Οι μαθητές οι οποίοι έχουν τη μεγαλύτερη ανάγκη, είναι εκείνοι που επωφελούνται περισσότερο.

Τα σχολεία αποτελούν για το Πιλοτικό Πρόγραμμα Role Models πρόληψης της σχολικής διακοπής της φοίτησης το φυσικό περιβάλλον για την υλοποίησή του, διότι το εκπαιδευτικό σύστημα παρέχει την πλέον κατάλληλη υποδομή, επιτρέποντας την ταυτόχρονη προσέγγιση μεγάλου αριθμού παιδιών και προσφέρει σε όλους την ευκαιρία μιας τέτοιας παρέμβασης, αφού σχεδόν όλα τα παιδιά του κόσμου παρακολουθούν, έστω και για λίγο ένα σχολικό πρόγραμμα, σε ηλικία μάλιστα που εδραιώνονται οι συμπεριφορές και διαμορφώνεται ο χαρακτήρας τους.

Η ένταξη του προγράμματος στη σχολική καθημερινότητα των μαθητών, μας δίνει την δυνατότητα να παρέμβουμε οργανωμένα και αποτελεσματικά στην άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων σε σχέση με τη σχολική διακοπή και αποτελεί για πολλά παιδιά, ειδικά για τα προερχόμενα από τα χαμηλότερα κοινωνικά και οικονομικά στρώματα μια «δεύτερη ευκαιρία» και βοηθάει τα παιδιά να τα καταφέρουν καλύτερα στο σχολείο, αλλά και να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τις απαιτήσεις και τις προκλήσεις της καθημερινής ζωής. Μια αλλαγή στο σχολικό περιβάλλον μπορεί να έχει θετικά αποτελέσματα όχι μόνο στους μαθητές αλλά και στο διδακτικό προσωπικό του σχολείου, ενώ μια αλλαγή στις στάσεις των γονέων, μπορεί να

αποτελέσει συνεχή πηγή ενίσχυσης και υποστήριξης για τις νέες συμπεριφορές των παιδιών τους.

Το πρόγραμμα υλοποιείται από εκπαιδευτικούς που έχουν λάβει σχετική επιμόρφωση διότι αυτού του είδους προγράμματα είναι πιο σταθερά και πιο επιτυχημένα σε σχέση με όσα δεν εκπαιδεύουν τους εκπαιδευτικούς. Δίδεται ιδιαίτερη βαρύτητα στον δείκτη αξιοπιστίας της υλοποίησης του προγράμματος, δηλαδή η υλοποίησή του να γίνεται σύμφωνα με τον τρόπο που υποδεικνύεται από τις οδηγίες του, διότι η ποιότητα της εφαρμογής είναι βασικό κριτήριο αποτελεσματικότητας. Έτσι, η προετοιμασία των εκπαιδευτικών **περιλαμβάνει την ευαισθητοποίησή τους σε: ζητήματα που αφορούν στη σχεσιακή διάσταση της μάθησης**, **στα συναισθήματα και στο ρόλο του εκπαιδευτικού που μπορεί να δημιουργήσει ένα πλαίσιο ασφάλειας και εμπιστοσύνης μέσα στο οποίο θα υλοποιήσουν σε συνεργασία με τα παιδιά αυτό το πρόγραμμα και θα μοιραστούν τις προσδοκίες, τα άγχη και τις ανησυχίες τους.** Το πρόγραμμα αυτό αξιοποιεί εκπαιδευτικές μεθόδους αλληλεπίδρασης και ενεργού βιωματικής μάθησης με στόχο την ενδυνάμωση, την υποστήριξη και την εκπαίδευση των μαθητών, ώστε να υιοθετήσουν θετικές στάσεις ζωής και να αναπτύξουν δεξιότητες που συνδέονται με την πρόληψη της σχολικής απόσυρσης. **Χρησιμοποιούνται βιωματικές τεχνικές,** δίνοντας έμφαση στις τεχνικές ενεργητικής μάθησης, στις συνεργατικές ομάδες, στην οριζόντια μορφή οργάνωσης της σχολικής τάξης και στη δημιουργία θετικού κλίματος.

ΑΛΛΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ:

Το πρότυπο του εκπαιδευτικού: Ανάμεσα στα πρότυπα των ενηλίκων, εκείνο που κατέχει σημαντική θέση είναι και το πρότυπο του «δασκάλου». Το πρόγραμμα χρησιμοποιείται ως ευκαιρία αναστοχασμού για τους εκπαιδευτικούς, ως άτομα που μέσα από τις εμπειρίες τους δείχνουν να αντέχουν τις απογοητεύσεις και να μη συνθλίβονται από τις δυσκολίες. Έτσι τα παιδιά έχουν την ευκαιρία πέρα από τα Role Models να έχουν ένα ενήλικα που μπορούν να εμπιστεύονται και μπορεί να τους εμπνεύσει.

Η εργασία σε κύκλο: Η δημιουργία ενός ζεστού και φιλόξενου χώρου και η μορφή της κυκλικής συνάθροισης, είναι πολύ περισσότερο αποτελεσματική για τη μετάδοση των πληροφοριών και γνώσεων, τη συγκέντρωση της προσοχής των μαθητών, την επικοινωνία -βλέπουν όλοι το άτομο που μιλάει αλλά και νιώθουν μέρος της δράσης.

Ο καταιγισμός ιδεών και η συζήτηση: Οι μαθητές έχουν άποψη πάνω στα διάφορα θέματα και όλων η γνώμη πρέπει να ακούγεται με σεβασμό.

Ο διάλογος και η γενικότερη συλλογιστική του: Ο σκοπός του διαλόγου δεν είναι να επιβληθούν απόψεις, αλλά να συμβάλει στην ανάπτυξη ανεξάρτητης και κριτικής σκέψης.

Η επιχειρηματολογία: Η κατάκτηση της επιχειρηματολογίας ως δεξιότητας, δεν βοηθάει μόνο την καλύτερη ακαδημαϊκή επίδοση, αλλά αποτελεί και πολύτιμο εφόδιο για την κατοπινή επαγγελματική και κοινωνική ζωή των μαθητών.

Οι ιστορίες και οι μελέτες περίπτωσης: Η συζήτηση πραγματικών περιστατικών καθημερινών προβλημάτων των μαθητών έχει πολύ μεγαλύτερη επιρροή από τις νουθεσίες και τον διδακτισμό.

Η επεξεργασία των παραμυθιών, λογοτεχνικών κειμένων, κινηματογραφικών ταινιών, θεατρικών έργων, εικαστικών δημιουργημάτων κ.λπ.: προωθούν τον διάλογο, βοηθούν

στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, καθοδηγούν στη σωστή επεξεργασία των δικών τους συναισθημάτων και των συναισθημάτων των άλλων, διαφωτίζουν την επίλυση των προβλημάτων τους και την επίτευξη στόχων τους.

Η αυτοπαρουσίαση από τους μαθητές: Η άνεση που σταδιακά αποκτούν οι μαθητές να μιλούν για τον εαυτό τους, τα βοηθάει να είναι λιγότερο συνεσταλμένα και να αισθάνονται άνετα με το κοινό. Οι μαθητές που μαθαίνουν να εκθέτουν τον εαυτό τους στους άλλους και να αισθάνονται ασφαλείς με αυτό, βελτιώνουν και την αυτοεκτίμησή τους. Άλλωστε, οι σχολικές επιδόσεις, αλλά και η επαγγελματική και κοινωνική ανέλιξη απαιτούν από τους σημερινούς μαθητές να μάθουν να «εκθέτουν» τον εαυτό τους, υποστηρίζοντας τις σκέψεις και τις ιδέες τους.

Τα παιχνίδια ρόλων: Η αναπαράσταση ενός προβλήματος, ειδικά όταν ένα άτομο περνάει και από τους δύο ρόλους π.χ. του «καλού» και του «κακού» μαθητή, του εκπαιδευτικού και του μαθητή, συμβάλλει καθοριστικά στην ανάπτυξη της ενσυναίσθησης.

Η καλλιτεχνική έκφραση: Η έκφραση μέσω της ζωγραφικής, μουσικής, χορού, γλυπτικής, δραματοποίησης, φωτογραφίας, βίντεο κ.λπ. βοηθά τους μαθητές στη δημιουργική έκφραση των συναισθημάτων τους και στη νοηματοδότησή τους, ενώ παράλληλα οι μαθητές/τριες εισπράττουν ευχαρίστηση και προσωπική ικανοποίηση από την ανάληψη των δημιουργικών δραστηριοτήτων.

Η συνεργασία ανάμεσα στους μαθητές (ομάδες): Η ικανότητα για συνεργασία με τους άλλους, είναι μια σημαντική κοινωνική δεξιότητα, με ιδιαίτερη σημασία για την επιτυχία και την εξέλιξη στη ζωή των σημερινών μαθητών. Πρόκειται για τη δημιουργική επίλυση διαφωνιών, το μοίρασμα ιδεών, τη δημιουργικότητα και την αίσθηση των κοινών στόχων. Στο πρόγραμμα η επιδίωξη της συνεργασίας βοηθά τα παιδιά να εξασκούνται στο να ακούν τη γνώμη των άλλων και να λαμβάνουν υπόψη τους τις απόψεις τους. Επίσης, τα ευαισθητοποιεί στις ανάγκες και τις ανησυχίες των υπολοίπων μελών της ομάδας και τα βοηθά να διαπραγματεύονται και να σκέφτονται μαζί με τους άλλους. Σε καταστάσεις συνεργασίας, η επικοινωνία τείνει να είναι πιο ανοιχτή και πιο ουσιώδης, εν αντιθέσει με τις ατομικιστικές καταστάσεις. Μαθαίνουν να κατανοούν ότι υπάρχουν διαφορετικές απόψεις, συγκρούσεις αλλά και αδυναμία να συνεργαστούν ή να βρουν λύσεις. Αναζητούν λειτουργικούς τρόπους επικοινωνίας και παλεύουν με την πραγματικότητα ή διαπιστώνουν τη δυσκολία να αντέξουν τη «αποτυχία» στην επικοινωνία.

Η σύνδεση με το αναλυτικό αλλά και με το κρυφό πρόγραμμα: Το πρόγραμμα έρχεται να υποστηρίξει στοιχεία που συνδέουν το αναλυτικό και το κρυφό πρόγραμμα ενισχύοντας τη σχέση μεταξύ μάθησης και συμπεριφοράς στο κρυφό πρόγραμμα.

Η διαμόρφωση ομάδων εκπαιδευτικών: Οι τοπικές ομάδες εκπαιδευτικών (ομάδες συζήτησης), έχουν σκοπό την ανταλλαγή απόψεων, την ανατροφοδότηση αλλά και την παροχή στήριξης, συντελούν σε μεγάλο βαθμό στην καλύτερη εφαρμογή του, βοηθούν όχι μόνο στην περεταίρω διερεύνηση προβλημάτων που τυχόν προκύπτουν στις τάξεις, αλλά δρουν και ενισχυτικά στην αντιμετώπιση προσωπικών δυσκολιών των εκπαιδευτικών. Οι συζητήσεις για εναλλακτικές δραστηριότητες, για ανεύρεση λύσεων σε προβληματικές καταστάσεις που πάντα ανακύπτουν μέσα σε τάξεις, είναι ένα πολύ μικρό μέρος των όσων αποκομίζει ο εκπαιδευτικός από συζητήσεις σε ένα τέτοιο πλαίσιο κατανόησης και υποστήριξης. Το ουσιαστικό, είναι η αίσθηση ότι και ο/η ίδιος/α ανήκει σε μια ομάδα με κοινά ενδιαφέροντα, με

κοινούς προβληματισμούς, κοινούς στόχους και συχνά κοινά οράματα. Το κλίμα που επικρατεί είναι κλίμα εμπιστοσύνης, τα μέλη βοηθούν το ένα το άλλο, ενώ παράλληλα μοιράζονται νέες ιδέες, βοηθούμενα έτσι στην αντιμετώπιση του στρες, της απομόνωσης αλλά και του εργασιακού burnout.

Η συνεργασία με τους γονείς: Σε περιπτώσεις που αυτό προκύπτει ως ανάγκη και ως αίτημα, η ετοιμότητα του εκπαιδευτικού να ακούσει και να κατανοήσει τα ερωτήματα, τις προσδοκίες και τις ανησυχίες των γονιών στο πλαίσιο του προγράμματος μπορεί να συμβάλει στη μεγαλύτερη εμπλοκή γονέων στη σχολική ζωή, έχοντας επίδραση ακόμα και στην επίδοση των μαθητών.

Η ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΠΟΥ ΦΙΛΟΞΕΝΟΥΝΤΑΙ ΣΕ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Επιπλέον των επιμορφωτικών συναντήσεων για όλα τα συμμετέχοντα σχολεία, διοργανώθηκαν και ειδικές συναντήσεις με εκπαιδευτικούς του νομού Ιωαννίνων που είχαν στις τάξεις τους μαθητές που φιλοξενούνταν σε ιδρύματα/φορείς παιδικής προστασίας, στις οποίες συμμετείχε η επιστημονικά υπεύθυνη του Προγράμματος των Role Models κ. Καραγιαννοπούλου και η Καθ. Ψυχολογίας του ΑΠΘ κ. Παναγιώτα Βορριά.

Στις συναντήσεις με τους εκπαιδευτικούς συζητήθηκαν ζητήματα που αφορούσαν στις δυσκολίες που αντιμετώπιζαν με μαθητές/ήτριες που φιλοξενούνται σε ιδρύματα προστασίας, καθώς και οι τρόποι αντιμετώπισης των δυσκολιών αυτών. Έμφαση δόθηκε στη σημασία και στο ρόλο του εκπαιδευτικού ως «πρότυπο» για τους μαθητές του. Συζητήθηκαν συγκεκριμένες περιπτώσεις παιδιών με τα οποία οι εκπαιδευτικοί αντιμετώπιζαν ιδιαίτερες δυσκολίες λόγω της συμπεριφοράς τους.

Συζητήθηκε επίσης ο ρόλος του εκπαιδευτικού ως προσώπου εμπιστοσύνης, ως βάση ασφάλειας για τα παιδιά που πιθανόν να μην είχαν προηγουμένως την εμπειρία μιας τέτοιας σχέσης. Η παρουσία του εκπαιδευτικού είναι καθοριστική, λειτουργεί διορθωτικά και προσφέρει στα παιδιά την εμπειρία μιας σταθερής σχέσης ασφάλειας και εμπιστοσύνης δίνοντάς τους μια δεύτερη ευκαιρία – ένα νέο ξεκίνημα με καλύτερη βάση. Επίσης, βοηθάει τα παιδιά να ανακάμψουν από τις επιπτώσεις των πρώιμων επώδυνων εμπειριών.

Οι εκπαιδευτικοί κατά τη διάρκεια των συναντήσεων εξέφρασαν τις ανησυχίες τους για την εξέλιξη ορισμένων μαθητών τους που αντιμετώπιζαν δυσκολίες και υπογράμμισαν την ανάγκη να τους δοθεί η δυνατότητα να επικοινωνούν και να συμβουλεύονται ειδικούς της ψυχικής υγείας σε σταθερή και μόνιμη βάση για να είναι πιο αποτελεσματικοί στο έργο τους. Η επιστημονική ομάδα προσφέρθηκε να τους βοηθήσει συμβουλευτικά και μετά το τέλος του προγράμματος.

ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ

Στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων κατά το ακαδημαϊκό έτος 2017–2018 εκπαιδεύτηκε πιλοτικά μια μικρή ομάδα τεταρτοετών φοιτητών, ώστε να λειτουργήσουν ως σύμβουλοι ομηλίκων (peer counsellors) σε φοιτητές μικρότερων ετών. Στο πλαίσιο της επιλογής των φοιτητών που έλαβαν μέρος στην εκπαίδευση αξιοποιήθηκαν ερευνητικά δεδομένα, τα οποία αναλύθηκαν με σκοπό τη δημιουργία ψυχομαθησιακών προφίλ φοιτητών. Οι φοιτητές επιλέχθηκαν ανάλογα με τις τιμές που έδωσαν σε ψυχολογικές μεταβλητές καθώς και μεταβλητές που αφορούσαν

στη μάθηση και την επίδοση. Η ομάδα τεταρτοετών φοιτητών που επελέγη έλαβε σύντομη εκπαίδευση στη συμβουλευτική ομηλίκων (21,22/04 και 28,29/04/2018) και έκανε πρακτική εξάσκηση στο πλαίσιο σύντομων ατομικών συνεδριών με φοιτητές μικρότερων ετών. Η εκπαίδευση περιελάμβανε εισαγωγή στο θεωρητικό πλαίσιο της Συμβουλευτικής και Συμβουλευτικής Ψυχολογίας, ζητήματα δεοντολογίας, οριοθέτησης και εμπιστευτικότητας, καθώς και σχετικά με τη σπουδαιότητα της αυτογνωσίας του ίδιου του συμβούλου ομηλίκων. Επίσης, με βάση τις αρχές της βιωματικής μάθησης πραγματοποιήθηκε εκπαίδευση σε βασικές και προχωρημένες συμβουλευτικές δεξιότητες. Οι συμμετέχοντες φοιτητές παρουσίασαν την εμπειρία τους κατά την τελική εκδήλωση διάδοσης αποτελεσμάτων στα Ιωάννινα (22/05/2018).

ΣΤΑΔΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ - **Περιφέρεια Ηπείρου**

- **Α΄ Στάδιο:** Προετοιμασίας - Με εκπαιδευτικούς και με Role Models
- **Β΄ Στάδιο:** Υλοποίησης
- **Γ΄ Στάδιο:** Διάδοσης & Προβολής αποτελεσμάτων
- **Δ΄ Στάδιο:** Αξιολόγησης

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΒΗΜΑΤΑ

1. Εισαγωγική Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών & Εκπαίδευση των Role Models
2. Δημιουργία Ομάδων (στην τάξη)
3. Δραστηριότητες (προετοιμασίας για την κατανόηση του θέματος, αφόρμηση)/ Επιλογή θεμάτων και καθορισμός στόχων
4. Ερωτηματολόγιο Συνέντευξης
5. Συνέντευξη
6. Επεξεργασία (της συνέντευξης από τους εκπαιδευτικούς)
7. Συζήτηση σε κύκλο – Επεξεργασία νοημάτων - Διεξαγωγή ουσιαστικών μηνυμάτων
8. Δημιουργικές Δραστηριότητες (Αποτύπωση μηνυμάτων και συμπερασμάτων)
9. Παρουσίαση και Διάδοση Αποτελεσμάτων
10. Αξιολόγηση – Συμπεράσματα

ΔΟΜΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ROLE MODELS» ΣΕ ΣΤΑΔΙΑ ΚΑΙ ΒΗΜΑΤΑ

Α΄ Στάδιο: Προετοιμασίας

	Α΄ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ	Β΄ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ	Γ΄ ΔΙΑΔΟΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	Δ΄ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
Στάδια	α. Επιμόρφωση εκπαιδευτικών			
Βήματα	β. Εκπαίδευση Role Models	Δημιουργία Ομάδων		
		Δραστηριότητες προετοιμασίας		
		Ερωτήσεις Συνέντευξης		
		Συνέντευξη		
		Απομαγνητοφώνηση / Επεξεργασία		
		Συζήτηση σε Κύκλο		
		Δραστηριότητες επεξεργασίας μηνυμάτων	Παρουσίαση & Διάδοση Αποτελεσμάτων	Αξιολόγηση

Βήμα 1.α. Επιμόρφωση εκπαιδευτικών

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών διεξάγεται σε τρεις φάσεις:

α) Στην πρώτη επιμορφωτική συνάντηση (Νοέμβριος) πραγματοποιείται μια ολιστική ενημέρωση για το πρόγραμμα, για τα στάδια και το περιεχόμενο του κάθε σταδίου. Δίνονται οι βασικές οδηγίες για την επικοινωνία με την επιστημονική ομάδα, το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης του προγράμματος και ο προγραμματισμός των συναντήσεων με τους εκπαιδευτικούς. Σε αυτή τη συνάντηση οι εκπαιδευτικοί μιλούν για προσδοκίες, ανησυχίες, άγχη και επιθυμίες τους. Στη συζήτηση αυτή συμβάλλουν ουσιαστικά οι εκπαιδευτικοί που είχαν ήδη την εμπειρία προηγούμενων ετών. Επίσης, στην πρώτη

συνάντηση προγραμματίζονται οι επόμενες δύο συναντήσεις, σε κάθε μια συνάντηση δίνονται σαφείς οδηγίες για το επόμενο στάδιο.

Στην πρώτη συνάντηση διευκρινίζεται η έννοια του θετικού προτύπου και των χαρακτηριστικών ιδιοτήτων και της συμπεριφοράς του. Οι εκπαιδευτικοί λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαιτερότητες των μαθητών και τις δυσκολίες που τους έκαναν να τείνουν στη διακοπή της σχολικής φοίτησης. Συζητούν στην τάξη για άτομα από το άμεσο περιβάλλον τους και την εγγύς κοινότητα, τα οποία αποτελούν για αυτούς θετικά πρότυπα. Επίσης, συζητούνται ιδέες και θέματα που θα αποτελέσουν το μέσο για την ενδυνάμωση και την απόκτηση κοινωνικών, συναισθηματικών και γνωστικών δεξιοτήτων. Βασική μέθοδος του προγράμματος είναι η συνέντευξη με προετοιμασμένες και στοχευμένες ερωτήσεις των μαθητών προς τα Role Models.

Οι εκπαιδευτικοί στη συνέχεια διαδραματίζουν τη συνέντευξη σε παιχνίδι ρόλων – Role-playing Interview. Συμμετέχουν δύο εκπαιδευτικοί, ο ένας υποδύεται το Role Model και ο άλλος θέτει τις ερωτήσεις της συνέντευξης που πιο πριν είχε προετοιμάσει η ομάδα των εκπαιδευτικών (οι οποίοι στο Role – Playing Interview υποδύονται την ομάδα των μαθητών). Πάνω σε αυτές στη συνέχεια ακολουθεί συζήτηση για τα στοιχεία που δούλεψαν, όπως τα δυνατά και τα δύσκολα σημεία.

β) Στη δεύτερη συνάντηση (Τέλος Ιανουαρίου), οι εκπαιδευτικοί παρουσιάζουν ποιες τάξεις-τμήματα-μαθητές θα συμμετέχουν, πώς εργάστηκαν με τους μαθητές, πώς οι μαθητές ανταποκρίθηκαν στην ιδέα του προγράμματος, τι είδους ιδιαιτερότητες έχουν, τι αναδείχθηκε από τις δραστηριότητες που αναπτύχθηκαν στην τάξη και τις ερωτήσεις, όπως διαμορφώθηκαν στην τελική τους μορφή. Στη συνέχεια δίνονται οδηγίες για τη μαγνητοφώνηση της συνέντευξης. Ορίζονται τα πρότυπα – Role Model που θα αντιστοιχούν για τη συνέντευξη σε κάθε σχολείο. Η συνέντευξη προτιμάται να είναι εκ του σύνεγγυς. Ορίζεται το χρονικό διάστημα για τις συνεντεύξεις και η επόμενη συνάντηση με την επιστημονική ομάδα.

γ) Στην τρίτη συνάντηση (Τέλος Μαρτίου), όλα τα σχολεία έχουν ολοκληρώσει τις συνεντεύξεις, γίνεται συζήτηση για το πως πήγε η συνέντευξη, και δίνεται καθοδήγηση για την τελική επεξεργασία, τις δραστηριότητες και την τελική εκδήλωση.

Βήμα 1.β. Επιμόρφωση Role Models (Νοέμβριος-Ιανουάριος)

Στο πρώτο έτος υλοποίησης του προγράμματος τέθηκαν κριτήρια επιλογής και η επιστημονική ομάδα στην περιφέρεια της Ηπείρου πρότεινε τα Role Models. Στα επόμενα έτη διατηρήθηκε η αρχική ομάδα των Role Models του πρώτου έτους και επιπλέον οι εκπαιδευτικοί πρόσθεσαν και άλλα άτομα κατόπιν συνεννόησης και συνεργασίας με την ομάδα συντονισμού.

Η εκπαίδευση των Role Models περιέχει στο πρώτο μέρος την ενημέρωση για το πρόγραμμα, την παρουσίαση των φάσεων και των στόχων του προγράμματος. Στη συνέχεια τους ζητείται να διηγηθούν τη ζωή τους, το οποίο κινεί τη διαδικασία αναστοχασμού. Δίνεται έμφαση στις δυσκολίες ζωής και το πώς αυτές αντιμετωπίστηκαν. Με αυτό τον τρόπο αναδεικνύονται οι μέθοδοι και οι στρατηγικές επίλυσης προβλημάτων, οι συναισθηματικές και οι κοινωνικές δεξιότητες που ανέπτυξαν τα Role Models. Στο δεύτερο μέρος της εκπαίδευσης των Role Models πραγματοποιείται η συνέντευξη ως παιχνίδι ρόλων/ Role playing. Οι συντονιστές του προγράμματος θέτουν στα Role Models τις βασικές ερωτήσεις της συνέντευξης.

Δίνεται η ευκαιρία οι συμμετέχοντες να αποφασίσουν μετά το πέρας αυτής της συνάντησης για το αν θα εμπλακούν ενεργά στο πρόγραμμα, γιατί η σχέση με τους μαθητές χρειάζεται συνέπεια και δέσμευση. Ωστόσο, τους δίνεται η δυνατότητα να αποχωρήσουν, επισημαίνοντας τη σημασία του σεβασμού στους μαθητές και στη δέσμευσή τους.

Κατόπιν, διαμορφώνεται η λίστα με τα συνεργαζόμενα Role Models. Από αυτή τη λίστα οι εκπαιδευτικοί σε συνεργασία με την επιστημονική ομάδα του προγράμματος επιλέγουν το Role Model που ταιριάζει σε κάθε σχολείο. Κριτήριο είναι τα κοινά σημεία ζωής και προφίλ των Role Models σε σχέση με τους μαθητές. Συστήνεται να επιλέγονται περισσότερα από δύο πρόσωπα ως Role Models ανά σχολείο.

Β΄ Στάδιο: Υλοποίησης

Βήμα 2 3 4 5 6 7 8

Βήμα 2 Διαμόρφωση ομάδας, πλαισίου, θεμάτων και στόχων

Από **12/11** έως **30/11** περίπου	Διάρκεια **2** εβδομάδες Ώρες εργασίας **4**

1η εβδομάδα – Διαμόρφωση της ομάδας και ενημέρωση για το πρόγραμμα:

Η διαμόρφωση της ομάδας μαθητών και εκπαιδευτικού. Το επιλεγμένο τμήμα, ή τάξη που θα αποτελούν την ομάδα του προγράμματος διέπεται από κάποια χαρακτηριστικά. Κάποια μέλη της ομάδας πιθανόν ανήκουν στην κατηγορία των παιδιών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες και ανάμεσα σε αυτές είναι η έλλειψη ενδιαφέροντος για το σχολείο και η δυσκολία συνεχούς φοίτησης. Ο εκπαιδευτικός βάζει στην ομάδα το πλαίσιο: σεβασμός, εχεμύθεια, κατανόηση και υποστήριξη των μελών μεταξύ τους, ώστε να δημιουργηθεί κλίμα εμπιστοσύνης και συνεργασίας μεταξύ των μελών. Η αποδοχή των κανόνων και των στόχων είναι απαραίτητη, προκειμένου τα μέλη να δεσμευτούν με την εργασία στην ομάδα. Μιλάμε στους μαθητές για το πρόγραμμα, την ονομασία του, τους στόχους (2 ώρες).

2η εβδομάδα: Διαμόρφωση πλαισίου, θεμάτων και στόχων.

Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να δουλέψουν μαζί με τους μαθητές την έννοια των «Θετικών Πρότυπων» ως ανθρώπων που τα έχουν καταφέρει να πάνε πέρα από τα προσδοκώμενα «όρια» και προδιαγραφές. Οι μαθητές θα μπορούσαν να «δουν» πλευρές του εαυτού τους σε αυτά τα πρόσωπα – Role Models από τα οποία θα πάρουν συνέντευξη.

Στη συνέχεια, μπορούν να δουλέψουν σε ομάδες τις βασικές ιδέες μέσα από προσωπικές ιστορίες, κείμενα και πάνω σε αυτά να συζητήσουν για το πως οι μαθητές

φαντάζονται το μέλλον. Σκοπός είναι να πιστέψουν, να κινητοποιηθούν, να σχεδιάσουν τα όνειρά τους και να κατανοήσουν πώς χτίζουν το μέλλον μέσα από την προσπάθειά τους στο σχολείο.

Βήμα 3 Στάδιο Προετοιμασίας των ερωτήσεων για τη συνέντευξη

Από **30/11**	Διάρκεια **2** εβδομάδες
έως **20/12**	Ώρες εργασίας **4**

Ο στόχος του συγκεκριμένου βήματος του σταδίου είναι η προετοιμασία των ερωτήσεων για τη συνέντευξη με τα Role Models. Ως Role Models/ θετικά πρότυπα ορίστηκαν οι άνθρωποι που πήγαν παραπέρα από τις προδιαγραφές (βλ. σημείωμα επιστημονικής υπευθύνου). Στη συνέχεια κάποιος/οι από αυτούς θα έρθουν σε Συζήτηση / Συνέντευξη, με τους μαθητές.

Οι εκπαιδευτικοί καλούνται να φέρουν σε επαφή και να κατανοήσουν τα παιδιά την έννοια του προτύπου χρησιμοποιώντας διάφορα μέσα όπως π.χ. κείμενο, βίντεο, ταινία, τραγούδι, δημοσίευμα, πίνακα, άρθρο.

Προτεινόμενες Δραστηριότητες:

α) Ο Καταιγισμός Ιδεών -Brainstorming – ο εκπαιδευτικός διεξάγει διάλογο με τους μαθητές για τις δυσκολίες που οδηγούν στην εγκατάλειψη του σχολείου ή σε σιωπηρή απόσυρση. Γράφει στον πίνακα τις αιτίες της σχολικής εγκατάλειψης και κατηγοριοποιεί τις μορφές των απουσιών (σωματική/νοερή, ολιγόλεπτη/μονόωρη/ολιγόωρη/κοπάνες, κλπ).

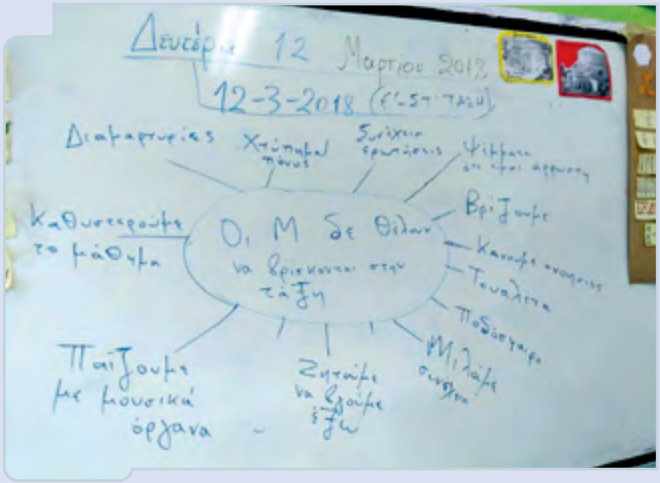

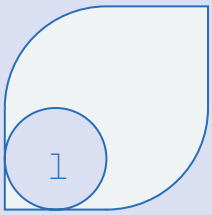

Παρατίθεται σχετική φωτογραφία/ στιγμιότυπο (1) από το 9ο Διαπολιτισμικό Δημοτικό σχολείο Ιωαννίνων

Ακολουθεί Διάλογος στην τάξη με τους ακόλουθους κεντρικούς θεματικούς άξονες:

- Τι είναι αυτό που τους κρατάει «έξω» από την σχολική αίθουσα;
- Ας σκεφτούμε κάτι θετικό που τους κρατά εκεί....
- Σκέψεις για το πώς θα είναι μετά από χρόνια...
- Τι θα συμβεί σε κάθε περίπτωση που φύγει ή μείνει ο μαθητής στο σχολείο;
- Σύνδεση: Πώς από τον τρόπο που τώρα σχετίζονται με το σχολείο θα είναι η ζωή τους μετά από χρόνια...

β) Γραμμή ζωής, με τρεις καρέκλες. Η αριστερά τοποθετημένη καρέκλα γράφει παρελθόν, η μεσαία γράφει παρόν και η δεξιά γράφει μέλλον. Σχεδιάζουμε μια ευθεία γραμμή στον πίνακα και γράφουμε παρελθόν, παρόν και μέλλον. Καλούμε τους μαθητές να καθίσουν σε κάθε καρέκλα και να σκεφτούν τα εξής: α) Πώς βλέπεις τη ζωή σου μετά από λίγα χρόνια, β) Πώς βλέπεις τη ζωή σου τώρα (παρόν), γ)Πώς ένιωθες στο παρελθόν

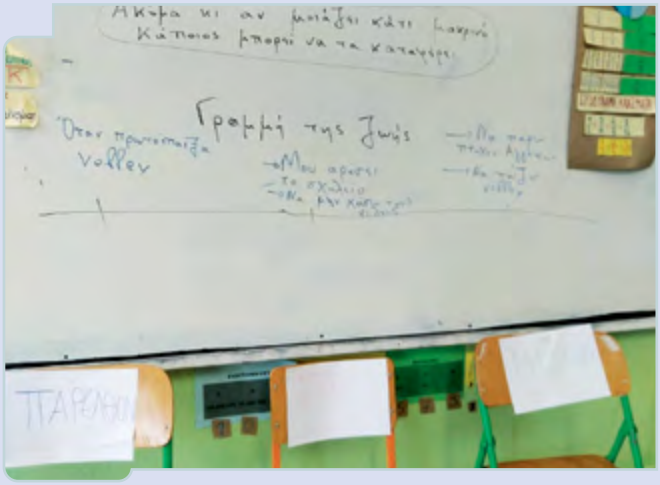

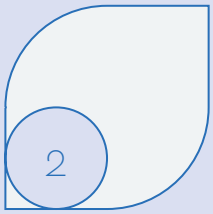

Παρατίθεται σχετική φωτογραφία-στιγμιότυπο (2), από το 9ο Διαπολιτισμικό δημοτικό σχολείο Ιωαννίνων:

γ) Οι χάρτες της ζωής, είναι μια παρόμοια τεχνική με τη γραμμή της ζωής. Στο χάρτη της ζωής, οι μαθητές καλούνται να φανταστούν, εάν θα μπορούσαν να απεικονίσουν τους βασικούς σταθμούς σε ένα χάρτη τη ζωής τους, πώς θα ήταν αυτός. Οι μαθητές ζωγραφίζουν πάνω στις καμπύλες ιδέες-λέξεις που σκέφτονται για το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον. Σε κάθε σταθμό στοχάζονται τη σημασία του σχολείου, σε κάθε σταθμό της εξελικτικής πορείας, αλλά και στη συνολική πορεία εξέλιξης. Επίσης, τους ζητείται να σκεφτούν πώς θα ήταν η ζωή τους, εάν σταματούσαν ή αντίθετα εάν συνέχιζαν το σχολείο.

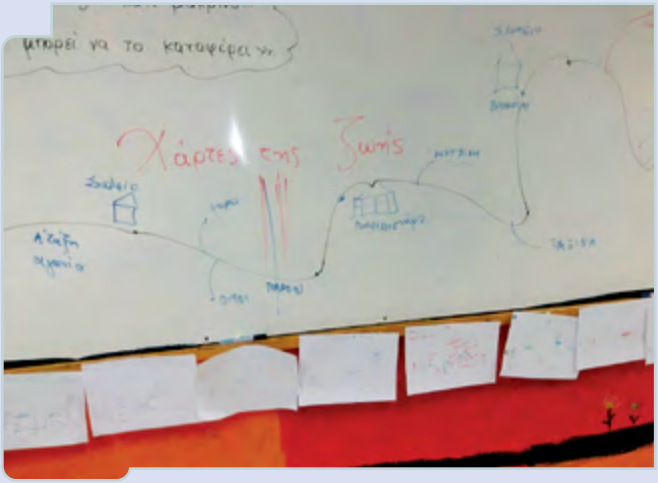

3

Παρατίθεται σχετική φωτογραφία-στιγμιότυπο (3), από το 9ο Διαπολιτισμικό δημοτικό σχολείο Ιωαννίνων

Βήμα 4 Διατύπωση των Ερωτήσεων για τη Συνέντευξη με τα Role Models

Από **8/1**	Διάρκεια **2** εβδομάδες
έως **30/1**	Ώρες εργασίας **4**

Μετά από τις δραστηριότητες ο εκπαιδευτικός συζητά μαζί με τα παιδιά και διαμορφώνουν τις Ερωτήσεις για τη Συνέντευξη (προτείνεται να στηριχτούν σε κάποιες βασικές ερωτήσεις και στη συνέχεια να προσθέσουν και άλλες). Μπορεί να επιλεγούν από την ομάδα δυο εκπρόσωποι μαθητών που θα απευθύνουν τις ερωτήσεις στο/α Role Models.

Οι βασικές ερωτήσεις είναι οι ακόλουθες:

- Θέλετε να μας πείτε μερικά πράγματα για τον εαυτό σας; Ποιος/Ποια είστε;
- Που εργάζεστε;
- Πώς κάνατε αυτή την επιλογή; Πώς φτάσατε ως εδώ; Γιατί το επιλέξατε;
- Ξεκινώντας από παλιά, από τα πρώτα χρόνια... πώς ήταν η ζωή σας ως παιδί;
- Πώς ήταν η ζωή σας στο σχολείο; Τι θυμάστε από αυτό; Υπήρξαν φορές που θέλατε να εγκαταλείψετε το σχολείο; Πώς ήταν τότε, θυμάστε τι σκεφτόσασταν πώς συμπεριφερόσασταν;
- Ποια ήταν η δυσκολία ή οι δυσκολίες;
- Τι σκέφτεστε τώρα για αυτή τη δυσκολία; Τι σκέφτεστε για το πώς ήταν τότε;
- Τι κάνατε τότε; Συζητήσατε με κάποιους, σκεφτήκατε, αφήνατε τα πράγματα να κυλάνε, στο τέλος πήρατε αποφάσεις; Είχατε κάποιος ανθρώπους δίπλα σας; Μιλούσατε με κάποιον;
- Κάποιο πρόσωπο της οικογένειας;

- Κάποιο φίλο;
- Τελικά θυμάστε κάποιες στιγμές που έπρεπε να πάρετε αποφάσεις, να σκεφτείτε σε βάθος για κάτι και να πείτε το οριστικό Ναι και το οριστικό Όχι; Πώς ήταν;
- Θυμάστε να βάζετε στόχους; Να προσπαθείτε να καταφέρετε κάτι; Τι κάνατε; Πώς νιώθατε; Θυμάστε τα συναισθήματά σας; Υπήρχαν πιέσεις; Πώς τα βγάλατε πέρα;
- Μετά από όλες αυτές τις εμπειρίες, υπάρχει κάτι που θα θέλατε να μας πείτε; Θα δίνατε ίσως μια συμβουλή στα παιδιά;
- Τι θα θέλατε να μας πείτε στο τέλος;
- Ευχαριστίες

Κάθε σχολείο στέλνει τις ερωτήσεις συνέντευξης για επικύρωση και διορθώσεις στη συντονίστρια υλοποίησης του προγράμματος, πριν προχωρήσουν στη συνέντευξη.

Βήμα 5 Συνέντευξη

Από 1/2 έως 15/3

Διάρκεια 6 εβδομάδες
προκειμένου να ολοκληρωθεί από όλα τα σχολεία

4

Φωτογραφία/Στιγμιότυπο (4) της συνέντευξης μαθητών του 1ου Δημοτικού σχολείου Κόνιτσας με το δημιουργό, γλύπτη και Ομ. Καθηγητή της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών, κ. Θ. Παπαγιάννη, σε μια αίθουσα του μουσείου Σύγχρονης Τέχνης που έχει ιδρύσει στη γενέτειρα του, το Ελληνικό Ιωαννίνων.

Βήμα 6 Επεξεργασία της Συνέντευξης

Από **15/3**
έως **30/3**

Μετά τη συνέντευξη με τα Role Models οι εκπαιδευτικοί μελετούν συνολικά τη μαγνητοσκοπημένη συνέντευξη, την επεξεργάζονται και επισημαίνουν τα σημαντικά σημεία της, πάνω στα οποία θα εργαστούν με τους μαθητές.

Βήμα 7 Συζήτηση της ομάδας σε σχήμα κύκλου

Από **30/3**
έως **15/4**

Διάρκεια **4** εβδομάδες
Ώρες εργασίας **8**

Ο εκπαιδευτικός διεξάγει συζήτηση-διάλογο με την Ομάδα των μαθητών, καθήμενοι σε σχήμα κύκλου. Απευθύνεται στον καθένα μαθητή χωριστά και όλοι μαζί στη συνέχεια συζητούν. Τα θέματα συζήτησης μπορεί να είναι τα ακόλουθα:

- Τί πήρε από τη συνέντευξη και τι κρατά ο καθένας χωριστά;
- Ποιος ο ρόλος της εκπαίδευσης σε ό,τι ακούστηκε;
- Ποιες οι συνέπειες στη ζωή του καθενός από την εκπαιδευτική και μορφωτική εμπειρία;
- Η σημασία του «δεν τα παρατάω», «δεν εγκαταλείπω»
- Η σημαία του «να ζητάω βοήθεια»
- Η σημασία του «να μη βρίσκω δικαιολογίες», για να τα παρατήσω, αλλά να προσπαθώ να σκεφτώ για τη δυσκολία και να αντέξω τα δύσκολα συναισθήματα- να μιλάω στους άλλους
- Η σημασία του «να μην συγκρίνω τον εαυτό μου με τους άλλους», αλλά να εστιάζουν οι μαθητές στον εαυτό τους και με βάση αυτό να επιδιώκουν τη βελτίωση
- Η σημασία της αποδοχής ότι «υπάρχουν προβλήματα, τα οποία δε λύνονται και τα αποδεχόμαστε ως άλυτα», αλλά συνεχίζουμε να προχωράμε ακόμη και αν δεν τα έχουμε «τακτοποιήσει» όλα μέσα μας, Ωστόσο, προσπαθούμε να τα ξεδιαλύνουμε όσο γίνεται
- Η σημασία «της αποδοχής κάποιου σοβαρού προβλήματος» και κατόπιν αυτού του κοινωνικού ανοίγματος και της ανακτημένης κοινωνικότητας που επακολουθεί
- Σε οποιοδήποτε στόχο βάλω, πώς θα αντιμετωπίσω τις πιθανές δυσκολίες;

- Πώς σκέφτονται να αξιοποιήσουν όσα πήραν από τη συνέντευξη και από το πρόγραμμα συνολικά;

Μέσω των ερωτημάτων και της συζήτησης οι μαθητές ωθούνται να αναπτύξουν την ικανότητα για κριτικό στοχασμό, να κατανοήσουν τις πλευρές της εμπειρίας του άλλου είτε μέσω της ταύτισης, είτε μέσω του αναστοχασμού και να σκεφτούν για τα δικά τους συναισθήματα, σκέψεις και ανάγκες.

Βήμα 8

Από **15/4** έως **15/5**	Διάρκεια **4** εβδομάδες Ώρες εργασίας **8**

Έπειτα, ο εκπαιδευτικός θα οργανώσει δραστηριότητες που θα διευκολύνουν την εμβάθυνση των κεντρικών μηνυμάτων.

Προτεινόμενες Δραστηριότητες

1) Η παραγωγή γραπτού λόγου: να γράψουν τις εντυπώσεις τους από την επίσκεψη των Role Models
2) Η παραγωγή γραπτού λόγου: να γράψουν οι μαθητές για μια μεγάλη δυσκολία στη ζωή τους, που τους έκανε να εγκαταλείψουν το σχολείο ή τους έκανε να μη θέλουν να έρθουν έστω για μια μέρα. Εξηγούμε στους μαθητές ότι μπορούν να γράψουν ένα πραγματικό ή φανταστικό πρόβλημα. Τους κάνουμε σαφές ότι στόχος μας είναι να γίνει μια δημιουργική συζήτηση με σκοπό να επιλυθούν τέτοια είδους προβλήματα. Το υλικό της δραστηριότητας αξιοποιείται σε καρτελάκια, στα οποία γράφονται οι δυσκολίες και μπορούν να γίνουν poster και βασικά σημεία δράσεων που θα αναπτυχθούν για την τελική εκδήλωση.

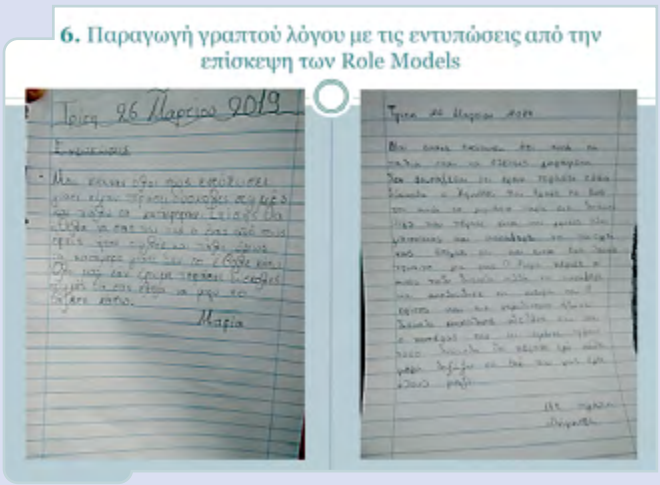

5

Παρατίθεται ακολούθως Φωτογραφία/στιγμιότυπο (5) από την παραγωγή γραπτού λόγου των μαθητών του 1ου Δημοτικού σχολείου Κόνιτσας, με θέμα τις εντυπώσεις του από την επαφή και τη συζήτησή του με το Role Models

Προτεινόμενες Καλλιτεχνικές Δραστηριότητες:

- Ζωγραφική
- Αξιοποίηση ενοτήτων στη γλώσσα και άλλων διαθεματικών αντικειμένων./Το κουτί με το θησαυρό του κόσμου μέσα στο οποίο βλέπουν τον εαυτό τους για να ενισχύουν την αυτοπεποίθηση και την πίστη στις ικανότητες τους.
- Ιστορίες
- Ποίηση
- Θεατρικό σενάριο-Θεατρική παράσταση
- Τραγούδι-στίχοι, μελοποίηση, το οποίο το χορεύουν με δύναμη και μεγάλη χαρά
- Το δικό τους σύνθημα:

  π.χ. **1** – «Ακόμη κι αν μοιάζει κάτι μακρινό μπορεί να τα καταφέρεις»

  π.χ. **2** – «Νικητής δεν είναι μόνο αυτός που πετυχαίνει, είναι αυτός που δεν εγκαταλείπει».

Οι δραστηριότητες γραπτού λόγου, οι καλλιτεχνικές δραστηριότητες μπορεί να αποτελέσουν μέρη της τελικής παρουσίασης του κάθε σχολείου στην τελική εκδήλωση διάδοσης των αποτελεσμάτων.

Επίσης, ο εκπαιδευτικός με την ομάδα των μαθητών θα συζητήσουν, θα αποφασίσουν και θα προετοιμάσουν τις δράσεις που θα παρουσιάσουν στην τελική εκδήλωση.

Παρατίθενται κάποιες από τις δραστηριότητες των μαθητών:

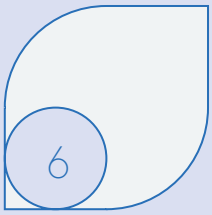

Φωτογραφία (6) του πίνακα Ζωγραφικής του πίνακα των μαθητών του ΓΕΛ Μαργαριτίου Πρέβεζας

Ακολουθεί ένα (από τα πέντε ποιήματα και ένα πεζό) που δημιούργησαν οι μαθητές του 8ου ΓΕΛ Ιωαννίνων, στη φάση αυτή του προγράμματος. Όλα τα ποιήματα των μαθητών εμπνέονται από το Role Model.

Ποίημα των **Δ. Αποστολίδη, Μ. Βράνου & Χάρη Γκότση,** Τμήμα **Α1**

Πατέρα είχε βάρβαρο
βίαιο, αυταρχικό
το βλέμμα του αδιάφορο
και πρότυπο ανύπαρκτο.

Φτώχεια ανυπόφορη
το μέλλον θολό,
δεν ήταν όμως φυγόπονη
και στον πόνο να υποκύψει.

Το σχολείο καταφύγιο
χώρος γεμάτος χαρά
μια διαφυγή ζητά,
από ένα σπίτι ερείπιο.

Μια δυνατή καρδιά
τον φόβο ποτέ δεν ξεχνά
όμως τώρα πέτυχε
και είναι γεμάτη ξεγνοιασιά.

«Επαγγελματική» συνέντευξη μαθητών στον γλύπτη κ. Θ. Παπαγιάννη στο Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης και Γλυπτικής, Ελληνικό Ιωαννίνων

Μια ομάδα μαθητών από το 8ο ΓΕΛ Ιωαννίνων εκπαιδεύτηκαν ως εικονολήπτες και δημοσιογράφοι από το προσωπικό της Σχολής Καλών Τεχνών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Με το πέρας της εκπαίδευσης τους στο εργαστήριο ήχου και εικόνας, οι μαθητές πήραν συνέντευξη από τον κ. Θεόδωρο Παπαγιάννη, η οποία και βιντεοσκοπήθηκε με επαγγελματικές προδιαγραφές από τους μαθητές. Το βίντεο της συνέντευξης παρουσιάστηκε στην τελική εκδήλωση και παραδόθηκε στο ΙΚΥ.

Στο πλαίσιο του προγράμματος υπήρξε στενή συνεργασία με το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης και Γλυπτικής του κ. Θεόδωρου Παπαγιάννη στο Ελληνικό Ιωαννίνων, τον οποίο και ευχαριστούμε θερμά. Ο κ. Θεόδωρος Παπαγιάννης, Ομ. Καθ. της ΑΣΚΤ και πρώην υπότροφος του ΙΚΥ, αποτέλεσε ο ίδιος Role Model και οι μαθητές όλων των σχολείων ήρθαν σε άμεση επαφή μαζί του, στο περιβάλλον του Μουσείου του καλλιτέχνη.

7

Παρατίθεται στιγμιότυπο φωτογραφίας (7) από τη συνέντευξη του κ. Θ. Παπαγιάννη στους μαθητές του 8ου ΓΕΛ Ιωαννίνων.

Γ΄ Στάδιο: Διάδοσης Αποτελεσμάτων

Βήμα 9 Τελική εκδήλωση διάδοσης αποτελεσμάτων (Μάιος)

Τελική εκδήλωση διάδοσης αποτελεσμάτων, με συμμετέχοντες παρουσιαστές όλους τους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς και τους διευθυντές των σχολείων, τους Επιστημονικούς υπευθύνους και συντελεστές οργάνωσης του προγράμματος, τον Πρόεδρο ΔΣ καθώς και ανώτερα στελέχη και προσωπικό του ΙΚΥ.

Τα σχολεία παρουσίασαν τα πιο αντιπροσωπευτικά δείγματα της δουλειάς τους σε όλα τα στάδια του προγράμματος καθώς και τις δραστηριότητες που επέλεξαν να παρουσιάσουν στην τελική εκδήλωση, όπως: ποιήματα, πίνακες ζωγραφικής, μελοποιημένα ποιήματα σε τραγούδια, ντοκιμαντέρ, χορευτικά, θεατρικά, κολάζ, κ.ά.

8

Φωτογραφία (8) από την τελική εκδήλωση διάδοσης αποτελεσμάτων στα Ιωάννινα, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων σχ. Έτος 2018-2019

9

Η φοιτήτρια του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων κ. Στελίνα Παπαδάκη (Role Model) στην τελική εκδήλωση διάδοσης αποτελεσμάτων στα Ιωάννινα για το σχ. Έτος 2018-2019. (φωτογραφία 9)

Δ΄ Στάδιο: Αξιολόγησης

Βήμα 10 Αξιολόγηση

Μάιος-Ιούνιος-Οκτώβριος-Νοέμβριος

Τον Οκτώβριο και το Νοέμβριο του επόμενου σχολικού έτους σε συνάντηση με τους εκπαιδευτικούς των παλιών και των νέων συμμετεχόντων σχολείων γίνεται ανοιχτή αξιολόγηση του προγράμματος. Σε πίνακα καταγράφονται οι απόψεις των εκπαιδευτικών και ταξινομούνται τα δυνατά σημεία ή τα αδύνατα σημεία του προγράμματος, οι προσδοκίες και οι προτάσεις τους προκειμένου για την βελτίωση και την οργάνωση του προγράμματος για το ερχόμενο σχολικό έτος.

Μετά την πρώτη χρονιά, στο πρόγραμμα εισήλθαν νέα σχολεία και δημιουργήθηκαν ομάδες συνεργαζόμενων σχολείων, με κριτήριο τη γεωγραφική εγγύτητα και την επιθυμία αμοιβαίας συνεργασίας τους.

10

Φωτογραφία/στιγμιότυπο (10) από την απολογιστική συνάντηση αξιολόγησης, Οκτώβριος 2019

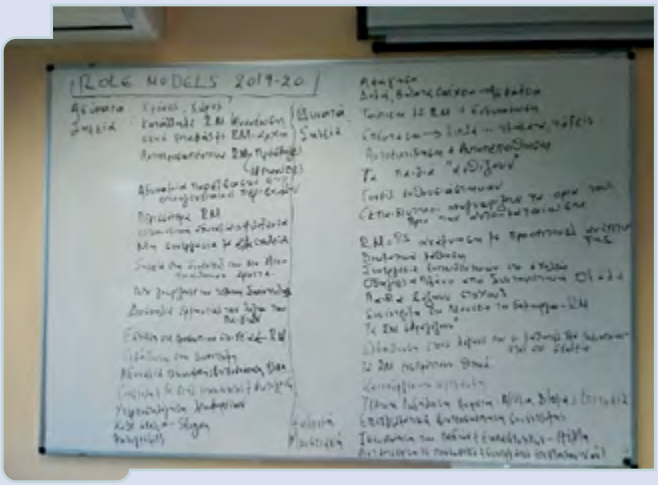

11

Φωτογραφία/στιγμιότυπο (11) από την απολογιστική συνάντηση αξιολόγησης Οκτώβριος 2019. Καταγραφή Δυνατών & Αδύναμων στοιχείων

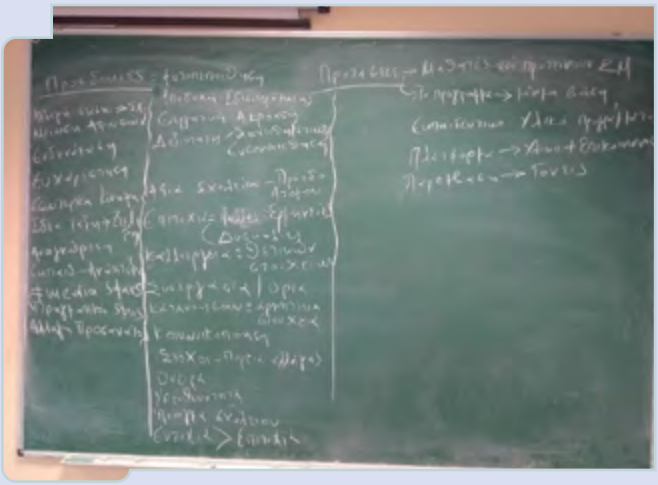

12

Φωτογραφία/στιγμιότυπο (12) από την απολογιστική συνάντηση αξιολόγησης, Οκτώβριος 2019. Καταγραφή Προσδοκιών & Προτάσεων

ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΝ ΟΙ ΕΞΗΣ ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Σχολικό έτος 2017-2018

ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΝ

9 ΣΧΟΛΕΙΑ

28 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ

250 ΜΑΘΗΤΕΣ

6 Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης,
2 Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης &
η Γαλακτοκομική Σχολή Ιωαννίνων

ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΔΣ Νεοχωρίου Άρτας, ΔΣ Καλαμιάς Άρτας, ΔΣ Γραμμενίτσας Άρτας, ΔΣ Μύτικα Πρέβεζας, 9ο Διαπολιτισμικό ΔΣ Ιωαννίνων, 3ο ΔΣ Ηγουμενίτσας

ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΓΕΛ Μαργαριτίου, Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας Ιωαννίνων, Γαλακτοκομική Σχολή Ιωαννίνων

Σχολικό έτος 2018-2019

ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΝ

18 ΣΧΟΛΕΙΑ

60 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ

600 ΜΑΘΗΤΕΣ

8 Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης &
10 Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΔΣ Νεοχωρίου Άρτας, ΔΣ Γραμμενίτσας Άρτας, ΔΣ Καλαμιάς Άρτας, ΔΣ 9ο Άρτας, ΔΣ 8ο Άρτας, ΔΣ 3ο Ηγουμενίτσας, ΔΣ 1ο Κόνιτσας, ΔΣ Μύτικα Πρέβεζας, ΔΣ 9ο Διαπολιτισμικό Ιωαννίνων

ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

4ο Γυμνάσιο Ηγουμενίτσας, 8ο ΓΕΛ Ιωαννίνων, Μουσικό Γυμνάσιο Άρτας Μουσικό Γυμνάσιο Πρέβεζας, 8ο ΕΠΑΛ Ηγουμενίτσας, ΓΕΛ Μαργαριτίου, 2ο Γυμνάσιο Ιωαννίνων, Εσπερινό Γυμνάσιο Ιωαννίνων, Ειδικό Γυμνάσιο Ηγουμενίτσας & Γαλακτοκομική Σχολή Ιωαννίνων

Σχολικό έτος 2019-2020

ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΝ **19** ΣΧΟΛΕΙΑ

60 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ

~300 ΜΑΘΗΤΕΣ

11 Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης &
8 Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης &

ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΔΣ Νεοχωρίου Άρτας, ΔΣ Καλαμιάς Άρτας, ΔΣ Γραμμενίτσας Άρτας, ΔΣ Χαλκιάδων Άρτας, ΔΣ Ανέζας Άρτας, 8ο ΔΣ Άρτας, 1ο ΔΣ Άρτας, 9ο ΔΣ Άρτας, 1ο ΔΣ Κόνιτσας, ΔΣ Δελβινακίου, 10 ΔΣ Ιωαννίνων

ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

8ο Γυμνάσιο Ιωαννίνων, Μουσικό Γυμνάσιο Άρτας, Μουσικό Γυμνάσιο Πρέβεζας, 1ο ΕΠΑΛ Άρτας, 2ο Γυμνάσιο Ηγουμενίτσας, 4ο ΓΕΛ Άρτας, Εσπερινό Γυμνάσιο Ιωαννίνων, Εσπερινό ΓΕΛ Ιωαννίνων

Συνεργάστηκαν οι εκπαιδευτικοί:

Κοντοσάκος Δημήτριος, Μαρία Τζούμα, Νικόλαος Βράνος, Ζερβού Έλενα, Γεωργάκη Χαρά, Κλαίρη Βενουζίου, Βασίλειος Φούκης, Κωνσταντίνος Τσιαντής, Ζιώρη Ανθούλα, Αντωνίου Αικατερίνη, Τσιώτου Ειρήνη, Χαλβατζής Δημήτριος, Τσιφετάκη Ελπίδα, Μπόσμος Ιωάννης, Τσαβαλία Φαίδρα, Ζαχαριάς Παύλος, Χρήστου Περικλής, Καρβούνη Μαρία, Νάκας Παναγιώτης, Μπότσης Χρήστος, Λεκάνη Ευγενία, Θεοδώρου Ελένη, Καλτώνη Μαρίνα, Κωστανάσιος Λάζαρος, Βώττη Ευαγγελία, Παπαδήμα Ανδριανή, Κωνσταντάκη Παρασκευή, Αγαπίου Αθηνά, Τουτουτζόγλου Χρυσόστομος, Παπαδόπουλος Περικλής, Ρίζος Δημήτριος, Μπίζας Μάρκος, Μαντέλλου Γεωργία, Κάλλια Ευσταθία, Παπανικολάου Παναγιώτα, Τσόγκας Παντελής, Όλγα Τσιάντου, Κατόπη Σοφία, Λισγάρα Φωτεινή, Κουτσούκη Αναστασία, Νικολάου Γιώργος, Γεωργίου Μιχάλης, Τσουμάνη Αρετή, Χουσιάδα Αργυρώ, Στεργιανή Γεροδήμου, Χήτου Σοφία, Συγγούνας Γιώργος, Μπαρμπαγιάννη Ελένη, Χαϊτίδου Στέλλα, Γεωργίου Μιχάλης, Καραμάνου Σοφία, Κάκου Κωσταντίνα, Τσουμάνη Αρετή, Μπίτου Ελένη, Τασούλα Φωτεινή, Κουτάλα Δήμητρα, Βασδέκης Ιωάννης, Καλαμπόκης Σπυρίδων, Μάρη Παρασκευή, Poupard Nathalie, Σύγγελου Ελένη, Ευαγγέλου Φίλιππος, Τσιάρα Ευφροσύνη, Παππάς Αλέξανδρος, Δονάτος Σακαρέλης, Σούφη Αλεξία, Χαλβατζής Βασίλειος, Χαρίλαος Μαργαρίτης, Παπακώστας Άρης, Καλύβα Ζωίτσα, Γιαννούλη Αγαθή, Ζαραβέλα Αλεξάνδρα, Θεοδώρου Αριστέα, Μπράχος Ευάγγελος, Γιαννούτσου Ευθαλία, Μπίτη Ελένη, Παπαναστασίου Άννα, Κρανιώτη Αντωνία-Σοφία, Γούσια Βασιλική, Παπαβασιλείου Βασίλειος, Καραβίδα Αριστούλα, Μιχαηλίδου Γραμματική, Βασιλάκη Κων/να, Μπαφατάκη Αναστασία, Κανδύλη Θεοδώρα, Ψαθά Βασιλική, Κώτσια Αναστασία, Κα Πασσαλή, Κα Παναγιώτου, Κερασσοβίτης Κωσταντίνος,

~ Το συγκεκριμένο Πρόγραμμα δεν έχει ολοκληρωθεί λόγω της Πανδημίας του Κορονοϊού και αναμένεται να ολοκληρωθεί μέσα στο 2020, στο πλαίσιο του εφικτού.

Κιβρακίδου Μαρία, Δέτσικα Μαρία, Πετροπούλου Αθανασία, Σιατούνη Μαγδαληνή, Πανάγιου Κασσιανή, Παπαδημητρίου Μαρία.

ROLE MODELS

Παπαγιάννης Θεόδωρος (Ομότιμος Καθηγητής Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών, Γλύπτης), Ζάψας Γιώργος (Εκπαιδευτικός, Υπ. Περιφερειάρχης), Παπαχρήστος Μενέλαος (τ. Εκπαιδευτικός), Καλπούζος Ιωάννης (Συγγραφέας), Παπαδάκη Στελίνα (Φοιτήτρια), Χαλιγιάννη Χριστίνα (Εκπαιδευτικός), Χαλιγιάννης Κώστας (Εκπαιδευτικός), Χαλιγιάννη Βίκυ (Εκπαιδευτικός), Μάρκου Σπυριδούλα (Εκπαιδευτικός, ΑΜΕΑ), Αντωνιάδου Χρυσούλα (Εκπαιδευτικός, ΑΜΕΑ), Σταυρούλας Απόστολος (Φοιτητής, ΑΜΕΑ), Μάμαλος Παύλος (Ολυμπιονίκης, ΑΜΕΑ), Σοφία Σκάρα (Αθλήτρια με διακρίσεις), Τσιούρης Χρήστος (Εκπαιδευτικός, ΑΜΕΑ), Στύλος Γιώργος (Καθηγητής Γ/θμιας εκπ/σης), Τσιλίκης Νίκος (Φωτογράφος), Τσαμπαζή Μαρία,(τ. Ευρωβουλευτής) Γραμμόζη Σοφία (Συγγραφέας), Μιχολίτσι Στέλλα (Εκπαιδευτικός ΑΜΕΑ), Εσαάμ Θεόδωρος Αλαντάση Νοσηλευτής, (Υπ. δημοτικός σύμβουλος, Πρόεδρος εργαζομένων), Jihad Albouharali (Γιατρός Πυρηνικής Ιατρικής).

Ευχαριστούμε θερμά τους εκπαιδευτικούς και τα ROLE MODELS που έλαβαν μέρος στο πρόγραμμα στην Περιφέρεια της Ηπείρου.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ PROJECT ΑΠΟ ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

13

Πανώ που ετοίμασαν οι μαθητές του 3ου ΔΣ Ηγουμενίτσας (Εικόνα 13)

Σχολικό έτος 2017-2018

Δημοτικό Σχολείο Νεοχωρίου Άρτας: έλαβαν μέρος η Ε΄ και η ΣΤ΄ τάξη με τη συμμετοχή της Διευθύντριας. Αρχικά πραγματοποιήθηκαν ασκήσεις σύσφιξης των σχέσεων της ομάδας. Συζήτησαν μελέτες περίπτωσης μαθητών που είχαν εγκαταλείψει το σχολείο και στη συνέχεια τις δραματοποίησαν με βιωματικές ασκήσεις. Οι μαθητές έπαιξαν βιωματικές ασκήσεις όπως «Παρόν-Παρελθόν-Μέλλον». Μελέτησαν τη σημασία του σχολείου σε σχέση με την πρόωρη σχολική εγκατάλειψη διαθεματικά σε πολλές ενότητες μαθημάτων, όπως της Γλώσσας και των Θρησκευτικών και έγραψαν σχετικά σε φύλλο εργασίας. Οι μαθητές ήρθαν σε επαφή στο πλαίσιο των συνεντεύξεων με ROLE MODELS και με παραολυμπιονίκη ο οποίος ως ενήλικας φοιτά σε σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας για να ολοκληρώσει τις σπουδές του.

Δημοτικό Σχολείο Γραμμενίτσας Άρτας: Συμμετείχαν 27 μαθητές και ο Διευθυντής του σχολείου. Οι μαθητές στην πλειοψηφία τους προέρχονταν από τμήματα υποδοχής, καθώς και ένας μαθητής με ολική τύφλωση. Οι περισσότερες οικογένειες από τις οποίες προέρχονταν οι μαθητές αντιμετώπιζαν ποικίλα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα. Οι μαθητές με αφορμή αποσπάσματα και θέματα της σχολικής ύλης διάβασαν για τα ανθρώπινα δικαιώματα και συζήτησαν για τις δυσκολίες που συναντούν κάποιοι άνθρωποι στην ολοκλήρωση της φοίτησής τους στο σχολείο. Οι μαθητές συζήτησαν για περιπτώσεις επιτυχημένων ανθρώπων που είχαν εγκαταλείψει το σχολείο και έπειτα συνέχισαν ως ενήλικες για να το ολοκληρώσουν. Ο μαθητής με προβλήματα όρασης μετέφερε τις δυσκολίες παιδιών με δυσκολίες στην όραση που κάποιες φορές μπορεί να κάμψουν τη θέληση κάποιου να συνεχίσει το σχολείο. Ο μαθητής βραβεύτηκε ως ROLE MODEL ο ίδιος από την ΕΜ/ ΙΚΥ.

Δημοτικό Σχολείο Καλαμιάς Άρτας: Συμμετείχαν δέκα παιδιά της Γ' τάξης από τα οποία τα δυο προέρχονταν από οικογένειες Ρομά. Με αφετηρία το βιβλίο «35 κιλά ελπίδα» του Gavalda η εκπαιδευτικός εργάστηκε με τα παιδιά ξεκινώντας με παιχνίδια-βιωματικές ασκήσεις, συζήτησαν για τις οικονομικές δυσκολίες που συχνά οδηγούν στην σχολική εγκατάλειψη. Συζήτησαν «Ποιο επάγγελμα θέλουν να ακολουθήσουν όταν θα μεγαλώσουν», έγραψαν σχετικά το καθένα σε ένα λουλούδι, σε μια παπαρούνα. Με έναυσμα τις συζητήσεις για το σχολείο-επάγγελμα-έγραψαν ποίημα, το οποίο μελοποίησαν τα ίδια τα παιδιά και το τραγούδησαν. Συνόδευσαν τις δράσεις με ζωγραφιές και κολάζ.

Δημοτικό Σχολείο Μύτικα Πρέβεζας: Συμμετείχαν 16 παιδιά εκ των οποίων τα τέσσερα ήταν από οικογένειες Ρομά και φοιτούσαν στην Ε' και ΣΤ΄ τάξη. Όλες τους οι δράσεις επικεντρώθηκαν στη σημασία της ολοκλήρωσης της φοίτησης στο σχολείο και στα επαγγέλματα. Έπαιξαν, έγραψαν την άποψη τους, έγραψαν ένα ποίημα, το μελοποίησαν και το τραγούδησαν. Επίσης, έγραψαν και δραματοποίησαν θεατρικά έργα με θέμα την σχολική εγκατάλειψη. Στόχος ήταν να εστιάσουν στους τρόπους ενδυνάμωσης και υποστήριξης ενάντια στις δυσκολίες που κάνουν κάποιον να διακόψει τη σχολική φοίτηση. Μαθητής Ρομά, απόφοιτος του σχολείου που συνέχισε τη φοίτησή του στο Μουσικό Σχολείο Πρέβεζας βραβεύτηκε ο ίδιος ως ROLE MODEL από την ΕΜ/ΙΚΥ.

Δημοτικό Διαπολιτισμικό Σχολείο Ιωαννίνων: Συμμετείχαν 10 μαθητές που φοιτούσαν στην Δ', Ε΄ και ΣΤ΄ τάξη. Οι μαθητές ήταν πρόσφυγες με τόπο προέλευσης τη Συρία, το Αφγανιστάν, αλλά και μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες όπως ΔΕΠΥ και αυτισμό – τύπου Asperger. Οι μαθητές συζήτησαν για τη σημασία ολοκλήρωσης της φοίτησής τους σε ένα σχολείο, τις δυσκολίες φοίτησης, καθώς και τις ιδιαίτερες συνθήκες διαρκούς μετακίνησης τους σε διάφορες χώρες και τις εκπαιδευτικές δυσκολίες που απορρέουν για την άγνωστη γλώσσα στη χώρα διαμονής. Ζωγράφισαν ο καθένας τους την ατομική πορεία της ζωής τους έως τώρα με

σημαντικούς σταθμούς- ορόσημα, το παρόν ως σταθμό και τους μελλοντικούς στόχους-σταθμούς. Αποτύπωσαν τα όνειρά τους για τη ζωή και το επάγγελμα με το οποίο έχουν ταυτίσει τη ζωή τους. Στην πορεία της ζωής σημαντικός σταθμός -πέρασμα ήταν το σχολείο. Επίσης, κάθε μαθητής απέδωσε με μια σύντομη φράση, το μήνυμα της μη εγκατάλειψης του σχολείου. Με όλες τις προηγούμενες δράσεις συνέθεσαν κολάζ.

3ο Δημοτικό Σχολείο Ηγουμενίτσας: Συμμετείχαν 11 μαθητές από τα τμήματα υποδοχής όλων των τάξεων και από τους οποίους οι 11 ήταν από οικογένειες Ρομά και 3 από οικογένειες μεταναστών (Κινέζοι). Κυρίως η συζήτηση και ο διάλογος ήταν το βασικό μέσο που χρησιμοποιήθηκε μαζί με τη ζωγραφική, την ανάγνωση σχετικών αποσπασμάτων από την εκπαιδευτική ύλη που σχετίζονταν με το θέμα.

Γενικό Λύκειο Μαργαριτίου: Συμμετείχαν μαθητές της Α΄ και Β΄ Λυκείου. Προσέγγισαν το θέμα θεωρητικά και βιωματικά. Ως προς τη θεωρητική προσέγγιση, ασχολήθηκαν με την έννοια και με το πρόβλημα της σχολικής εγκατάλειψης στην Ευρώπη και στην Ελλάδα. Διαμόρφωσαν ερωτηματολόγιο και μεταξύ τους ερωτήθηκαν για τους λόγους που κάποιος μαθητής θα εγκατέλειπε το σχολείο. Κατέληξαν σε συμπεράσματα και πρότειναν τρόπους αντιμετώπισης των δυσκολιών.

Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας Ιωαννίνων: Οι μαθητές του Σχολείου Δεύτερης Ευκαιρίας αναβίωσαν τις προσωπικές δυσκολίες που τους έκαναν να διακόψουν τη σχολική φοίτηση και να αποφασίσουν να την ολοκληρώσουν στην ενήλικη ζωή τους. Συζήτησαν για τα πρότυπα και τα συναισθήματα που τους δημιουργούν. Ζωγράφισαν τα πρότυπά τους και τους παράγοντες που τους ώθησαν να συνεχίσουν τη φοίτησή τους. Στην επαφή τους με τα Role Models αποκρυσταλλώθηκε η άποψη πως τα πρότυπα μπορούν να λειτουργήσουν υποστηρικτικά για να ξεπεραστούν οι δυσκολίες.

Γαλακτοκομική Σχολή Ιωαννίνων: Συμμετείχαν 60 μαθητές της Α΄ και Β΄ Λυκείου. Οι μαθητές ήταν από 16 έως 50 χρονών. Κάποιοι ήδη είχαν διακόψει τη φοίτησή τους και αποφάσισαν ως ενήλικοι να τη συνεχίσουν. Οι μαθητές νεαρής ηλικίας αντιμετώπισαν την παρέμβαση ως προσωπική πρόκληση, καθώς μέσα από την ωριμότητα της ηλικίας διαβλέπουν τα εμπόδια επιβίωσης ως την βασικότερη αιτία σχολικής διαρροής. Συζήτησαν το θέμα, προβληματίστηκαν και αποφάσισαν να διενεργήσουν έρευνα μεταξύ τους με θέμα τις δυσκολίες που οδήγησαν στη σχολική διαρροή, αλλά και τα πρότυπα που τους ενέπνευσαν και τους στήριξαν για να συνεχίσουν.

Σχολικό έτος 2018-2019

1ο Δημοτικό Σχολείο Κόνιτσας: Στην ομάδα που δημιουργήθηκε συμμετείχαν μεταξύ άλλων παιδιά που φιλοξενούνται σε φορέα Παιδικής Προστασίας της περιοχής, καθώς και παιδιά προσφύγων. Πραγματοποιήθηκαν δράσεις για την κατανόηση του θέματος, όπως η ανάγνωση του βιβλίου «ένα παιδί μετράει τα άστρα», οι μαθητές με την καθοδήγηση των εκπαιδευτικών συζήτησαν για την αξία των ονείρων και δημιούργησαν τη «σκάλα των ονείρων». Συζήτησαν για τα πρόσωπα Role models που δεν εγκατέλειψαν την προσπάθεια για την πραγματοποίηση των ονείρων τους. Ετοίμασαν τις ερωτήσεις που θα ήθελαν να ρωτήσουν στα Role Models που θα τους επισκέπτονταν. Στην επίσκεψη των Role Models στο σχολείο τους, τους έθεσαν τις ερωτήσεις. Επιπλέον, επισκέφτηκαν το μουσείο του γλύπτη και Role Model κ. Θ. Παπαγιάννη και εκεί του πήραν συνέντευξη. Έπειτα στον κύκλο της συζήτησης κάποια παιδιά εξωτερίκευσαν και προσωπικά τους στοιχεία. Ασχολήθηκαν με δημιουργικές εργασίες όπως ζωγραφική,

ποιήματα, μικρές εκθέσεις, για τα οποία εμπνεύστηκαν από τα Role Models που συνάντησαν. Στο τέλος των διεργασιών διαπιστώθηκε πως είχαν καλύτερη αυτογνωσία και υψηλότερη αυτοεκτίμηση και θετική σκέψη.

Δημοτικό Σχολείο Νεοχωρίου Άρτας: Το σχολείο συμμετείχε για 2η χρονιά στο πρόγραμμα. Τη 2η χρονιά ανέλαβε να λειτουργήσει ως leader και να δώσει συμβουλές καθοδήγησης στα νέα σχολεία στην ευρύτερη περιοχή του. Στο πλαίσιο αυτό, μαθητές που συμμετείχαν την πρώτη χρονιά στο πρόγραμμα κλήθηκαν να δώσουν πληροφορίες για τις δράσεις που υλοποίησαν στους μαθητές των νέων σχολείων. Συμμετείχαν τα ίδια παιδιά και αρχικά αξιολόγησαν με ένα ερωτηματολόγιο τις περσινές δράσεις. Επέκτειναν τις δράσεις με εξωστρέφεια και νέες ιδέες όπως το ότι συνεργάστηκαν με το Περιβαλλοντικό Κέντρο Πραμάντων με θέμα την ανακύκλωση και τους πρόσφυγες. Ειδικότερα, ασχολήθηκαν με το θέμα: Η αξιοποίηση των προσφύγων στο εργαστήριο της ανακύκλωσης στην περιοχή τους. Συνέχισαν με την προετοιμασία των ερωτήσεών τους. Επισκέφτηκαν το σχολείο τους τα Role Models του προγράμματος και στη συνέχεια οι ίδιοι επισκέφτηκαν το μουσείο του γλύπτη κ. Θ. Παπαγιάννη και μίλησαν μαζί του. Έπειτα δημιούργησαν θεατρικό σενάριο και το δραματοποίησαν, ζωγράφισαν οι ίδιοι τα σκηνικά τους.

Δημοτικό Σχολείο Χαλκιάδων Άρτας: Δημιούργησαν την ομάδα τους, συνεργάστηκαν με το προηγούμενο σχολείο και μέσω της συνεργασίας αυτής βοηθήθηκαν στην επεξεργασία δυσκολιών του προγράμματος. Συζητώντας για τις δυσκολίες των προτύπων μίλησαν για το Role model που θα τους επισκεπτόταν, το οποίο είχε κινητικά προβλήματα και η επίσκεψη του τους κινητοποίησε και κατασκεύασαν μια ράμπα αναπηρικών αμαξιδίων για την είσοδο του στο σχολείο τους. Συζήτησαν για τι βιβλίο «35 κιλά ελπίδα». Προετοίμασαν τις ερωτήσεις για τη συνέντευξη. Κατόπιν συζήτησαν, ζωγράφισαν, έγραψαν εκθέσεις και ποιήματα. Τα παιδιά στο τέλος του προγράμματος είχαν πιο θετική σκέψη για το ξεπέρασμα των δυσκολιών.

8ο ΓΕΛ Ιωαννίνων: Αρχικά δημιούργησαν την ομάδα τους. Έγινε κατανοητή από τις εκπαιδευτικούς η φυσιογνωμία και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των παιδιών της ομάδας. Συζήτησαν για τα πρότυπα, τα συνέδεσαν με την αντίστοιχη ενότητα της γλώσσας «Είδωλα-πρότυπα για τους νέους». Προετοίμασαν τις ερωτήσεις για τη συνέντευξη στα δυο Role Models που πήγαν στο σχολείο τους και στο γλύπτη κ. Θ. Παπαγιάννη. Μετά τη συνέντευξη στον κύκλο της συζήτησης αντάλλαξαν τις εντυπώσεις τους. Ως δεύτερη δράση, αξιοποίησαν τρόπους δημιουργικής γραφής και έγραψαν ποιήματα και ιστορίες. Κατόπιν αξιολόγησαν την εμπειρία του προγράμματος και τι έμαθε ο καθένας τους από αυτό. Από την επίσκεψη στο μουσείο του κ. Παπαγιάννη, τα παιδιά ενθουσιάστηκαν από την παρουσία τους στο χώρο του καλλιτέχνη και ταυτίστηκαν με τα βιώματά του. Ήρθαν σε επαφή με αξίες της ζωής και με το οικολογικό πρόβλημα. Είδαν την καλλιτεχνική απόδοση της ευγνωμοσύνης προς το δάσκαλό του. Επιπλέον μια ομάδα πέντε παιδιών εκπαιδεύτηκαν από προσωπικό του Παν/μιου Ιωαννίνων, ώστε να μάθουν να κάνουν όλη την επιστημονική δουλειά της συνέντευξης, τρεις μαθητές εκπαιδεύτηκαν στην τεχνική κάλυψη και στο μοντάζ και δύο ως δημοσιογράφοι πήραν τη συνέντευξη που μαγνητοσκοπήθηκε. Η συμμετοχή σε αυτό το πρότζεκτ δημιούργησε μεγάλο ενθουσιασμό και έμπνευση στα παιδιά. Η τελική αξιολόγηση των εκπαιδευτικών αναφέρουν πως οι μαθητές που συμμετείχαν άλλαξαν πολύ και όσοι ήταν στην αρχή της σχολικής χρονιάς αδιάφοροι στη συνέχεια έγιναν πιο στοχευμένοι ακαδημαϊκά.

Ειδικό Γυμνάσιο Ηγουμενίτσας: Δημιουργήθηκε η ομάδα. Η συντονιστική ομάδα πρόβαλε βίντεο με το Stephen Hawking και τον Γιάννη Αντετοκούνμπο. Συζήτησαν για προσωπικές και οικογενειακές δυσκολίες των ανθρώπων. Μίλησαν για τα θετικά πρότυπα και τα Role Models. Προετοίμασαν τις ερωτήσεις και υλοποίησαν τις συνεντεύξεις. Στον κύκλο των

συζητήσεων δόμησαν τις θεματικές. Αρχικά συζήτησαν όσα τους έκαναν εντύπωση. Έπειτα τί κράτησαν ως κεντρική ιδέα, δηλαδή πώς κάποιος που δεν έχει όλα τα απαραίτητα, θα μπορούσε να βοηθηθεί; Έπειτα ζητήθηκε από το κάθε παιδί να θέσει τους στόχους του, οι οποίοι τοποθετήθηκαν μέσα σε συννεφάκια.

Μουσικό Γυμνάσιο Πρέβεζας: Το συγκεκριμένο σχολείο ως καινούργιο στο πρόγραμμα συνεργάστηκε με το Δημοτικό σχολείο του Μύτικα Πρέβεζας. Μάλιστα ένας μαθητής Ρομά από το δημοτικό σχολείο του Μύτικα Πρέβεζας, ο οποίος κατόπιν της συμμετοχής του στο πρόγραμμα συνέχισε το σχολείο, πέτυχε στις εξετάσεις και εισήχθηκε στο Μουσικό Γυμνάσιο Πρέβεζας. Ο μαθητής αποτέλεσε και μέντορα και εισηγητή του προγράμματος στο νέο σχολείο. Δημιουργήθηκε η ομάδα στο σχολείο και ο μαθητής διηγήθηκε την εμπειρία του στην ομάδα των συμμαθητών του. Περιέγραψε επίσης την εμπειρία από την ανάδειξη του ως βραβευμένο Role Models στο πρόγραμμα. Οι μαθητές επίσης παρακολούθησαν το βίντεο για τη ζωή του Αντετοκούμπο και τη ζωή του Steve Jobs. Μετά τη συνέντευξη στα Role Models, έγινε ο κύκλος της συζήτησης. Τελικά, η ομάδα αφού κατέληξε σε κάποια συμπεράσματα, απέδωσε τις σκέψεις με στίχους. Οι μαθητές μελοποίησαν το τραγούδι, το έπαιξαν και το τραγούδησαν με ολόκληρο το μουσικό σύνολο του σχολείου στην τελική εκδήλωση στα Ιωάννινα.

IV.β. ΕΦΑΡΜΟΓΗ του **Προγράμματος Role Models** στην **ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ**

«Σκέφτομαι, προσπαθώ, πετυχαίνω»

Στην περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης η δράση πραγματοποιήθηκε υπό την επιστημονική εποπτεία της κ. Θάλειας Δραγώνα, Ομ. Καθ. Κοινωνικής Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ με τη συνεργασία της κ. Λύντια Μίτιτς, Ε.Ε.Π., Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Σ.Ε.Π., Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Η εφαρμογή του Προγράμματος ξεκίνησε κατά την διάρκεια του σχολικού έτους 2017-2018 και στα τρία χρόνια εφαρμογής του απέκτησε μεγάλη δυναμική και η απήχηση του στην εκπαιδευτική κοινότητα είναι αξιοσημείωτη.

Η κατά τόπο εφαρμογή χαρακτηρίζεται από την ιδιαιτερότητα του μαθητικού πληθυσμού και αναγκαστικά παρουσιάζει τις δικές της ξεχωριστές προκλήσεις. Στην περίπτωση της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης ο μαθητικός πληθυσμός στην πλειοψηφία του ανήκει στη Μουσουλμανική μειονότητα ή στην κοινωνική ομάδα των Ρομά και η μεγάλη πρόκληση είναι η μείωση της σχολικής διαρροής. Η ελληνική πολιτεία έχει εφαρμόσει πολιτικές θετικών διακρίσεων[4] οι οποίες μέσα στα σχεδόν 25 χρόνια που πραγματοποιούνται έχουν φέρει σημαντικά αποτελέσματα. Το πιλοτικό πρόγραμμα ROLE MODELS (Θετικά πρότυπα) στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη εντάσσεται στην ίδια προσπάθεια μείωσης της σχολικής διαρροής από το υποχρεωτικό σχολείο, ενίσχυσης της φοίτησης στο λύκειο και στη συνέχεια στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Η προσέγγιση που υιοθετήθηκε βασίστηκε στη θέση ότι η δύναμη του θετικού προτύπου πολλαπλασιάζεται όταν εντάσσεται σε μια σχεσιακή παιδαγωγική αντίληψη. Αντλήσαμε από την κονστρουξιονιστική παράδοση (Gergen 2015), από την εμβληματική παιδαγωγική του Dewey (1924) και από την αναπτυξιακή ψυχολογία του Vygotsky (1926) σύμφωνα με την οποία η αποτελεσματική εκπαίδευση είναι προϊόν ενεργητικής συμμετοχής στην κατασκευή του αντικειμένου της μάθησης. Η γνώση για αυτούς είναι εξ ορισμού μια κοινωνική διεργασία και ο κύριος σκοπός της εκπαίδευσης είναι να διευκολύνει διεργασίες αλληλεπίδρασης. Μέσα από αυτήν την οπτική η μάθηση δεν είναι ατομική υπόθεση που επιτελείται στο νου του κάθε μαθητή ή μαθήτριας, αλλά αντίθετα είναι το αποτέλεσμα σχέσεων μεταξύ του εκπαιδευτικού και των μαθητών/τριών, μεταξύ των ίδιων των μαθητών/τριών, μεταξύ της σχολικής τάξης και της κοινότητας, στην οποία βρίσκεται το σχολείο. Σε αυτό το πλέγμα των σχέσεων αναδύεται η μάθηση που είναι μια συνεχής συμμετοχική διαδικασία (Gergen 2015). Τα θετικά πρότυ-

4. Τέτοιες πολιτικές ήταν η με ευνοϊκούς όρους εισαγωγή των παιδιών της μειονότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση που ξεκίνησε το 1996 και το Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων (ΠΕΜ) διάρκειας 22 ετών (1997–2019). Η σχολική διαρροή από το 9χρονο υποχρεωτικό σχολείο, σύμφωνα με μελέτη που εκπόνησε το ΠΕΜ, ήταν το 2000 65% όταν ο εθνικός μέσος όρος ήταν 7%. Σήμερα το ποσοστό αυτό είναι κάτω από 20%. ~Αντίστοιχα, η πρόσβαση στη δευτεροβάθμια και την τριτοβάθμια έχει αυξηθεί θεαματικά (βλέπε Dragonas και Frangoudaki 2020). Εξακολουθούν όμως τα παιδιά της μειονότητας να υπολείπονται των υπολοίπων.

πα στο Πρόγραμμα αντλούνται από την κοινότητα και αποτελούν το ερέθισμα γύρω από το οποίο κτίζεται αυτό το πλέγμα των συμμετοχικών σχέσεων. Η επιλογή των θετικών προτύπων δεν προαποφασίζεται αλλά προκύπτει μέσα από μια διαβούλευση των εκπαιδευτικών μεταξύ τους, πάντα σε συνεργασία με τους μαθητές/ήτριες, είναι αποτέλεσμα των αναγκών της κάθε σχολικής τάξης και κατ' επέκταση αποκτά νόημα για τη συγκεκριμένη ομάδα παιδιών.

Στάδια εφαρμογής του Προγράμματος

Η εφαρμογή του Προγράμματος περιέχει τα παρακάτω στάδια:

Α΄ Στάδιο: προετοιμασίας

- Επικοινωνία με τα σχολεία που δήλωσαν ενδιαφέρον
- Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών: (α) σχετικά με το θεωρητικό υπόβαθρο που θα αποτελούσε τη βάση για τον προγραμματισμό του project και (β) συμμετοχή σε εργαστήριο και συζήτηση για τους πιθανούς τρόπους υλοποίησης της δράσης με τους μαθητές/τριες
- Επικοινωνία με τα σχολεία που συμμετείχαν

Β΄ Στάδιο: υλοποίησης

- Συνεχής συμβουλευτική παρακολούθηση των σχολείων
- Συμπλήρωση πίνακα συνοπτικής παρουσίασης της δράσης από τα σχολεία (βλ. Παράρτημα 1)
- Περαιτέρω συναντήσεις επιμόρφωσης για τους εκπαιδευτικούς-εκπαιδευτικό εργαστήριο (κατευθύνσεις, οδηγίες, ενθάρρυνση και ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών ως προς το πώς να επιλέξουν, μαζί με τους μαθητές/τριές τους, τα κατάλληλα role models για τις εκπαιδευτικές τους ανάγκες και τα ιδιαίτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στα σχολεία τους)

Γ΄ Στάδιο: διάδοσης αποτελεσμάτων

- Εκδήλωση διάδοσης αποτελεσμάτων με ποικίλους τρόπους παρουσίασης των σταδίων υλοποίησης και των τελικών προϊόντων της δράσης (PowerPoint, μικρά θεατρικά, χορευτικά, τραγούδια, κολλάζ, ντοκιμαντέρ, κ.λπ.)

Δ΄ Στάδιο: αξιολόγησης

- Συμπλήρωση ερωτηματολογίου ανατροφοδότησης από τα σχολεία (βλ. Παράρτημα 2)
- Ποιοτική προσέγγιση των διαδικασιών και προϊόντων των σχολείων

ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΝ ΟΙ ΕΞΗΣ ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ-ΘΡΑΚΗΣ

Σχολικό έτος 2017-2018

ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΝ **9** ΣΧΟΛΕΙΑ

44 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ

140 ΜΑΘΗΤΕΣ

5 Δημοτικά Σχολεία,
3 Γυμνάσια &
1 Λύκειο

20ο Δημοτικό Σχολείο Ξάνθης, 15ο Δημοτικό Σχολείο Ξάνθης, 9ο Δημοτικό Σχολείο Κομοτηνής, Μ/κό Δημοτικό Σχολείο Σαπών, 11ο Δημοτικό Σχολείο Αλεξανδρούπολης, 4ο Γυμνάσιο Αλεξ/πολης, Γυμνάσιο Οργάνης Ροδόπης, 2ο Γυμνάσιο Χρυσούπολης, 2ο ΕΠΑΛ Δράμας.

Σχολικό έτος 2018-2019

ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΝ **19** ΣΧΟΛΕΙΑ

44 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ

~500 ΜΑΘΗΤΕΣ

11 Δημοτικά Σχολεία,
5 Γυμνάσια &
3 Λύκεια

11ο Δημοτικό Σχολείο Κομοτηνής, 12ο Δημοτικό Σχολείο Κομοτηνής, 2ο Μ/κό Δημοτικό Σχολείο Κομοτηνής, 3ο Μ/κό Δημοτικό Σχολείο Κομοτηνής, Μ/κό Δημοτικό Σχολείο Μάστανλη Κομοτηνής, Μ/κό Δημοτικό Σχολείο Δοκού, 9ο Δημοτικό Σχολείο Κομοτηνής, Μ/κό Δημοτικό Σχολείο Σαπών, 20ο Δημοτικό Σχολείο Ξάνθης, 15ο Δημοτικό Σχολείο Ξάνθης, 11ο Δημοτικό Σχολείο Αλεξανδρούπολης, Γυμνάσιο Ν. Καλλίστης, Γυμνάσιο Οργάνης Ροδόπης, 2ο Γυμνάσιο Χρυσούπολης, Γυμνάσιο Ιάσμου, 4ο Γυμνάσιο Αλεξανδρούπολης, 2ο ΕΠΑΛ Δράμας, 1ο ΕΠΑΛ Κομοτηνής, Εσπερινό ΓΕΛ Κομοτηνής. Συμμετείχε επίσης το Κέντρο Κοινότητας Αλεξ/πολης, Παράρτημα.

Σχολικό έτος 2019-2020

ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΝ

25 ΣΧΟΛΕΙΑ

60 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ

~500 ΜΑΘΗΤΕΣ

10 Δημοτικά Σχολεία,
6 (8) Γυμνάσια,
8 Λύκεια &
1 ΣΔΕ

12° Δημοτικό Σχολείο Κομοτηνής, 3° Μ/κό Δημοτικό Σχολείο Κομοτηνής, Μ/κό Δημοτικό Σχολείο Δοκού, Μ/κό Δημοτικό Σχολείο Σαπών, Μ/κό Δημοτικό Σχολείο 2° Καλλυντηρίου, 3/θ Δημοτικό Σχολείο Νέου Σιδηροχωρίου, 20° Δημοτικό Σχολείο Ξάνθης, 15° Δημοτικό Σχολείο Ξάνθης, 11° Δημοτικό Σχολείο Αλεξανδρούπολης, 1° Δημοτικό Σχολείο Χρυσούπολης, 4° Γυμνάσιο Κομοτηνής, Γυμνάσιο Ν. Καλλίστης, 2° Γυμνάσιο Χρυσούπολης, Γυμνάσιο Ιάσμου, 4° Γυμνάσιο Αλεξανδρούπολης, 1° Γυμνάσιο Διδυμότειχου, Μ/κό Γυμνάσιο/Λύκειο Κομοτηνής, Ενιαίο Ειδικό Επαγγελματικό Γυμνάσιο/Λύκειο Καβάλας 1° ΕΠΑΛ Δράμας, 2° ΕΠΑΛ Δράμας, ΕΚ Δράμας, 1° ΕΠΑΛ Κομοτηνής, Εσπερινό ΓΕΛ Κομοτηνής, 1° Γενικό Λύκειο Ξάνθης, ΣΔΕ Σαπών. Συμμετείχε επίσης το Κέντρο Κοινότητας Αλεξ/πολης, Παράρτημα.

Παρατηρείται μια σημαντική αύξηση του αριθμού των σχολείων που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα: από 9 τον πρώτο χρόνο σε 19 τον δεύτερο και σε 25 τον τρίτο. Ανάλογη είναι και η αύξηση στον αριθμό των εκπαιδευτικών και των μαθητών. Επίσης, ξεχωρίζει ο αυξημένος αριθμός των λυκείων, τα οποία επέλεξαν να εφαρμόσουν το Πρόγραμμα από το 2017–18 έως σήμερα (από ένα σε οκτώ). Τέλος, τα σχολεία τα οποία συνεχίζουν την δράση για 3η χρόνια είναι 5 δημοτικά, 2 γυμνάσια και 1 λύκειο, ενώ προστίθενται σε αυτά και άλλα 2 δημοτικά, 2 γυμνάσια και 2 λύκεια που συμμετέχουν για 2η χρόνια.

Συνεργάστηκαν οι εκπαιδευτικοί:

Αγοραστή Δεμίρη, Αγορούλα Μπακάρου, Αθανασία Κοντογιάννη, Αθανασία Τσομπανούδη, Αικατερίνη Γεωργαντά, Αικατερίνη Κατσιούρα, Αικατερίνη Πέτρου, Αλεξάνδρα Δόδουλα, Αλεξάνδρα Στεργίου, Αλή Ναλμπάντ, Αναστασία Καρρά, Αναστασία Παλαπουγιούκ, Αναστάσιος Σαββάκης, Αναστάσιος Σαλής, Άννα Βλόντζου, Άννα Μαρκούδη, Άννα Χιονίδου, Αριάνα Παπαϊωάννου, Βαγιανή Γιαπαντζαλή, Βασίλειος Θεοδωρίδης, Βασιλική Ανδρονίκη Παπαϊωάννου, Βασιλική Ψαρίδου, Γεωργία Γερμανού, Γεώργιος Μπραντής, Γεώργιος Τσομπανόπουλος, Δέσποινα Γιαζιτζή, Δέσποινα Χατζησάββα, Δήμητρα Κεσουδίδου, Δημήτρης Λουρμπάκης, Δωροθέα Καραγιάννη, Ειρήνη Κοντακίδου, Ειρήνη Τιτιλάκου, Ελένη Γαρουφαλή, Ελένη Γκοδοσίδου, Ελένη Κανταρά, Ελένη Παυλίδου, Ελένη Χατζή, Ελευθερία Μπάρτζου, Ευαγγέλια Βαβούρα, Ευάγγελος Μισιρλής, Εύη Μαυροπούλου, Ευθυμία Δουρουκλάκη, Ευτέρπη Μπιλιμπίνη, Θεοδώρα Ελευθεριάδου, Θεοδώρα Κορδοκοΐδου, Θεόδωρος Νικολαΐδης, Θεόδωρος Τζιαμπάζης, Ιδρίς Χασάν, Ιμπράμ Σενούρ, Ιωάννα Νικολάου, Ιωάννης Στρούμπας, Καράδαη Αμέτ Ραμαδάν, Κατίνα Μερασχάκη, Κυριακή Πατήρη, Κώστας Πατερόπουλος, Μαρία Κοπαράνη, Μαρία Μανανά, Μαρία Μιντσίδου, Μαρία

~ Το συγκεκριμένο Πρόγραμμα δεν έχει ολοκληρωθεί λόγω της Πανδημίας του Κορονοϊού και αναμένεται να ολοκληρωθεί μέσα στο 2020, στο μέτρο του δυνατού.

Παπατζικάκη, Μαρία Οδαμπασίδου, Μαρία Σταθοπούλου, Μαριάννα Βούκατα, Μαρίνα Μολλά, Μεμέτ Γιακούπ, Μεχμέτ Μπουλμπούλ, Μπουρχάν Εφραήμ, Νιχάτ Τασκίν, Ξανθή Μήλιογλου, Παναγιώτης Ζωγραφόπουλος, Παναγιώτης Κωνσταντινίδης, Σαββατούλα Γεωργιάδου, Σοφία Καραβασίλη, Σοφία Χαραλαμπίδου, Στέλλα Βαβανούδη, Στέργιος Στούρος, Φιλιώ Τουλουμτζή, Χαρίκλεια Κουρή, Χασάν Πίσκα, Χρήστος Σαμαράς, Χριστίνα Κορφιώτη, Χριστίνα Παπαδοπούλου, Χρυσή Ζουζάκογλου, Χρυσούλα Μίγγου.

Ενδεικτικά, παραθέτουμε τα Role models που προταθήκαν από τα σχολεία και δεχθήκαν να συμμετέχουν στην δράση.

- Χουσεΐν Μουμίν, απόφοιτος Οικονομικών ΕΠΑΣ, συμβασιούχος εργαζόμενος στο στρατό
- Σαμπρή Ογλού Χασάν, απόφοιτος Πληροφορικής ΙΕΚ, ελεύθερος επαγγελματίας
- Κώστας Γκατζιούδης, Παγκόσμιος Πρωταθλητής στο ακόντιο
- Νιζάμ Αχμέτ, σύμβουλος μειονοτικής εκπαίδευσης – δάσκαλος
- Μουμίν Σεντάτ, φοιτητής Νομικής
- Σεπετσή Αϊοντάν, λογοθεραπευτής
- Χαλήλ Μουσταφά, ηλεκτρολόγος
- Σπυριδωνίδου Κυριακή, Νηπιαγωγός/Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια
- Κατήρ Σαλήογλου, απόφοιτος ΙΕΚ / τμήματος Βοηθών μικροβιολόγου
- Τοπτσής Ιωάννης, πρόεδρος συλλόγου «Κότινος» και επίτιμος πρόεδρος συλλόγου ΑΜΕΑ
- Καρυπίδης Δημήτρης, Παραολυμπιονίκης κολύμβησης
- Νικολάου Μαρία, Δημοσιογράφος ΕΡΤ Κομοτηνής
- Οσμάν Ακάν, νοσηλευτής
- Σατήρ Μελίς, φοιτήτρια ΤΕΙ Καβάλας, Σπουδές Management
- Βισδάν Αλή Ογλού, φοιτήτρια ΔΠΘ, Σπουδές ελληνικής Φιλολογίας
- Μπεσμίρ Χασά Γιάννης, φοιτητής ΤΕΙ Καβάλας, Σπουδές Management
- Κροκίδης Ξενοφών, Παθολόγος
- Παχούμης Νικόλαος, Ιδιοκτήτης μονάδας ανακύκλωσης
- Βρύζας Ζήσης, πρώην Ποδοσφαιριστής Εθνικής ομάδας
- Κορακάκη Άννα, Ολυμπιονίκης της Εθνικής ομάδας σκοποβολής
- Σελμά Κελές, απόφοιτος τμήματος Προσχολικής Αγωγής, βιβλιοθηκονόμος σε ορεινά χωριά της Ροδόπης
- Μουσταφά Χαλήλ, ΕΠΑΛ ηλεκτρολόγος
- Αθανάσιος Δεϊρμεντζόγλου, επιπλοποιός
- Νικολέτα Μαχαιρά, ιδιωτικός υπάλληλος
- Ιωάννης Ζαϊμίδης, προγραμματιστής στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο της Ολλανδίας
- Ελισάβετ Γεωργαντζή, ελεύθερος επαγγελματίας στο χώρο του κοσμήματος

Ευχαριστούμε θερμά τους εκπαιδευτικούς και τα ROLE MODELs που συμμετείχαν.

Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών

Σε κάθε μια από τις τρεις φάσεις γίνονταν δύο επιμορφωτικές συναντήσεις – η πρώτη στη φάση εξοικείωσης με το Πρόγραμμα και η δεύτερη, αναστοχαστική της πορείας της εφαρμογής του. Για το σχολικό έτος 2019–2020 είχε προγραμματιστεί και τρίτη επιμόρφωση τον Μάρτιο 2020, η οποία ανεβλήθη λόγω του κορωνοϊού.

Σκοπός της πρώτης επιμορφωτικής συνάντησης σε εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας από κοινού ήταν η εισαγωγή στο Πρόγραμμα και στις έννοιες από τις οποίες αντλεί, στους στόχους και τη μεθοδολογία που προτείνεται να ακολουθηθεί. Αν και παραλλάχθηκαν τα περιεχόμενα της επιμόρφωσης, από φάση σε φάση και από χρονιά σε χρονιά, αυτό που παρέμεινε σταθερό ήταν ο διεπιστημονικός τους προσανατολισμός αντλώντας από την κοινωνιολογία με έμφαση στις ανισότητες στην εκπαίδευση, την ψυχολογία με έμφαση στους μηχανισμούς ταύτισης και τη δύναμη του λόγου καθώς και την παιδαγωγική με έμφαση στη διαφοροποιημένη παιδαγωγική και τη μέθοδο project. Αναπτύχθηκε κριτικά η έννοια του θετικού προτύπου και η εξέλιξή της, η συμβολή των θετικών προτύπων στην ενίσχυση περιθωριοποιημένων ομάδων, ο ρόλος τους στη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων και η σημασία ένταξής τους στο πλαίσιο νοηματοδοτημένων σχέσεων.

Θεωρήθηκε αναγκαία η διερεύνηση των προσδοκιών των εκπαιδευτικών από το Πρόγραμμα και των επιπτώσεων που θεωρούσαν ότι θα έχει στη μαθησιακή διαδικασία με σκοπό να προσδιορισθεί το βασικό κίνητρο για τη συμμετοχή τους στη δράση. Οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί θεώρησαν ότι το Πρόγραμμα «Θετικά Πρότυπα» θα τονώσει την αυτοπεποίθηση και αυτοεκτίμηση των μαθητών/τριών, θα συμβάλει στην κοινωνικοποίηση και στον επαγγελματικό προσανατολισμό τους, καθώς και στην καλλιέργεια του γραπτού και προφορικού τους λόγου, με στόχο τη μείωση της σχολικής διαρροής, της κοινωνικής απομόνωσης και της παραβατικότητας. Επίσης, επισήμαναν τα πιθανά οφέλη της στη βελτίωση της επικοινωνίας και στην ανάληψη πρωτοβουλιών, στο να μάθουν οι μαθητές/τριες να θέτουν στόχους στη ζωή τους και να αγωνίζονται για να τους πετύχουν. Ακόμη, να κατανοήσουν τα διάφορα στάδια της ζωής του ανθρώπου (σχολική, επαγγελματική, κοινωνική) και τις δυσκολίες που θα κληθούν να περάσουν, ώστε να πραγματοποιήσουν τα όνειρα και τις φιλοδοξίες τους. Επισήμαναν ότι μέσα από τη δράση θα δοθεί στους μαθητές η δυνατότητα να ερευνήσουν μέσα από διάφορες μορφές επικοινωνίας (συνέντευξη, παρουσίαση, κτλ.), να αναπτύξουν πνεύμα συνεργατικότητας, και δεξιότητες (επεξεργασίας και ομαδοποίησης δεδομένων κλπ.). Ειδικά για τους μαθητές/τριες Ρομά, οι εκπαιδευτικοί θεώρησαν ότι το Πρόγραμμα θα συμβάλει ουσιαστικά στην αλλαγή της αρνητικής στάσης απέναντι στη μάθηση ως δίοδο εξέλιξης, στην ενθάρρυνση ενεργητικότερης ενασχόλησης με την εκπαιδευτική διαδικασία και στην αποφυγή πρόωρης εγκατάλειψης. Τέλος, εξέφρασαν την ελπίδα ότι θα εκτιμήσουν το καθοριστικό ρόλο των εμποδίων στη ζωή του ανθρώπου και του αγώνα για την υπερπήδησή τους.

Στη δεύτερη και στην τρίτη φάση του προγράμματος αξιοποιήθηκαν οι εκπαιδευτικοί που είχαν ήδη εφαρμόσει το Πρόγραμμα και έπαιξαν έναν ρόλο μέντορα. Παρουσίασαν στο πλαίσιο της επιμόρφωσης τις δουλειές που έκαναν με την τάξη τους, κινητοποίησαν τους νέους συμμετέχοντες και δήλωσαν διαθεσιμότητα να τους βοηθήσουν.

Η επιμόρφωση είχε συμμετοχικό χαρακτήρα και ενέπλεξε τους εκπαιδευτικούς βιωματικά σε δικές τους εμπειρίες επίδρασης θετικών προτύπων στη ζωή τους. Το μεθοδολογικό εργαλείο που προτάθηκε για την αναζήτηση και αξιοποίηση των θετικών προτύπων ήταν η μέθοδος project στην τάξη. Υπήρχαν εκπαιδευτικοί που την είχαν εφαρμόσει στο παρελθόν, ωστόσο άλλοι όχι.

Τα προτεινόμενα βήματα της μεθόδου project (σχέδιο εργασίας) είναι τα εξής:

ΘΕΜΑ

1. **Επιλογή του θέματος**
2. **Επιλογή του συντονιστή και καθορισμός του ρόλου του**
3. **Διατύπωση του σκοπού υλοποίησης του project** (σχέδιο εργασίας)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ

4. **Συγκρότηση ομάδων και ο ρόλος τους**
5. **Διαμόρφωση πλαισίου δράσης κάθε ομάδας**
6. **Διάλειμμα Ενημέρωσης και Ανατροφοδότησης**

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

7. **Συγκέντρωση και ταξινόμηση του υλικού**
8. **Παρουσίαση των προϊόντων του project** (σχέδιο εργασίας)
9. **Συμπεράσματα – Αξιολόγηση**

Η επιτυχία της συγκεκριμένης μεθόδου για την υλοποίηση της δράσης αποδείχτηκε σημαντική διότι στους επόμενους κύκλους επιμόρφωσης οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί παρουσίασαν την εφαρμογή της μέσα από τα δικά τους παραδείγματα, όντας υπερήφανοι για το project των μαθητών τους και ταυτόχρονα προσφέροντας παραδείγματα καλών πρακτικών στους νέους συμμετέχοντες στις επόμενες φάσεις.

Ως αφόρμηση για συζήτηση και εισαγωγή των εκπαιδευτικών στο θέμα της δράσης αξιοποιήθηκε ένα μέρος του προτεινόμενου υλικού από την Ε.Ε., και συγκεκριμένα το βίντεο με την συνέντευξη του David Lega, Παραολυμπιονίκη, επιχειρηματία και αντιδήμαρχο του Gothenburg **(https://www.youtube.com/watch?v=6v9mAgli4sw).**

Η άσκηση στην οποία συμμετείχαν οι εκπαιδευτικοί ήταν η ακόλουθη:

- Παρακολουθήστε το βίντεο στο οποίο ο David Lega απαντάει σε ερωτήσεις του δημοσιογράφου. Ποιες είναι οι ερωτήσεις; Συζητήστε τις απαντήσεις σας σε ομάδες των 4–5 ατόμων.
- Έπειτα, παρουσιάστε τις απόψεις για τα παρακάτω στην ολομέλεια:
  - Είναι ο David Lega role model και γιατί;
  - Για ποιους μπορεί να είναι ο David Lega θετικό πρότυπο;
  - Ποια είναι τα χαρακτηριστικά που τον κάνουν θετικό πρότυπο;

Για την επεξεργασία των προσωπικών εμπειριών των εκπαιδευτικών αντλήσαμε από τη θεωρία της Καταξιωτικής Διερεύνησης, έτσι όπως διατυπώθηκε από τον Cooperrider (Cooperrider και Whitney, 2005).[6] Η Καταξιωτική Διερεύνηση αντί να δίνει έμφαση στο έλλειμμα επικεντρώνεται στα θετικά στοιχεία των οργανισμών αλλά και των μεμονωμένων ατόμων, ώστε να επιλύσουν ένα πρόβλημα. Προτείνεται μια μεθοδολογία που στηρίζεται στη συστηματική ανακάλυψη των δεξιοτήτων, των ικανοτήτων και των εμπειριών που δίνουν «ζωή» σε ένα σύστημα. Ένα εργαλείο που ενεργοποιεί δυνάμεις, την εμπιστοσύνη στον εαυτό, σε στοιχεία που ήδη υπάρχουν, αλλά το άτομο δεν έχει επίγνωση ότι τα έχει. Δίνει έμφαση στη

6. Cooperrider, David L, Diana Whitney. Appreciative Inquiry: A Positive Revolution in Change. San Francisco, CA Berrett-Koehler Publishers 2005.

διαπροσωπική σχέση αλλά και στη σχέση μέσα στην ομάδα. Είναι ένα εργαλείο που μπορεί να μετακινήσει από την παθητικότητα σε μια ενεργητική στάση. Εμπλέκει το άτομο προσωπικά, ενώ ενισχύει τη διαπροσωπική και ομαδική σχέση. Τον ενεργοποιεί μέσα από μια συλλογική διαδικασία.

Στην περίπτωσή μας το ενδιαφέρον μας δεν αφορούσε την επίλυση ενός προβλήματος. Το σκεπτικό πίσω από αυτήν την επιλογή ήταν ότι η επίδραση των θετικών προτύπων δεν είναι μηχανιστική μίμηση, αλλά μια βαθύτερη εμπειρία που αυξάνει την αυτοπεποίθηση του υποκειμένου και κατ' επέκταση αγγίζει ταυτοτικά ζητήματα. Οι ταυτότητες αναδύονται, κατασκευάζονται και εξελίσσονται μέσα από τις σχέσεις, και είναι μέσα από αυτήν την κοινωνική πράξη συνάντησης με θετικά πρότυπα (άλλοτε εφήμερη και άλλοτε σχέση ζωής) που μπορεί να ενισχύσουν την αυτοπεποίθηση, να ενδυναμώσουν και να βοηθήσουν να κτιστεί μια θετική εικόνα εαυτού. Τα θετικά πρότυπα ενισχύουν τις ικανότητες, τις δυνάμεις και τις αξίες κάθε μαθητή και μαθήτριας και ελευθερώνουν τη δυναμική της μάθησης. Αυξάνουν την πιθανότητα αλλαγής που δεν έρχεται μόνο «από πάνω» αλλά ενισχύουν μια συμμετοχική διαδικασία από «κάτω προς τα πάνω». Τα θετικά πρότυπα έχουν τη δύναμη να κατασκευάσουν μια νέα εικόνα για το μέλλον.

Η ιδέα ήταν ότι αν οι εκπαιδευτικοί στην επιμόρφωση, ανταλλάσσοντας αφηγήσεις για ένα ή περισσότερα πρόσωπα που έπαιξαν ρόλο στη ζωή τους, καταφέρουν να ζήσουν αυτή τη μετασχηματιστική εμπειρία που βίωσαν, θα είναι πολύ πιο έτοιμοι να αναζητήσουν μαζί με τους μαθητές/τριές τους θετικά πρότυπα που μπορούν εν δυνάμει να παίξουν ρόλο στη δική τους ζωή. Οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν μέσα από συζήτηση να εντοπίσουν τις θετικές ιδιότητες και τη δύναμη που το/τα συγκεκριμένα πρόσωπα είχαν στη δική τους ζωή.

Οι οδηγίες για τη βιωματική άσκηση στην οποία ενεπλάκησαν οι εκπαιδευτικοί ήταν οι ακόλουθες. Γίνετε ζευγάρια και πάρτε μια συνέντευξη ο ένας από τον άλλον με το εξής θέμα:

- Θυμήσου ένα συγκεκριμένο περιστατικό όπου συνειδητοποίησες ότι κάποιο πρόσωπο λειτούργησε ως θετικό πρότυπο για σένα.
- Τι ήταν αυτό που το έκανε να πάρει τη θέση του προτύπου;
- Τι χαρακτηριστικά είχε αυτό το πρόσωπο;
- Ποια από αυτά τα χαρακτηριστικά έπαιξαν ρόλο στη διαμόρφωση σου;
- Ποιο ήταν το αποτέλεσμα αυτής της επιρροής; Πώς σε άλλαξε;
- Τι ένιωσες αφηγούμενη/ος αυτή την ιστορία;
- Είχε αυτή η αφήγηση κάποια επίπτωση στη σχέση σου με τον συνομιλητή σου;

Η διεργασία ξεκίνησε από τη στιγμή της διερεύνησης και οι εκπαιδευτικοί ενεπλάκησαν πολύ ζωντανά. Μέσα από την εμπειρία ανταλλαγής με το ζευγάρι τους φάνηκε να αξιοποιούν αυτήν την αναστοχαστική εμπειρία.

Άλλο ένα παράδειγμα βιωματικής άσκησης το οποίο είχε ως στόχο την περαιτέρω εμπλοκή των εκπαιδευτικών σε προσωπικό επίπεδο και την εσωτερική αναζήτησή τους είχε τον τίτλο «Ο εκπαιδευτικός ως Role Model». Στο πλαίσιο αυτής της άσκησης ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να δουλέψουν σε ομάδες πάνω στα παρακάτω ερωτήματα:

- Συζητήστε τους λόγους για τους οποίους οι μαθητές/τριες βλέπουν τους δασκάλους τους ως θετικά πρότυπα.
- Γιατί να είμαστε τα Role Models για τους μαθητές/τριές μας;

- Ποια ήταν τα εξωτερικά γνωρίσματα και οι ιδιότητες του χαρακτήρα του αγαπημένου μου εκπαιδευτικού;
- Ποιο πιστεύετε ότι είναι το πρότυπο εκπαιδευτικού κατά την άποψη των μαθητών σας;
- Ποια, κατά τη γνώμη σας, είναι τα στοιχεία του χαρακτήρα σας που σας κάνουν θετικό πρότυπο για τους μαθητές/τριές σας;

1

Εικόνα 1 Οι εκπαιδευτικοί συμμετέχουν στη βιωματική άσκηση

Στην τρίτη φάση πειραματιστήκαμε με τον εντοπισμό θετικού προτύπου μέσα από βιογραφίες προσώπων και εισηγηθήκαμε την τεχνική να τοποθετήσουν οι εκπαιδευτικοί, στο πλαίσιο μικρής ομάδας, τα χαρακτηριστικά του προσώπου πάνω σε μια γραμμή ζωής. [7] Στη συνέχεια συζήτησαν τα χαρακτηριστικά που κάνουν το συγκεκριμένο πρόσωπο που επέλεξαν ως θετικό πρόσωπο. Σκοπός αυτής της άσκησης ήταν οι εκπαιδευτικοί να την κάνουν με τους μαθητές τους στην τάξη και όντως αρκετοί εκπαιδευτικοί στην τρίτη αυτή φάση πειραματίστηκαν με την αναζήτηση θετικού προτύπου μέσα από τη βιογραφία «σημαντικών» άλλων.

Όλο το υλικό των επιμορφωτικών συναντήσεων όπως και το πακέτο δραστηριοτήτων για τους μαθητές/τριες βρίσκονται αναρτημένα στον ιστότοπο του προγράμματος: **https://www.iky.gr/el/rolemodel)**

Στάδια εφαρμογής

Το Πρόγραμμα εφαρμόζεται στην τάξη στηριζόμενο στις αρχές και τα βήματα της μεθόδου Project όπως έχει περιγραφεί στην επιμόρφωση. Οι εκπαιδευτικοί έχουν τη δυνατότητα να ζητήσουν βοήθεια από την υπεύθυνη για την εφαρμογή του και έχουν συστηματική εποπτεία.

7. Πηγή: S. White & J. O'Brien "Role Models for Youth: A Survey and Unit of Study". http://www.socialstudies.org/sites/default/files/publications/yl/1301/130105.html

Τα στάδια εφαρμογής που προτείνονται είναι τα εξής:

- Συζήτηση για τα θετικά πρότυπα

  Οι εκπαιδευτικοί συζητούν με τους μαθητές/τριες για τη σημασία των θετικών προτύπων.

  Οι μαθητές/ριες συζητούν μεταξύ τους και με άλλους για τα θετικά πρότυπα στη ζωή τους.

- Αναζήτηση για θετικών προτύπων

  Οι μαθητές/τριες συλλέγουν παραδειγματικές ιστορίες, είτε αναζητώντας τις στις οικογένειές τους και την τοπική κοινότητα, είτε στα ΜΜΕ.

  Τα παραδείγματα και οι ιστορίες μπορεί αργότερα να συζητηθούν και να λειτουργήσουν ως πηγή έμπνευσης.

- Επαφή με τα θετικά πρότυπα στην τάξη ή και μέσω ηλεκτρονικής επικοινωνίας

  Οι μαθητές/τριες έρχονται σε επαφή με τα θετικά πρότυπα και στη συνέχεια γράφουν τις ιστορίες τους, τους φωτογραφίζουν, τους παίρνουν συνέντευξη.

- Δημιουργία ενός βιβλίου με τα θετικά πρότυπα

  Οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές/τριες γράφουν ιστορίες με τα θετικά πρότυπα και π.χ. δημιουργούν ένα ηλεκτρονικό βιβλίο με τη βοήθεια του ηλεκτρονικού προτύπου που τους παρέχουμε.

Επίσης, προτείνεται ένας σχεδιασμός τεσσάρων βημάτων που ξεκινάει με τον εντοπισμό και την περιγραφή των θετικών προτύπων μέσα στην τάξη, με κάθε παιδί να έχει την ευκαιρία να μιλήσει για τα δικά του θετικά πρότυπα. Στη συνέχεια, οι μαθητές παίρνουν απόσταση από το προσωπικό βίωμα και αναζητούν τα χαρακτηριστικά ιστορικών προσώπων που λειτούργησαν ως θετικά πρότυπα. Ακολούθως, τα ξανασυνδέουν με τα προσωπικά τους πρότυπα και τέλος τα αποτυπώνουν δημιουργικά.

Σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς, η επιλογή των συγκεκριμένων θετικών προτύπων γίνεται με τους εξής τρόπους:

- Αφού προηγείται η εισαγωγή στην έννοια των θετικών προτύπων, ακολουθεί συζήτηση με τους μαθητές/τριες για τα πρότυπα που έχουν στη ζωή τους, αναφέροντας δημοφιλή πρόσωπα από το χώρο του αθλητισμού, της μουσικής κτλ., και στη συνέχεια πρότυπα από τον οικισμό που ζουν και στον οποίο βρίσκεται το σχολείο τους. Συζητούν επίσης για το επάγγελμα που θέλουν να ακολουθήσουν όταν μεγαλώσουν και τις δυσκολίες που θα συναντήσουν. Κατόπιν εκπαιδευτικοί και μαθητές/ριες συναποφασίζουν για τα θετικά πρότυπα που θα καλέσουν για συνέντευξη. Στην τελική επιλογή των θετικών προτύπων οι εκπαιδευτικοί λαμβάνουν υπόψη ότι η ταύτιση επιτυγχάνεται καλύτερα με πρότυπα του ίδιου φύλου, καθώς και με πρότυπα που προέρχονται από τον κοινωνικό περίγυρο των μαθητών.

- Σε άλλες περιπτώσεις η επιλογή των θετικών προτύπων γίνεται από τους εκπαιδευτικούς, λαμβάνοντας υπόψη τα ενδιαφέροντα των μαθητών, τη γνώμη συναδέλφων εκπαιδευτικών και γονέων.
- Στην περίπτωση των μαθητών Ρομά διαπιστώθηκαν δυσκολίες στην εύρεση θετικών προτύπων από την κοινότητά τους, για αυτό προτάθηκαν συγκεκριμένα πρόσωπα από συναδέλφους και επιμορφωτές του Προγράμματος.

Η αποτελεσματικότητα ενός τέτοιου είδους προγράμματος έγκειται στην εμπλοκή όλων των παραγόντων που συμβάλλουν στην εκπαιδευτική διαδικασία. Γι' αυτό ζητείται από τους εκπαιδευτικούς να σκεφτούν τρόπους ώστε να συμπεριλάβουν τους γονείς και την τοπική κοινωνία όσο το δυνατόν περισσότερο. Έτσι, στο πλαίσιο υλοποίησης των project γίνονται τα εξής:

- ενημέρωση των γονέων για το Πρόγραμμα, ζητείται η γνώμη τους για την επιλογή των προτύπων, αξιοποίηση των γονέων ως Role Models, πρότυπα από την τοπική κοινωνία (δήμαρχος, επαγγελματίες, αθλητές), επισκέψεις σε υπηρεσίες και επιχειρήσεις, σχολεία της πόλης, τοπικό ραδιοφωνικό κανάλι, κτλ.
- έρευνες για αναζήτηση θετικών προτύπων στην τοπική κοινωνία καθώς και επικοινωνία με φορείς όπως: Κέντρο Πρόληψης «Ορφέας» Κομοτηνής, Κέντρο Κοινότητας με Παράρτημα Ρομά Κομοτηνής, 6ο Νηπιαγωγείο Ξάνθης, Κέντρο Νεότητας με παράρτημα Ρομά του Δήμου Νέστου, Σύλλογος ατόμων με αναπηρία «Περπατώ», κτλ.
- ενημέρωση της τοπικής κοινωνίας με δελτίο τύπου και εμπλοκή των τοπικών μέσων ενημέρωσης, παρουσίαση των αποτελεσμάτων του προγράμματος σε εκπαιδευτική εκδήλωση, «Μέρες Εκπαίδευσης», προς ενημέρωση της εκπαιδευτικής κοινότητας, κτλ.

Τέλος, παρουσιάστηκε ο τρόπος δημιουργίας e-book online και ενσωμάτωσής του σε ιστοσελίδα **(http://synmorphose.gr/index.php/el/projects-gr/iky-role-models/arxeio-ergasion)**.

Ως προς το στάδιο διάδοσης των αποτελεσμάτων, αρχικά τα project που εκπόνησαν τα σχολεία και τα παρουσίασαν στην τελική εκδήλωση κινήθηκαν μέσα στο πλαίσιο των βημάτων και δραστηριοτήτων που προτάθηκαν, αλλά ταυτόχρονα προσαρμοστήκαν στις ανάγκες, δυνατότητες και τους πρακτικούς περιορισμούς του κάθε σχολείου. Το Πρόγραμμα, έτσι έδειξε μια ευελιξία και προσαρμοστικότητα στην υλοποίησή του, προσφέροντας χώρο για δημιουργική έκφραση σε σχολικούς πληθυσμούς και μονάδες με μεγάλες διάφορες μεταξύ τους (πρωτοβάθμια – δευτεροβάθμια, δημόσια – μειονοτικά, παιδιά – ενήλικες, αστικά – επαρχιακά, γενικής εκπαίδευσης – τεχνικής εκπαίδευσης, κτλ.)

Τα σχολεία είχαν την ευκαιρία να παρουσιάσουν τη δουλειά τους στο τέλος του χρόνου σε μια δημόσια εκδήλωση με όλα τα σχολεία παρόντα. Στο πλαίσιο αυτής της προετοιμασίας πρότειναν από ένα σλόγκαν που να συνοψίζει το Πρόγραμμα και μετά από ψηφοφορία στην οποία συμμετείχαν οι μαθητές/ριες, κατέληξαν στο σύνθημα «Σκέφτομαι, Προσπαθώ, Πετυχαίνω», το οποίο τυπώθηκε σε μπλούζες για όλους τους μαθητές/τριες που συμμετείχαν στο Πρόγραμμα.

Οι εκδηλώσεις αυτές έδωσαν την ευκαιρία στους μαθητές/τριες να εμπνευστούν, να εκφραστούν και να παρουσιάσουν τις εργασίες τους για τα θετικά πρότυπα σε μορφή θεατρικής παράστασης, χορού, τραγουδιού, βίντεο, κτλ.

Αποτύπωση και παρουσίαση της «μετασχηματιστικής εμπειρίας» των Role Models (βλ. Εικόνες 2 και 3):

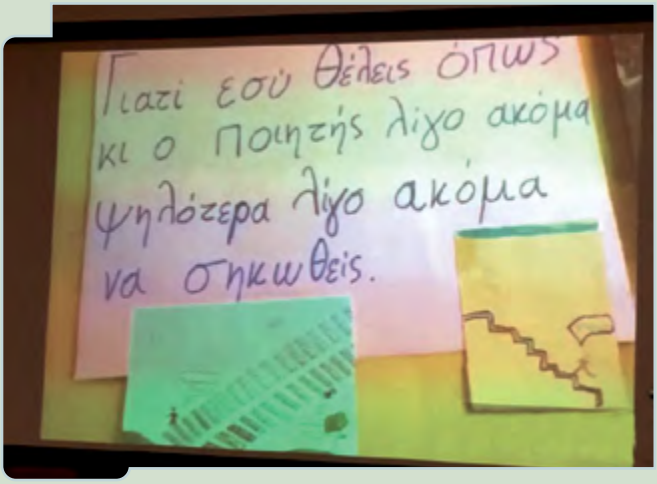

2

Εικόνα 2 Role Models – ποίηση και ζωγραφική

3

Εικόνα 3 Role Models – θεατρική παράσταση

Υπήρχαν επίσης περίπτερα για το κάθε σχολείο όπου οι μαθητές/τριες, μαζί με τους εκπαιδευτικούς τους, είχαν την δυνατότητα να προβάλουν τα έργα τους με ένα πιο άμεσο, διαδραστικό και δημιουργικό τρόπο (βλ. Εικόνα 4). Ενδιαφέρον παρουσιάζει το παράδειγμα ενός ΕΠΑΛ όπου τα πρότυπα που επιλέχθηκαν ήταν γνωστά σε όλη την μαθητική κοινότητα, γιατί είναι όλοι απόφοιτοι του σχολείου και εκπροσωπήθηκαν όλες οι ομάδες του μαθητικού πληθυσμού του σχολείου – η πλειονότητα, η μειονότητα, τα παιδιά Αλβανικής καταγωγής, οι Αρμένιοι και τα κορίτσια που απειλούνται από κοινωνικό αποκλεισμό σε ανδροκρατούμενα επαγγέλματα. Η νεαρή ηλικία των θετικών προτύπων, η αμεσότητα επαφής των μαθητών με αυτά καθώς

ζουν, εργάζονται και είναι ενεργά μέλη της κοινωνίας της Κομοτηνής με παγκόσμιες διακρίσεις στον αθλητισμό, στους αγώνες αυτοκινήτων, στη μουσική και στον επαγγελματικό τομέα των αυτοαπασχολούμενων επιχειρηματιών πιστεύουμε ότι καθιστούν τα μοντέλα μια εξαιρετική επιλογή για θετικά πρότυπα που ζουν και πετυχαίνουν τους στόχους τους μέσα στην τοπική κοινότητα. Είναι πρότυπα που μπορούν να μιμηθούν οι μαθητές/ριες και όχι μακρινά, άπιαστα είδωλα.

Εικόνα 4 Αφίσα του 1ου ΕΠΑΛ Κομοτηνής

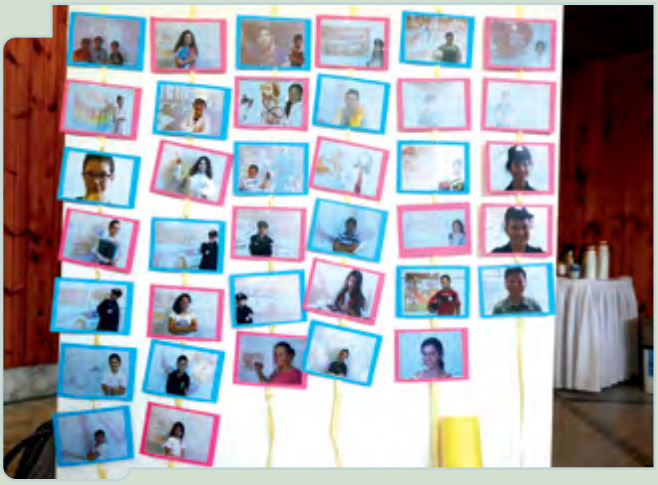

5

3ο ΜΕΙΟΝΟΤΙΚΟ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ
Role model
ΑΓΑΠΗ
ΔΕΝ φοβάμαι
ΔΕΝ ΑΠΟγοητεύ

6

2ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ
ΧΡΥΣΟΥΠΟΛΗΣ
ROLE MODELS
2018-2019

7

ΔΙΕΚΔΙΚΩ
ΘΕΛΩ
ΜΠΟΡΩ
Role models project
Μ/κο Δημ. Σχολείο
ΜΑΣΤΑΝΛΗ
Κομοτηνής
Role Models
...γιατί όχι κι εγώ
ΜΑΘΑΙΝΩ
Προσπαθώ
Ξεπερνώ
Ονειρευόμαι
Επιτυχία
ΠΙΣΤΕΥΟ
Μ/κο Δημ. ΜΑΣΤΑΝΛΗ
ΑΞΙΖΩ
ΑΓΑΠΟ
ΚΑΝΟ
Ακολουθώ
ΕΥΤΥΧΙΑ

8

9

10

Εικόνες 5–10. Πανώ που δημιούργησαν μαθητές και εκτέθηκαν κατά την τελική εκδήλωση στο ΔΠΘ, σχ. έτος 2018-2019

11

12

13

14

15

Εικόνες10–14. Μαθητές από τα συμμετέχοντα σχολεία της Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης παρουσιάζουν τη δουλειά τους κατά τη διάρκεια της τελικής εκδήλωσης στο ΔΠΘ, *σχολικό έτος 2018–2019*

Αναμνηστική φωτογραφία – τελική εκδήλωση διάδοσης αποτελεσμάτων για τα Δημοτικά Σχολεία στο ΔΠΘ, σχ. Έτος 2018–2019.

Παραδείγματα δράσεων από σχολεία της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης

Ενδεικτικά, παρατίθενται κάποιες από τις δράσεις που υλοποίησαν και περιέγραψαν τα σχολεία.

3ο Μ/κό Δημοτικό Σχολείο Κομοτηνής:

Συμμετείχαν τα δύο τμήματα της *Ε'* τάξης, συνολικά 35 μαθητές/τριες. *Η προσέγγιση ξεκίνησε με καταιγισμό ιδεών και συζήτηση σχετικά με την έννοια των θετικών προτύπων (Τι είναι; Πού υπάρχουν*; Γιατί τα χρειαζόμαστε;). Μαθητές/τριες και δάσκαλοι μίλησαν για τα πρότυπά τους. Στη συνέχεια έγινε αναφορά σε συγκεκριμένα θετικά πρότυπα στο διαδίκτυο και στο σχολικό βιβλίο. Μέσα από τη συνέντευξη του *Role model David Lega* οι μαθητές/τριες ασκήθηκαν στη σωστή διατύπωση ερωτήσεων και στη σύνταξη ερωτηματολογίου. Δούλεψαν ομαδικά, σε μεικτές ομάδες που αποτελούνταν από μαθητές/τριες και των δυο τμημάτων, προκειμένου να προετοιμάσουν το ερωτηματολόγιο πριν από την επίσκεψη του κάθε Role Model στο σχολείο. Επιλέχτηκαν 5 θετικά πρότυπα (εκ των οποίων μια γυναίκα) σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες των παιδιών. Όλα τα *Role Models* ήταν από το χώρο της Μειονότητας εκτός από έναν παίκτη του βόλεϊ, ο οποίος ήταν αλλοδαπός με καταγωγή από την Καραϊβική. Στη διάρκεια των επισκέψεων, οι μαθητές/τριες υπέβαλαν ερωτήσεις και έπαιξαν παιχνίδια στην αυλή μαζί τους. Μετά από την επίσκεψη του κάθε Role Model γράφτηκε ομαδικά η ιστορία του καθενός, η οποία ηχογραφήθηκε και παρουσιάστηκε στην τελική εκδήλωση του Προγράμματος. Τέλος οι μαθητές/τριες δημιούργησαν αφίσες, ζωγραφιές και έγραψαν μηνύματα σχετικά με τις εμπειρίες τους μέσα από το Πρόγραμμα *Role Models*.

Μ/κό Δημοτικό Σχολείο Δοκού:

Οι μαθητές/τριες του σχολείου μας επέλεξαν να εργαστούν στις βιογραφίες δύο πολύ σημαντικών αστροναυτών, της Βαλεντίνα Τερέσκοβα και του Νηλ Άρμστρονγκ.

Επιλέχθηκαν οι συγκεκριμένοι άνθρωποι από τους μαθητές/τριες διότι ήθελαν να γνωρίσουν τη ζωή και τα επιτεύγματά τους. Η συγκεκριμένη τάξη ασχολείται παράλληλα και με πρόγραμμα κατασκευής πυραύλου με βάση τη ρομποτική και έχουν επηρεαστεί πολύ από αυτό. Για την υλοποίηση του Προγράμματος οι μαθητές/τριες χωρίστηκαν σε ομάδες, αναζήτησαν πληροφορίες για τα θετικά πρότυπα στην *Wikipedia, και κατέγραψαν σε χαρτί τα γεγονότα της ζωής τους που θεωρούσαν σημαντικά. Η κάθε ομάδα επεξεργάστηκε τις βιογραφίες τους με εργαλείο Timetoast* και ετοίμασαν τις ερωτήσεις που θα έκαναν στους αστροναύτες. Η συνέντευξη που πήραν οι μαθητές/τριες από τους δύο «αστροναύτες» (συμμαθητές) βιντεοσκοπήθηκε και αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα του σχολείου (βλ. http://rolemodelsdokos.weebly.com/).

12ο Δημοτικό Σχολείο Κομοτηνής:

Συμμετείχε στο πιλοτικό Πρόγραμμα *Role Models* με σκοπό την καταπολέμηση της σχολικής διαρροής και την ενίσχυση της αυτοπεποίθησης των μαθητών (οι μαθητές/τριες είναι αμιγώς Ρομά*) έναντι των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν. Το Πρόγραμμα υλοποιήθηκε από την Α΄ και* Στ΄ τάξη, σε σύνολο 35 παιδιών και 5 εκπαιδευτικών. Αρχικά η υλοποίηση του προγράμματος ξεκίνησε με μια συζήτηση με τους μαθητές/τριες αναφορικά με το τι θέλουν να γίνουν και ποιο είναι το πρότυπο τους, αφού αρχικά τους εξηγήσαμε τι είναι Role Model. Στη συνέχεια προβλήθηκαν βίντεο με ανθρώπους *Role Models, έτσι ώστε να εμψυχώσουν τους μαθητές/*τριες και να τους βοηθήσουν να καταλάβουν την ανάγκη φοίτησης στο σχολείο. Ως απολογισμό αυτών των δραστηριοτήτων, δημιούργησαν έναν χάρτινο στόχο, όπου κάθε παιδί έγραψε τι θέλει να γίνει. Σε συνέχεια του προγράμματος κάλεσαν μια φοιτήτρια της Ελληνικής Φιλολογίας από την Ξάνθη, καταγωγής Ρομά. *Οι μαθητές/*τριες σε ρόλο δημοσιογράφου, έθεσαν ερωτήσεις που αφορούσαν την επιλογή των σπουδών της, την παιδική ηλικία και την υποστήριξη που είχε από το άμεσο περιβάλλον της, τη σχέση της με το σχολείο, τους συμμαθητές και τους δασκάλους, τη στρατηγική με την οποία έθεσε τους στόχους της, τα συναισθήματα που βίωσε, τις δυσκολίες και την άποψή της για το ρόλο του σχολείου στην επίτευξη των στόχων της. Ως τελικό αποτέλεσμα δημιούργησαν ένα τραγούδι και ένα βίντεο κλιπ μαζί με τα παιδιά.

Γυμνάσιο Οργάνης:

Συμμετείχε η Γ΄ τάξη με 13 μαθητές/τριες και μαθήτριες και δύο καθηγητές. Προσέγγισαν θετικά Πρότυπα από τα χωριά της Ροδόπης, μουσουλμάνους στο θρήσκευμα. Προηγήθηκε μια συζήτηση, ενημέρωση γύρω από τα *Role Models* που θα επισκέπτονταν το σχολείο και ακολούθησε η αυτοπαρουσίασή τους. Οι μαθητές/τριες υπέβαλαν ερωτήσεις, συζήτησαν με τα *Role Models* και έγραψε ο καθένας τη δική του έκθεση. Κατόπιν πραγματοποιήθηκε ανάλυση των αποτελεσμάτων της συνέντευξης στην τάξη. Μαθητές/τριες και καθηγητές συζήτησαν για τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν τα *Role Models, πώς τις ξεπέρασαν, ενώ δόθηκε μεγάλη έμφαση στις συμβουλές και τα μηνύματά τους προς τους μαθητές/*τριες. *Οι καθηγητές παρατήρησαν πως μετά από την εμπειρία και την επαφή τους με τα θετικά πρότυπα, οι μαθητές/*τριες παρουσίασαν αλλαγή πορείας, μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τα μαθήματα, επιθυμία για συνέχιση σπουδών στο Λύκειο και μια τάση για ανοιχτές συζητήσεις για το μέλλον και τα όνειρά τους.

Γυμνάσιο Νέας Καλλίστης:

Συμμετείχαν 19 μαθητές/τριες και 3 καθηγητές. Η προσέγγιση του θέματος ξεκίνησε με την παρακολούθηση της συνέντευξης του τραγουδοποιού Κώστα Χατζή που μιλά για τις δυσκολίες που συνάντησε και πώς κατάφερε να έχει υψηλή θέση στο χώρο της ελληνικής μουσικής. Στη συνέχεια ήρθαν σε επαφή με *Role Models* από το χώρο των επιχειρήσεων καθώς και με μια φοιτήτρια Ιατρικής, πρώην μαθήτρια του σχολείου τους. Τα *Role Models* επισκέφτηκαν το σχολείο και συνομίλησαν με τους μαθητές/τριες. *Επίσης πραγματοποίησαν συνάντηση εκτός σχολείου με Role Model από το χώρο της δημοσιογραφίας, συνομίλησαν μαζί της στο ραδιοφωνικό σταθμό της ΕΡΤ στην Κομοτηνή και συμμετείχαν και στην εκπομπή της. Κατόπιν έγιναν και οι ίδιοι οι μαθητές/τριες Role Models, έδωσαν συνέντευξη και μίλησαν για τα πρότυπά τους. Τέλος σχεδίασαν αφίσες με θετικά μηνύματα.*

2ο Επαγγελματικό Λύκειο (ΕΠΑΛ) Δράμας:

Συμμετείχαν 18 μαθητές/τριες και 2 εκπαιδευτικοί. Η προσέγγιση του θέματος ξεκίνησε με την προβολή των δομικών αρχών της δράσης (Τι είναι τα *Role Models, ποιος είναι ο ρόλος τους). Ακολούθησε η εκπόνηση ερωτηματολογίου σχετικού με τα θετικά και τα αρνητικά της σχολικής ζωής. Στη συνέχεια έγινε η παρουσίαση του Role Model που επρόκειτο να γνωρίσουν από κοντά οι μαθητές/τριες, ώστε να ενημερωθούν και να διαμορφώσουν το κατάλληλο ερωτηματολόγιο για τη συνέντευξη που θα ακολουθούσε. Σε επόμενη φάση πραγματοποιήθηκε η συνέντευξη με απουσία του εκπαιδευτικού, έτσι ώστε οι μαθητές/τριες* να νιώσουν άνετα και να προσεγγίσουν ελεύθερα το Role Model. Για την αξιολόγηση της δράσης δόθηκαν φύλλα αξιολόγησης για τους μαθητές/τριες και το *Role Model. Τέλος για τη διάχυση των αποτελεσμάτων οι μαθητές/τριες* έδωσαν δελτία τύπου και συνεντεύξεις στα τοπικά μέσα μαζικής ενημέρωσης, ενώ η δράση παρουσιάστηκε στον ετήσιο θεσμό της Δ.Δ.Ε. Δράμας, «Ημέρες Εκπαίδευσης».

Αξιολόγηση του Προγράμματος

Το Πρόγραμμα αξιολογείται κάθε χρόνο ως προς την εκπλήρωση των βασικών στόχων του και την επίδρασή του στους μαθητές/τριες και τους εκπαιδευτικούς που συμμετέχουν. Στοιχεία αντλούνται από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών σε ανοικτά ερωτηματολόγια που συμπληρώνουν κατά τη διάρκεια της εφαρμογής (βλ. Παράρτημα 2), από τις καταθέσεις τους στις κατ' ιδίαν συναντήσεις, και από τη συμμετοχή τους στις επιμορφώσεις, ενώ τα τελικά προϊόντα των project βοηθούν στην αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς του.

Σύμφωνα με την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών, τη διαμορφωτική (κατά τη διάρκεια των δράσεων) και την τελική (στο τέλος του προγράμματος) η αποτίμηση ήταν θετική από τους μαθητές/τριες και ακολούθησαν εποικοδομητικές συζητήσεις για προσαρμογές και επεκτάσεις σε μια μελλοντική υλοποίηση του προγράμματος.

Εκτός από κάποια πρακτικά και διαδικαστικά ζητήματα, όπως εκείνα που σχετίζονται με την τήρηση του ωρολογίου προγράμματος και την ομαλή λειτουργία του σχολείου, στην αξιολόγηση οι εκπαιδευτικοί ανέφεραν ότι τα προβλήματα και οι δυσκολίες που αντιμετώπισαν ήταν:

(α) η δυσκολία να αντιληφθούν οι μαθητές/τριες ότι θετικά πρότυπα μπορεί να αποτελέσουν και πρόσωπα του κοντινού μας περιβάλλοντος και όχι μόνο τα δημοφιλή πρόσωπα. Στο

σημείο αυτό χρειάστηκε καθοδήγηση από μέρους των εκπαιδευτικών, ώστε να αναζητήσουν θετικά πρότυπα από την τοπική κοινωνία. Η μετάβαση αυτή από την παγκόσμια κλίμακα στην τοπική κοινωνία ήταν ένα δύσκολο άλμα για τους μαθητές/τριες.

(β) η ύπαρξη πολλών προτάσεων από μαθητές/τριες και συναδέλφους, η οποία δυσκόλεψε την επιλογή των τελικών προτύπων. Επίσης υπήρξαν δυσκολίες στην προσέγγιση και επικοινωνία με τους ανθρώπους που είχαν προταθεί γιατί λόγω υποχρεώσεών τους απουσίαζαν. Αρκετά άτομα που προτάθηκαν ως θετικά πρότυπα, δεν αποδέχτηκαν.

(γ) η αργοπορημένη έναρξη του Προγράμματος που τοποθετείται γύρω στον Νοέμβριο και έχει ήδη αρχίσει η εγκατάλειψη του σχολείου από τους μαθητές Ρομά. Επίσης υπήρξε δυσκολία εντοπισμού θετικών προτύπων με καταγωγή Ρομά.

(δ) οι περιορισμένες επιλογές θετικών προτύπων σε περιπτώσεις κάποιων σχολείων.

Οι εκπαιδευτικοί τονίζουν τη συμβολή του προγράμματος στην ενδυνάμωση της μαθητικής κοινότητας και στη συνεργασία μεταξύ όλων των εκπαιδευτικών της σχολικής μονάδας. Επισημαίνουν ότι οι μαθητές/τριες συμμετείχαν με μεγάλο ενδιαφέρον στην πλειοψηφία τους, και αντιλήφθηκαν το ρόλο του σχολείου και της εκπαίδευσης για την επίτευξη των στόχων τους, καθώς και τη σημασία των θετικών προτύπων για την επιτυχία στη ζωή τους γενικότερα. Τέλος, το υποστηρικτικό υλικό που δόθηκε στους εκπαιδευτικούς προκείμενου να υλοποιήσουν το Πρόγραμμα, θεωρήθηκε πολύ χρήσιμο και μέσα από το Πρόγραμμα αναδείχθηκε ο ρόλος των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Cooperrider, D. και Whitney, D. (2005). Appreciative Inquiry: A Positive Revolution in Change. San Francisco: CA Berrett-Koehler Publishers.

Dewey, J. (1924). Democracy and Education. New York: MacMillan.

Dragonas, Th. and Frangoudaki, A. (2020). The project on the education of muslim minority children in Thrace, Greece: Stimulating the educational process and enhancing collaborative practices. Στο E. Skourtou, V. Lourtis-Kazoullis, T. Aravossitas και P. P. Tryfonas (επιμ.)Language Diversity in Greece. Switzerland: Springer.

Gergen, K. (2015).From propositions to practice: Pedagogy for life as process. Στο T. Dragonas, K. Gergen, S. McNamee και E. Tseliou (επιμ.) Education as Social Construction: Contributions to Theory, Research and Practice. Taos Institute Publications/WorldShare.

Vygotsky, L. (1926/1992). Educational Psychology. Miami: St. Lucie Press.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Πίνακας συνοπτικής παρουσίασης της δράσης από τα σχολεία

Στόχοι της δράσης

π.χ.

- Επιλογή του κατάλληλου περιεχομένου, που θα χρησιμοποιήσουν οι μαθητές στην εργασία
- Οργάνωση μεθόδων βάσει των οποίων θα κινηθούν
- Ανεύρεση των πηγών
- Προσδιορισμός των αποτελεσμάτων από τις προσπάθειές τους

Επιμέρους θέματα με τα οποία ασχοληθήκατε

π.χ.

- Συζήτηση για τα θετικά πρότυπα
- Αναζήτηση θετικών προτύπων
- Επαφή με τα θετικά πρότυπα στην τοπική κοινωνία
- Δημιουργία ενός βιβλίου με τα θετικά πρότυπα

Προγραμματισμός

π.χ.

- Τρόποι προσέγγισης του θέματος
- Τρόποι συνεργασίας των μαθητών
- Χρόνος υλοποίησης του project
- Το υλικό προς συγκέντρωση
- Πηγές ανεύρεσης και άντλησης του υλικού
- Ανάληψη ευθύνης (ποιος θα κάνει τι;)

Διαδικασία υλοποίησης

- π.χ. σύντομη περιγραφή του τι κάνατε με τους μαθητές σας

Προτεινόμενος τρόπος παρουσίασης των αποτελεσμάτων

π.χ.

- με ανάγνωση των πορισμάτων κάθε ομάδας
- με ανάρτηση του υλικού
- με μελοποίηση τμήματος της εργασίας
- με δραματοποίηση σκηνών του project
- με επίδειξη
- με χρήση PowerPoint, κ.λπ.

Συμπεράσματα – Αξιολόγηση

π.χ.

- Τα συμπεράσματα των μαθητών
- Ποιότητα του αποδεικτικού υλικού που υποστηρίζει το project
- Ποικιλία του υλικού και η ικανότητα επιλογής των σημαντικών στοιχείων
- Παρουσίαση, συνολικά της ομάδας και του κάθε ατόμου

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

Ανοικτό ερωτηματολόγιο προς τους εκπαιδευτικούς

1.	Περιγράψτε αδρά το σχέδιο δράσης πάνω στο οποίο δουλεύετε ώστε να εντάξετε τα θετικά πρότυπα.
2.	Ποιους μαθητές σκοπεύετε να συμπεριλάβετε στην δράση;
3.	Ποια είναι τα προβλήματα των μαθητών σας, στα οποία πιστεύετε ότι η συγκεκριμένη δράση μπορεί να βοηθήσει;
4.	Με ποιον τρόπο καταλήξατε στα συγκεκριμένα θετικά πρότυπα;
5.	Έχετε εμπλέξει τους γονείς και την τοπική κοινωνία και με ποιον τρόπο;
6.	Υπάρχουν δυσκολίες που έχετε αντιμετωπίσει μέχρι τώρα;
7.	Σε τί προσδοκάτε ότι θα σας βοηθήσει το σεμινάριο που προγραμματίζεται;

IV.γ. ΕΦΑΡΜΟΓΗ του **Προγράμματος Role Models** στην **ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ**

«Φτάσε όπου δε μπορείς»

Στην περιφέρεια της Κρήτης η δράση πραγματοποιήθηκε υπό την επιστημονική εποπτεία του κ. Θεόδωρου Γιοβαζολιά, *Αν. Καθ. Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης με τη συνεργασία της κ. Μαρίας Παναγιωτάκη, Ψυχολόγου-Κοινωνιολόγου*, πρώην επικεφαλής Συμβουλευτικού Σταθμού Νέων Ηρακλείου Κρήτης.

1. Η έναρξη, η έμπνευση, η πρωτοτυπία

Η φιλοσοφία και ο σχεδιασμός του προγράμματος «Role Models» ήρθαν ως καινοτόμα πρόταση και πρόσκληση σε μια εποχή που τα σχολικά προγράμματα ανθούσαν μεν στα σχολεία της Κρήτης, αλλά είχαν τον χαρακτήρα μιας επαναλαμβανόμενης θεματολογίας και μιας τυποποιημένης πρακτικής. Οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές που κινητοποιήθηκαν και καλωσόρισαν με θέρμη την πρόταση του ΙΚΥ, εντυπωσιάστηκαν τόσο από την πρωτότυπη δομή του Προγράμματος όσο και από την προφανή θετική του επίδραση στη σκέψη και την αντίληψη των παιδιών και των εφήβων.

Στην πορεία του Προγράμματος, ο λόγος των ατόμων που λειτούργησαν ως θετικά πρότυπα αναδεικνύοντας το προσωπικό τους βίωμα και δίνοντας έμφαση στον τρόπο επίτευξης των στόχων τους, παρά τις όποιες δυσκολίες, ακούστηκε στις σχολικές αίθουσες σαν «την ηχώ μιας μεγάλης ψυχής» .

Η σχολική διαρροή στην Κρήτη εντοπίζεται κυρίως σε ορεινές περιοχές της ενδοχώρας όπου οι παραδοσιακές αντιλήψεις σε συνδυασμό με την απαιτητική καθημερινότητα των κτηνοτροφικών οικογενειών οδηγούν τους μαθητές μακριά από τα θρανία. Προγράμματα πρόληψης με μεγάλη επιτυχία, όπως το «Role Models» -στο οποίο συμμετέχουν με ενθουσιασμό μαθητές, εκπαιδευτικοί και άτομα που λειτουργούν ως Θετικά Πρότυπα, μπορούν να υψώσουν ένα τείχος ενάντια στη σχολική διαρροή, να προσκαλέσουν τους μαθητές να αξιοποιήσουν τα ατομικά ή συλλογικά αποθέματά τους, αλλά και να συνδεθούν με τις ανάγκες, τις επιθυμίες και τα όνειρά τους για το μέλλον.

Το θεωρητικό και μεθοδολογικό μοντέλο με το οποίο σχεδιάστηκαν οι παρεμβάσεις μας βασίστηκε στην ιδέα ότι μια εκπαιδευτική δράση είναι μια βιωματική και συνεργατική εμπειρία μάθησης, η συμμετοχή στην οποία τροφοδοτεί τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς με γνώσεις και βιώματα.

Μας ενδιέφερε ιδιαίτερα οι μαθητές να εμπνευστούν και να στοχαστούν μέσα από την αφηγηματική πρακτική, στην οποία το βίωμα είναι άμεσα συνδεδεμένο με τη γνώση και το συναίσθημα.

Ο βασικός θεωρητικός μας άξονας είναι ο κοινωνικός κονστρουξιονισμός. Ο κονστρουξιονισμός (Constructionism) (Harel & Papert, 1991, Kafai & Resnick, 1996) υποστηρίζει ότι κατά την ενεργητική διαδικασία της μάθησης η γνώση κατασκευάζεται ενεργητικά από τους ίδιους

τους μαθητές. Οι ίδιοι δοκιμάζουν, διερευνούν και εμπλέκονται σε δραστηριότητες που έχουν νόημα για τους ίδιους.

Το θεωρητικό υπόβαθρο των δράσεών μας αναζητήθηκε όμως και σε σημαντικούς μελετητές της ανθρώπινης ανάπτυξης όπως στον Lawrence Kohlberg (1963), ο οποίος ως θεμελιωτής της ηθικής ανάπτυξης υποστήριξε ότι τα παιδιά και οι έφηβοι κατά τη διαμόρφωση των προσωπικών ηθικών αξιών, επηρεάζονται σημαντικά από το περιβάλλον τους και κυρίως από εκείνους που νιώθουν ότι τους προσελκύουν και τους παρακινούν περισσότερο, ταυτιζόμενοι εν τέλει μαζί τους. Εμπνευστήκαμε επίσης από την ανακαλυπτική – διερευνητική μάθηση του Bruner (1966), τις απόψεις του για την αφηγηματική σκέψη και την κεντρική του θέση σύμφωνα με την οποία στοχαζόμαστε πάνω στην εμπειρία μας και την ερμηνεύουμε, δηλαδή της αποδίδουμε νόημα (Bruner, 1990/1997).

Σημαντική στάθηκε και η συμβολή του παιδαγωγικού προοδευτισμού, όπως αυτός εκπροσωπήθηκε από τον Dewey (1924), τον Decroly (1919, 1924), κυρίως όμως από τον παιδαγωγό και ανθρωπιστή Korczak (1914, 1929). Τα θετικά πρότυπα μπορούν να επηρεάσουν τους μαθητές, μόνο όταν αυτοί έχουν τη δυνατότητα ουσιαστικής συμμετοχής και συνδιαμόρφωσης της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε ένα δημοκρατικό σχολείο όπως εκείνο που δημιούργησε ο ίδιος. Η προσέγγισή μας επηρεάστηκε βαθιά από τις παιδαγωγικές θέσεις και κυρίως τις επαναστατικές αντιλήψεις του. Διεκδικούσε με πάθος την υποκειμενικότητα, τη χειραφέτηση, την αυτοδιάθεση και τον αυτοπροσδιορισμό του παιδιού σε ένα σχολείο που ενισχύει τη βιωματική μάθηση, την αλληλεπίδραση και τη συμμετοχική διαδικασία. Ούτε τα θετικά πρότυπα ούτε η μάθηση επιβάλλονται. Στο παιδαγωγικό όραμα του Korczak τα πάντα πρέπει να είναι αποτέλεσμα δίκαιης συνδιαμόρφωσης και αλληλεπίδρασης μεταξύ παιδαγωγού και μαθητή. Αγωνίστηκε για το αξιοπρεπές παρόν και το άξιο μέλλον των μαθητών του, για να γίνει τελικά ο ίδιος με τη θυσία του το μεγαλύτερο θετικό πρότυπο για τους μαθητές παγκοσμίως.

Επίσης, σημαντική ήταν η θεωρητική επίδραση της έννοιας της «ψυχικής ανθεκτικότητας», ως μια δυναμική διαδικασία θετικής προσαρμογής, παρά την ύπαρξη αρνητικών και αντίξοων συνθηκών και παρά την έκθεση σε παράγοντες επικινδυνότητας (Masten, 2007, Rutter, 2006). Τέλος, η μεθοδολογία εφαρμογής του Προγράμματός μας επηρεάστηκε από τις αρχές των προσεγγίσεων ολιστικής παρέμβασης στο σχολείο (Sterling, 2001, UNESCO, 2014), οι οποίες προωθούν την ένταξη και συμμετοχή όλου του μαθητικού πληθυσμού (στην περίπτωσή μας σε επίπεδο τάξης) στις εφαρμοζόμενες δράσεις μέσα σε ένα πλαίσιο σεβασμού και αποδοχής όλων των ειδών διαφορετικότητας.

Παρακάτω μπορείτε να ενημερωθείτε αναλυτικότερα για:

- τη διαδικασία υλοποίησης του Προγράμματος (ενότητα 2, στάδια Α, Β, Γ, Δ)
- τα σχολεία που συμμετείχαν στο Πρόγραμμα καθώς και στους συνεργάτες εκπαιδευτικούς και Role Models (ενότητα 3, περίοδοι εφαρμογής Α, Β, Γ)
- τις επιμορφωτικές συναντήσεις με τους εκπαιδευτικούς (ενότητα 4, Α' & Β΄ Κύκλος Επιμορφωτικών Συναντήσεων)
- τις ενημερωτικές συναντήσεις με τα άτομα που λειτούργησαν ως «Role Models» (ενότητα 5)
- τις εκδηλώσεις παρουσίασης του Προγράμματος στην ευρύτερη κοινότητα (ενότητα 6, υποενότητες α, β, γ, δ) και
- τη συνολική θετική εμπειρία του Προγράμματος (ενότητα 7).

2. Στάδια Υλοποίησης του Προγράμματος

Α. Η συνάντηση, η συμπόρευση, η συνέργεια με εκπαιδευτικούς και άτομα-Role Models

Τα βήματα που ακολουθήθηκαν σε αυτή τη φάση ήταν τα εξής:

α) Επικοινωνία με τα σχολεία που εκδήλωσαν ενδιαφέρον για το Πρόγραμμα: Αρχική ενημέρωση για τους στόχους και το περιεχόμενο του Προγράμματος.

β) Σχεδιασμός και πραγματοποίηση Επιμορφωτικής Ημερίδας με τους εκπαιδευτικούς των συμμετεχόντων σχολείων με ενημερωτικό και ψυχοπαιδαγωγικό χαρακτήρα (εισηγήσεις, βιωματικές δράσεις, ανταλλαγή απόψεων, εφαρμογή τεχνικών διαδραστικής επικοινωνίας, επίλυση λειτουργικών ζητημάτων, καθορισμός χρονοδιαγράμματος).

γ) Αναζήτηση ατόμων –σε συνεργασία με τα συμμετέχοντα σχολεία-που θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως «Role Models» Πρώτη επικοινωνία μαζί τους, ενημέρωση για το Πρόγραμμα, αποδοχή ή μη της πρότασης για συνεργασία στο Πρόγραμμα.

δ) Σχεδιασμός και πραγματοποίηση Επιμορφωτικής Ημερίδας με τα άτομα που επρόκειτο να λειτουργήσουν ως «Role Models». Ενημέρωση, μοίρασμα αφηγήσεων και βιωμάτων ζωής, συζήτηση προτάσεων συμβολής τους στο Πρόγραμμα.

Β. Τα πρώτα βήματα της εφαρμογής, οι διαδρομές που ενώνονται

α) Ενδυνάμωση των συμμετεχόντων σχολείων με υποστηρικτικό υλικό (βλ. Πίνακα 1) σχετικά με τη ζωή και τη δράση ανθρώπων που μετέτρεψαν την αδυναμία σε δύναμη (προτάσεις ταινιών, video, λογοτεχνικών κειμένων κ.λ.π.), για την προετοιμασία, την ευαισθητοποίηση και την κινητοποίηση των μαθητών (πριν την συνέντευξη με το «Role Model»).

β) Συμβουλευτική στήριξη, εμψύχωση των εκπαιδευτικών με προτάσεις, εναλλακτικές επιλογές και ποικίλες προσεγγίσεις.

γ) Απολογισμός της Επιμορφωτικής Ημερίδας που προηγήθηκε, επικοινωνία με τους/τις συμμετέχοντες/ουσες για ανατροφοδότηση των εμπειριών, των εντυπώσεων και των αναγκών που προκλήθηκαν.

δ) Σχεδιασμός και πραγματοποίηση δεύτερης Επιμορφωτικής Συνάντησης με διευκρινήσεις σχετικά με το περιεχόμενο της συνέντευξης προς το πρόσωπο –«Role Model».

Καθ' όλη τη διάρκεια της προετοιμασίας υπήρξε συχνή τηλεφωνική επικοινωνία με όλα τα σχολεία για να επιτευχθεί ανατροφοδότηση των παραγόμενων δράσεων και να πραγματοποιηθεί ανταλλαγή εμπειριών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Υποστηρικτικό υλικό για εκπαιδευτικούς

Ενδεικτικό υποστηρικτικό υλικό το οποίο θα μπορούσε να φανεί χρήσιμο για την ευαισθητοποίηση & κινητοποίηση των μαθητών/τριών.

Μια καλή ταινία ή οι δυνατές ιστορίες ανθρώπων που είτε ενεργοποίησαν τα ψυχικά τους αποθέματα, είτε εμπνεύστηκαν από κάποιον φωτισμένο εκπαιδευτικό προκειμένου να υπερβούν τις δυσκολίες τους, μπορούν να αποτελέσουν θαυμάσια αφορμή.

Βίντεο από το Διαδίκτυο:

- Πολύ ωραίο video το "Never Give Up":
  https://www.youtube.com/watch?v=amHcLffDlgE
- ...και το «Rejection of Famous People»:
  https://www.youtube.com/watch?v=efEx9iXSjP4
- Συγκινητική και δυνατή η ιστορία του Αυστραλού – Σέρβου στην καταγωγή -Nick Vujicic:
  https://www.youtube.com/watch?v=O4i977hvEhs
  https://www.youtube.com/watch?v=oIfajSmPNbY
- ...και η ομιλία του Steve Jobs στο Stanford University:
  https://www.youtube.com/watch?v=6NQNz3Dg3mY
- Βεβαίως, η ιστορία του Γιάννη Αντετοκούνμπο:
  https://www.youtube.com/watch?v=v9IuQx9BCQ4
  https://www.youtube.com/watch?v=qCZoobzCnzc

Σε ό,τι αφορά στον κινηματογράφο:

- Τα παιδιά της χορωδίας, Γαλλία (2004)
  http://cinefreaks.gr/movie/the-chorus-les-choristes/
- Το αριστερό μου πόδι, Ιρλανδία (1989)
  http://sportsamea.blogspot.gr/2013/12/my-left-foot.html#.WqWNM6jFLIU
- The first grader, ΗΠΑ (2010)
  https://www.myfilm.gr/9003
- Η μονάκριβη – Precious, ΗΠΑ (2009)
  http://www.provoles.gr/movie%27s_10-11/110408.htm

- At Home in the World, Δανία (2016)

  Εξαιρετικό δανέζικο ντοκιμαντέρ που πραγματεύεται πώς το σχολείο στηρίζει και τελικά διασώζει παιδιά με τραυματικές ιστορίες προσφυγιάς και μετανάστευσης:

  http://www.huffingtonpost.gr/2016/09/20/culture-cinedoc-2016–2017-at-home-in-the-world_n_12097408.html

- Κάθε παιδί είναι ξεχωριστό, Ινδία (2007)

  Τρυφερή, συγκινητική ταινία με θέμα τις μαθησιακές δυσκολίες που μπορείτε να βρείτε εδώ:

  https://www.youtube.com/watch?v=WlfJtJom7Ik

- Ανάμεσα στους τοίχους, Γαλλία (2008)

  https://tvxs.gr/webtv/tainies/anamesa-stoys-toixoys

Πηγή έμπνευσης και ταυτόχρονα κίνητρο και οι ανθρώπινες ιστορίες:

- Η ιστορία του Vincent Van Gogh που πούλησε μόνο έναν πίνακα όσο ζούσε, θα μπορούσε να κινητοποιήσει τα παιδιά:

  http://theatrecomments.weebly.com/pirhoomicronsigmaomegapiiotakappaomicrontauetatauepsilonsigmaf-write/3089063

- Αλλά και ο Αλμπέρ Καμύ. Ο δάσκαλος που τον κράτησε στα γράμματα, μακριά από την φτώχεια, συνέβαλε στη λαμπρή εξέλιξή του:

  http://eranistis.net/wordpress/2017/03/04/albert-camus-gramma-daskalo/

- Ιδιαίτερη και η ιστορία μιας σημαντικής γυναίκας, της μαθηματικού Σοφίας Κοβαλέφσκαγια:

  https://www.timesnews.gr/sofia-kovalefskagia-rosida-mathimatikos/

Ξεκινώντας από τον σχολιασμό μιας ταινίας και τους προβληματισμούς που θα γεννήσει η αναφορά μιας ιστορίας ζωής, μπορείτε να συνθέσετε με τους μαθητές τις ερωτήσεις που θα απευθύνουν στο «Role Model» (δηλ. σε εκείνον που θα επισκεφθεί το σχολείο σας ως Role Model).

Υπενθυμίζουμε ότι είναι προτιμότερο να δουλέψετε με μια ομάδα μαθητών/τριών που αποτελούν ήδη ένα σχολικό τμήμα, παρά να επιλέξετε αποκλειστικά μαθητές «στοχευμένους».

Κατά τη διαδικασία της προετοιμασίας μια ενδιαφέρουσα ιδέα θα ήταν να συμπληρώσουν τα παιδιά σε χαρτόνι: «Λόγοι για να πηγαίνω στο σχολείο» και «Λόγοι για να σταματήσω το σχολείο» και να συζητήσουν στη συνέχεια το αποτέλεσμα.

Επίσης, μπορεί να αναφερθεί κάθε μαθητής/τρια στα δικά του/της πρότυπα και στους λόγους για τους οποίους έχει κάνει την συγκεκριμένη επιλογή.

Μια ακόμη σκέψη θα ήταν να κάνουν οι μαθητές μια μικρή έρευνα στο οικογενειακό τους περιβάλλον προκειμένου να καταγράψουν θετικές εμπειρίες υπέρβασης δυσκολιών κατά τη σχολική ζωή π.χ. των γονέων τους. Μικρές ιστορίες γονέων, παππούδων και γιαγιάδων και άλ-

λων συγγενών σε σχέση με τη φοίτησή τους στο σχολείο, θα ταξιδέψουν και θα συγκινήσουν την ομάδα.

Προτεινόμενα ερωτήματα για να επεξεργαστείτε με τους μαθητές θα μπορούσαν να είναι:

- Συζήτηση (κατηγοριοποίηση) σχετικά με την μορφή των απουσιών (ωριαίες απουσίες, ημερήσιες αδικαιολόγητες/κοπάνες)
- Τι είναι αυτό που σας κρατάει «έξω» από την σχολική αίθουσα;
- Σκεφτείτε ό,τι θετικό σας εμπνέει/κρατάει ακόμη στο σχολείο...
- Υπάρχουν μαθητές που παραμένουν στο σχολείο κι άλλοι που το εγκαταλείπουν: Τι συμβαίνει άραγε και με τις δύο περιπτώσεις τόσο στο παρόν όσο και το μέλλον; Πως βλέπετε τον εαυτό σας μετά από χρόνια με βάση τον τρόπο που τώρα σχετίζεστε με το σχολείο;
- Πώς σκέφτεστε για εκείνους που πήγαν πέρα από το αναμενόμενο; Τι τους βοήθησε; Πως πέτυχαν τους στόχους τους; Ποιος ο ρόλος της οικογένειας, του σχολείου, των «σημαντικών άλλων»;
- Πώς οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές μπορούμε να ασχοληθούμε με το θέμα διαθεματικά;

Με σκέψη θετική και ψυχή ανθεκτική στην κάθε δυσκολία, σας ευχόμαστε καλή επιτυχία και καλή δύναμη!

Γ. Η συνέντευξη με το άτομο- «Role Model» και η αποτύπωση του βιώματος

Μετά την προετοιμασία – προεργασία του τμήματος δρομολογείται η επίσκεψη και στη συνέχεια η συνέντευξη (βλ. Πίνακα 2) του συνεργάτη που θα λειτουργήσει ως θετικό πρότυπο για τα παιδιά. Εκείνοι που δυσκολεύτηκαν στη ζωή τους και σκέφτηκαν κάποια στιγμή να εγκαταλείψουν το σχολείο, ή το έκαναν και αργότερα ξαναγύρισαν, αναδεικνύουν το προσωπικό τους βίωμα στην επαφή τους με τα παιδιά. Πρόκειται για επαγγελματίες από διάφορους χώρους (όπως για παράδειγμα επιχειρηματίες, σεφ μαγειρικής, ανθρώπους της τέχνης, ειδικούς ψυχικής υγείας), που σήκωσαν το ανάστημα και κόντρα στις αντιξοότητες της ζωής τους ολοκλήρωσαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και, σε πολλές μάλιστα περιπτώσεις, προχώρησαν σε πανεπιστημιακές σπουδές. Μιλούν στους μαθητές για το πώς ενεργοποίησαν τα ψυχικά τους αποθέματα, πώς εμπνεύστηκαν –ενδεχομένως- από κάποιον φωτισμένο εκπαιδευτικό προκειμένου να υπερβούν τις δυσκολίες τους, πώς άντλησαν πίστη στον εαυτό, πώς επέδειξαν προσήλωση στο στόχο και πώς τελικά, τα κατάφεραν.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Ενδεικτικές ερωτήσεις συνέντευξης

Ερωτήσεις που χρησιμοποιήθηκαν από τους μαθητές κατά την συνέντευξη με το άτομο – Role model:

- Τι είναι αυτό που σας κράτησε μακριά από τα θρανία;
- Πόσο διαφορετικά σκεφτόσασταν τότε (ως έφηβος/η) σε σχέση με σήμερα;
- Ποιες ήταν οι «πηγές στήριξής» σας;
- Ποιους ανθρώπους θαυμάζατε όταν ήσασταν στην ηλικία μας;
- Πόσο σημαντικό ήταν για σας να επιστρέψετε στα γράμματα; Ήταν δύσκολο;
- Ποια ήταν τα συναισθήματα που είχατε φεύγοντας από το σχολείο και επιστρέφοντας σε αυτό μετά από χρόνια;
- Πώς σας φαίνεται το σημερινό σχολείο;
- Τι θα μας συμβουλεύατε να κάνουμε όταν βαριόμαστε το σχολείο;
- Πώς βλέπετε τον εαυτό σας στο μέλλον;
- Πώς σκέφτεστε για εκείνους που κατάφεραν σπουδαία πράγματα; Τι τους βοήθησε; Πώς πέτυχαν τους στόχους τους;
- Ποιος ο ρόλος της οικογένειας και των φίλων σας;

Δ. Ημερίδα - κοινή συνάντηση εκπαιδευτικών-μαθητών-Role Models, μοίρασμα εμπειριών, άνοιγμα στην κοινότητα, παρουσίαση δράσεων

Η τελική Ημερίδα του Προγράμματος που σηματοδοτεί την ολοκλήρωση των ετήσιων δράσεων αποκτά κεντρική σημασία για όλη τη σχολική κοινότητα. Η συνάντηση, η επικοινωνία, η σύνδεση των μαθητών, των εκπαιδευτικών και των ατόμων-Role Models από όλες τις περιοχές της Κρήτης, είναι η ευτυχής στιγμή για να συζητηθούν τα αποτελέσματα του Προγράμματος, κυρίως ως προς το αποτύπωμα που άφησε στη σκέψη και στη συμπεριφορά των παιδιών.

Η τελική Ημερίδα σε αίθουσα του Πανεπιστημίου Κρήτης αποτελεί για το Πρόγραμμα μια πραγματική γιορτή, στην οποία όλοι οι συμμετέχοντες δημιουργούν από κοινού έναν χώρο συνύπαρξης και έκφρασης, στον οποίο ο καθένας αφηγείται με διάφορους τρόπους (π.χ μέσω τέχνης, λόγου) το βίωμά του.

Η δομή της εκδήλωσης είναι έτσι σχεδιασμένη ώστε να δίνει χώρο σε όλους, μαθητές, εκπαιδευτικούς και Role Models να μοιραστούν τον πλούτο των εμπειριών από την εφαρμογή του Προγράμματος, εμπειρίες που συνδέονται με τα αποθέματα, τις ικανότητες και τις αξίες τους.

3. Σχολικές Κοινότητες που συμμετείχαν στο Πρόγραμμα

Σχολικό έτος 2017-2018

Συμμετείχαν 18 σχολεία της Περιφέρειας Κρήτης με 385 μαθητές: 1ο Δημοτικό Σχολείο Ηρακλείου, 11ο Δημοτικό Σχολείο Ηρακλείου, 2ο Δημοτικό Σχολείο Αγίου Νικολάου, 2ο Δημοτικό Σχολείο Χανίων, 2ο Γυμνάσιο Ηρακλείου, 9ο Γυμνάσιο Ηρακλείου, Πειραματικό Γυμνάσιο Πανεπιστημίου Κρήτης, 2ο Γυμνάσιο Αγίου Νικολάου, Εσπερινό Γυμνάσιο Ηρακλείου, Γενικό Λύκειο Γαζίου, Γενικό Λύκειο Φουρφουρά, Γενικό Λύκειο Σούδας, 2ο ΕΠΑΛ Ηρακλείου, 1ο ΕΠΑΛ Ρεθύμνου, 2ο ΕΠΑΛ Ρεθύμνου, 4ο Εσπερινό ΕΠΑΛ Ηρακλείου, Εσπερινό ΕΠΑΛ Ιεράπετρας και 1ο ΕΠΑΛ Αγίου Νικολάου.

Συνεργάστηκαν 37 Εκπαιδευτικοί: Πανακάκη Ελένη, Μαθιουδάκη Καλλιόπη, Χαραλαμπίδου Βασιλική, Παντελάκη Νεκταρία, Πρατσίνη Μαρία, Γαρδελάκη Ουρανία, Κουρλετάκη Ειρήνη, Μανιδάκη Στυλιανή, Παπαδάκη Στυλιανή, Μαρκαντές Ιωάννης, Αρσενάκης Αρσένιος, Ρενιέρη Ειρήνη, Γιανναδάκη Ευγενία-Σοφία, Ιωαννίδου Ελένη, Αποστολάκη Ευαγγελία, Παπαδάκη Παρασκευή, Ντιντάκη Χριστίνα, Κορακάκη Ελένη, Μακριδάκη Μαρία, Καμπακίδη Σοφία, Κουμπέτσου Παναγιώτα, Τασοπούλου Ανδριάνα, Μαράκη Μαρία, Ματαλιωτάκη Δήμητρα, Μπολωνάκη Μαρίνα, Παχιαδάκη Ελευθερία, Βασιλειάδου Αναστασία, Βίγλης Ιωάννης, Αστρινάκη Γεωργία, Πατραμάνη Όλγα, Γιαννουλάκη Αναστασία, Φαρσάρης Ιωάννης, Ποντίκη Μαρία, Γιακουμάκης Εμμανουήλ, Δακανάλη Μαρία, Αθανασοπούλου Χαρίκλεια και Τσουρδαλάκης Αντώνιος.

16 Μέλη της Ομάδας που λειτούργησαν ως "Role Models": Κανελλάκης Γεώργιος (Ηλεκτρολόγος), Χατζηδάκη Μαρία (Ξενοδοχοϋπάλληλος), Γαγάνης Νικόλαος (Σπουδαστής Hotel Management), Καμπουράκη Αντωνία (Σχολική Τροχονόμος, Επιστάτρια), Χουστουλάκη Κρυστάλλη (Βοηθός Φροντίδας), Χαραλαμπάκη Έφη (Φοιτήτρια Φιλοσοφικής Σχολής Παν. Κρήτης), Σηφακάκης Παύλος (Εκπαιδευτικός-Μηχανολόγος), Καρυώτης Στυλιανός (Απόφοιτος Σχολής Μαγειρικής-Φοιτητής ΤΕΙ Μηχανολογίας), Στραταντωνάκης Ιωάννης (Ιερέας), Φωταρά Μαρία (Ξενοδοχοϋπάλληλος), Πετρογιαννάκης Αντώνιος (Φοιτητής Οικ. Τμήματος Παν. Κρήτης), Λαγουδάκη Μαρία (Διοικ. Υπάλληλος-Απόφοιτος ΤΕΙ Διοίκησης Επιχειρήσεων, Καλογηράτου Καλλιόπη (Υπάλληλος Δήμου Ιεράπετρας, Απόφοιτος ΤΕΙ Εμπορίας-Διαφήμισης), Βρέντζου Βάσω (Ψυχολόγος), Γιαννοπούλου Νικολέτα (Ψυχολόγος, Διοικ. Υπάλληλος) και Τριανταφυλλίδης Ιωσήφ (Ιδιωτικός Υπάλληλος).

Τύποι σχολείων που συμμετείχαν στο Πρόγραμμα (σχ. Έτος 2017–2018)

Σχολικό έτος 2018-2019

Συμμετείχαν 19 σχολεία της Περιφέρειας Κρήτης με 457 μαθητές: 1ο Δημοτικό Σχολείο Ηρακλείου, 15ο Δημοτικό Σχολείο Ηρακλείου, 3ο Δημοτικό Σχολείο Νέας Αλικαρνασσού, 1ο Δημοτικό Σχολείο Κρουσώνα, 2ο Δημοτικό Σχολείο Χανίων, 2ο Δημοτικό Σχολείο Αγίου Νικολάου, 2ο Γυμνάσιο Ηρακλείου, 8ο Γυμνάσιο Ηρακλείου, Εσπερινό Γυμνάσιο Ηρακλείου, 4ο Γυμνάσιο Ρεθύμνου, Γενικό Λύκειο Γαζίου, Γενικό Λύκειο Φουρφουρά, Γενικό Λύκειο Σούδας, 1ο ΕΠΑΛ Ρεθύμνου, 2ο ΕΠΑΛ Ρεθύμνου, 4ο Εσπερινό ΕΠΑΛ Ηρακλείου, 3ο Εσπερινό ΕΠΑΛ Ιεράπετρας, 1ο ΕΠΑΛ Αγίου Νικολάου και 2ο Εργαστηριακό Κέντρο (Ε.Κ.) Ηρακλείου

Συνεργάστηκαν 48 Εκπαιδευτικοί: Πανακάκη Ελένη, Στυλιανουδάκη Ελένη, Διαλεκτάκη Πελαγία, Κασάκη Μαρία, Σκεύα Μαρία, Φωσκόλου Μαρία, Σαλήμ Οζγέ, Περάκη Θάλεια, Χαβρεδάκη Στυλιανή, Καραβόλια Αναστασία, Νιράκη Ευτυχία, Αγγουρίδη Χαρούλα, Παντελάκη Νεκταρία, Χαραλαμπίδου Βασιλική, Παγκάλου Παρασκευή, Παπαδοπετράκη Έρικα, Πλουμάκη Νίκη, Παπουτσάκη Αικατερίνη, Παναγιωτάκη Μαρία, Αποστολάκη Ευαγγελία, Παπαδάκη Ευαγγελία, Παπαστάθη Χρυσούλα, Θεοχαράτου Ευγενία, Συκιώτη Φλωρέττα, Ντιντάκη Χριστίνα, Μουζουράκη Ελένη, Καμπακίδη Σοφία, Κουμπέτσου Παναγιώτα, Βασιλειάδου Ελένη, Γκαβαρδίνα Ευανθία, Μαράκη Μαρία, Λαμπρινάκη Νεκταρία, Κώστογλου Ειρήνη, Βαλσάμη Ειρήνη, Λούρμπας Σταμάτης, Αστρινάκη Γεωργία, Πατραμάνη Όλγα, Γιαννουλάκη Αναστασία, Ποντίκη Μαρία, Γιακουμάκης Εμμανουήλ, Δακανάλη Μαρία, Αθανασοπούλου Χαρίκλεια, Παπουτσίδης Ευάγγελος, Σταθάκης Εμμανουήλ, Καλομοίρη Γεωργία, Άννα Λίβα, Ιωάννα Κριθαριώτη και Ειρήνη Βογιατζάκη.

21 Μέλη της Ομάδας που λειτούργησαν ως «Role Models»: Κανελλάκης Γεώργιος (Ηλεκτρολόγος), Χατζηδάκη Μαρία (Ξενοδοχοϋπάλληλος), Καμπούρης Αρτέμης (Τελειόφοιτος Σχολής Εμποροπλοιάρχων), Γαγάνης Νικόλαος (Σπουδαστής Hotel Management), Καμπουράκη Αντωνία (Σχολική Τροχονόμος, Επιστάτρια), Χουστουλάκη Κρυστάλλη (Βοηθός Φροντίδας), Χαραλαμπάκη Έφη (Φοιτήτρια Φιλοσοφικής Σχολής Παν. Κρήτης), Σηφακάκης Παύλος (Εκπαιδευτικός-Μηχανολόγος), Μαρής Αλέξανδρος (Φοιτητής

Τμήματος Στατιστικής και Αναλογιστικών – Χρηματοοικονομικών Μαθηματικών), Μωραΐτης Θάνος (Executive chef), Καρυώτης Στυλιανός (Απόφοιτος Σχολής Μαγειρικής-Φοιτητής ΤΕΙ Μηχανολογίας), Στραταντωνάκης Ιωάννης (Ιερέας), Φωταρά Μαρία (Ξενοδοχοϋπάλληλος), Πετρογιαννάκης Αντώνιος (Φοιτητής Οικ. Τμήματος Παν. Κρήτης), Λαγουδάκη Μαρία (Διοικ. Υπάλληλος-Απόφοιτος ΤΕΙ Διοίκησης Επιχειρήσεων), Καλογηράτου Καλλιόπη (Υπάλληλος Δήμου Ιεράπετρας, Απόφοιτος ΤΕΙ Εμπορίας-Διαφήμισης), Βρέντζου Βάσω (Ψυχολόγος), Γιαννοπούλου Νικολέτα (Ψυχολόγος, Διοικ.Υπάλληλος), Καζάκης Γιάννης (Δημ. Υπάλληλος στην Αποκεντρωμένη Διοίκηση), Ανδρουλιδάκης Μιχάλης (Υπάλληλος Αεροδρομίου) και Γιανναδάκης Ζαχαρίας (Αυτοαπασχολούμενος).

Τύποι σχολείων που συμμετείχαν στο πρόγραμμα (σχ. Έτος 2018–2019)

Σχολικό έτος 2019-2020

Συμμετείχαν/συμμετέχουν 23 σχολεία της Περιφέρειας Κρήτης με 643 μαθητές: 1ο Δημοτικό Σχολείο Ηρακλείου, Δημοτικό Σχολείο Αγίων Δέκα, Ζάννειο Εκπαιδευτήριο, 2ο Δημοτικό Σχολείο Χανίων, 11ο Δημοτικό Σχολείο Χανίων, Δημοτικό Σχολείο Φουρφουρά, 2ο Δημοτικό Σχολείο Αγίου Νικολάου, Εσπερινό Γυμνάσιο Ηρακλείου, 4ο Γυμνάσιο Ρεθύμνου, Γυμνάσιο Γαράζου Μυλοποτάμου, 1ο Γυμνάσιο Αγίου Νικολάου, Γενικό Λύκειο Ασημίου, 1ο Γενικό Λύκειο Ρεθύμνου, Γενικό Λύκειο Ατσιπόπουλου Ρεθύμνου, Γενικό Λύκειο Φουρφουρά, Γενικό Λύκειο Σούδας, 2ο ΕΠΑΛ Ρεθύμνου, 1ο ΕΠΑΛ Χανίων, 4ο Εσπερινό ΕΠΑΛ Ηρακλείου, 3ο Εσπερινό ΕΠΑ.Λ Ιεράπετρας, ΕΠΑΛ Γαράζου Ρεθύμνου, 1ο ΕΠΑΛ Αγίου Νικολάου, 2ο Ε.Κ. (Εργαστηριακό Κέντρο) Ηρακλείου.

Συνεργάστηκαν/συνεργάζονται 58 Εκπαιδευτικοί: Πανακάκη Ελένη, Μανασσάκη Χαρίκλεια, Γιαμαλάκης Γρηγόριος, πατήρ Ξυλούρης Νικόλαος, Λενακάκη Στέλλα, Λευκαδίτη Ελένη, Κέφης Δημήτρης, Σουργιάς Νίκος, Λεβέντη Εύη, Παντελάκη Νεκταρία, Παπαναστασίου Αναστασία, Κανδαράκης Γεώργιος, Πολάκη Μαρία, Ασγουδάκη Γεωργία, Κότιου Μαρία, Μιχαηλίδη

8. Το Πρόγραμμα δεν ολοκληρώθηκε εξαιτίας της πανδημίας Covid & αναμένεται να ολοκληρωθεί το σχολικό έτος 2020–21

Αικατερίνη-Αιμιλία, Παγκάλου Παρασκευή, Αποστολάκη Ευαγγελία, Παπαδάκη Παρασκευή, Παπαστάθη Χρυσούλα, Χριστοφοράκη Μαρία, Θεοχαράτου Ευγενία, Μπάνου Σοφία, Παδουβά Μαρία, Τυράκη Αλίκη-Κυριακή, Μηλιώνη Σοφία, Μανωλαράκη Μαρία, Μπεκιάρης Νικόλαος, Ζησηνάκη Αθηνά, Ντρουμπογιάννη Αλεξάνδρα, Ηλιάκη Ευαγγελία, Καμπακίδη Σοφία, Κουμπέτσου Παναγιώτα, Βασιλειάδου Ελένη, Μαράκη Μαρία, Λαμπρινάκη Νεκταρία, Σάπιος Παναγιώτης, Μπενέκου Ελένη, Διαμαντάκη Ελευθερία, Φραγκιαδουλάκης Στέλιος, Γιαννουλάκη Αναστασία, Αστρινάκη Γεωργία, Βρυωνάκη Αναστασία, Μπομπολάκη Κατερίνα, Ποντίκη Μαρία, Τσουρδαλάκης Αντώνιος, Γιακουμάκης Εμμανουήλ, Δακανάλη Μαρία, Σαριδάκης Νικόλαος, Μαμαλάκη Ευαγγελία, Δαμανάκης Στέφανος, Καραμπά Αικατερίνη, Αθανασοπούλου Χαρίκλεια, Ταμπουρατζής Εμμανουήλ, Τουτουδάκη Μαρία, Λίβα Άννα, Κριθαριώτη Ιωάννα, Βογιατζάκη Ειρήνη.

25 Μέλη της Ομάδας που λειτούργησαν/λειτουργούν ως «Role Models»: Κανελλάκης Γεώργιος (Ηλεκτρολόγος), Χατζηδάκη Μαρία (Ξενοδοχοϋπάλληλος), Γαγάνης Νικόλαος (Σπουδαστής Hotel Management), Χουστουλάκη Κρυστάλλη (Βοηθός Φροντίδας), Χαραλαμπάκη Έφη (Φοιτήτρια Φιλοσοφικής Σχολής Παν. Κρήτης), Μαρής Αλέξανδρος (Φοιτητής Τμήματος Στατιστικής και Αναλογιστικών – Χρηματοοικονομικών Μαθηματικών), Καρυώτης Στυλιανός (Απόφοιτος Σχολής Μαγειρικής-Φοιτητής ΤΕΙ Μηχανολογίας), Στραταντωνάκης Ιωάννης (Ιερέας), Φωταρά Μαρία (Ξενοδοχοϋπάλληλος), Πετρογιαννάκης Αντώνιος (Φοιτητής Οικ. Τμήματος Παν. Κρήτης), Λαγουδάκη Μαρία (Διοικ. Υπάλληλος-Απόφοιτος ΤΕΙ Διοίκησης Επιχειρήσεων), Καλογηράτου Καλλιόπη (Υπάλληλος Δήμου Ιεράπετρας, Απόφοιτος ΤΕΙ Εμπορίας-Διαφήμισης), Γιαννοπούλου Νικολέτα (Ψυχολόγος, Διοικ.Υπάλληλος), Καζάκης Γιάννης (Δημ. Υπάλληλος στην Αποκεντρωμένη Διοίκηση), Ανδρουλιδάκης Μιχάλης (Υπάλληλος Αεροδρομίου), Νικάκη Γλυκερία (Φοιτήτρια Φιλοσοφικής Παν.Κρήτης), Κωστίδης Κων/νος (Ξυλογλύπτης), Ιερωνυμάκης Γεώργιος (Ηλεκτρολόγος, Τεχνικός σε Φαρμακείο και Φοιτητής Management), Αργουδέλης Ζαννής (Ιδιοκτήτης Ιδιωτικού Εκπαιδευτηρίου), Βολονάκης Εμμανουήλ (Οδηγός – Διανομέας), Μαρής Αλέξανδρος (Φοιτητής στο τμήμα Τμήμα Στατιστικής και Αναλογιστικών – Χρηματοοικονομικών), Γούναρης Ευτύχιος (Ιδιοκτήτης Παιδικού Σταθμού), Κλάδος Γεώργιος (Αντιδήμαρχος Γαράζου, Κτηνοτρόφος, Φοιτητής Γεωπονίας), Λεμονής Μιχαήλ (Αυτοαπασχολούμενος) και Καμπούρης Αρτέμης (Τελειόφοιτος Σχολής Εμποροπλοιάρχων).

Τύποι σχολείων που συμμετείχαν στο πρόγραμμα (σχ. Έτος 2019–2020)

4. Επιμορφωτικές Συναντήσεις με τους Εκπαιδευτικούς

Μέσα στο πλαίσιο εφαρμογής του Προγράμματος στις σχολικές κοινότητες υπήρχε ο σχεδιασμός και η υλοποίηση τουλάχιστον δύο κύκλων επιμορφωτικών συναντήσεων με τους εκπαιδευτικούς των σχολείων. Στόχος ήταν αφενός να ενδυναμωθούν και να επιμορφωθούν επαρκώς οι εκπαιδευτικοί κατά τη διαδικασία πραγματοποίησης των δράσεων και αφετέρου να ενημερωθούν για όλες τις λεπτομέρειες εφαρμογής του Προγράμματος καθώς και για διαδικαστικά θέματα. Την τριετία 2017–2020 πραγματοποιήθηκαν έξι επιμορφωτικές συναντήσεις. Οι Ημερίδες γινόταν σε φιλικούς χώρους, είτε στον Κοινωνικό Χώρο των Ιδρυμάτων Καλοκαιρινού στο Ηράκλειο, είτε στον Συμβουλευτικό Σταθμό Νέων Ηρακλείου και ήταν σχεδιασμένες ως εξής:

Α΄ Κύκλος Επιμορφωτικών Συναντήσεων (14/2/18, 20/2/19, 20/11/19):

α) Παρουσίαση Εισηγήσεων. Αναφέρονται ενδεικτικά:

2017-18

- *«Η σημασία της ψυχικής ανθεκτικότητας στην ψυχοκοινωνική προσαρμογή των παιδιών και στην αντιμετώπιση των δυσκολιών της ζωής»* (αναφορά στο σχεδιασμό και τη στοχοθεσία του προγράμματος καθώς και στην έννοια της ψυχικής ανθεκτικότητας στο σχολικό πλαίσιο).
- *«Η ιστορία της ζωής μας μέσα από τη θετική νοηματοδότηση των εμπειριών μας»*, (επικέντρωση στη σημασία της αναζήτησης πηγών στήριξης και θετικών ενισχύσεων στη ζωή των μαθητών που παρουσιάζουν επικινδυνότητα σχολικής εγκατάλειψης).

2018-19

- *«Η σημασία του θετικού σχολικού κλίματος στη δημιουργία ψυχικά ανθεκτικών μαθητών»* (η θετική προσαρμογή των παιδιών και το υποστηρικτικό κλίμα του σχολείου ως παράγοντες ψυχικής ενίσχυσης των παιδιών).
- *«Όταν το σχολείο εμπνέει: προτάσεις για τη μείωση της σχολικής διαρροής»* (η σημασία της αναζήτησης πηγών στήριξης, θετικών ενισχύσεων και καινοτόμων ψυχοπαιδαγωγικών προγραμμάτων στη ζωή των μαθητών που παρουσιάζουν επικινδυνότητα σχολικής εγκατάλειψης).

2019-20

- *«Πρόγραμμα «Role Models»: Χτίζοντας το σχολείο της αποδοχής και της ψυχικής ενδυνάμωσης»* (τα «Role Models» ως χαρακτηριστική πρακτική εφαρμογή του συμπεριληπτικού πνεύματος και της αντιμετώπισης των δυσκολιών μάθησης και συμπεριφοράς στο σύγχρονο σχολείο).
- *«Σχολική Διαρροή: Στρατηγικές Πρόληψης και Παρέμβασης»* (πώς μπορούμε να κρατήσουμε τα παιδιά στα θρανία θωρακίζοντάς τα και βοηθώντας τα να ανακαλύψουν νέο νόημα στο σχολικό περιβάλλον).
- *«Οι εμπειρίες της εκπαιδευτικής κοινότητας μέσα από τη δίχρονη βιωματική διαδρομή του Προγράμματος «Role Models»* (εκπαιδευτικοί που βίωσαν και εφάρμοσαν την προηγούμενη διετία με το Πρόγραμμα «Role Models» μοιράζονται σκέψεις και προτάσεις).

Βιωματικό Εργαστήριο σε ομάδες εκπαιδευτικών. Σχ. έτος 2017–18

β) Βιωματική διεργασία σε ομάδες ώστε η συμμετοχή των εκπαιδευτικών να είναι ουσιαστική και ενεργή και η επιμόρφωση περισσότερο λειτουργική και αποτελεσματική. Επί παραδείγματι:

Σχολικό Έτος 2017–18: Σε κάθε ομάδα πραγματοποιήθηκε γνωριμία και ο κάθε εκπαιδευτικός της Ομάδας συστήθηκε στους υπόλοιπους κάνοντας αναφορά στις πηγές στήριξης και τις δυσκολίες του ρόλου του σε σχέση με το κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο της περιοχής του σχολείου του. Τέθηκαν ζητήματα διαχείρισης των ψυχοκοινωνικών δυσκολιών που αντιμετωπίζει ένας εκπαιδευτικός στην άσκηση του ρόλου του και αναδύθηκαν σκέψεις και συναισθήματα.

Στο πλαίσιο λειτουργίας της κάθε ομάδας πραγματοποιήθηκε βιωματικό εργαστήριο όπου εφαρμόστηκε μια μεθοδολογία υποστηρικτική για παιδιά που έχουν βιώσει – ή βιώνουν - δύσκολες και επώδυνες καταστάσεις. Πρόκειται για το «Δέντρο της Ζωής» του David Denborough (βλ. Πίνακα 3), προσέγγιση εμπνευσμένη από την Αφηγηματική Συμβουλευτική, που λειτουργεί ενισχυτικά στην αντιμετώπιση δύσκολων καταστάσεων και χρησιμοποιείται για την προαγωγή της ψυχικής υγείας & τη ψυχική ενδυνάμωση των ατόμων. Η συγκεκριμένη τεχνική χρησιμοποιείται ως μεθοδολογία υποστήριξης για παιδιά & εφήβους που έχουν βρεθεί σε ιδιαίτερα ευάλωτες καταστάσεις (π.χ. έχουν αποβληθεί από το σχολείο, ή σκέφτονται να το εγκαταλείψουν κ.λ.π.).

Το «Δέντρο της Ζωής» έχει προσαρμοστεί και έχει χρησιμοποιηθεί ως διαδικασία ανάπτυξης ομάδων και, ακριβώς επειδή δίνει έμφαση στα αποθέματα αξιών, ικανοτήτων και σχέσεων που ήδη τα παιδιά διαθέτουν – είναι προσέγγιση πολιτισμικά ευαίσθητη. Οι εκπαιδευτικοί συμμετείχαν με θέρμη στο εργαστήριο, ζωγράφισαν το «Δέντρο της Ζωής τους» και μίλησαν για αυτό με ευαισθησία και συγκίνηση, αναφερόμενοι τόσο σε προσωπικά επιτεύγματα, σε αξίες όσο και σε σημαντικούς ανθρώπους στη ζωή τους που τους εμψύχωσαν και τους κινητοποίησαν σε δύσκολες στιγμές.

Όλοι οι εκπαιδευτικοί εμπνεύστηκαν και αρκετοί δεσμεύτηκαν να επαναλάβουν την τεχνική με τα παιδιά του τμήματος που θα λάβει μέρος στο πρόγραμμα. Στη συνέχεια επιλύθηκαν ορισμένες απορίες των εκπαιδευτικών (π.χ. σε σχέση με τον προβλεπόμενο αριθμό των

συμμετεχόντων μαθητών, την παρουσία των «Role Models», το στάδιο προετοιμασίας, το υποστηρικτικό υλικό που θα τους δοθεί, την κινητοποίηση και ευαισθητοποίηση της σχολικής κοινότητας, τον αριθμό των ωρών απασχόλησης στο Πρόγραμμα, καθώς και σε σχέση με θέματα διαδικαστικά: άδεια μετακίνησης, κάλυψη εξόδων κ.λ.π.).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Περιγραφή Βιωματικού Εργαστηρίου «Το Δέντρο της Ζωής»

Το Δέντρο της Ζωής

Πρώτο Μέρος **Το Δέντρο της Ζωής τους**

Τα παιδιά ζωγραφίζουν ελεύθερα το Δέντρο της Ζωής, που περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία:

Ρίζες	Αποτελούν μια προτροπή για τα παιδιά ώστε να μιλήσουν για την καταγωγή τους και την οικογενειακή τους ιστορία. Από πού προέρχονται, ποιοι οι πρόγονοί τους, ποιοι τα δίδαξαν τα περισσότερα στη ζωή, τα επηρέασαν θετικά, τους δίνουν δύναμη, τα βοηθούν. Επίσης, το αγαπημένο μέρος στο σπίτι, ένα τραγούδι, κάποιο αντικείμενο με το οποίο είναι τα παιδιά ιδιαίτερα συνδεδεμένα. Εναλλακτικά, οι ρίζες χρησιμοποιούνται ως αφορμή για να μιλήσουν τα παιδιά για κείνα που τα κρατούν δυνατά και σταθερά.
Έδαφος	Αντιπροσωπεύει το παρόν. Πού ζει τώρα το κάθε παιδί και ποιες είναι οι σημαντικές δραστηριότητες τις οποίες έχει στη συνηθισμένη καθημερινότητά του.
Κορμός	Αξίες, ικανότητες, χαρίσματα, κλίσεις, επιδεξιότητες του παιδιού. Π.χ. αθλητισμός, ζωγραφική, εντιμότητα, καλοσύνη, αλτρουϊσμός. Αφού ονοματιστούν, καλό είναι να ανιχνευτούν ως προς την ιστορία τους: «από ποιόν τα έμαθες;», «από πότε είναι σημαντικά για σένα;»...
Κλαδιά	Ελπίδες, όνειρα, επιθυμίες που έχει το παιδί για τη ζωή του αλλά και για άλλα παιδιά, νέους ενηλίκους, καθώς και για την κοινότητα. «Πώς κράτησες ζωντανές τις ελπίδες σου;» «υπάρχει κάποιος που σε βοήθησε να κρατηθείς και να προστατεύσεις τα όνειρά σου;»
Φύλλα	Οι άνθρωποι (ζωντανοί και μη) που είναι σημαντικοί για τη ζωή του παιδιού. Πώς το έχουν επηρεάσει;
Φρούτα	Δώρα που έχουν δεχτεί τα παιδιά από σημαντικούς ανθρώπους, δώρα όχι μόνο υλικά αλλά και συναισθηματικά.

Λουλούδια – Σπόροι Πράξεις θάρρους, καλοσύνης, μοιράσματος, που χαρακτηρίζουν τα ίδια τα παιδιά. Δώρα δηλαδή, ψυχής κυρίως, που κάνουν τα παιδιά προς κάποιους άλλους.

Σε όλη τη διαδικασία ο συντονιστής εκπαιδευτικός διευκολύνει τη διαδικασία των παιδιών ώστε να συνδέσουν τις αξίες τους, τα όνειρά τους, τις επιδεξιότητες τους, τους σημαντικούς άλλους της ζωής τους, την ίδια την ιστορία τους. Π.χ. ζητά από τα παιδιά να ονοματίσουν όσα ζωγραφίζουν στο δέντρο ζητώντας τους να αναφέρουν μία σχετική ιστορία.

Δεύτερο Μέρος Το Δάσος της Ζωής

Τα παιδιά κολλάνε τα δέντρα τους στον τοίχο, το ένα δίπλα στο άλλο δημιουργώντας ένα πολύχρωμο δάσος. Είναι ευκαιρία να μοιραστούν τα παιδιά τις ιστορίες των δέντρων τους αλλά και αγαπημένα τους τραγούδια. Συζητούν για τα όνειρά τους, για τους σημαντικούς ανθρώπους στη ζωή τους (και πώς συνεχίζουν να στηρίζουν ακόμη τα παιδιά, είτε ζουν είτε όχι), συζητούν για τις ομοιότητες και διαφορές των δέντρων τους και για το πώς υποστηρίζει το ένα δέντρο το άλλο στο κοινό δάσος.

Τρίτο Μέρος Όταν έρχεται η Καταιγίδα

Κι άλλη πρόκληση για συζήτηση στην ομάδα. Ποιοι είναι οι πιθανοί κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν τα πραγματικά δέντρα; Ποιες είναι οι δυσκολίες και οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν τα παιδιά; Υπάρχουν πράγματα που τα ζώα κάνουν για να προστατευτούν και για να αντιμετωπίσουν τους κινδύνους από τις καταιγίδες; Υπάρχουν πράξεις που τα παιδιά μπορούν να κάνουν για να αντιδράσουν στους δικούς τους κινδύνους, τις απειλές και τις «καταιγίδες»; Υπάρχουν πράγματα που ήδη κάνουν;

Είναι πάντα παρούσες οι καταιγίδες; Πώς διατηρούν την επαφή τους με τα όνειρά τους και τις ελπίδες τους, όταν δεν υπάρχουν «καταιγίδες»;

Τέταρτο Μέρος Βεβαιώσεις και Τραγούδια

Το κάθε παιδί παίρνει μία ιδιαίτερη βεβαίωση (πιστοποίηση) όπου έχουν καταγραφεί οι ελπίδες του, τα όνειρά του και οι επιδεξιότητες του. Παρόντες μπορεί να είναι άλλοι εκπαιδευτικοί, πρόσωπα που θαυμάζουν τα παιδιά και άνθρωποι-θετικά πρότυπα. Τα παιδιά καλούνται να συνυπάρξουν μέσα από μελωδικό μοίρασμα: τραγουδούν τραγούδια που έχουν ήδη αναφέρει ως σημαντικά.

Σε κάποιες περιπτώσεις το παιδί ενδέχεται να γράψει ένα γράμμα σε ένα πρόσωπο το οποίο του δείχνει ενδιαφέρον και φροντίδα και αποτελεί θετικό πρότυπο (στο γράμμα γίνεται αναφορά στις αξίες των παιδιών, στα όνειρά τους, στις ικανότητές τους).

1η Επιμορφωτική Ημερίδα
σχ. έτους 2019-20

Σχολικό έτος 2018-2019

Το σύνολο των 40 εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην Ημερίδα Επιμόρφωσης κατανεμήθηκε σε δύο μικρότερες ομάδες ώστε η διαδικασία να είναι περισσότερο λειτουργική και αποτελεσματική. Σε κάθε ομάδα πραγματοποιήθηκε γνωριμία και ο κάθε εκπαιδευτικός της Ομάδας συστήθηκε στους υπόλοιπους κάνοντας αναφορά στις προκλήσεις και τις δυσκολίες που συναντά στο εκπαιδευτικό του έργο καθώς και στις πηγές ενδυνάμωσης από τις οποίες αντλεί ενίσχυση είτε στο προσωπικό επίπεδο, είτε στο σχολικό πλαίσιο.

Το κεντρικό θέμα που απασχόλησε την ομάδα ήταν: «Προκλήσεις και δυσκολίες των εκπαιδευτικών: Αναζητώντας πηγές ενδυνάμωσης σε δύσκολους καιρούς». Έτσι λοιπόν, τέθηκαν ζητήματα διαχείρισης των ψυχοκοινωνικών δυσκολιών που αντιμετωπίζει ένας εκπαιδευτικός στην άσκηση του ρόλου του και αναδύθηκαν σκέψεις και συναισθήματα.

Στο πλαίσιο λειτουργίας της κάθε ομάδας πραγματοποιήθηκε βιωματικό εργαστήριο όπου εφαρμόστηκε μια μεθοδολογία απελευθέρωσης συναισθημάτων και σκέψεων υποστηρικτική για παιδιά και ενήλικες με θέμα «Το σχολείο που ονειρεύομαι». Όλοι οι εκπαιδευτικοί συνεργάστηκαν και οραματίστηκαν το σχολείο ως κοινότητα μέσα από τους ρόλους του εκπαιδευτικού, του μαθητή και του γονέα.

Οι συμμετέχοντες μίλησαν για ένα σχολείο ανοιχτό, δημοκρατικό, ευφάνταστο, που θα κρατά τα παιδιά στους κόλπους του, υψώνοντας τείχος στη σχολική διαρροή. Προέταξαν τη συνεργασία μεταξύ των μαθητών, τη σύνδεση θεωρίας και πρακτικής μέσα από την παραγωγή και την προσφορά υπηρεσιών, τη συμμετοχή των μαθητών στις αποφάσεις της τάξης, την ισότητα, την ελεύθερη έκφραση και την επαφή με την κοινότητα και τη γειτονιά. Αναφέρθηκαν στην τεχνολογία, τον εκσυγχρονισμό της γνώσης και την εφαρμογή καινοτομιών. Επίσης, στην αξιοποίηση της τέχνης, στη φροντίδα για τη ψυχική ισορροπία των παιδιών, τη δίκαιη και αμερόληπτη αντιμετώπιση όλων των μαθητών, την προώθηση του εθελοντισμού και της οικολογικής συνείδησης, την καλλιέργεια θετικών αξιών και τη δημιουργία ευχάριστου παιδαγωγικού περιβάλλοντος, το δημοκρατικό κλίμα και την ανοιχτή, πολυπολιτισμική

κουλτούρα, τις σύγχρονες υλικοτεχνικές υποδομές, τη θετική αλληλεπίδραση με γονείς και κοινωνικούς φορείς και, πέρα και πάνω απ' όλα, τη δόμηση ισχυρών, ουσιαστικών σχέσεων μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών, εκπαιδευτικών και γονέων και εκπαιδευτικών μεταξύ τους.

Στο σχολείο που οι συμμετέχοντες/ουσες εκπαιδευτικοί ονειρεύονται, κάθε παιδί αναγνωρίζεται σαν ξεχωριστή προσωπικότητα και ο ρόλος του εκπαιδευτικού συνίσταται κυρίως στο να βοηθήσει τους μαθητές να βρουν οι ίδιοι το δρόμο της γνώσης και όχι στο να παραστήσει τον συμβατικό δάσκαλο – αυθεντία.

Αρκετοί εκπαιδευτικοί, ενθουσιασμένοι με το εργαστήριο, δεσμεύτηκαν να επαναλάβουν την τεχνική με τα παιδιά του τμήματος που θα λάβει μέρος στο πρόγραμμα.

Σχολικό έτος 2019-2020

Η γνωριμία των μελών της Ομάδας των Εκπαιδευτικών, μιας ομάδας που χρόνο με το χρόνο διευρυνόταν και αποκτούσε μια δική της δυναμική, ήταν και αυτή τη σχολική χρονιά πολύτιμη και καρποφόρα. Οι εκπαιδευτικοί μοιράστηκαν αγωνίες για τη διαχείριση των δύσκολων μαθητικών συμπεριφορών και την ενίσχυση του θετικού σχολικού κλίματος, έτσι ώστε η μαθητική εγκατάλειψη να αντιμετωπιστεί ριζικά στη χώρα μας.

«Το σχολείο ως κοινότητα που εμπεριέχει και εμψυχώνει όλο το μαθητικό δυναμικό» ήταν η βασική θέση γύρω από την οποία αναπτύχθηκαν σκέψεις και προβληματισμοί. Οι Ομάδες Εργασίας με τους/τις εκπαιδευτικούς λειτούργησαν δημιουργικά και αποτελεσματικά.

Το βιωματικό εργαστήριο που υλοποιήθηκε περιγράφεται παρακάτω:

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Περιγραφή Βιωματικού Εργαστηρίου για Εκπαιδευτικούς

Βιωματικό Εργαστήριο για Εκπαιδευτικούς

«Το Σχολείο ως Κοινότητα που εμπεριέχει και εμψυχώνει όλο το μαθητικό δυναμικό»

Παρατηρήστε στο γύρω χώρο τα αναρτημένα μηνύματα πάνω στα οποία αναγράφονται έννοιες σχετικές με την ενδυνάμωση της εκπαιδευτικής κοινότητας και την αντιμετώπιση της διαρροής:

- Αποδοχή, Ψυχική Ανθεκτικότητα, Ενσυναίσθηση, Διαφορετικότητα, Προσπάθεια, Αυτοεκτίμηση
- Κατευθυνθείτε προς τη λέξη που για κάποιο λόγο σας αγγίζει περισσότερο. Δημιουργήστε μία ομάδα με τα υπόλοιπα άτομα που επέλεξαν την ίδια με εσάς, λέξη. Συγκεντρωθείτε με την ομάδα σας σε κάποιο ήσυχο σημείο του χώρου.
- Συζήτηση σε ζευγάρια

Αφού χωριστείτε σε ζευγάρια συζητήστε για 15 λεπτά τα παρακάτω προτεινόμενα θέματα:

- Για ποιους λόγους διαλέξατε τη συγκεκριμένη λέξη;
- Τι σημαίνει αυτή η λέξη στη δική σας ζωή;
- Τη «συναντήσατε» στη μαθητική σας διαδρομή;
- Πώς τη βιώσατε/νετε ως εκπαιδευτικοί;
- Πώς την κάνετε πράξη σήμερα;
- Βιώσατε/βιώνετε κάποιου είδους αποκλεισμό;
- Πώς αντιμετωπίζετε τις δυσκολίες στη ζωή σας; Ποιες είναι οι πηγές στήριξής σας;
- Υπήρξε κάποιο άτομο που έπαιξε σημαντικό ρόλο στη ζωή σας ώστε να ξεπεράσετε δυσκολίες και προβλήματα;

Ομάδα και ολομέλεια

- Συζητήστε με τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας για 10 λεπτά τα συμπεράσματα της ολιγόλεπτης συνομιλίας με το «ταίρι» σας.
- Κάποιο μέλος της ομάδας αναλαμβάνει να καταγράψει τα βασικά σημεία.
- Τέλος, στην ολομέλεια, η κάθε ομάδα παρουσιάζει την εμπειρία της και τις κοινές διαπιστώσεις της.

Ήταν εντυπωσιακή η ανάγκη περισσότερο, παρά απλώς η διάθεση συμμετοχής των εκπαιδευτικών στο παραπάνω εργαστήριο. Δουλεύοντας σε ομάδες, μπόρεσαν να επικοινωνήσουν τα βιώματά τους, να επεξεργαστούν από κοινού τις αντιδράσεις τους, να θέσουν μελλοντικούς στόχους ως εκπαιδευτικοί, να εκφραστούν και να δημιουργήσουν. Ανακινήθηκαν εντός τους εσωτερικές αναφορές, προβληματίστηκαν θετικά και είχαν την ευκαιρία να αναστοχαστούν κριτικά. Πρώτιστο μέλημά τους ένα σχολείο που να καλύπτει τις ανάγκες της ψυχοσυναισθηματικής ανάπτυξης όλων των μαθητών μέσα από ένα υποστηρικτικό περιβάλλον και κατάλληλες διαδικασίες.

Βιωματικό Εργαστήριο σε Ομάδες Εκπαιδευτικών. Σχ. έτος 2019–20

γ) Λειτουργικά ζητήματα

Σε κάθε επιμορφωτική συνάντηση δίνονταν απαντήσεις σε απορίες των εκπαιδευτικών (π.χ. σε σχέση με τον προβλεπόμενο αριθμό των συμμετεχόντων μαθητών, την παρουσία των «Role Models», το στάδιο προετοιμασίας, το υποστηρικτικό υλικό που θα τους δοθεί, την κινητοποίηση και ευαισθητοποίηση της σχολικής κοινότητας, τον αριθμό των ωρών απασχόλησης στο Πρόγραμμα, καθώς και σε σχέση με θέματα διαδικαστικά: άδεια μετακίνησης, κάλυψη εξόδων κ.λ.π.). Επίσης, σχεδιαζόταν το χρονοδιάγραμμα της δράσης, γινόταν ο καθορισμός της επόμενης συνάντησης και προτεινόταν ένας αρχικός σχεδιασμός της τελικής Ημερίδας παρουσίασης του Προγράμματος. Σε όλες τις συναντήσεις οι εκπαιδευτικοί παρακολουθούσαν με ενδιαφέρον, συμμετέχοντας ενεργά μέσω ερωτήσεων και τοποθετήσεων.

Β΄ Κύκλος Επιμορφωτικών Συναντήσεων

Μετά την προετοιμασία των μαθητών στις τάξεις προκειμένου να ευαισθητοποιηθούν σε ζητήματα σχολικής διαρροής, ψυχικής ενδυνάμωσης και υιοθέτησης θετικών προτύπων, μια δεύτερη συνάντηση επιμόρφωσης περίμενε τους εκπαιδευτικούς των σχολείων Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης της Περιφερειακής Διεύθυνσης Κρήτης που συμμετείχαν στο πιλοτικό πρόγραμμα «Role Models» (18/04/18, 04-10/04/19, 25/2/20).

Θέματα της συνάντησης ήταν η πορεία του Προγράμματος και τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα, η αρχική επαφή με την ομάδα των «Role Models» και το τυπικό πλαίσιο συνεργασίας με όσους ανήκουν στην εν λόγω ομάδα και βεβαίως, οι εμπειρίες των εκπαιδευτικών αναφορικά με τα πεπραγμένα στο στάδιο της προετοιμασίας των μαθητών, προτού δηλαδή πραγματοποιηθεί η επαφή με τα «Role Models» και γίνει πράξη η συνέντευξη.

Ο ενθουσιώδης λόγος και η δημιουργική συμβολή των εκπαιδευτικών ήταν πάντα μια θετική και ενθαρρυντική αποκάλυψη. Όλοι αναφέρονταν στην πορεία υλοποίησης προγράμματος από τη δική τους οπτική, στο δικό τους σχολείο.

Στη συνέχεια, αναφέρονται ενδεικτικά τα πεπραγμένα ορισμένων σχολείων στα μέσα του Προγράμματος, κατά το σχολικό έτος 2017-18:

Στο 2ο Δημοτικό Σχολείο Αγ. Νικολάου η εκπαιδευτικός δούλεψε με μαθητές της Ε΄ Τάξης στο κεφάλαιο της Ιστορίας «Η εκπαίδευση στο Βυζάντιο», έννοιες όπως η εκπαίδευση-υποχρεωτική και μη υποχρεωτική, η μόρφωση και η παιδεία. Οι μαθητές παρακολούθησαν στην τάξη παρουσίαση με θέμα «Βόλτα στα Σχολεία του κόσμου», ενώ έκαναν συγκρίσεις και διαπιστώσεις για την προσβασιμότητα στη μόρφωση. Επίσης, συμπλήρωσαν σε χαρτόνι: «Λόγοι για να πηγαίνω στο σχολείο» Και «Λόγοι για να σταματήσω το σχολείο», και πρότειναν να παρουσιαστεί το αποτέλεσμα σε όλες τις τάξεις. Απαντήθηκε το ερώτημα μαθήτριας «Μα γιατί πρέπει να είναι υποχρεωτικό το σχολείο;» και έγινε αποσαφήνιση των εννοιών σχολική διαρροή, «Role Models» – πρότυπα – θετικά πρότυπα. Μίλησε ο καθένας για τα δικά του πρότυπα. Τα παιδιά αναφέρθηκαν σε επιστήμονες, αθλητές, πρόσωπα της οικογένειάς τους και εκπαιδευτικούς. Παρουσίασαν το δικό τους πρότυπο και τους λόγους για τους οποίους το επέλεξαν. Από τη συζήτηση για τη σχολική διαρροή, προέκυψε ότι υπήρξαν γονείς μαθητών που άφησαν το σχολείο κάποτε και μετά από χρόνια επέστρεψαν για

να το τελειώσουν. Έτσι, αποφάσισαν παιδιά και εκπαιδευτικός, να κάνουν και μικρή έρευνα στο οικογενειακό τους περιβάλλον και να καταγράψουν παρόμοιες εμπειρίες.

Στην επόμενη συνάντηση, τα παιδιά παρουσίασαν στην τάξη όσα αποτύπωσαν σε χαρτί. Μικρές ιστορίες γονιών, παππούδων και γιαγιάδων και άλλων συγγενών σε σχέση με τη φοίτησή τους στο σχολείο, που ταξίδεψαν και συγκίνησαν την ομάδα! Στη συνέχεια έκαναν μια μικρή εισαγωγή για το δικό τους «Role Model». Τα παιδιά έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον γι αυτήν τη συνάντηση. Συζήτησαν και για τις δυνατότητες που έχουν τα άτομα που επιθυμούν έστω και μετά από πολύ καιρό να συνεχίσουν το σχολείο και να το ολοκληρώσουν. Μίλησαν για διάφορους τύπους σχολείων. Στην πόλη τους λειτουργεί Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας. Σκέφτηκαν να προσκαλέσουν το διευθυντή του σχολείου και να συζητήσουν μαζί του για τη λειτουργία του και τους «μεγάλους» μαθητές του.

Επίσης, σχεδιάζουν να διαβάσουν σχετικά βιβλία, να δουν ταινίες, να γράψουν δικές τους ιστορίες, να δημιουργήσουν αφίσες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για την αξία της εκπαίδευσης και να τις αναρτήσουν στο σχολείο αλλά και σε άλλα σχολεία τα περιοχής ώστε να ευαισθητοποιηθούν όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας. Στα σχέδιά τους είναι η προσέγγιση του θέματος και με δραματοποίηση –παιχνίδι ρόλων.

Στο 20 Γυμνάσιο Αγίου Νικολάου τα παιδιά ευαισθητοποιήθηκαν γύρω από το θέμα της σχολικής διαρροής μέσα από λογοτεχνικά κείμενα, παρακολούθησαν την ταινία «First Glader» και στη συνέχεια μίλησαν για αυτήν και έγραψαν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους. Τέλος είδαν ένα ολιγόλεπτο video για τον Michael Jordan, παρουσίασαν τη βιογραφία του, συζήτησαν για τη ζωή του και προετοιμάστηκαν για τη συνέντευξη με το δικό τους «Role Model» κάνοντάς του υποτιθέμενες ερωτήσεις.

Στο 20 Δημοτικό Σχολείο Χανίων οι μαθητές παρακολούθησαν μια συνέντευξη του Γιάννη Αντετοκούνμπο, μετέφεραν πληροφορίες για τη ζωή του και πρότειναν την προβολή περισσότερων ιστοριών αθλητών. Διαφάνηκε η αγάπη τους για το μπάσκετ και τον συγκεκριμένο αθλητή. Επίσης παρακολούθησαν το βίντεο "Famous Failure", όπου, λόγω της προτίμησής τους για την τεχνολογία, ξεχώρισαν τον Steve Jobs. Ο προβληματισμός και η συζήτησή τους οδήγησαν στην παρακολούθηση μιας διάλεξης του Steve Jobs στο Stanford το 2005. Ο ομιλητής αναφέρθηκε σε τρεις ιστορίες που ανέλυσαν οι μαθητές, δίνοντας βαρύτητα στο ρόλο της οικογένειας και την αξιοποίηση των αποτυχιών στην πορεία της ζωής μας.

Στο Γενικό Λύκειο Φουρφουρά οι μαθητές της Α΄ Τάξης ενδιαφέρθηκαν να μάθουν γιατί η εκπαιδευτικός ήθελε να συμμετάσχει στο Πρόγραμμα. Εκείνη τους μίλησε για την εμπειρία της στο Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας και την επαφή της με ενήλικους μαθητές. Το βίωμά της έφερε στο φως ιστορίες που γνώριζαν οι μαθητές από συγγενείς, γνωστούς, συγχωριανούς που είχαν εγκαταλείψει το σχολείο και επέστρεψαν να το ολοκληρώσουν. Μαθητές και εκπαιδευτικός παρακολούθησαν τις ταινίες «Κάθε παιδί είναι ξεχωριστό» και «Ανάμεσα στους τοίχους» με έναν ιδιαίτερο τρόπο: Σταματούσαν την ταινία στη μέση, συζητούσαν για τις εκδοχές της συνέχειας και έπειτα, ολοκλήρωναν την προβολή της. Επίσης, πρόβαλαν ένα μικρό ντοκιμαντέρ για τον Γιάννη Αντετοκούνμπο και έκαναν μια παρουσίαση για τη μαθηματικό Σοφία Κοβαλέφσκαγια. Στόχος ήταν να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές ότι η αποθάρρυνση και οι ματαιώσεις συναντώνται σε κάθε εποχή & σε οποιαδήποτε κοινωνικοοικονομική τάξη κι αν ανήκει ο άνθρωπος. Στη συνέχεια οι μαθητές χωρίστηκαν σε ομάδες,

επεξεργάστηκαν τις ερωτήσεις της συνέντευξης και τέλος, πραγματοποίησαν τη συνέντευξη με το άτομο που λειτούργησε ως «Role Model».

Όπως φάνηκε από τις αφηγήσεις των εκπαιδευτικών, όλοι εργάστηκαν με αφοσίωση, με σκέψη θετική και ψυχή ανθεκτική στην κάθε δυσκολία και ματαίωση και αυτό ακριβώς μετέφεραν και στους μαθητές.

Β΄ Επιμορφωτική Συνάντηση με Εκπαιδευτικούς. Σχ. έτος 2017-18

Σχολικό έτος 2018-2019

Δεύτερος κύκλος ενημέρωσης και επιμόρφωσης με όλους/ες τους/τις συμμετέχοντες/ουσες εκπαιδευτικούς για υποστήριξη και ενθάρρυνση κατά τη διαδικασία εφαρμογής του Προγράμματος: επίλυση απορριών, διατύπωση σκέψεων και προτάσεων, ανταλλαγή πρωτοβουλιών. Έγινε αναφορά στις δράσεις που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί, σε όσες προγραμματίζονται για το προσεχές διάστημα, καθώς και στο σχεδιασμό της εκδήλωσης διάδοσης των αποτελεσμάτων του Προγράμματος.

Σχετικά με τις πραγματοποιηθείσες δράσεις των σχολείων, αναφέρονται ενδεικτικά:

Το 2ο Εργαστηριακό Κέντρο Ηρακλείου ακολούθησε το παρακάτω σχεδιάγραμμα:

1. Ενημέρωση- συζήτηση με τους μαθητές για το πρόγραμμα
2. Χωρισμός σε ομάδες
3. Προβολή videos
4. Δραστηριότητα: Λόγοι για να πηγαίνω σχολείο – Λόγοι για να σταματήσω το σχολείο...
5. Συνέντευξη – συζήτηση με τον κ. Γιάννη Καζάκη («Role Model»)
6. Συζήτηση με μαθητές παρελθόντων ετών οι οποίοι έχουν σταδιοδρομήσει
7. Συζήτηση στην ολομέλεια – συμπεράσματα και σκέψεις.

Το 4ο Γυμνάσιο Ρεθύμνου προτίμησε να εμπλουτίσει το Πρόγραμμα με δράσεις επικεντρωμένες στην τέχνη και την αφηγηματική προσέγγιση:

1η δράση: Γνωριμία σε κύκλο και παιχνίδι τύπου «φρουτοσαλάτα» με ρόλους γονέων – καθηγητών – μαθητών.

«Μουσεία» γονέων – καθηγητών – μαθητών (πόζες αγαλμάτων). Δραματοποίηση από τα 3 επικρατέστερα «αγάλματα».

Εργασία σε ομάδες: Σκέψεις-προτάσεις για το ιδανικό σχολείο. Παρουσίαση στην ολομέλεια.

2η δράση: Δημιουργία της γραμμής της ζωής από τους μαθητές με αναφορά στα σημαντικότερα γεγονότα και πρόσωπα που επηρέασαν θετικά ή αρνητικά τη πορεία της ζωής τους. Παρουσίαση και συζήτηση.

3η δράση: Προβολή της ταινίας: «Ανάμεσα στους τοίχους». Προβληματισμός και συζήτηση.

4η δράση: Προβολή βίντεο: **https://www.facebook.com/watch/?v=491706757996258** Προβληματισμός και συζήτηση. Προετοιμασία ερωτηματολογίου για τη συνέντευξη.

5η δράση: Συνέντευξη με το Role Model. Συζήτηση επί των όσων ειπώθηκαν.

6η δράση: Προετοιμασία της παρουσίασης.

Ακολουθούν παραδείγματα υλοποίησης του προγράμματος στην Περιφέρεια Κρήτης:

Στο 15ο Δημοτικό Σχολείο Ηρακλείου, στο πλαίσιο του προγράμματος, οι μαθητές παρακολούθησαν την ινδική ταινία «Κάθε παιδί είναι ξεχωριστό». Μάλιστα, η προβολή πραγματοποιήθηκε σε δύο μέρη και πριν την ολοκλήρωσή της, ζητήθηκε από τους μαθητές να «μαντέψουν» το τέλος, να δώσουν ένα δικό τους τέλος στην ταινία. Επίσης, έγινε προβολή των βίντεο: "Never Give Up", ''Rejection of Famous People", "At Home in the World". Πραγματοποιήθηκε σχολιασμός των «Αλμπέρ Καμύ» και «Ρωσίδα μαθηματικός, Σοφία Κοβαλέφσκαγια».

Τα παιδιά πήραν συνέντευξη από τον κ. Καρυώτη Στυλιανό («Role Model»), η συνέντευξη και η συζήτηση που ακολούθησε κράτησε πάνω από μια ώρα με ιδιαίτερο ενδιαφέρον από την πλευρά των μαθητών. Τέλος, δημιούργησαν λίμερικ, ζωγραφιές και κειμενάκια σχετικά με το θέμα του προγράμματος.

Οι μαθητές και οι μαθήτριες των τμημάτων της Στ' τάξης του 2ου Δημοτικού Σχολείου Χανίων πραγματοποίησαν τις ακόλουθες δράσεις: Προβολή της ταινίας «Κάθε παιδί είναι ξεχωριστό» και στη συνέχεια ανάλυση της ταινίας με συζήτηση και σχετικά φύλλα εργασίας. Γνωριμία και συνέντευξη με την κ. Χατζηδάκη Μαρία (Role Model). Έμπνευση και συζήτηση της ιστορίας του Vincent Van Gogh. Μελέτη της ξεχωριστής ιστορίας του τσιγγάνου βιρτουόζου κιθαρίστα της τζαζ και συνθέτη Django Reinhardt.

Στο 3ο Δημοτικό Σχολείο Ν. Αλικαρνασσού έγινε ευαισθητοποίηση των παιδιών για το θέμα μέσα από προβολή βίντεο διάσημων ατόμων από όλους στους χώρους που είχαν αντιμετωπίσει αποτυχίες και απορρίψεις στη ζωή τους πριν φτάσουν στην κορυφή.

Έπειτα πραγματοποιήθηκαν οι συναντήσεις με τις κυρίες Χαραλαμπάκη Έφη και Βρέντζου Βασιλική («Role Models») και οι συνεντεύξεις. Στη συνέχεια, ακολούθησε εικαστική δημιουργία των παιδιών μετά από την ανάγνωση και την ανάλυση του ποιήματος της Maya Angelou «Μα εγώ σηκώνομαι».

Στην ΣΤ' τάξη του 1ου Δημοτικού Σχολείου Ηρακλείου, υλοποιήθηκαν δράσεις όπως: Προβολή των κινηματογραφικών ταινιών: «Κάθε παιδί είναι ξεχωριστό», «Τα παιδιά του Παραδείσου», «Μάθε παιδί μου γράμματα», καθώς και προβολή σχετικών βίντεο. Υπήρξε εκτενής σχολιασμός της πορείας ζωής γνωστών προσωπικοτήτων (Μαρία Κάλλας, Εβίτα Περόν, Γιάννης Αντετοκούμπο, Έλεν Κέλερ, Μαλάλα Γιουσαφζάι, Μαρία Κιουρί). Αναλύθηκε και συζητήθηκε το ποίημα του Α. Σαμαράκη «Ποτέ δεν είναι αργά». Πραγματοποιήθηκε ένθερμη συζήτηση με την κ. Χαραλαμπάκη («Role Model») για την εμπειρία της και την θέλησή της να σπουδάσει, ενώ ακολούθησε καταγραφή των συναισθημάτων των μαθητών.

Στο 4ο Εσπερινό ΕΠΑΛ Ηρακλείου οι μαθητές παρακολούθησαν την ταινία «Σαν αστέρια στη γη». Όλοι συγκινήθηκαν πολύ και, όπως μετέφερε η υπεύθυνη εκπαιδευτικός «η ταινία μας έδωσε την αφορμή να αναστοχαστούμε, να θυμηθούμε δικές μας εμπειρίες, να συζητήσουμε για τον ρόλο κάποιων ανθρώπων που διαθέτουν ενσυναίσθηση και μας βοήθησαν μα και μας ενέπνευσαν σε ποικίλες δυσκολίες που αντιμετωπίσαμε ή που αντιμετωπίζουμε».

Επίσης, οι μαθητές είδαν μια σειρά από προτεινόμενα video που κάνουν αναφορά στις δύσκολες διαδρομές επιτυχημένων ανθρώπων, στη συνέχεια συμπλήρωσαν ένα φύλλο σκέψεων/ προβληματισμού / αναστοχασμού και πήραν μια υποθετική συνέντευξη από τον μικρό ήρωα της ταινίας «Σαν αστέρια στη γη», τον οποίο «συνάντησαν» 20 χρόνια μετά ως επιτυχημένο ζωγράφο!

Στο 2ο Δημοτικό Σχολείο Αγίου Νικολάου οι δυνάμεις των εκπαιδευτικών –όπως οι ίδιοι ανέφεραν-ήταν πλήρως ενεργοποιημένες! Κατά τη διάρκεια διεξαγωγής του προγράμματος οι μαθητές κατάλαβαν τον ορισμό και τη σημασία των θετικών προτύπων στη ζωή μας με συζήτηση και προβολή της ιστορίας του Γιάννη Αντετοκούνμπο, του τραγουδιού «Never Give Up», της ταινίας «Κίτρινο ποδήλατο» και των πιο ασυνήθιστων, ιδιαίτερων και απίθανων σχολείων, όπου η βασική εκπαίδευση δεν είναι δεδομένη, αλλά στόχος κατάκτησης αδιαμφισβήτητου παιδικού δικαιώματος. Τα παιδιά μίλησαν για τα δικά τους πρότυπα ζωής και διατύπωσαν ομαδικά και συνεργατικά τις ερωτήσεις της συνέντευξης με την κ. Μαρία Φωταρά το «Role Model» που υποδέχθηκαν με θέρμη στον χώρο του σχολείου. Οι απορίες των παιδιών πολλές, η έκπληξή τους σε πολλά σημεία μεγάλη, το ενδιαφέρον τους αμείωτο...

Οι μαθητές του Πειραματικού Γυμνασίου Ρεθύμνου συνομιλούν με το πρόσωπο-«Role Model», Σχ. έτος 2017–18

Σχολικό έτος 2019-2020

Η δεύτερη επιμορφωτική συνάντηση με τους εκπαιδευτικούς είχε ως θέμα τις «Δεξιότητες αποτελεσματικής επικοινωνίας κατά τη συνέντευξη». Η επιλογή της θεματικής έγινε προκειμένου οι εκπαιδευτικοί να γνωρίσουν και να βιώσουν -μέσα από βιωματικές τεχνικές όπως το παιχνίδι ρόλων- τρόπους και μέσα ώστε η συνέντευξη που θα απευθυνόταν προς το άτομο –«Role Model» να επιδείξει ενσυναίσθηση, σεβασμό, γνησιότητα και ζεστασιά. Επιπλέον στόχο είχε να τους βοηθήσει να αναγνωρίσουν τα συνηθισμένα σφάλματα στην επικοινωνία, να εξοικειωθούν με την «προσεκτική παρακολούθηση» και την «ενεργητική ακρόαση», να κατανοήσουν τη δυναμική των κλειστών και των ανοιχτών ερωτήσεων και να είναι σε θέση να χρησιμοποιήσουν δεξιότητες όπως η στοιχειώδης ενθάρρυνση και η παράφραση. Κεντρική σκέψη στην προσπάθεια αυτή αποτέλεσε η γνώση ότι η διαπροσωπική επικοινωνία στο σχολικό περιβάλλον ενδυναμώνεται με τη δημιουργία ενός θετικού κλίματος που θα επιτρέπει στους μαθητές να εκφράσουν ελεύθερα αυτό που θέλουν και νιώθουν.

Ιδιαίτερα ωφέλιμη για τους εκπαιδευτικούς ήταν η βιωματική δράση «σύμβουλος-συνομιλητής-παρατηρητής» όπου οι ίδιοι μπήκαν σε τριπλό ρόλο ενδυναμώνοντας την προσεκτική παρακολούθηση, παρατηρώντας τις λεκτικές και μη συμπεριφορές του συνομιλητή, εντοπίζοντας τα «δυνατά» σημεία της συνομιλίας και αναπλαισιώνοντας το ρόλο τους με την ανατροφοδότηση που ακολούθησε. Οι τεχνικές με τις οποίες εξοικειώθηκαν οι εκπαιδευτικοί μεταφέρθηκαν από τους ίδιους σε επίπεδο τάξης, όπου οι μαθητές δοκίμασαν τις δικές τους ικανότητες για επικοινωνία – επομένως και για τη συνέντευξη με το άτομο –«Role Model» που θα ακολουθούσε- και καλλιέργησαν νέες δεξιότητες ενεργητικής και ουσιαστικής ακρόασης. Με το τρόπο αυτό κατάφεραν κατά τη διαδικασία της συνέντευξης να εξωτερικεύσουν και να εκφράσουν αυτό τους απασχολεί και το οποίο συχνά καθρεφτίζεται στη διαδρομή ζωής του «Role Model». Η αποτελεσματική επικοινωνία μεταξύ μαθητών και ατόμου που λειτουργεί ως «Role Model» βοηθά ώστε να χαραχθεί ένας δρόμος «συνάντησης» και σύνδεσης, ένας δίαυλος με άλλα λόγια που επιτρέπει το μοίρασμα, την κατανόηση και την άρση των δυσκολιών.

Η δεύτερη επιμορφωτική συνάντηση ολοκληρώθηκε με προτάσεις για την τελική Ημερίδα διάδοσης των αποτελεσμάτων (διερευνητική συζήτηση για το ποιοι εκπαιδευτικοί θα ήθελαν ενδεχομένως να παρουσιάσουν τις δράσεις τους), ενώ οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την ικανοποίησή τους για την πορεία της συνάντησης και την ανυπομονησία τους για την υλοποίηση της τελικής εκδήλωσης.

Αναφέρεται συμπληρωματικά ότι ζητήθηκε από όλους/ες τους/τις εκπαιδευτικούς να συμβάλλουν στη διάχυση-προς τους συναδέλφους τους-των γνώσεων που αποκόμισαν από το Πρόγραμμα και να προετοιμάσουν την παρουσίασή του στο σχολείο τους, στην εκδήλωση-εορτή λήξης της σχολικής χρονιάς.

Θετικά μηνύματα που εμπνέουν τους μαθητές. Σχ. έτος 2018-19

5. Ενημερωτικές Συναντήσεις με τα άτομα που λειτούργησαν ως «Role Models»

Οι συνεργασίες που πραγματοποιήθηκαν με αφορμή την υλοποίηση του Προγράμματος, ενισχύθηκαν και εμπλουτίστηκαν από την παρουσία και την ενεργό συμμετοχή των ατόμων που λειτούργησαν ως «Role Models». Κάθε χρόνο φροντίζαμε να δοθεί η δυνατότητα δύο τουλάχιστον ενημερωτικών συναντήσεων μαζί τους (μία κατά την έναρξη του Προγράμματος και μία κατά τη διαδικασία υλοποίησής του, λίγο πριν τη συνέντευξη από τους μαθητές, 13/02/18, 17/04/18, 23-28/02/19, 02-06/03/20), ενώ είχαμε παράλληλα και τη χαρά της δυναμικής παρουσίας τους στην τελική εκδήλωση παρουσίασης της πορείας και των αποτελεσμάτων του Προγράμματος.

Οι συναντήσεις ενημέρωσης με τους ενήλικες οι οποίοι εθελοντικά θα λειτουργούσαν ως θετικά πρότυπα εμπνέοντας μαθητές που κινδυνεύουν από κοινωνικό αποκλεισμό γινόταν σε πολύ θετικό κλίμα, με τις καρέκλες τοποθετημένες σε κύκλο ώστε να γίνει πράξη η συνοχή και η ενότητα μιας ομαδικής διεργασίας. Αρχικά, υπήρχε μια παρουσίαση των Υπευθύνων με αναφορά στους στόχους του Προγράμματος, τη φιλοσοφία και τη δυναμική εφαρμογής του. Στη συνέχεια όλοι οι συμμετέχοντες ακολουθούσαν τη συλλογιστική «Διαδικασία Ομάδας: Η διαδρομή της ζωής μου: δίνοντας νόημα και προοπτική στο προσωπικό μου αφήγημα». Όλα τα μέλη της Ομάδας που επρόκειτο να λειτουργήσουν ως «Role Models» έπαιρναν το λόγο και μιλούσαν με συναισθηματική φόρτιση και προέβαιναν σε από ψυχής αποκαλύψεις για τις δυσκολίες και τα εμπόδια που τους κράτησαν μακριά από τις σχολικές αίθουσες, τις δύσβατες προσωπικές διαδρομές τους κατά τα μαθητικά χρόνια, αλλά κυρίως, τόνιζαν τα ισχυρά κίνητρα που είχαν για να επανέλθουν στα θρανία και να ξανακερδίσουν «το χαμένο στοίχημα με τη ζωή και τη γνώση», όπως οι ίδιοι υπογράμμιζαν.

Ανάμεσα στους λόγους που τους «υποχρέωσαν» να αποχαιρετήσουν -ευτυχώς όχι για πάντα- το σχολείο, ήταν η απώλεια γονέων σε μικρή ηλικία, ένας πρόωρος γάμος κατά την εφηβεία, μια εφηβική εγκυμοσύνη, το βίαιο οικογενειακό τους περιβάλλον, ο εκφοβισμός που βίωναν από συμμαθητές και η σχολική φοβία, η άσκηση σωματικής βίας από εκπαιδευτικό, η απαγόρευση των γονέων να συνεχίσουν το σχολείο, το άσχημο και εκφοβιστικό περιβάλλον του σχολείου και η ανάγκη οικονομικής στήριξης της οικογένειας με το περιορισμένο αγροτικό εισόδημα.

Από την άλλη πλευρά έκαναν λόγο με περηφάνια και αίσθηση επάρκειας για τα όσα τους κινητοποίησαν να ολοκληρώσουν τις μαθητικές σπουδές: μιλούσαν με συγκίνηση για την εσωτερική δύναμη που τους πυροδότησε θετικά, για την επίμονη παρότρυνση συγγενικών προσώπων, για κάποιον/ους εκπαιδευτικό/ούς που τους ενέπνευσαν με ευαισθησία και περισσή φροντίδα, για το προσωπικό πείσμα και τη βαθιά αγάπη προς ένα επάγγελμα που ήθελαν οπωσδήποτε να ασκήσουν ή μια επιστήμη που λαχταρούσαν να σπουδάσουν, για το πάθος τους προς την τέχνη και, βέβαια, για την έντονη ανάγκη τους να ενδυναμώσουν την αυτοεκτίμησή τους.

Κοινός τόπος σε όλους τους συμμετέχοντες ήταν το ισχυρό κίνητρο της βελτιωμένης αυτοεκτίμησης. Το δυσάρεστο αίσθημα της ντροπής και της ανεπάρκειας που συνόδευε τη διακοπή του σχολείου αποτελούσε ένα βαρύ φορτίο κατά την ενήλικη ζωή, από το οποίο επιθυμούσαν να απαλλαγούν.

Μετά το πέρας των προσωπικών αφηγήσεων, γινόταν ενημέρωση για το σχεδιασμό και την Οργάνωση του Project με τα συνεργαζόμενα σχολεία (σκοπός, στάδια υλοποίησης, αξιολόγηση), για τη θετική παρουσία και τον ουσιαστικό ρόλο των «Role Models» σε όλη τη διαδικασία και επίσης, δίνονταν σχετικές διευκρινήσεις.

Συνάντηση με άτομα – «Role Models», Σχ.έτος 2017–18

6. Εκδηλώσεις Παρουσίασης του Προγράμματος στην ευρύτερη κοινότητα

Οι Ημερίδες Διάδοσης των Αποτελεσμάτων του Πιλοτικού Προγράμματος «Role Models» για την Περιφέρεια Κρήτης πραγματοποιούνταν τον Μάιο, στο Αμφιθέατρο «Νίκος Πετρίδης» του Τμήματος Μαθηματικών του Πανεπιστημίου Κρήτης στο Ηράκλειο (23/5/18, 8/5/19), εκτός από την Ημερίδα του σχολικού έτους 2019–20 που εξαιτίας της πανδημίας και της αναστολής της λειτουργίας των σχολείων, πραγματοποιήθηκε διαδικτυακά (12/06/20).

Σε κλίμα πραγματικής γιορτής λάμβανε χώρα η εκδήλωση ολοκλήρωσης του Προγράμματος με τη θερμή και ενθουσιώδη συμμετοχή σχολείων, εκπαιδευτικών, μαθητών από όλη την Κρήτη και ενηλίκων που λειτούργησαν ως θετικά πρότυπα, ως «Role Models» για τους μαθητές, κατά τη διάρκεια εφαρμογής του Προγράμματος.

Κεντρικό μήνυμα έμπνευσης και εμψύχωσης ήταν η σπουδαία φράση του μεγάλου κρητικού Νίκου Καζαντζάκη «Φτάσε όπου δεν μπορείς».

Παρόντες ήταν φορείς της Πανεπιστημιακής και Σχολικής Κοινότητας, εκπρόσωποι του ΙΚΥ, φορείς της τοπικής κοινωνίας, καθώς και γονείς. Η Εκδήλωση ξεκινούσε με επαινετικούς χαιρετισμούς από επίσημους προσκεκλημένους, ενώ εκπρόσωποι του ΙΚΥ υποστήριζαν με ιδιαίτερα ενθαρρυντικό τρόπο τα έργα και τις δράσεις των σχολείων.

Ημερίδα διάδοσης αποτελεσμάτων του Προγράμματος. Σχ. έτος 2018–19

Η δομή της εκδήλωσης είχε ως εξής:

α) Παρουσιάσεις εισηγήσεων από τους Υπεύθυνους της Δράσης με θεματολογία όπως:

«Οι επιδράσεις των θετικών προτύπων στη ψυχική ανθεκτικότητα των μαθητών» και «Ο ρόλος της σχολικής κοινότητας στην πρόληψη και την αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής», όπου υπογραμμίζονταν η αναγκαιότητα θετικής ενδυνάμωσης του σχολικού πλαισίου και διαμόρφωσης κλίματος αποδοχής, εμψύχωσης, ουσιαστικής επικοινωνίας και αποτελεσματικών σχέσεων στη σχολική κοινότητα.

«Η συμβολή των «Role Models» στη διαδικασία προαγωγής της ψυχικής ανθεκτικότητας και συγκράτησης από τη σχολική διαρροή» και «Η σημασία του ψυχοκοινωνικού ρόλου

του σχολείου στη διαμόρφωση θετικών προτύπων», όπου τονιζόταν η ωφελιμότητα του Προγράμματος στην εσωτερική ενίσχυση των μαθητών και στην πρόληψη και αντιμετώπιση της σχολικής άρνησης και εγκατάλειψης.

Ημερίδα Διάδοσης Αποτελεσμάτων. Σχ. έτος 2017–18

β) Βιώματα των μαθητών: «Πώς είδα τον εαυτό μου και την πορεία μου στο σχολείο και στη ζωή μέσα από το project «Role Models»

Το κύριο μέρος της κάθε Ημερίδας εμπλουτιζόταν με τις πολυσύνθετες παρουσιάσεις των μαθητών (video, κείμενο, power point, poster, κολάζ, τραγούδι, θεατρικό δρώμενο, συναισθηματικά ενδυναμωμένες αναφορές), οι οποίοι έδιναν χρώμα αυθεντικής και ουσιαστικής παρουσίας.

Η σκηνή του αμφιθεάτρου «Νίκος Πετρίδης» πλημμύριζε από μαθητές που συγκινούσαν το κοινό με τη δημιουργική, πηγαία έκφρασή τους και τις ευφάνταστες δράσεις τους, εκπαιδευτικούς που λειτουργούσαν ως πηγή έμπνευσης και στήριξης προς τους μαθητές, αλλά και Διευθυντές Σχολείων που οδηγούσαν την ομάδα με πνεύμα συλλογικότητας και διάθεση ανοιχτή στην καινοτομία. Παρουσιάζονταν video που δημιουργούσαν ως μικροί ερευνητές και σκηνοθέτες οι ίδιοι οι μαθητές, ακούγονταν οι αφηγήσεις και οι εντυπώσεις τους και αναδυόταν ατόφια η ανάγκη τους για υλοποίηση δημιουργικών δραστηριοτήτων πέρα και πάνω από τη μαθησιακή διαδικασία.

Οι μαθητές, ευρηματικοί και ευφάνταστοι, παρουσίαζαν από εικαστικές δημιουργίες μέχρι παραδοσιακές μαντινάδες με τη συνοδεία κρητικών οργάνων δεξιοτεχνικά εκτελεσμένων. Εξαιρετικά και καλογυρισμένα video, ενθουσιώδεις χορευτικές φιγούρες που δημιουργούσαν ατμόσφαιρα γιορτής, συναισθηματικά φορτισμένες απαγγελίες που συγκινούσαν βαθιά, αυτοσχεδιασμοί σε ραπ ρυθμούς που υμνούσαν την προσπάθεια και την επιμονή στο στόχο, πλαισίωναν την Ημερίδα και της έδιναν ποικίλες και βαθιές αποχρώσεις συμμετοχικότητας και ζωντάνιας.

Έτσι, γινόταν πράξη ο λόγος στους μαθητές: «Συμμετέχοντας στο Πρόγραμμα «Role Models», καταγράφοντας εντυπώσεις, εμπειρίες και συναισθήματα», «Μεγαλώνω, αλλάζω, μαθαίνω: Η προσωπική μου διαδρομή και η πορεία της τάξης μου μέσα από το project» και «Τα θετικά πρότυπα δυναμώνουν και φωτίζουν τη ζωή μου» (βλ. Πίνακα 5).

Οι μαθητές στη σκηνή στην Τελική Ημερίδα του σχ. έτους 2018–19

Οι μαθητές στη σκηνή στην Τελική Ημερίδα του σχ. έτους 2018–19

Οι μαθητές στη σκηνή στην Τελική Ημερίδα του σχ. έτους 2018–19

Οι μαθητές στη σκηνή στην Τελική Ημερίδα του σχ. έτους 2018–19

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο των πολλών και ποικίλων συναισθηματικών αποχρώσεων, συγκίνησε (σχ. έτος 2018–19) ο λόγος ενήλικα μαθητή του Εσπερινού ΕΠΑΛ Ιεράπετρας, ο οποίος είχε το θάρρος και τη ψυχική γενναιότητα να μιλήσει για βαθιά προσωπικές του δυσκολίες, αποκαλύπτοντας ανοιχτά, σε μεγάλο κοινό τις δαιδαλώδεις και απότομες διαδρομές της προσωπικής του ιστορίας. Ως ένα ουσιαστικό «Role Model», κέρδισε τους θεατές-μαθητές οι οποίοι τον καταχειροκρότησαν, λαμβάνοντας παράλληλα βιωματικά, ισχυρά μηνύματα για την αμείωτη προσπάθεια, τον επικεντρωμένο στόχο και για την ψυχική ανθεκτικότητα που χρειάζεται όλοι να έχουν σύμβουλο και οδηγό στη ζωή τους, ενάντια στις όποιες ματαιώσεις.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5
Ενδεικτικό παράδειγμα παρουσίασης των μαθητικών βιωμάτων

Είμαστε μαθητές από το τμήμα Γ1 του 8ου Γυμνασίου Ηρακλείου που τη φετινή σχολική χρονιά (2018–19)είχε την τύχη να συμμετέχει στο Πιλοτικό Πρόγραμμα «Role Models».

Με πολλή χαρά, εκπροσωπώντας και τους υπόλοιπους συμμαθητές μας, θα σας μεταφέρουμε τις σκέψεις και τα συναισθήματα όλων εμάς από την εφαρμογή του Προγράμματος στην τάξη μας. Μια ιστορία ζωής, ήταν για μας, ένα μάθημα ζωής!

Θα σας μιλήσουμε μέσα από την καρδιά μας κατ΄ αρχήν για τα όσα πέρασαν από το μυαλό μας όταν οι δύο καθηγήτριές μας, η κ. Παναγιωτάκη και η κ. Παπουτσάκη, μας μίλησαν για τους στόχους του Προγράμματος. Ήρθαν στη σκέψη μας οι δικές μας δυσκολίες, οι προσωπικές, οι εφηβικές, οι συναισθηματικές, που κάποιες στιγμές μας απογοήτευαν, κάποιες άλλες όμως μας πείσμωναν να συνεχίσουμε με περισσότερη αποφασιστικότητα.

Μπορεί να είμαστε 14 ή 15 χρονών, όμως έχουμε τις δικές μας αγωνίες και ανησυχίες. Και λαχταράμε να γνωρίζουμε θετικούς ανθρώπους, που μας διδάσκουν με το βίωμά τους.

Ένας τέτοιος άνθρωπος είναι και το δικό μας «Role Model», η κ.Νικολέττα Γιαννοπούλου. Ήρθε στην τάξη μας και άρχισε να μας μιλάει για την περιπετειώδη ζωή της. Φάνηκε πως ζορίστηκε και πιέστηκε πάρα πολύ, αλλά πάντα το πάλευε και τα κατάφερνε σε όλα τα εμπόδια. Είναι σημαντικό που πάντα υπάρχει μια δεύτερη ευκαιρία και σίγουρα, δεν πρέπει να αφήσουμε το σχολείο μας, γιατί δεν θα μπορούμε να επιβιώσουμε στην κοινωνία.

Τα λόγια που ακούτε σήμερα από μας είναι καταθέσεις ψυχής των είκοσι μαθητών του Γ1. Πίσω μας, στις διαφάνειες, μπορείτε να δείτε φωτογραφίες καθώς και σκέψεις και συναισθήματα που μοιραστήκαμε εκείνη την ημέρα. Πολλοί από εμάς θελήσαμε να ανοιχτούμε στον συγκεκριμένο άνθρωπο, κάτι που για ορισμένους είναι πολύ δύσκολο. Χαμογελούσαμε σε όλη τη δράση, γιατί μας δημιουργήθηκαν αισθήματα χαράς.

Εμείς οι έφηβοι, θέλουμε να εξελισσόμαστε και να παίρνουμε θετικά παραδείγματα από άλλους. Ειδικά από εκείνους που αποτελούν λαμπρό παράδειγμα ζωής, διότι αποδεικνύουν με κάθε τρόπο ότι αν πραγματικά θέλεις κάτι, μπορείς να το κατακτήσεις, αρκεί να πιστεύεις στον εαυτό σου και να κυνηγήσεις τα όνειρά σου!

Μας άρεσαν και μας βοήθησαν οι συμβουλές που ακούσαμε σχετικά με το μέλλον μας από το δικό μας Role Model. Επίσης η ηρεμία και το χαμόγελο της κ. Γιαννοπούλου μας κέρδισαν όλους!

Πολλές φορές, οι ιστορίες των ανθρώπων είναι πιο σημαντικές και πιο ωφέλιμες από το ίδιο το μάθημα. Συγκινηθήκαμε, δυναμώσαμε, κατανοήσαμε ένα σπουδαίο ηθικό δίδαγμα για τη ζωή, πως ποτέ δεν πρέπει να τα παρατάμε, αλλά να προσπαθούμε!

Αισθανθήκαμε περισσότερο δυνατοί, αποκτήσαμε παραπάνω θάρρος και διαπιστώσαμε πόσο πολύτιμα εφόδια είναι για τη ζωή μας, η πίστη στον εαυτό μας, η αυτοπεποίθηση, η αυτοεκτίμηση, η αφοσίωση και η προσήλωση στο στόχο!

Σκεφτήκαμε επίσης ότι, ακολουθώντας με συνέπεια και επιμονή το δρόμο της καρδιάς μας, θα μπορούσαμε κι εμείς να γίνουμε πρότυπα! Ποιος ξέρει...

Μαθήματα ζωής! Ναι, αυτό έχουμε ανάγκη στο σύγχρονο σχολείο που κάποιες φορές, έτσι όπως λειτουργεί, διώχνει ορισμένα παιδιά από τα θρανία... Ένα διαφορετικό μάθημα, ένα μάθημα ζωής ήταν το πρόγραμμα «Role Models». Μια άλλη ευκαιρία και σας ευχαριστούμε που μας τη δώσατε.

Εκείνο που διαφοροποιεί το πρόγραμμα «Role Models» από τα μαθήματά μας είναι ότι μας άγγιξε συναισθηματικά. Ένα θετικό πρότυπο που μας κάνει να σκεφτόμαστε τους εαυτούς μας, το μέλλον μας για το οποίο θέλουμε κι εμείς να είμαστε περήφανοι και να μας λένε συγχαρητήρια.

Έχουμε καταλάβει, στα 15 χρόνια της ζωής μας, πως οι δυσκολίες είναι πολλές και οι ανηφόρες που θα βρούμε μπροστά μας δεν σταματούν. Το μήνυμα όμως είναι «να μην τα παρατάμε»! Να αγωνιζόμαστε, να προχωράμε, να προσαρμοζόμαστε. Κι αυτό το μήνυμα, ακούστηκε μέσα μας πολύ δυνατά!

Ορισμένοι από εμάς εντυπωσιάστηκαν διότι το δικό μας «Role Model» είναι μητέρα με τις υποχρεώσεις και τα καθήκοντα που απαιτεί αυτός ο ρόλος. Κι όμως, η μητρότητα, αντί να σταθεί εμπόδιο, έγινε εφαλτήριο ώστε να συνεχίσει και πάλι! Στα γράμματα ξανά, με την οικογένεια στήριγμα και βοηθό!

Όλοι μας κάνουμε όνειρα και βάζουμε στόχους. Εμείς οι έφηβοι καμιά φορά δεν το λέμε, αλλά...ισχύει! Η συζήτηση που είχαμε μας βοήθησε να ξαναθυμηθούμε τους στόχους μας και να υποσχεθούμε στον εαυτό μας ότι θα παλέψουμε να τους πετύχουμε!

Τα θετικά πρότυπα μας διδάσκουν έμπρακτα, με τη δική τους ζωή δηλαδή, με το βίωμά τους, να σκεφτόμαστε θετικά και καθαρά. Με αισιοδοξία και μαχητικότητα. Με εσωτερική δύναμη και καθαρή ψυχή.

Εδώ ολοκληρώσαμε τις σκέψεις μας από αυτό το υπέροχο μάθημα ζωής!

Σας ευχαριστούμε όλους θερμά για την προσοχή σας.

Χορεύοντας κρητικές μαντινάδες για τους άξιους μαχητές της ζωής, Σχ. έτος 2018-19

Χορεύοντας κρητικές μαντινάδες για τους άξιους μαχητές της ζωής, Σχ. έτος 2018-19

γ) Εμπειρίες εκπαιδευτικών: «Ο ρόλος μου ως εκπαιδευτικός και οι σχέσεις με τους μαθητές μέσα από τη βιωματική διαδικασία της εφαρμογής του Προγράμματος «Role Models»

Οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί ενίσχυαν με την συμβολή τους την επιτυχία της Ημερίδας. Καθοδηγητές και εμψυχωτές της εφαρμογής του Προγράμματος στις σχολικές αίθουσες, οι εκπαιδευτικοί μοιράζονταν με το κοινό σημαντικές λεπτομέρειες της συνεργασίας με τους μαθητές και τα «Role Models», εντυπώσεις και σκέψεις για την αποτελεσματικότητα του Προγράμματος, καθώς και μια κοινή επιθυμία και από καρδιάς προσμονή για τη συνέχισή του

Ακούγονταν αντιπροσωπευτικές και συχνά ιδιαίτερα συγκινητικές παρουσιάσεις από εκπαιδευτικούς των Σχολείων, όπως «Αναδιαμορφώνοντας τον παιδαγωγικό μου ρόλο μετά την εμπειρία της συμμετοχής μου στο Πρόγραμμα «Role Models» και «Η

επίδραση του Προγράμματος «Role Models» στην παιδαγωγική ματιά και τη δυναμική της τάξης».

Οι άριστες εντυπώσεις και η αίσθηση της ουσιαστικής, ποιοτικής συμβολής του Προγράμματος στην εκπαιδευτική καθημερινότητα, ήταν κοινός τόπος σε όλους τους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι, μιλώντας για τη διαδρομή του Προγράμματος, εκφράζονταν με ψυχική γενναιοδωρία. Ιδιαίτερα θετικά ήταν τα σχόλιά τους για την υλοποίηση της Ημερίδας Διάδοσης των Αποτελεσμάτων του Πιλοτικού Προγράμματος «Role Models» και για τον τρόπο που το ΙΚΥ αξιοποίησε αυτή την εξαιρετική πρωτοβουλία. Ευχή και επιθυμία τους, ήταν η επανάληψη του Προγράμματος.

Μέσα από τις περιγραφές των εκπαιδευτικών διαπίστωνε κανείς πως είναι δυνατόν ένα Πρόγραμμα να συγκρατήσει φαινόμενα σχολικής διαρροής και να καταστήσει το σχολείο χώρο έμπνευσης και δημιουργίας, αλληλεγγύης και συμπερίληψης.

Επιπλέον, για όλα τα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας είναι σπουδαίο, εκτός από το να κατανοήσουμε τη δύναμη που ασκούν τα προβλήματα στις ζωές μας, να αναγνωρίσουμε και να συνδεθούμε με τις πηγές και τις εμπειρίες δύναμης, χάρη στις οποίες έχουμε καταφέρει να αντιμετωπίσουμε τις δυσκολίες μας.

Στιγμές μοιράσματος εμπειριών από τα Role Models & συναισθηματικής σύνδεσης με τους μαθητές στην Ημερίδα του σχ. έτους 2018–9

δ) *«Συνεργασία με την Ομάδα «Role Models»: η συμβολή μου στην ενδυνάμωση της μαθητικής κοινότητας»*

Οι αντιπροσωπευτικές παρουσιάσεις από μέλη της Ομάδας που λειτούργησαν ως «Role Models», ήταν πάντα η κορυφαία στιγμή της εκδήλωσης.

Άνθρωποι που ανέλαβαν τον ουσιώδη ρόλο του θετικού προτύπου και βρέθηκαν μαζί με τους μαθητές, ως καθοδηγητές και εμπνευστές τους, μιλούσαν με βαθιά συγκίνηση και εσωτερική δύναμη για τα θετικά ψυχικά τους αποθέματα, τα οποία ανέσυραν από τη μνήμη και μοιράστηκαν με τα παιδιά. Τα κίνητρα ήταν ισχυρά και η πίστη στον εαυτό πρωταγωνιστούσε.

Έτσι πραγματικά, «φωτιζόταν» ο λόγος της Ομάδας των «Role Models»: «Επιδρώντας θετικά στην ψυχοκοινωνική εξέλιξη των μαθητών». «Η συμβολή μου στην ενδυνάμωση

της μαθητικής κοινότητας» και «Ένας άλλος ρόλος στη ζωή μου: Οι δυσκολίες μου γίνονται δύναμη, διδάσκουν και εμπνέουν το σύγχρονο σχολείο».

Ακούγοντας τα μέλη της Ομάδας που λειτούργησαν ως «Role Models», εκπαιδευτικοί και μαθητές, κοινωνικοί φορείς και γονείς, βίωναν την ανθρώπινη υπέρβαση σε όλο της το μεγαλείο. Αποτυπώνοντας στον λόγο τους την προσωπική, ανηφορική τους πορεία, τις απογοητεύσεις, τα τραύματα και τις «ανυπέρβλητες» (όπως φαινόταν κάποτε) δυσκολίες, οι άνθρωποι που λειτούργησαν ως «Role Models», ενεργοποιούσαν στις ψυχές ενηλίκων και ανηλίκων την πιο βαθιά και ευαίσθητη χορδή. Τα αβίαστα δάκρυα αλλά και το επίμονο χειροκρότημα δεν ήταν παρά η υπογράμμιση των όσων ηχηρά και ισχυρά καταγραφόταν στον εσωτερικό κόσμο όλων μας.

Οι Ημερίδες έκλεισαν με επιτυχία μέσα σε κλίμα ζεστής επικοινωνίας και ανθρώπινης επαφής, με την υπόσχεση και την ευχή μιας επόμενης, το ίδιο επιτυχημένης συνεργασίας.

Ακούγοντας με συγκίνηση τα άτομα-«Role Models» στην Ημερίδα του σχ. έτους 2018–19

7. Η θετική εμπειρία και η υπόσχεση

Εκείνο που πρωτίστως μας ενδιαφέρει μέσα από την εφαρμογή του Προγράμματος «Role Models» είναι να παραμένουν τα παιδιά στο σχολείο και να οργανώνουν το μέλλον τους από τα θρανία, όχι από το δρόμο. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το σχολείο προστατεύει από προπαραβατικές ή παραβατικές συμπεριφορές, διευρύνει ορίζοντες, καλλιεργεί προσωπικότητες. Παρέχει ένα σταθερό και ασφαλές περιβάλλον με δομή, με κανόνες, με πρόγραμμα. Συμβάλλει στην υγιή κοινωνικοποίηση των παιδιών, τα βοηθά να ενταχθούν σε ομάδες με στόχους και θετική προοπτική, δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά να επεξεργαστούν εποικοδομητικά τις συγκρούσεις και τις ανασφάλειές τους, τους θυμούς και τις εντάσεις τους, τα στηρίζει ώστε να οργανωθούν ψυχικά και να καλλιεργηθούν πνευματικά. Είναι σημαντικό και συχνά σωτήριο να είναι κοντά στα γράμματα τα παιδιά, όχι μόνο για τη γνώση αλλά για τις αξίες και την κριτική ικανότητα που αποκτούν, τη διάθεση για πρόοδο και μάθηση, την ενίσχυση της αυτοεκτίμησής τους και την εσωτερική κινητοποίηση. Το σχολείο αφυπνίζει, δεν αποχαυνώνει.

Προς αυτήν την κατεύθυνση κινηθήκαμε στην Περιφέρεια Κρήτης έχοντας πρωταγωνιστές της προσπάθειάς μας τους εκπαιδευτικούς, τους μαθητές και τα άτομα –«Role Models». Από καρδιάς ευχαριστούμε τους συναδέλφους που συνεργάστηκαν μαζί μας, τους Διευθυντές των σχολείων που μας στήριξαν και τους μαθητές που έδωσαν ζωή και ψυχή σε αυτή την προσπάθεια.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες στα άτομα που λειτούργησαν ως «Role Models»: στους συνανθρώπους μας, που με δύναμη ψυχής συμμετείχαν στην πρωτοβουλία αυτή εθελοντικά. Χάρη στη δική τους πολύτιμη συμβολή πορευτήκαμε προς την ενίσχυση της ψυχικής ανθεκτικότητας των παιδιών, την ενδυνάμωσή τους, τη δημιουργία ενός οράματος στους δύσκολους καιρούς μας. Μέσα δε από το λόγο τους, φωτίστηκε ξανά ο σημαντικός ρόλος του σχολείου. Οι δικές τους αφηγήσεις ήταν η αφορμή ώστε να συνδεθούν οι μαθητές με τις εσωτερικές τους δυνάμεις και να αναστοχαστούν πάνω στο πώς ονειρεύονται τον εαυτό τους, τις σχέσεις και τις ζωές τους στο μέλλον.

Ημερίδα Διάδοσης των αποτελεσμάτων του Προγράμματος. Σχ. έτος 2018–19

Στιγμιότυπα από τις Ημερίδες Διάδοσης του Προγράμματος «Role Models» που αποτυπώνουν το κλίμα της γιορτής

Στιγμιότυπα από τις Ημερίδες Διάδοσης του Προγράμματος «Role Models» που αποτυπώνουν το κλίμα της γιορτής

Στιγμιότυπα από τις Ημερίδες Διάδοσης του Προγράμματος «Role Models» που αποτυπώνουν το κλίμα της γιορτής

Στιγμιότυπο από τη διαδικτυακή Ημερίδα Διάδοσης αποτελεσμάτων στις 12/6/2020.

Βιβλιογραφία

Bruner, J. (1990/1997). Πράξεις Νοήματος. Μτφ. Η. Ρόκου, Γ.Καλομοίρης. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Bruner (1966). Toward a theory of instruction. Cambridge: Harvard University Press.

Decroly, O. (1919). La place de l'éducation dans la vie du peuple. Quelques problèmes urgents. L'Education nationale, 1 (1): 6–7.

Decroly, O. (1924). Le traitement et l'éducation des enfants irréguliers. In: Association des pédiatres de langue française. Troisième congrès, Bruxelles (4-7 octobre 1923). Rapports et procès-verbaux des séances (pp. 137–169). Brussels: Imp. Médicale et scientifique.

Dewey, J. (1924). The classroom teacher. General Science Quarterly, 7: 463-472.

Harel, I., & Papert, S. (Eds.). (1991). Constructionism. Norwood, NJ: Ablex Publishing.

Kafai, Y.B. & Resnick, M. (Eds.). (1996). Constructionism in practice: Designing, thinking, and learning in a digital world. New York, NY: Routledge.

Kohlberg, L. (1963). The development of children's orientations toward a moral order: I. Sequence in the development of moral thought. Vita Humana, 6(1-2): 11–33.

Korczak, J. (1992). Child's right to respect. In J. Korczak, When I am little again and child's right to respect (pp. 159-186). Lanham, MD: University Press of America. (Original work published 1929).

Korczak, J. (1967). How to love a child. In M. Wolins (Ed.), Selected works of Janusz Korczak (pp. 81-462). Washington, DC: National Science Foundation. (Original work published 1914).

Masten, A. S. (2007). Resilience in developing systems: Progress and promise as the fourth wave rises. Development and Psychopathology, 19(3), 921-930.

Rutter, M. (2006). Implications of resilience concepts for scientific understanding. Annals of the New York Academy of Sciences, 1094, 1-12.

Sterling, S. (2001). Sustainable education: Re-visioning learning and change. Dartington, UK: Green Books for the Schumacher Society.

United Nations Educational Scientific and Cultural Organization (UNESCO) (2014). Shaping the world we want: UN decade of education for sustainable development (2005–2014) final report. Paris: UNESCO.

IV.δ. ΕΦΑΡΜΟΓΗ του **Προγράμματος Role Models** στην **ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ**

Στην περιοχή της Αττικής η δράση πραγματοποιήθηκε υπό την επιστημονική εποπτεία της κ Χ. Χατζηχρήστου, Καθηγήτρια Σχολικής Ψυχολογίας στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και Διευθύντρια του Εργαστηρίου Σχολικής Ψυχολογίας και την επιστημονική ομάδα του Εργαστηρίου Σχολικής Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ.

Επιστημονική Ομάδα Εργαστηρίου Σχολικής Ψυχολογίας:

- Λαμπροπούλου Αικατερίνη, Επίκουρη Καθηγήτρια Εφαρμοσμένης Σχολικής Ψυχολογίας
- Δρ. Υφαντή Θεοδώρα, Σχολική Ψυχολόγος
- Δρ. Λιανός Παναγιώτης, Σχολικός Ψυχολόγος
- Υπ. Δρ Γεωργουλέας Γεώργιος, Σχολικός Ψυχολόγος

Σκοπός

Η δράση στοχεύει να ενθαρρύνει όλους τους μαθητές και ειδικότερα να στηρίξει μαθητές που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες μέσω της σύνδεσής τους με πρότυπα που ανήκουν τόσο στο ευρύτερο, όσο και στο άμεσο περιβάλλον τους. Επιχειρείται η σύνδεση των μαθητών με πρότυπα και σημαντικούς άλλους μέσα από την αναγνώριση κοινών χαρακτηριστικών διευκολύνοντας την ενίσχυση της αυτοεικόνας τους, αλλά και η κινητοποίησή τους για να θέσουν και να επιτύχουν προσωπικούς στόχους ζωής. Παράλληλα, η αναγνώριση της προσωπικής τους αξίας, αλλά και η ενίσχυση των δυνατών τους στοιχείων και η διευκόλυνση αναζήτησης πηγών στήριξης στο περιβάλλον τους συμβάλλουν στην ενίσχυση και προαγωγή της ψυχικής τους ανθεκτικότητας και των παραγόντων που είναι δυνατό να δράσουν προστατευτικά για τους ίδιους τους μαθητές.

Δομή

Η δομή βασίζεται στις θέσεις σύγχρονων θεωρητικών προσεγγίσεων και τάσεων της σχολικής ψυχολογίας και της εκπαίδευσης και αντανακλά τα τρία επίπεδα του σχεδιασμού: α) θεμελιώδεις προσεγγίσεις και βασικές έννοιες/τάσεις στη σχολική ψυχολογία, β)παρέμβαση σε επίπεδο μαθητή και επίπεδο τάξης, γ) επιμόρφωση.

Θεωρητικό υπόβαθρο

Το θεωρητικό υπόβαθρο υιοθετεί μια προσέγγιση για την ευεξία της σχολικής κοινότητας στο πλαίσιο των βασικών θεμελιωδών προσεγγίσεων της σχολικής ψυχολογίας. Ειδικότερα οι

προσεγγίσεις (α) της κοινωνικής δικαιοσύνης, όπου αναγνωρίζεται η σημασία των εννοιών της ισότητας και της συνηγορίας υπέρ των ατόμων με δυσκολίες στη σχολική κοινότητα, (β) της θετικής ψυχολογίας με έμφαση στις δυνατότητες ατόμων και συστημάτων και τη σύνδεσή τους με την αυτοεικόνα και αυτοεκτίμηση των παιδιών, (γ) της συστημικής παρέμβασης, όπου αναγνωρίζεται η σημασία του πλαισίου στη συμπεριφορά ενός ατόμου και δ) της οικολογικής θεωρίας αναφορικά με την αναγνώριση ύπαρξης προτύπων σε πολλά πλαίσια/συστήματα αποτελούν τους βασικούς θεωρητικούς άξονες του εννοιολογικού πλαισίου (Hatzichristou, Lampropoulou & Lianos, 2019. Hatzichristou, Lianos & Lampropoulou, 2019. Noltemeyer, & Fenning, 2013. Shriberg & Clinton, 2016).

Όσον αφορά στις σύγχρονες τάσεις της σχολικής ψυχολογίας δίνεται έμφαση (α) στην έννοια της ψυχικής ανθεκτικότητας που εστιάζει στις δυνατότητες ατόμων και συστημάτων να ξεπερνούν δυσκολίες, (β) στις κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες και (γ) στη θεωρία των κινήτρων. Μέσα από μια συνθετική προσέγγιση τόσο σε επίπεδο ατόμου όσο και συστήματος αναδεικνύεται ο τρόπος και η διαδικασία μέσα από την οποία τα πρότυπα μπορούν να αξιοποιηθούν αποτελεσματικά και να κινητοποιήσουν θετικά τους μαθητές.

Ειδικότερα, οι αντιλήψεις του ατόμου για το κατά πόσο μπορεί να τα καταφέρει ειδικά απέναντι στην ύπαρξη δυσκολιών καθορίζει σε μεγάλο βαθμό την κινητοποίησή του αλλά και την αυτοεκτίμησή του (Morgenroth &Ryan, 2015). Η έννοια της ψυχικής ανθεκτικότητας, δηλαδή ότι το άτομο μπορεί να τα καταφέρει ακόμα και όταν υπάρχουν αντίξοες συνθήκες είναι σημαντική στο να εμπλακεί το άτομο σε μια στοχοθετική συμπεριφορά (Morgenroth &Ryan, 2015. Yates, Tyrell & Masten, 2015). Η συμμετοχή σε κοινές ομάδες επηρεάζει θετικά την επίτευξη και την επιθυμία και ως εκ τούτου είναι πιθανό να είναι ένας καλός μηχανισμός ενίσχυσης. Η ενίσχυση της ψυχικής ανθεκτικότητας είναι σημαντική καθώς η αίσθηση των μαθητών ότι μπορούν να τα καταφέρουν και έχουν τη δυνατότητα να ξεπεράσουν αντιξοότητες είναι πολύ σημαντική για την αλλαγή της συμπεριφοράς τους και την ενίσχυση της αυτοεκτίμησής τους. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό, ειδικότερα στο πλαίσιο της προσέγγισης της κοινωνικής δικαιοσύνης, όπου τα άτομα που ανήκουν σε ομάδες υψηλού κινδύνου είναι σημαντικό να ενισχυθούν και να στηριχθούν έτσι ώστε να διευκολυνθεί η μαθησιακή και ψυχοκοινωνική τους προσαρμογή.

Η ενίσχυση των δυνατοτήτων του ατόμου, η έμφαση στα θετικά χαρακτηριστικά, η ικανότητα για στοχοθεσία μέσα από υψηλές ρεαλιστικές προσδοκίες και ο εντοπισμός πηγών στήριξης και θετικών εμπειριών, βοηθούν στην ανάδειξη των αξιών και κινητοποιούν το άτομο ώστε να διαχειριστεί τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει με εμπιστοσύνη στον εαυτό του, αξιοποιώντας ευκαιρίες και θετικές επιρροές του περιβάλλοντός του. Επίσης μέσα από την ενίσχυση των κοινωνικών & συναισθηματικών δεξιοτήτων των μαθητών καλλιεργείται η ενίσχυση της αυτοεκτίμησης και άλλες δεξιότητες απαραίτητες προς αυτήν την κατεύθυνση όπως η αποτελεσματική επικοινωνία, η επίλυση συγκρούσεων, η έκφραση συναισθημάτων και η διαχείριση αγχογόνων καταστάσεων. Επιπλέον αξιοποιούνται βασικά σημεία της βιβλιογραφίας της θεωρίας κινήτρων σχετικά με τον τρόπο που τα πρότυπα συνδέονται με τα κίνητρα (Morgenroth, Ryan & Peters, 2015. Plante, O'Keefe, &Théorêt, 2013).

Οι έρευνες στον τομέα των κινήτρων έχουν εστιάσει στα ακόλουθα χαρακτηριστικά που σχετίζονται με τη δυνατότητα ενός προτύπου να επηρεάσει μια συμπεριφορά και να αποτελέσει πηγή έμπνευσης: η ομοιότητα (πόσο μοιάζουν) μεταξύ του προτύπου και του «εμπνεόμενου», τα επίπεδα επιτυχίας του προτύπου και οι πεποιθήσεις των υπολοίπων για το αν οι ικανότητες είναι σταθερές ή εύκαμπτες (Morgenroth, Ryan & Peters, 2015. Wang, & Degol, 2013).

Υπάρχουν δύο κύριοι παράγοντες που επηρεάζουν τα κίνητρα: οι προσδοκίες της επιτυχίας και το πόσο επιθυμητή είναι αυτή η επιτυχία. Οι θεωρίες προσδοκίας-αξίας των κινήτρων υποστηρίζουν ότι ο βαθμός στον οποίο ένα άτομο έχει κίνητρα να επιτύχει ένα συγκεκριμένο στόχο είναι αποτέλεσμα των υποκειμενικών προσδοκιών για το πόσο πιθανό είναι να πετύχει το στόχο του και στην αντιληπτή του επιθυμία για την εν λόγω επιτυχία (π.χ. απόλαυση, υπερηφάνεια, οικονομικά οφέλη). Σημαντική είναι επίσης η αλληλεπίδραση της επιθυμίας και της δυνατότητας επίτευξης ή του μεγέθους της επιτυχίας, οι αξίες του ατόμου σε σχέση με τους στόχους που θέτει καθώς και οι αντιλήψεις που έχει το άτομο για τον εαυτό του (Schindler, Zink, Windrich, & Menninghaus, 2013. Weber, Lu, Shi, & Spinath, 2013).

Θεωρητικό υπόβαθρο και παρέμβαση

Οι σύγχρονες προσεγγίσεις της σχολικής ψυχολογίας έχουν αποτελέσει, τις τελευταίες δεκαετίες, το εννοιολογικό πλαίσιο για το σχεδιασμό και την εφαρμογή εμπειρικά τεκμηριωμένων παρεμβατικών προγραμμάτων στο σχολικό πλαίσιο σε επίπεδο ατόμου και συστήματος με στόχο την ενίσχυση διαφορετικών διαστάσεων της ψυχικής ανθεκτικότητας και της ευεξίας στο σχολικό περιβάλλον από το Εργαστήριο Σχολικής Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών (Hatzichristou & Lianos, 2016). Η αναγκαιότητα εφαρμογής πολυεπίπεδων παρεμβατικών προγραμμάτων για την προαγωγή της ψυχικής υγείας, της ψυχικής ανθεκτικότητας και ευεξίας όλων των μελών της σχολικής κοινότητας τονίζεται ιδιαιτέρως στη σύγχρονη βιβλιογραφία και τεκμηριώνεται μέσα από εμπειρικές διαδικασίες αξιολόγησης (Χατζηχρήστου, 2011). Ιδιαιτέρως αναδεικνύεται η σημασία εφαρμογής ευρύτερων προγραμμάτων που δεν είναι εστιασμένα σε μεμονωμένες θεματικές αλλά καλύπτουν ένα ευρύ σύνολο κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων που συμβάλλουν αλληλεπιδραστικά στην πλήρη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη του ατόμου (Χατζηχρήστου, 2011).

Η παρέμβαση που εφαρμόστηκε στο πλαίσιο του προγράμματος Role Models σε σχολεία της Αττικής περιελάμβανε δραστηριότητες που εντάσσονται σε μια ευρύτερη θεωρητική προσέγγιση στο πρότυπο των προγραμμάτων που έχουν αναπτυχθεί από το Εργαστήριο Σχολικής Ψυχολογίας τα τελευταία χρόνια. Σε αυτό το εννοιολογικό πλαίσιο ενσωματώθηκαν δεδομένα από τη θεωρία των προτύπων και τη σύνδεσή τους με κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες και ειδικότερα με την ενίσχυση διαστάσεων της αυτοεκτίμησης και τη δημιουργία κινήτρων που συμβάλλουν και στην πρόληψη της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης (Gershenson, Holt, & Papageorge, 2015).

Συνεπώς, με βάση το θεωρητικό υπόβαθρο που περιγράφηκε και την εμπειρία από την εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης και παρέμβασης για την προαγωγή της ψυχικής ανθεκτικότητας στη σχολική κοινότητα σχεδιάστηκαν δραστηριότητες για εφαρμογή στην τάξη και ακολούθησε επιμόρφωση εκπαιδευτικών από τα σχολεία Αττικής που συμμετείχαν. Η σύνδεση των προτύπων και του ρόλου τους στην αυτοεκτίμηση και κινητοποίηση των παιδιών μέσα από την αξιοποίηση των θετικών στοιχείων και δυνατοτήτων σε επίπεδο ατόμου και συστήματος με έμφαση στις ευάλωτες ομάδες οδήγησε στο σχεδιασμό της δράσης όπως περιγράφεται στη συνέχεια.

Δραστηριότητες για εφαρμογή στην τάξη

Η δομή των δραστηριοτήτων περιλαμβάνει εφαρμογή δραστηριοτήτων στην τάξη (4–6 συναντήσεις) ξεκινώντας από το επίπεδο του ατόμου προς το ευρύτερο πλαίσιο/ περιβάλλον (τάξη, οικογένεια, γειτονιά, ευρύτερη κοινότητα). Οι στόχοι των δραστηριοτήτων αφορούσαν:

Α) στην αναγνώριση των θετικών στοιχείων και των δυνατοτήτων των μαθητών αλλά και την ενίσχυση της ικανότητάς τους να θέτουν στόχους και να αξιοποιούν πηγές στήριξης.

Β) στον εντοπισμό προτύπων στο κοντινό ή ευρύτερο περιβάλλον (ποια πρόσωπα θεωρούνται πρότυπα, πώς αντιμετώπισαν τις δυσκολίες και τελικά πέτυχαν τους στόχους τους).

Γ) στην ανάδειξη του τρόπου και της διαδικασίας μέσω της οποίας οι μαθητές συνδέονται και εμπνέονται από την έννοια των προτύπων, όπως γίνονται αντιληπτά σε όλα τα επίπεδα του σχολικού και κοινωνικού του περιβάλλοντος.

Για τα παραπάνω αξιοποιήθηκαν δραστηριότητες που έχουν αναπτυχθεί στο πλαίσιο πρόσφατων προγραμμάτων για την ενίσχυση της ψυχικής ανθεκτικότητας με έμφαση στις ευάλωτες ομάδες, οι οποίες προσαρμόστηκαν ώστε να αξιοποιηθεί η έννοια και ο ρόλος των προτύπων (Hatzichristou, Lianos, & Lampropoulou, 2019). Δομήθηκαν κατάλληλα δραστηριότητες με σκοπό να εφαρμοστούν σε 4–6 συναντήσεις στην τάξη. Σε κάθε δραστηριότητα υπήρχαν αναλυτικές οδηγίες που περιελάμβαναν το σκοπό, τη διαδικασία εφαρμογής, τους άξονες συζήτησης, προτεινόμενο Project των μαθητών και φυλλάδια για μαθητές. Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων υπήρχαν προτάσεις για Συνεντεύξεις σε θετικά πρότυπα από το άμεσο οικογενειακό περιβάλλον, το θετικό πρότυπο που θα κληθεί στο χώρο του σχολείου και παρουσίαση κοινού Project των μαθητών ως αποτίμηση της συμμετοχής στο πρόγραμμα και αντιλαμβανόμενα οφέλη.

Συνοπτική περιγραφή συναντήσεων

Συνάντηση 1 Γίνεται μια εισαγωγική συζήτηση με αναφορά σε ανθρώπους-πρότυπα που είχαν σημαντικά επιτεύγματα, καθώς και σε πρόσωπα της καθημερινότητας που είχαν ανάλογες επιτυχίες στη ζωή τους. Οι μαθητές αναφέρουν τι θα ρωτούσαν κάποιον δικό τους άνθρωπο που τα κατάφερε και τα καταγράφουν σε κατάλληλα διαμορφωμένο φυλλάδιο με άξονες συζήτησης που θα αξιοποιηθούν καθώς καλούνται να πάρουν μια μικρή συνέντευξη από αυτούς τους δικούς τους ανθρώπους- πρότυπα.

Συνάντηση 2 Οι μαθητές/τριες εργάζονται σε μικρές ομάδες και συζητούν για τις συνεντεύξεις που πήραν. Βρίσκουν ομοιότητες και διαφορές, με στόχο να εξαχθούν συμπεράσματα για τα κοινά χαρακτηριστικά και τις ατομικές διαφορές των προτύπων αυτών αλλά και των προτύπων με τους ίδιους τους μαθητές.

Συνάντηση 3 Οι μαθητές/τριες καλούνται να μιλήσουν για τον εαυτό τους, να εντοπίσουν και να αναζητήσουν τα δυνατά στοιχεία τους, αυτά που μπορούν να τους βοηθήσουν να αντιμετωπίσουν τυχόν δυσκολίες και αντιξοότητες όπως και τα δικά τους πρότυπα. Επίσης, γίνεται αναφορά στη θετική συμβολή του σχολείου στην επιτυχία των προτύπων. Καταγράφουν στη συνέχεια ατομικούς στόχους (τι

θα ήθελαν να πετύχουν) αλλά και σε σχέση με την τάξη τους ως ομάδα.

Συνάντηση 4 Γίνεται η συνάντηση του προσώπου-«πρότυπο» με τους μαθητές και τις μαθήτριες στο σχολείο. Η συνέντευξη πραγματοποιείται με βάση τις ερωτήσεις που είχαν κάνει και στα δικά τους πρόσωπα/πρότυπα. Γίνεται καταγραφή των θετικών στοιχείων του «προτύπου» από τα παιδιά.

Συνάντηση 5-6 Οι μαθητές/τριες κατασκευάζουν ένα έργο (π.χ. μια αφίσα ή ένα κολάζ με μηνύματα) και εργάζονται σε μικρές ομάδες, με σκοπό να μοιραστούν την ατομική τους εμπειρία από το πρόγραμμα και να καταλήξουν σε ένα κοινό έργο που θα αποτελεί την έκφραση της κοινής εμπειρίας όλων των μελών της τάξης και θα αναδείξει τη σημασία των προτύπων.

Επιμόρφωση

Η πραγματοποίηση των συναντήσεων με τα παιδιά προϋποθέτει την κατάλληλη προετοιμασία των εκπαιδευτικών των σχολείων. Η προετοιμασία περιλαμβάνει μια σειρά επιμορφώσεων με τους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς όπου περιλαμβάνεται παρουσίαση θεωρητικών δεδομένων, των δραστηριοτήτων και εποπτεία της εφαρμογής.

Η πρώτη επιμόρφωση προς τους εκπαιδευτικούς των συμμετεχόντων σχολείων υλοποιήθηκε στις 12 Δεκεμβρίου 2019, σε αίθουσα της Φιλοσοφικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Στην επιμόρφωση παρουσιάστηκε η εισήγηση: [«Θετικά Πρότυπα»: Ψυχική ανθεκτικότητα και ενδυνάμωση στη σχολική κοινότητα μέσα από πρότυπα ζωής. Σύγχρονες τάσεις – εννοιολογικό πλαίσιο παρέμβασης] και ακολούθησε αναλυτική παρουσίαση του Προγράμματος Θετικά Πρότυπα (Δομή, Περιεχόμενο, Σκοπός) με έμφαση στην εξοικείωση των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών στο περιεχόμενο, τη στοχοθεσία και τη διαδικασία εφαρμογής των προτεινόμενων συναντήσεων που δημιουργήθηκαν από την επιστημονική ομάδα του Εργαστηρίου Σχολικής Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ.

21ο ΔΣ Ηλιούπολης –παρουσίαση του προγράμματος στους μαθητές από την εκπαιδευτικό κ. Βασιλική Μπαγιαρτάκη

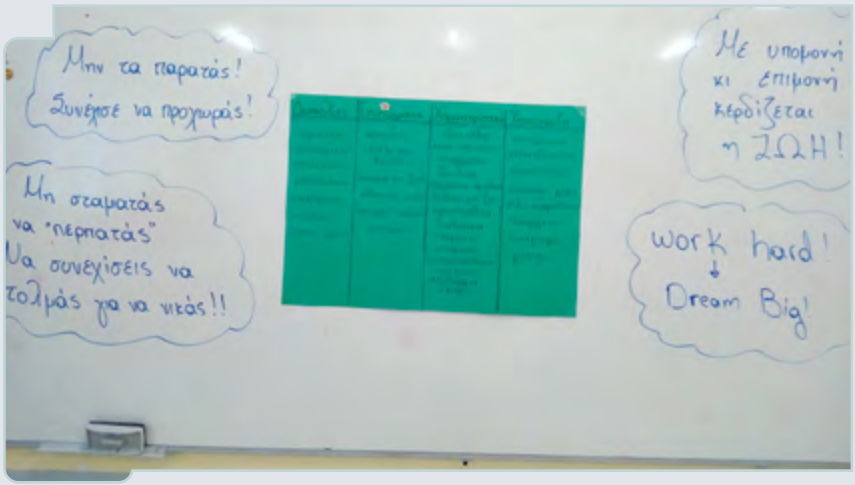

Προετοιμασία πριν από τη συνέντευξη: Θετικά μηνύματα των μαθητών

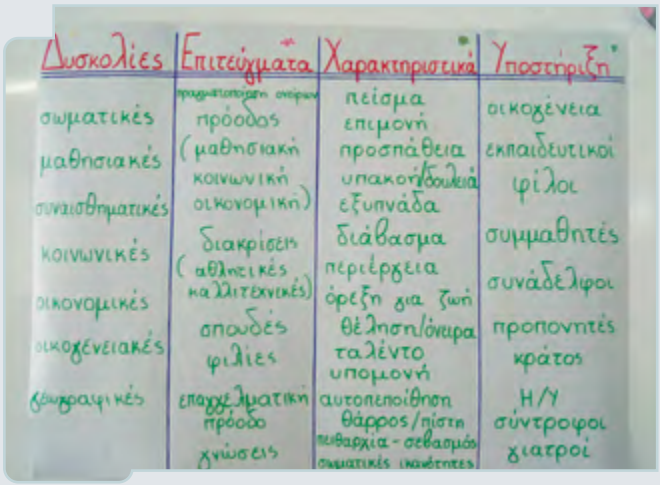

Προετοιμασία των μαθητών πριν τη συνέντευξη με τα ROLE MODELS: δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μαθητές και προστατευτικοί παράγοντες

Συνέντευξη με το ROLE MODEL κ. Βασίλη Παναγιωτόπουλο, Παγκόσμιο-Πανευρωπαϊκό Πρωταθλητή του παραΤΑΕΚWONDO.

Συμμετείχαν οι εξής Σχολικές κοινότητες από την Περιφέρεια Αττικής:

Η εφαρμογή στην Αθήνα ήταν πιλοτική και έλαβαν μέρος τα ακόλουθα σχολεία : 28° ΔΣ Αχαρνών, 56° Δ.Σ. Πειραιά, Ενιαίο Ειδικό Επαγγελματικό Γυμνάσιο – Λύκειο Αγίου Δημητρίου, 3° Γυμνάσιο Πειραιά, Δημοτικό σχολείο εγκεφαλικής παράλυσης Αργυρούπολης, 21° ΔΣ Ηλιούπολης, 4° ΔΣ Βριλησσίων, 2° ΔΣ Παλλήνης, 14° ΔΣ Αθηνών, 39° ΔΣ Αθηνών. Η επιλογή των σχολείων έγινε με βάση τη συνεργασία της επιστημονικής ομάδας με φορείς της κοινότητας και στελέχη εκπαίδευσης. Τα χαρακτηριστικά των σχολείων κάλυπταν μια ευρεία κλίμακα παραγόντων ευαλωτότητας όπως κοινωνικοοικονομικές δυσκολίες, ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, αυξημένο ποσοστό μαθητών Ρομά κ.ά. Λόγω των έκτακτων γεγονότων της πανδημίας COVID-19 η ολοκλήρωση των προτεινόμενων δραστηριοτήτων δεν ήταν εφικτή ή ήταν αποσπασματική στις περισσότερες σχολικές μονάδες και θα γίνει προσπάθεια να επαναληφθεί, καθώς η δομή και το περιεχόμενο λειτουργούν συμπληρωματικά και βαθμιαία ως προς την επίτευξη των σκοπών και των στόχων του συνολικότερου σχεδιασμού όπως έχει ήδη περιγραφεί.

Στο πρόγραμμα συνεργάστηκαν οι εξής εκπαιδευτικοί/σχολικοί Ψυχολόγοι:

28° ΔΣ Αχαρνών : Καμπόλη Ελένη (Δ/ντρια), Ζήκος Ζήσης, Μαρία Γρυπαίου (Εκπ/κοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης)

56° Δ.Σ. Πειραιά : Κότσιφα Ειρήνη-Πασκουαλίτα (Εκπ/κός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης)

Ενιαίο Ειδικό Επαγγελματικό Γυμνάσιο – Λύκειο Αγίου Δημητρίου: Δρ. Υφαντή Θεοδώρα (Σχολική Ψυχολόγος) Καλαντζής Δημήτριος, Εκπ/κός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Φιλόλογος), Κιομουρτζόγλου Δωροθέα, Εκπ/κός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Γεωλόγος), Συγανού Εύχαρις, Εκπ/κός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Αγγλική Φιλολογία)

Δημοτικό σχολείο εγκεφαλικής παράλυσης Αργυρούπολης : Δρ. Θεοχαράκη Ευαγγελία (Σχολική Ψυχολόγος)

21° ΔΣ Ηλιούπολης : Μπαγιαρτάκη Βασιλική (Εκπ/κός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης)

4° ΔΣ Βριλησσίων : Φραγκιαδάκη Διαμάντω, Υπ. Δρ (Σχολική Ψυχολόγος), Αγγελική Σαΐτη (Εκπ/κός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης -Τμήμα ένταξης)

2° ΔΣ Παλλήνης : Αθανασίου Δανάη, Υπ. Δρ (Σχολική Ψυχολόγος)

14° ΔΣ Αθηνών : Βασίλης Πανταζόπουλος (Εκπ/κός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης-Τμήμα ένταξης)

39° ΔΣ Αθηνών : Γεώργιος Αλούκος (Δ/ντής), Εκπ/κός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

3° Γυμνάσιο Πειραιά : Μπέμπης Ιωάννης, Εκπ/κός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Φιλόλογος), Μανουσάκης Γεώργιος, Εκπ/κός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Φιλόλογος)

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Gershenson, S., Holt, S. B., Papageorge, N.W. (2015). *Who believes in Me? The effect of student-teacher demographic match on teacher expectations*, IZA Discussion Papers, No. 9202, Institute for the Study of Labor (IZA), Bonn.

Hatzichristou, C., Lampropoulou, A. & Lianos, P.G. (2019).Social justice principles as a core concept in school psychology training, research and practice at a transnational level.*School Psychology International, International Perspectives on Social Justice (special issue)*, *41*(1), 67–86.

Hatzichristou, C., Lianos, P.G. & Lampropoulou, A. (2019).Supporting vulnerable groups of students in educational settings: University initiatives and partnerships.*Psychology in Russia – State of the Art.Special issue "Educational psychology from a contemporary perspective"*, 12(4), 60–73.

Morgenroth, T. & Ryan, M. (2015). The motivational theory of role modeling: how role models influence role aspirants' goals. *Review of General Psychology,19*(4),465–483.

Noltemeyer, A., & Fenning, P. (2013). Systemic school discipline: Issues of equity from a social justice perspective. In D. Shriberg, S. Y. Song, A. H. Miranda, & K. M. Radliff (Eds.), *School psychology and social justice: Conceptual foundations and tools for practice* (pp. 91–117). New York, NY: Routledge.

Plante, I., O'Keefe, P., & Théorêt, M. (2013). The relation between achievement goal and expectancy–value theories in predicting achievement-related outcomes: A test of four theoretical conceptions. *Motivation and Emotion, 37*, 65–78.

Schindler, I., Zink, V., Windrich, J., & Menninghaus, W. (2013). Admiration and adoration: Their different ways of showing and shaping who we are. Cognition and Emotion, 27, 85–118.

Shriberg, D., & Clinton, A. (2016).The application of social justice principles to global school psychology practice. *School Psychology International, 37*(4), 323–339.

Wang, M. T., &Degol, J. (2013). Motivational pathways to STEM career choices: Using expectancy–value perspective to understand individual and gender differences in STEM fields. *Developmental Review, 33*, 304 –340.

Weber, H. S., Lu, L., Shi, J., &Spinath, F. M. (2013).The roles of cognitive and motivational predictors in explaining school achievement in elementary school. *Learning and Individual Differences, 25*, 2585– 2592.

Χατζηχρήστου, Χ. (2011). Σχολική ψυχολογία. Αθήνα. ΤΥΠΩΘΗΤΩ.

Yates, T., Tyrell, F. & Masten, A. (2015).Resilience theory and the practice of positive psychology from individuals to societies.In P. A. Linley &S. Joseph (Eds).*Positive psychology in practice* (pp.773-788), Hoboken,NJ: Wiley.

ΠΙΛΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "Role Models"

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ

ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ / ΙΚΥ
ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2017-2020

V. Πιλοτική Εφαρμογή του Προγράμματος σε Σχολεία που λειτουργούν σε καταστήματα κράτησης νέων

V. Πιλοτική Εφαρμογή του Προγράμματος σε Σχολεία που λειτουργούν σε καταστήματα κράτησης νέων

Η εφαρμογή του προγράμματος σε σχολεία που λειτουργούν σε Καταστήματα Κράτησης Νέων σχεδιάστηκε υπό την επιστημονική εποπτεία της κ. Ιωάνννας Γιαννοπούλου, Επικ. *Καθ. Παιδοψυχιατρικής, ΕΚΠΑ και του κ. Κωνσταντίνου* Κώτση, Επικ. *Καθ. Παιδοψυχιατρικής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων με τη συνεργασία της κ. Δήμητρας Παπαϊωάννου, Υπ. Διδάκτωρ Ψυχολογίας* και της κ. Γεωργίας Τριανταφύλλου, Παιδοψυχιάτρου, Νοσ. Αττικόν.

I. Εισαγωγή

Η πρόληψη και η μείωση της σχολικής διαρροής αποκτά εξέχουσα σημασία ειδικά σε καταστήματα κράτησης Ανηλίκων και Νέων, καθότι η παραβατική συμπεριφορά και ο συνακόλουθος εγκλεισμός συχνά γίνονται αιτία για τη διακοπή της σχολικής φοίτησης σε μια ιδιαίτερα ευαίσθητη και κρίσιμη ηλικία. Η ολοκλήρωση της εκπαίδευσης διαδραματίζει πρωτεύοντα ρόλο, τόσο στην ομαλότερη επανένταξη και κοινωνική αποκατάσταση μετά την αποφυλάκιση, όσο και στη μείωση της υποτροπής της παραβατικής συμπεριφοράς.

Η προτεινόμενη υλοποίηση του προγράμματος σε σχολεία ή παραρτήματα σχολείων που λειτουργούν σε Καταστήματα Κράτησης Νέων (Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Κορίνθου, Ειδικό Αγροτικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Κασσαβέτειας, Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Βόλου, Ίδρυμα Αγωγής Ανηλίκων Αρρένων Νέας Ιωνίας Βόλου, Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Αυλώνα), ακολουθεί τον κεντρικό σχεδιασμό του πιλοτικού προγράμματος με προσαρμογή στις ανάγκες της ιδιαίτερα αυτής ευάλωτης ομάδας εφήβων και νέων.

Οι μαθητές των σχολείων/παραρτημάτων σχολείων που λειτουργούν σε Καταστήματα Κράτησης Νέων συμμετέχουν αρχικά σε δραστηριότητες ενδυνάμωσης της ομάδας, με στόχο την καλλιέργεια κλίματος συνεργασίας και εμπιστοσύνης, αισθήματος αποδοχής και ασφάλειας. Μέσα από τις δραστηριότητες ενδυνάμωσης δίδεται ευκαιρία στους συμμετέχοντες να αναδειχθούν οι δυνατές και αδύναμες πλευρές του εαυτού τους, καθώς και χρόνος και χώρος για έκφραση σκέψεων, συναισθημάτων, προσδοκιών και επιλογών που ενισχύουν το αίσθημα της επάρκειας, της αυταξίας, της εμπιστοσύνης στον εαυτό και της ελπίδας. Οι προτεινόμενες δράσεις υποστηρίζονται από την επιστημονική ομάδα έργου με την συνδρομή

πιστοποιημένων μεταφραστών, όπου απαιτείται, δεδομένου ότι αρκετοί από τους μαθητές δεν έχουν επαρκή γνώση της ελληνικής γλώσσας.

Δεδομένου ότι σε συνθήκες κράτησης, οι δυνατότητες για δημιουργικές δραστηριότητες ενδυνάμωσης είναι περιορισμένες, η ένταξη τέτοιων δραστηριοτήτων στην εκπαιδευτική διαδικασία, μέσω του προγράμματος ROLE MODELS θα μπορούσε να αναδειχθεί αποτελεσματική τόσο για την ενίσχυση της ψυχικής ανθεκτικότητας στη διαχείριση των ψυχοπιεστικών συνθηκών του εγκλεισμού, όσο και για την ενίσχυση του εσωτερικού κινήτρου των κρατούμενων νέων για συνέχιση και ολοκλήρωση της εκπαιδευτικής τους πορείας κατά τη διάρκεια της κράτησης.

Κρίνεται έτσι σκόπιμο οι βιωματικές δραστηριότητες ενδυνάμωσης να ανταποκρίνονται στους στόχους και τις ανάγκες του προγράμματος για την ανάδειξη της σημασίας του σχολείου. Παράλληλα, είναι επιλεγμένες και σχεδιασμένες έτσι, ώστε να μπορούν να συμβάλουν στην ενίσχυση της ψυχικής ανθεκτικότητας, την ενδυνάμωση του κινήτρου για μάθηση, την ενίσχυση του κινήτρου συμμετοχής τους στο πρόγραμμα με σταθερότητα και συνέπεια, την καλλιέργεια του αισθήματος του «ανήκειν», τη διαμόρφωση θετικού κλίματος μεταξύ των μελών της ομάδας, την καλλιέργεια θετικής σκέψης, τον προσανατολισμό σε δημιουργικούς και ρεαλιστικούς στόχους, την ισχυροποίηση της βούλησης και του κινήτρου ως βάση για μελλοντικά επιτεύγματα, με ενθάρρυνση προς μια αισιόδοξη προοπτική για το μέλλον και μέσα από την αναζήτηση έμπνευσης από θετικά πρότυπα.

Οι συνεντεύξεις με τα ROLE MODELS που ακολουθούν το ανωτέρω στάδιο, στοχεύουν στον αναστοχασμό και στην προβολή στο μέλλον με αναφορά στις δυνατές πλευρές του εαυτού που έχουν συζητηθεί στη φάση της προετοιμασίας. Όλες οι προτεινόμενες δράσεις υποστηρίζονται από την παρουσία ψυχολόγου.

II. Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών

Πριν την εφαρμογή του προτεινόμενου πιλοτικού προγράμματος ROLE MODELS στα Καταστήματα Κράτησης Νέων, διοργανώνονται συναντήσεις επιμόρφωσης των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών. Κατά τη διάρκεια των συναντήσεων οι εκπαιδευτικοί λαμβάνουν ενημέρωση σχετικά με τη φιλοσοφία, τους στόχους, το περιεχόμενο, και τη διάρκεια του προγράμματος καθώς και τα οφέλη που θα προκύψουν από την εφαρμογή του. Επίσης, καλούνται να λάβουν μέρος σε αυτές, εφόσον το επιθυμούν, οι ψυχολόγοι και οι κοινωνικοί λειτουργοί των Καταστημάτων Κράτησης Νέων στα οποία λειτουργούν σχολεία.

III. Εκπαίδευση ROLE MODELS

Για την επιλογή των ανθρώπων που θα δράσουν ως «ROLE MODELS» προτείνεται συνεργασία με τον κοινωνικό λειτουργό του καταστήματος κράτησης και την ΕΠΑΝΟΔΟ (Ν.Π.Ι.Δ. για την επανένταξη των φυλακισμένων), με στόχο να μην υπάρχει μεγάλη απόκλιση μεταξύ της ιστορίας ζωής και των εμπειριών του ROLE MODEL και των μαθητών του καταστήματος κράτησης. Στην ίδια κατεύθυνση, θα μπορούσε να διερευνηθεί η δυνατότητα συνεργασίας και με τον σύλλογο συμπαράστασης κρατουμένων «Ονήσιμος».

Τα «ROLE MODELS» καλούνται να διηγηθούν τις «Ιστορίες ζωής...», δηλαδή να περιγράψουν τα σημαντικά γεγονότα της ζωής τους, τα συναισθήματα που τα συνόδευαν και πώς τα διαχειρίστηκαν, τους ανθρώπους που τους βοήθησαν ή τους δυσκόλεψαν και πώς τελικά τα κατάφεραν.

Στο πλαίσιο του προγράμματος πραγματοποιείται συνάντηση με τα προτεινόμενα ROLE MODELS με σκοπό την ενημέρωσή τους για τους στόχους του προγράμματος και τον ρόλο της δικής τους συμμετοχής, καθώς και την ευαισθητοποίησή τους για συμμετοχή και δέσμευση στο πρόγραμμα. Συγχρόνως, γίνεται προετοιμασία των ROLE MODELS για την επικοινωνία τους με τους μαθητές από την επιστημονική ομάδα.

IV. Εφαρμογή του πιλοτικού προγράμματος ROLE MODELS

Σε συνέχεια των προπαρασκευαστικών εκδηλώσεων επιμόρφωσης το πρόγραμμα προτείνεται να υλοποιηθεί κατά τη διάρκεια του σχολικού προγράμματος και να απασχολήσει τους μαθητές περίπου 1–2 ώρες εβδομαδιαίως. Ζητούμενο είναι να αναστοχαστούν οι μαθητές σχετικά με το πώς βλέπουν τον εαυτό τους και το σχολείο πριν και μετά το τέλος του προγράμματος, θέτοντας τα ίδια ερωτήματα που έκαναν στην αρχή.

- Μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος ROLE MODELS προτείνεται η διοργάνωσης τοπικής εκδήλωσης (εντός του σχολείου του Καταστήματος Κράτησης) κατά την οποία οι έγκλειστοι μαθητές παρουσιάζουν τη δουλειά τους και στην οποία θα μπορούσαν να προσκληθούν ενδεικτικά εκπρόσωποι από το χώρο της εκπαίδευσης, της επιστημονικής και ακαδημαϊκής κοινότητας, της τοπικής αυτοδιοίκησης, των πολιτικών ή κοινωνικών φορέων που δραστηριοποιούνται στον τομέα του σωφρονισμού και της κοινωνικής αποκατάστασης και επανένταξης των αποφυλακισμένων νέων, μέλη των οικογενειών των κρατουμένων (στις περιπτώσεις που υπάρχει υποστηρικτικό οικογενειακό πλαίσιο, και σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της κοινωνικής υπηρεσίας του εκάστοτε καταστήματος κράτησης). Σε κάθε περίπτωση το εύρος και η προτεινόμενη λίστα των προσκεκλημένων εξαρτάται από την έγκριση του Συμβουλίου του εκάστοτε Καταστήματος Κράτησης Νέων και των αρμόδιων Υπουργείων.
- Σκοποί της διάχυσης των αποτελεσμάτων είναι, μεταξύ άλλων, η θετική ανατροφοδότηση των συμμετεχόντων μαθητών και εκπαιδευτικών, η εμπέδωση της αξίας της σχολικής φοίτησης και σε πλαίσια σωφρονισμού, η ενίσχυση του κινήτρου για ολοκλήρωση της εκπαίδευσης περισσότερων ανηλίκων/νέων κρατουμένων, η ευαισθητοποίηση της κοινότητας και η μείωση του στίγματος, για την ομαλότερη μετάβαση και επανένταξη των αποφυλακισμένων νέων στην κοινωνία.

Μέσα από τη διάχυση των αποτελεσμάτων, αναμένεται να αξιολογηθεί η σκοπιμότητα και οι δυνατότητες επέκτασης της πιλοτικής εφαρμογής του προγράμματος, σε περισσότερα Καταστήματα Κράτησης Νέων.

Το προτεινόμενο πρόγραμμα δεν κατέστη δυνατόν να υλοποιηθεί λόγω της πανδημίας COVID-19. Μία πρώτη διαδικτυακή συνάντηση της επιστημονικής ομάδας και των μελών του εκπαιδευτικού προσωπικού των καταστημάτων κράτησης νέων, πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους 2019–2020, κατά την οποία έγινε ενημέρωση για τη φύση και τους στόχους του προγράμματος. Συγκεκριμένα έγινε αναφορά στο θεωρητικό υπόβαθρο,

στα στάδια υλοποίησης του προγράμματος και στις προτεινόμενες ενδεικτικές δραστηριότητες ενδυνάμωσης και βιωματικές ασκήσεις. Η συνάντηση αυτή έδωσε την ευκαιρία για έναν παραγωγικό διάλογο, στον οποίο δόθηκαν απαντήσεις σε απορίες και ερωτήματα, ακούστηκαν σκέψεις, εντυπώσεις, και προβληματισμοί, με δημιουργική ανταλλαγή ιδεών, απόψεων και προτάσεων, χρήσιμων για τον περεταίρω ειδικό σχεδιασμό των δράσεων, προσαρμοσμένων στον εκπαιδευτικό προγραμματισμό, τις δυνατότητες και τις ανάγκες του εκάστοτε καταστήματος κράτησης.

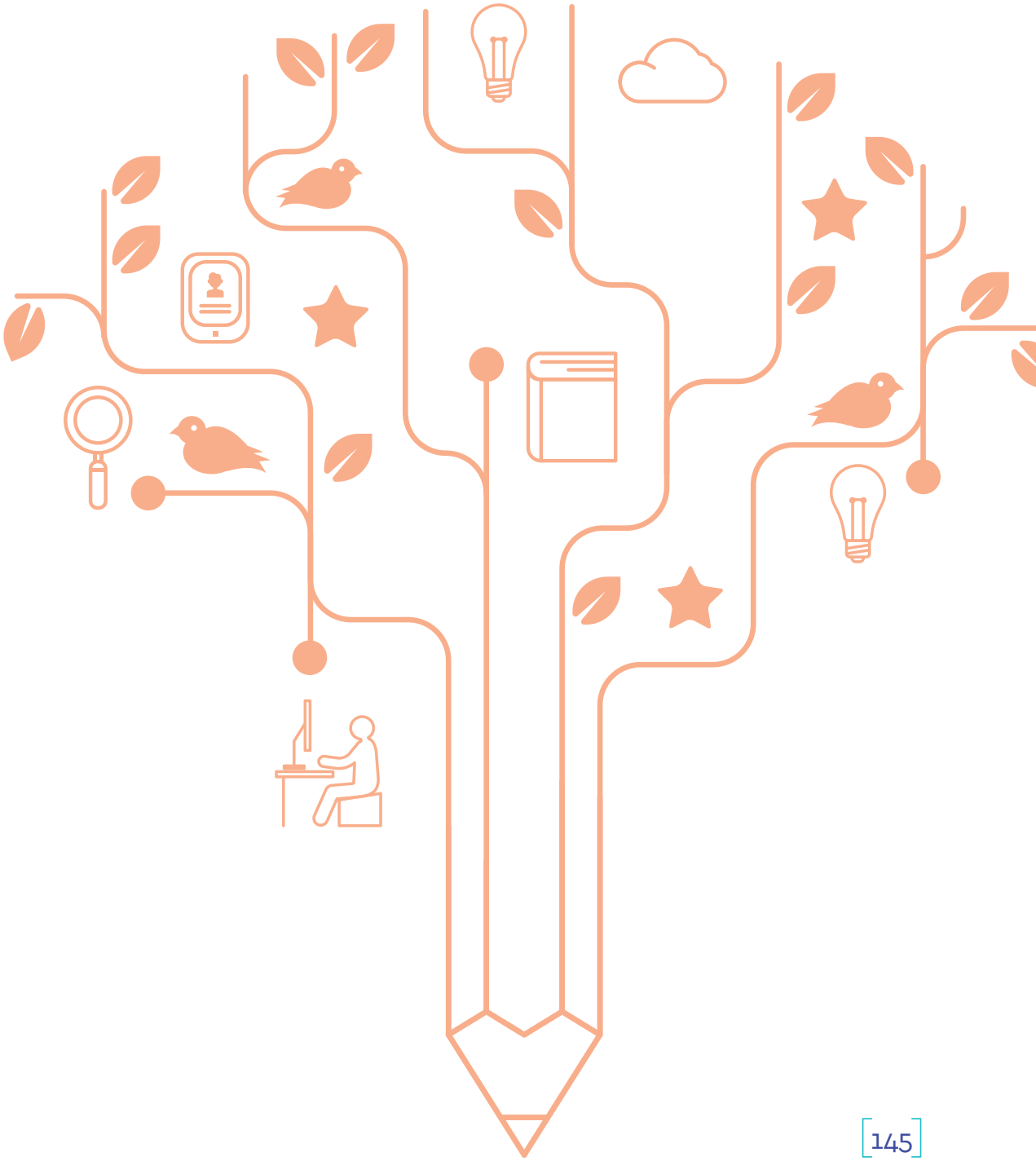

ΠΙΛΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
"Role Models"

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ
ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ / ΙΚΥ
ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2017-2020

147

CV επιστημονικής ομάδας του Πιλοτικού Προγράμματος **ROLE MODELS**

CV επιστημονικής ομάδας του Πιλοτικού Προγράμματος ROLE MODELS

Ευαγγελία
Καραγιαννοπούλου

Η Ευαγγελία Καραγιαννοπούλου είναι Καθηγήτρια Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας στο Τμήμα Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Είναι Κοσμήτορας της Σχολής Κοινωνικών Επιστημών και Διευθύντρια του Ερευνητικού Κέντρου Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Σπουδών στο ίδιο Πανεπιστήμιο. Έλαβε μεταπτυχιακό και διδακτορικό δίπλωμα στο UCL-Institute of Education του Πανεπιστημίου του Λονδίνου. Είναι AFBPsS της Βρετανικής Ψυχολογικής Εταιρείας και έχει διατελέσει Συντονίστρια του Κλάδου της Γνωστικής Ψυχολογίας της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρείας. Επίσης, έχει διατελέσει μέλος του ΔΣ του ΙΚΥ. Έχει κλινική εκπαίδευση στην ψυχαναλυτική ψυχοθεραπεία παιδιών και εφήβων. Έχει δημοσιεύσει μεγάλο αριθμό άρθρων σε διεθνή επιστημονικά περιοδικά και έχει συμβάλει σε μια σειρά εθνικών και διεθνών ερευνητικών προγραμμάτων και προγραμμάτων παρέμβασης. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα αφορούν στη μάθηση, τα συναισθήματα, την ψυχική υγεία και τους ψυχοκοινωνικούς παράγοντες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το τρέχον ερευνητικό της έργο επικεντρώνεται στη συμβολή των μεταβλητών ψυχικής υγείας στη μάθηση των φοιτητών προτείνοντας τη σύνδεση της υποκειμενικής εμπειρίας με γνωστικές διαδικασίες. Είναι μέλος της συντακτικής επιτροπής και κριτής σε πολλά διεθνή περιοδικά.

Θάλεια
Δραγώνα

Η Θάλεια Δραγώνα είναι ομότιμη Καθηγήτρια Κοινωνικής Ψυχολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Το ερευνητικό και διδακτικό της έργο εστιάζεται σε θέματα κοινωνικών ταυτοτήτων, κοινωνικής ένταξης και στη συνάρθρωση του συλλογικού με το ψυχικό. Έχει διευθύνει και συμμετάσχει σε πολλά διεθνή και ελληνικά ερευνητικά προγράμματα, το πιο μακρόχρονο όλων για την εκπαίδευση και την ένταξη της μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη. Ειδικότερες περιοχές ερευνητικών ενδιαφερόντων: η κοινωνιοψυχολογική ταυτότητα και οι διομαδικές σχέσεις, η διαπολιτισμική εκπαίδευση και ο εθνοκεντρισμός του εκπαιδευτικού συστήματος, η πρόληψη και η προαγωγή της πρώιμης ψυχοκοινωνικής υγείας, η μετάβαση στη γονική ιδιότητα και η συγκρότηση της πατρότητας/ανδρισμού.

Θεόδωρος
Γιοβαζολιάς

Ο Θεόδωρος (Άκης) Γιοβαζολιάς είναι Αναπληρωτής Καθηγητής Συμβουλευτικής Ψυχολογίας στο Τμήμα Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης. Εργάστηκε επί σειρά ετών ως Ψυχολόγος σε διάφορες δομές του Βρετανικού Συστήματος Υγείας. Έχει συμμετάσχει ως επιστημονικός υπεύθυνος σε ποικίλα ευρωπαϊκά προγράμματα στο χώρο της Συμβουλευτικής Είναι Εγκεκριμένος Ψυχολόγος (Chartered Psychologist) της Βρετανικής Εταιρείας Ψυχολόγων (BPS), ενώ έχει διατελέσει επί σειρά ετών Συντονιστής του Κλάδου Συμβουλευτικής Ψυχολογίας της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρείας (ΕΛΨΕ). Το ερευνητικό του ενδιαφέρον εστιάζεται σε ζητήματα σχολικού εκφοβισμού αλλά και άσκησης του γονεϊκού ρόλου, με δημοσιεύσεις σε διεθνή επιστημονικά περιοδικά και εισηγήσεις σε συνέδρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Βασίλειος
Κούτρας

Ο Βασίλειος Κούτρας Βασίλειος είναι Καθηγητής Αγωγής Υγείας στο Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και Επιστημονικός Διευθυντής του Κέντρου Πρόληψης των εξαρτήσεων και προαγωγής της ψυχοκοινωνικής υγείας Ν. Ιωαννίνων «Σχεδία». Ασχολείται κυρίως με προγράμματα προαγωγής της ψυχοκοινωνικής υγείας και πρόληψης των εξαρτήσεων, παράλληλα ασχολείται συστηματικά και με τη θεραπεία εξαρτημένων ατόμων.

Παναγιώτα
Βορριά

Η Παναγιώτα Βορριά είναι καθηγήτρια Αναπτυξιακής Ψυχολογίας στο Τμήμα Ψυχολογίας του Αριστοτέλειου Πανεπιστήμιου Θεσσαλονίκης. Η έρευνά της εστιάζει στη μελέτη των πρώιμων εμπειριών στη μετέπειτα ανάπτυξη. Έχει διεξάγει μακροχρόνιες διαχρονικές μελέτες σε παιδιά που μεγάλωσαν σε ιδρύματα και σε παιδιά που μεγάλωσαν στις βιολογικές τους οικογένειες. Μελέτησε επίσης βρέφη που έζησαν σε ίδρυμα στην αρχή της ζωής τους και κατόπιν υιοθετήθηκαν καθώς και βρέφη που μεγάλωσαν στις οικογένειές τους και τα παρακολουθεί διαχρονικά μέχρι και την ενήλικη ζωή. Έχει δημοσιεύσει άρθρα σε διεθνή επιστημονικά περιοδικά.

Χρυσή
Χατζηχρήστου

Η Δρ. Χρυσή (Σίσσυ) Χατζηχρήστου είναι Καθηγήτρια Σχολικής Ψυχολογίας του Τμήματος Ψυχολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Είναι Διευθύντρια του ΠΜΣ «Σχολικής Ψυχολογία» και Διευθύντρια του Εργαστηρίου Σχολικής Ψυχολογίας (http://www.centerschoolpsych.psych.uoa.gr/). Έχει εκλεγεί μέλος του Executive Board of Trainers of School Psychologists, USA και President-elect of the International School Psychology Association. Το ερευνητικό και συγγραφικό της έργο αναφέρεται σε θέματα σχολικής ψυχολογίας, προσαρμογής και στήριξης ευάλωτων ομάδων μαθητών, προαγωγής της ψυχικής υγείας και της ψυχικής ανθεκτικότητας στο σχολικό περιβάλλον, καθώς και σε θέματα συμβουλευτικής εκπαιδευτικών και γονέων, διαλεκτικής ψυχολογικής συμβουλευτικής, και συμβουλευτικής για τη διαχείριση κρίσεων στη σχολική κοινότητα. Ασχολείται επίσης με πολυπολιτισμικά θέματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στη Σχολική Ψυχολογία, καθώς και με την ανάπτυξη δικτύων συνεργασίας σε διεθνές επίπεδο. Έχει συμμετάσχει σε πολυάριθμα διεθνή ερευνητικά προγράμματα και πολλές μελέτες της έχουν δημοσιευθεί σε έγκυρα ελληνικά και διεθνή επιστημονικά περιοδικά και βιβλία.

Αικατερίνη
Λαμπροπούλου

Η Αικατερίνη Λαμπροπούλου είναι επίκουρη καθηγήτρια με γνωστικό αντικείμενο Εφαρμοσμένη Σχολική Ψυχολογία στο Τμήμα Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ. Έχει εργαστεί ως σχολική ψυχολόγος σε ποικίλα εκπαιδευτικά και κλινικά πλαίσια και είναι μέλος της επιστημονικής ομάδας του Εργαστηρίου Σχολικής Ψυχολογίας του ΕΚΠΑ. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν την προαγωγή της ψυχικής υγείας, τα παρεμβατικά προγράμματα πρόληψης, τη συμβουλευτική και διαλεκτική συμβουλευτική και τη θετική ψυχολογία. Έχει πλούσια συγγραφική και ερευνητική δραστηριότητα και το έργο της έχει δημοσιευτεί σε έγκριτα ελληνικά και διεθνή επιστημονικά περιοδικά και συλλογικούς τόμους, ενώ έχει ενεργό συμμετοχή σε πανελλήνια και διεθνή συνέδρια ψυχολογίας με προφορικές ανακοινώσεις.

Κωνσταντίνος
Κώτσης

Ο Κωνσταντίνος Κώτσης είναι Επίκουρος Καθηγητής Παιδοψυχιατρικής του Τμήματος Ιατρικής της Σχολής Επιστημών Υγείας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Έχει εργαστεί στα ΚΕΔΔΥ του Υπουργείου Παιδείας, στο Εθνικό Σύστημα Υγείας, αρχικά στο Γ.Ν. Ελευσίνας «Θριάσιο» και στη συνέχεια στο Τμήμα Ψυχιατρικής Παιδιών και Εφήβων του Γ.Ν.«Ασκληπιείο» Βούλας, όπου ήταν υπεύθυνος της Υπηρεσίας Διασυνδετικής Παιδοψυχιατρικής και μέλος της ομάδας της Υπηρεσίας Τηλεψυχιατρικής ενώ έχει εργαστεί επίσης με παιδιά με χρόνιο νόσημα. Από το 2019 εργάζεται κλινικά στο Κοινοτικό Κέντρο Ψυχικής Υγείας Παιδιών και Εφήβων της Ψυχιατρικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Έχει συμμετάσχει σε ερευνητικά προγράμματα και έχει δημοσιεύσει άρθρα σε διεθνή επιστημονικά περιοδικά κυρίως στο πεδίο της ψυχοσωματικής ιατρικής. Είναι Θεραπευτής Οικογένειας, μέλος της Ελληνικής Εταιρείας Συστημικής Σκέψης και Ψυχοθεραπείας Οικογένειας – ΕΕΣΣΚΕΨΟ. Είναι μέλος του ΔΣ της Ευρωπαϊκής Εταιρείας Παιδικής και Εφηβικής Ψυχιατρικής (European Society for Child and Adolescent Psychiatry – ESCAP) και Γενικός Γραμματέας της Παιδοψυχιατρικής Εταιρείας Ελλάδος – Ένωσης Ψυχιάτρων Παιδιών και Εφήβων.

Ιωάννα
Γιαννοπούλου

Η Ιωάννα Γιαννοπούλου είναι Επίκουρη Καθηγήτρια Παιδοψυχιατρικής του Τμήματος Ιατρικής της Σχολής Επιστημών Υγείας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Σπούδασε Ιατρική στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ) και συνέχισε τις μεταπτυχιακές της σπουδές ως υπότροφος του Ι.Κ.Υ. στο Karolinska Medico Chirurgiska Institutet της Σουηδίας, από το οποίο έλαβε τον τίτλο Master of Medical Science. Στη συνέχεια συνέχισε τη μετεκπαίδευσή της στο Ηνωμένο Βασίλειο, όπου ασκήθηκε στην ψυχιατρική ενηλίκων και στην ψυχιατρική παιδιού και εφήβου και εργάστηκε ως Επιμελήτρια και Διευθύντρια σε εξειδικευμένα τμήματα ψυχιατρικής παιδιών και εφήβων των Νοσοκομείων Maudsley, Bethlem Royal, King's College του Λονδίνου και ως ερευνήτρια στο Institute of Psychiatry, King's College London, από όπου έλαβε το διδακτορικό της δίπλωμα (PhD). Στην Ελλάδα, έχει εργαστεί ως Επιμελήτρια Α› και στη συνέχεια Δ/ντρια παιδοψυχίατρος ΕΣΥ στο κοινοτικό Κ.Ψ.Υ. Περιστερίου, ενώ παράλληλα παρείχε υπηρεσίες διασυνδετικής παιδοψυχιατρικής στη Γ' Παιδιατρική Κλινική ΕΚΠΑ του Π.Γ.Ν. «Αττικόν». Από το Σεπτέμβριο 2017 εργάζεται ως Επίκουρη Καθηγήτρια Παιδοψυχιατρικής ΕΚΠΑ και παρέχει κλινικό έργο στη Β' Ψυχιατρική Κλινική του Π.Γ.Ν. «Αττικόν». Είναι μέλος της Συντονιστικής Επιτροπής του ΜΠΣ «ΨΥΧΙΑΤΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΗ» της Ιατρικής Σχολής ΕΚΠΑ. Έχει πλούσιο εκπαιδευτικό, ερευνητικό και συγγραφικό έργο που εστιάζει κυρίως στο ψυχικό τραύμα, στις επιπτώσεις των καταστροφών σε παιδιά και εφήβους, στις νευροαναπτυξιακές διαταραχές (ΔΕΠΥ), στις γνωσιακές-συμπεριφορικές παρεμβάσεις και σε θέματα ψυχιατροδικαστικής παιδιών και εφήβων. Είναι μέλος Ελληνικών και Διεθνών Επιστημονικών Εταιρειών και Αντιπρόεδρος της Παιδοψυχιατρικής Εταιρείας Ελλάδος.

Τατιανή
Γκάτσα

Η Τατιανή Γκάτσα είναι μέλος εργαστηριακού και διδακτικού προσωπικού του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης, του Τομέα Επιστημών Αγωγής στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, με γνωστικό αντικείμενο τη Σχολική Ψυχολογία. Είναι επιστημονικός συνεργάτης του Ελληνικού Ανοιχτού Πανεπιστημίου (ΕΑΠ) και της ΑΣΠΑΙΤΕ. Έχει δημοσιεύσει επιστημονικά συγγράμματα και άρθρα σε έγκριτα, ελληνικά και ξένα περιοδικά. Έχει συνεργαστεί ως μέλος στην πανελλήνια έρευνα με θέμα την ψυχική υγεία εφήβων μαθητών. Διετέλεσε συντονίστρια στο Παρατηρητήριο Πρόληψης Σχολικής Βίας και Εκφοβισμού Α/θμιας και Β/θμιας Εκπ/σης Ηπείρου. Είναι κάτοχος Διδακτορικού με θέμα την Ψυχική Υγεία Εφήβων & Επιθετικότητα και Msc με θέμα την Κοινωνική Ιατρική και την Παιδοψυχιατρική.

Λύδια
Μίτιτς

Η Λύδια Μίτιτς είναι μέλος Ε.Ε.Π του Τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας του Δ.Π.Θ., όπου διδάσκει Εφαρμοσμένη Γλωσσολογία και Αγγλικά για ειδικούς σκοπούς, και μέλος Σ.Ε.Π. στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα Επιστήμες της Αγωγής: Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση ατόμων με προβλήματα προφορικού και γραπτού λόγου του Ε.Α.Π. Είναι απόφοιτος του Τμήματος Αγγλικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου του Νις, Σερβίας, κάτοχος Μεταπτυχιακού διπλώματος στην διδασκαλία της δεύτερης/ξένης γλώσσας του Ε.Α.Π. και διδάκτορας του Τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας του Δ.Π.Θ. Έχει συμμετάσχει σε πολλά διεθνή επιστημονικά συνέδρια, έχει δημοσιεύσει μονογραφία, εκπαιδευτικό υλικό και επιστημονικά άρθρα σε διεθνή περιοδικά και έχει υπάρξει επιμελήτρια διεθνών εκδόσεων. Τα επιστημονικά και ερευνητικά της ενδιαφέροντα συμπεριλαμβάνουν τις στρατηγικές εκμάθησης γλώσσας, τη διγλωσσία/πολυγλωσσία, τη διδακτική της γλώσσας, την πολύγλωσση γλωσσική ανάπτυξη και τις γλώσσες πολιτισμικής κληρονομίας.

Μαρία
Παναγιωτάκη

Η Μαρία Παναγιωτάκη είναι Ψυχολόγος και Κοινωνιολόγος με μεταπτυχιακές σπουδές στην Εγκληματολογία και την Αναπτυξιακή Ψυχολογία. Εργάζεται στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση ενώ υπήρξε Υπεύθυνη του Συμβουλευτικού Σταθμού Νέων Ν. Ηρακλείου, Συντονίστρια Δράσεων πρόληψης & αντιμετώπισης της σχολικής βίας και του εκφοβισμού της Π.Δ.Ε. Κρήτης καθώς και Επιστ. Υπεύθυνη του Αυτοτελούς Γραφείου Προστασίας Ανηλίκων Θυμάτων «Σπίτι του Παιδιού» Ηρακλείου Κρήτης. Υπήρξε επίσης μέλος επιστημονικών συμβουλίων για ανήλικους θύτες και θύματα και ΔΣ σε φορείς παιδικής προστασίας. Έχει μακρά εμπειρία ως επιμορφώτρια εκπαιδευτικών του Υπ. Παιδείας σε ψυχοπαιδαγωγικά θέματα (διαχείρισης σχολικής τάξης, κρίσεων, ιδιαιτεροτήτων του μαθητικού πληθυσμού, ειδικής αγωγής, σχολικής διαρροής, εκφοβισμού, κακοποίησης ανηλίκων κ.ά). Έχει παρουσιάσει εργασίες και workshops σε επιστημονικά συνέδρια, έχει πραγματοποιήσει κοινωνικές έρευνες, έχει λάβει μέρος σε πολλά εκπαιδευτικά και ευρωπαϊκά προγράμματα, ενώ έχει οργανώσει & υλοποιήσει ενδοσχολικά σεμινάρια σε εκπαιδευτικούς και έχει δώσει πολλές διαλέξεις για ψυχοπαιδαγωγικά ζητήματα. Τέλος, έχει δημοσιεύσει άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά, σε πρακτικά συνεδρίων και σε εκδόσεις συλλογικών τόμων.

Δήμητρα
Παπαϊωάννου

Η Δήμητρα Παπαϊωάννου είναι απόφοιτος Κλασικής Φιλολογίας και κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης Νέας Ελληνικής Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, απόφοιτος του τμήματος Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και υποψήφια διδάκτωρ Ιατρικής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Έχει εργαστεί ως φιλόλογος στην Πρόσθετη Διδακτική Στήριξη, σε Φροντιστήρια Μέσης Εκπαίδευσης και στην διδασκαλία της Ελληνικής ως ξένης γλώσσας σε πρόσφυγες. Ως ψυχολόγος έχει εργαστεί εθελοντικά σε κοινοτική δομή κοινωνικής αποκατάστασης χρονίων ψυχικά πασχόντων και έχει συμμετάσχει ως συνεργαζόμενη ερευνήτρια σε ερευνητικό πρωτόκολλο για την εκτίμηση και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας στην κατάθλιψη ατόμων με χρόνια σωματικά νοσήματα. Το αντικείμενο της διδακτορικής της διατριβής που εκπονείται στο Ψυχιατρείο Κρατουμένων Κορυδαλλού και συγχρηματοδοτείται από το ΙΚΥ, άπτεται του επιστημονικού και ερευνητικού της ενδιαφέροντος για το φαινόμενο του «ιδρυματισμού» ψυχικά πασχόντων κρατουμένων σε σωφρονιστικά καταστήματα. Έχει συμμετάσχει σε πανελλήνια και διεθνή επιστημονικά συνέδρια και σε δημοσιεύσεις σε επιστημονικά περιοδικά.

www.iky.gr

POLIS PRINT

POLIS PRINT

ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΥΠΟΤΡΟΦΙΩΝ
ΕΘΝΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ ERASMUS+

Λεωφόρος Εθνικής Αντιστάσεως 41
14234 Νέα Ιωνία
Τηλ: +30 210 3726300
E-mail: erasmusplus@iky.gr

@StateScholarshipsFoundation
State Scholarships Foundation / IKY- Greece
@IKY_Erasmusplus
LLPIKY

ISBN 978-6-1855370-5-0